

HENRY USSING

# KØB

VED A. VINDING KRUSE

4. UDGAVE

KØBENHAVN

JURISTFORBUNDETS FORLAG

1967

**K Ø B**  
er sat med Times antikva  
og trykt i Philips Bogtryk, København.  
Bogbinderarbejdet er udført  
af Carl Nielsens Bogbinderi, Odense.  
Omslag tilrettelagt af  
Erik Ellegaard Frederiksen SIG

## FORORD

Det har været min hensigt at udarbejde en ny fremstilling af dansk købsret til afløsning af Ussings. Men da en sådan fremstilling mest praktisk bør vente til afslutningen af reformarbejdet i de nordiske købelovskomiteer, og da 3. udgaven af Ussings bog er udsolgt, har jeg fundet det hensigtsmæssigt foreløbig at besørge en ny udgave af denne.

I nærværende udgave er foretaget de tilføjelser og ændringer, som det har været naturligt at foretage under hensyn til fremkomsten af ny lovgivning, litteratur og domspraksis siden 3. udgaven fra 1962 og indtil 1. maj 1967. Konventionen om den internationale købelov og aftalelov, Haag 1964, og gennemførelsen af Haagerkonventionen af 1955 om internationale løsøre-køb ved lov 122 af 15. april 1964 har givet anledning til indarbejdelse af et nyt afsnit om internationale køb. I øvrigt er der indarbejdet henvisninger til den internationale købelov ved omtalen af de enkelte regler i den danske købelov. Endvidere har spørgsmålet vedrørende ansvaret for skader forvoldt af farlige egenskaber ved salgs-genstande givet mig anledning til en noget større udvidelse af teksten, end det ellers har været tilfældet. Henvisningerne til de senere års retspraksis prætenderer ikke at være udtømmende og vil kunne suppleres med domshenvisningerne i Karnovs Lovsamling. Da denne lovsamling er under nyudgivelse, er den ikke indciteret i fremstillingen.

Lov- og sagregisteret er revideret af stud. jur. Peter Blok.

*A. Vinding Kruse.*

# INDHOLDSFORTEGNELSE

Sidetallene er anført i parentes

## § 1. *Indledning. Begrebet køb* (1–3)

- I Historisk udvikling. Terminologi (1)
- II Begrebet køb (1)
- III Købeaftalens indgåelse (3)
- IV Sondringen mellem køb af fast ejendom og andet køb (3)

## § 2. *Indledning. Loven om køb* (4–14)

- I Løsprekøbets historiske udvikling (4)
- II Loven om køb (5)
- III Området for Kbl (6)
- IV Lovens karakter (7–10). A. Loven er ikke udtømmende (7). B. Lovens fravigelighed. Standardbetingelser (8)
- V Hovedtyper af køb (10–19). A. Specieskøb og genuskøb (10). B. Handelskøb og andet køb (12). C. Internationale køb (14)
- VI Om reklamation i køb (20)
- VII Procesregler (21)

## § 3. *Løspresælgerens ydelse* (22–35)

- I Hovedydelsen (22–24). 1. Faktisk ydelse. »Levering« (22) 2. Ret med hensyn til salgsgenstanden. Legitimation (24)
- II Spillerum med hensyn til mængden (24)
- III Tilbehør og biydelser. Kbl §§ 18–20 (25)
- IV Stedet for sælgerens ydelse. Leveringsstedet (27–35). A. Hovedreglen i Kbl § 9. Afhentningskøb (27). B. Køb med pligt til at sende det solgte. Terminologi (28). C. Pladskøb med udbringelsespligt. Kbl § 11 (29). D. Almindelige forsendelseskøb. Kbl § 10 (29). E. Aftaler, der fraviger Kbl § 10. Transportklausuler (32–35). 1. Frit om bord (32). 2. fragtfrit og cif (33). 3. leveret, frit, franco (35). 4. Andre klausuler. Frit på bane (35)

## § 4. *Køberens ydelse* (36–41)

- I Hovedydelsen (36–39). A. Almindelige regler. Mønt. Veksel for købesummen (36). B. Bankrembours (36). C. Købesummens størrelse. Rabat. Kbl §§ 5–8 (37)
- II Renter af købesummen. Kbl § 38 (39)
- III Omkostninger (41)

- IV Køberen har i alm. ikke pligt til at aftage eller modtage det solgte (41)

§ 5. *Leveringstid og betalingstid* (42–44)

- I Hovedreglerne herom. Kbl § 12 (42)
- II Særlige aftaler om leveringstiden (43). A. Kbl § 13 (43). B. Kbl §§ 68–69 (43)
- III Omstændigheder, der udelukker misligholdelse (43)

§ 6. *Gensidighedsforholdets indflydelse på ydelsespligten* (44–52)

- I Princippet om samtidig udveksling af de to ydelser. Kontantkøb, kreditkøb og prænumerationskøb (44)
- II Kbl § 14 (45)
- III Afsendelseskøb i almindelighed. Kbl § 15 (47)
- IV Betaling mod dokumenter (49–52). 1. Hvor sælgeren kan kræve dette (49). 2. Nærmere regler. Kbl § 71 (49). 3. Om efterkrav kan benyttes i stedet for konnossement (51)
- V Delvis opfyldelse (52)

§ 7. *Faren for salgsgenstanden* (53–60)

- I Almindelige grundsætninger. Kbl § 17.1 ° (53)
- II Undtagelser (56–57). A. Kbl § 58 (56). B. Tidligere overgang af risikoen (56–57). 1. Kbl § 37 (56). 2. Kbl § 17.2 ° (56). 3. Særlige forhold (57)
- III Retsfølgerne (57)
- IV Hvilke begivenheder risikoreglerne gælder om (58–60). 1. Kun hændelige begivenheder (58). 2. Andet end undergang og forringelse (59)

Retsstillingen når købet ikke afvikles normalt (§§ 8–18)

§ 8. *Indledning* (60–62)

- I Oversigt over reglerne om misligholdelse (60)
- II Sprogbrugen i Kbl. Udtrykket hæve købet (61)

§ 9. *Køberens beføjelser* (62–72)

- I Oversigt og almindelige betingelser (62)
- II Købers adgang til at hæve købet (64–68). A. Hovedreglen i Kbl § 21 (64). B. Salg på successiv levering (66). C. Forsinkelse med en del (67). D. Anteciperet misligholdelse (68)
- III Ret til at kræve levering (68)
- IV Ret til erstatning (70)
- V Køberens reklamationspligt (70)

§ 10. *Erstatningsbetingelserne ved genussælgerens forsinkelse* (72–86)

- I Hovedgrundsætningen (72)

VIII

- II Ansvarsfrihed efter lovreglen (75–84). A. Upåregnelighedsbetingelsen (75). B. Umulighedsbetingelsen (77–83). 1. Ikke ubetinget ansvar for subjektiv umulighed (77). 2. Ansvar for uheldigt valg af opfyldelsesforanstaltninger (77). 3. Ansvar for rent individuelle forhold (81). 4. Visse forhold ligestilles med umulighed (81). 5. Uvidenhed om forpligtelsen (83). C. Ansvar efter reglerne om specieskøb (83). D. Partiel umulighed (83). E. Midlertidig umulighed (84).
- III Særlige kontraktvilkår (84–86). A. Udvidet ansvar (84). B. Særlige vedtagelser om videre ansvarsfrihed (85).

§ 11. *Erstatningsbetingelserne ved speciessælgerens forsinkelse* (87–88)

§ 12. *Købesummen betales ikke i rette tid* (88–99)

- I Området for Kbl §§ 28–32 (88)
- II Sælgerens ret til at hæve købet (89–94). A. Almindelige regler (89). B. Køb med successiv levering og betaling (93). C. Anteciperet forsinkelse (94)
- III Sælgerens ret til at fastholde købet (94–97). A. Hvad beføjelsen rummer (94). B. Begrænsninger i sælgerens ret (96).
- IV Sælgerens ret til at kræve erstatning (97–98). A. Når han hæver købet (97). B. Når han fastholder købet (98)
- V Valutalovgivningen (98)
- VI Sælgerens reklamationspligt (98)

§ 13. *Manglende betalingsevne* (99–111)

- I–V *Køberens manglende betalingsevne* (99–110)
  - I Indledning (99)
  - II Sælgerens standsningsret. Kbl § 39 (100–107). A. Almindelige betingelser (100). B. Sælgerens ret til at holde salgsgenstanden tilbage (101). C. Kreditsælgerens ret til at standse afsendt gods (102). D. Sælgerens ret til at hæve købet (104). E. Andre beføjelser for sælgeren (106). F. Forholdet til tredjemand (106)
  - III Sælgerens ret til at tage godset tilbage (109)
  - IV Forskellige opfattelser af standsnings- og tilbagetagelsesretten (109)
  - V Køberens konkurs ved køkets indgåelse (110)
  - VI *Sælgerens manglende betalingsevne* (110)

§ 14. *Fordringshaveremora* (112–120)

- I–IV *Køberens fordringshaveremora* (112–119)
  - I Indledning. Teorier (112)
  - II Betingelserne for anvendelse af §§ 33–37 (112)
  - III Virkningerne af køberens fordringshaveremora (114–119). A. Sælgerens omsorgspligt (114). B. Salgspligt (116). C. Begrænset erstatningsret (116). D. Ret til købesummen. Risikoens overgang (117).

- E. Opgøret i øvrigt (118). F. Kbl's hovedsynspunkt (118). G. Blandet fordringshaveremora og misligholdelse med betalingen (118)
- IV Særlige tilfælde, hvor køberens forhold betragtes som en misligholdelse (119)
- V *Sælgerens fordringshaveremora* (120)

§ 15. *Mangler ved salgsgenstanden* (120–149)

- I Hvad mangel er (120–129). A. Kvalitetsmangler (121–127). 1. Salgsgenstanden ukontraktmæssig (121). 2. Salgsgenstanden ikke som forudsat (123). 3. Mangelsbegrebet er meget vidt (126). 4. Særlig om salg af fordring (126). 5. Salg af erhvervsvirksomhed (126). B. Kvantitetsmangler (127). C. Det afgørende tidspunkt (127). D. Misligholdelsens art (128). E. Bevisbyrden (129)
- II Mangelsbeføjelserne (129–142). A. Ret til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen (129). B. Ret til at hæve købet (130–133). 1. Almindelige regler (130). 2. Særlig om salg på successiv levering (132). 3. Mangel ved en del af ydelsen iøvrigt (132). 4. Ret til at hæve købet på grund af forudset mangel (133). C. Ret til at kræve mangelfri ydelse (133–134). 1. Omlevering (133). 2. Efterlevering (133). 3. Afhjælpning af mangelen i øvrigt (133). D. Ret til at kræve erstatning (134–142). 1. I specieskøb (134). 2. I genuskøb (135). 3. Erstatningen ifølge §§ 42–43 (136). 4. Erstatning for skade voldt ved genstandens farlige egenskaber (137). 5. Negativ kontraktsinteresse (142). E. Ret til at holde købesummen tilbage (142)
- III Omstændigheder, der udelukker mangelsbeføjelser (142–149). A. Mangelens synlighed (142). B. Forbehold. Auktionssalg (143). C. Mangelen skyldes køberens forhold (144). D. Afhjælpning af mangelen (144). E. Reklamationsregler (145–148). 1. Kbl §§ 51–53 (145). 2. Kbl § 54 (147). F. Erklæring fra køberen (148)

§ 16. *Vanhjemmel og anden retsmangel* (149–158)

- I–III Vanhjemmel (149–156)
- I Hvad vanhjemmel er (149–152). A. Afgrænsning (149). B. Konstruktions spørgsmål (151)
- II Køberens beføjelser (152–155). A. Kbl's holdning. Genuskøb (152). B. De enkelte beføjelser (153–154). 1. Skadeserstatning (153). 2. Forholdsmæssigt afslag i købesummen (154). 3. Ret til at hæve købet (154). 4. Ret til at kræve retsmangelen afhjulpnet (154). 5. Ret til at holde købesummen tilbage (154). C. Gennemførelsen af vanhjemmelsbeføjelserne (155)
- III Omstændigheder, der udelukker misligholdelsesbeføjelserne (155–156). A. Køberens onde tro (155). B. Afhjælpning (155). C. Hævd, forbrug (156). D. Godkendelse. Passivitet (156)

- IV Salg af ikke-eksisterende rettigheder (156–157). A. Afgrænsning (156). B. Retsvirkninger (157)
  - V Om køberen kan holde sig til sælgerens forgængere (157)
- § 17. *Andre mangler ved sælgerens opfyldelse* (158–160)
- I Almindelige grundsætninger (158)
  - II Fejl ved forsendelsesmåden (158)
  - III For tidlig levering (159)
  - IV For stor kvantitet (159)
  - V Forretningsafståelse. Konkurrenceforbud (159)
  - VI Begrænsninger af konkurrenceretten ved andre køb (160)
- § 18. *Afvisning af salgsgenstanden. Ophævelse af køb* (161–166)
- I Køberens afvisning af salgsgenstanden (161–164). A. Køberens omsorgspligt (161). B. Adgang til at afvise salgsgenstanden efter modtagelsen (162–164). 1. Kbl § 58 (162). 2. Kbl § 57.1 ° (164)
  - II Sælgerens ophævelse af købet, når salgsgenstanden ikke kan gives tilbage (164)
  - III Afhængighedsforholdet mellem sælgers og købers pligter. Kbl § 57 (164)
  - IV Erstatningens omfang, når købet hæves (165)
- § 19. *Køb på afbetaling* (166–174)
- I Indledning. Historie (166)
  - II Afbtl's saglige område (168)
  - III Lovens karakter: Ikke udtømmende. Ufravigelig (169)
  - IV Almindelige regler til værn for køberen. Afbtl § 2 (170)
  - V Sælgerens tilbagetagelse af tingen (171–173). A. Opgørelse af mellemværendet (171). B. Køberens ret til at afværge tilbagetagelse og til at indløse tingen (173). C. Forholdet til trediemand. Processuelle regler (173)
  - VI Afbtl § 9 (173)
  - VII Afbtl § 18 (174)
- § 20. *Køb af fast ejendom* (174–178)
- I Forholdet til Kbl (174)
  - II Sædvanlige kontraktsbestemmelser (174)
  - III De to ydelser (176)
  - IV Faren for salgsgenstanden (177)
  - V Forsinkelse fra sælgerens side (177)
  - VI Forsinkelse med betaling (177)
  - VII Køberens fordringshavermora (177)
  - VIII Mangler ved salgsgenstanden (177)
  - IX Vanhjemmel (178)



§ 21. *Bytte og mageskifte (179–181)*

- I Indledning. Begreb (179)
- II Bytte, som ikke angår fast ejendom (179)
- III Blandet køb og bytte (181)
- IV Mageskifte (181)

*Forkortelser (182–185)*

*Sagregister (186–195)*

*Lovregister (196–198)*

## § 1

### Indledning - Begrebet køb

I. Køb er og har længe været den kontrakt, som spiller den største rolle i det praktiske liv. Købets betydning ses bl. a. af, at der har dannet sig en særlig handelsstand med den opgave at købe og sælge. Også den omsætning af formuegoder, der sker uden handelsstandens hjælp, foregår hovedsagelig igennem køb. De fleste overdragelser af faste ejendomme sker således ved køb. For løsøretningenes vedkommende foregår deres vandring fra producent til forbruger fortrinsvis ved hjælp af køb, ofte gennem en lang række køb.

Historisk har købekontrakten udviklet sig af bytte. Med den stigende omsætning bliver det almindeligt at anvende en bestemt vare som byttemiddel. Ofte har man anvendt kvæg, men efterhånden opdager man, at visse metaller egner sig særlig godt til byttemiddel, og da man så finder på at bruge møntet metal, opstår køb i nutidens forstand.

Købekontrakten er derfor en kontrakt, der har været kendt fra ret gammel tid, men købets karakter har forandret sig stærkt i tidens løb. Da dette særlig gælder køb af løsøre, omtales det nedenfor i § 2.I.

Benævnelsen køb anvendes i denne bog i tilslutning til de nordiske love om køb. I Tyskland bruges det tilsvarende »Kauf«. I andre lande kaldes kontrakten salg, idet den ses fra den modsatte side, således fransk »vente« og engelsk »sale«. I dansk retslitteratur har man fortrinsvis brugt udtrykket »køb og salg«, der er påvirket af det romerske »emptio venditio«.

## II. BEGREBET KØB

Køb er en *aftale om overdragelse af et formuegode (en ejendomsstand) mod vederlag i penge.*

Køb hører til de aftaler, der kaldes *gensidig bebyrdende*, se herom »Aftaler« s.9, men adskiller sig fra de andre ved *ydelseernes art*. Køberen erlægger eller forpligter sig til at betale en sum penge. Sælgeren overdrager eller forpligter sig til at overdrage et formuegode (en ejendomsstand) af anden art end køberens ydelse.

*Sælgerens ydelse* er hyppigst ting (ejendomsretten over ting), men

## § 1.II

kan også være (andre) rettigheder såsom en fordringsret, en ophavsret til et litterært eller kunstnerisk værk, en patentret eller lignende eneret, en begrænset ret over en rettighed eller en ting. Man kan også sælge en formuemasse, f.eks. et bo eller en forretning med aktiver og passiver.

Ofte siges det, at sælgerens ydelse altid er en *rettighed* – eventuelt en sum af rettigheder. Dette krav bør dog ikke stilles, og det stilles heller ikke af den almindelige sprogbrug.

Når en forretning sælges, er en væsentlig del af købesummen ofte vederlag for forretningens »*goodwill*«, dens søgning, jfr. *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten I.225, eller evne til at drage kunder til sig.

Hvis en læge sælger sin praksis uden at lade hus, inventar eller udestående fordringer følge med, er hovedgenstanden den faktiske udsigt til at bevare søgningen. Også en sådan aftale må anses som et køb. Jfr. om salg af advokatforretning U 1933.409 H og iøvrigt *Almén*, Köp, rubrikken ved note 11.

Når salgsgenstanden er betegnet som et *formuegode* (en *ejendomsgegenstand*), er det ikke meningen at kræve, at den har formueværdi (bytteværdi). Man kan f.eks. købe en ting, der har affektionsinteresse for en, selv om ingen anden ville give noget for ting. Men der er ingen mening i et køb, medmindre køberen forudsætter, at det købte gode kan overføres til ham. Goder, der er uadskilleligt knyttet til en bestemt person, egner sig ikke til køb.

At salgsgenstanden skal være af *anden art end køberens ydelse*, betyder ikke, at man aldrig kan købe *penge*. Udenlandske penge kan f.eks. købes for danske. Gangbare danske penge kan navnlig tænkes købt, når de af særlige grunde har fået en værdi, der afviger fra den almindelige, f.eks. samlerværdi, affektionsværdi, eller højere metalværdi, som f.eks. guldmønterne. Aftalen bliver et salg, når vederlaget er et pengebeløb, som fastsættes på lignende måde som købesummer ellers. Veksling af gangbare penge betragtes ikke som salg, selv om der betales vederlag for vekslingen.

Når den ene parts ydelse er andet end penge, foreligger der køb, selv om den anden parts ydelse er udenlandske penge.

Med hensyn til *køb af fordringer eller andre rettigheder* har *Almén*, Köp (rubrikken ved note 24) opstillet den lære, at der foreligger køb, når en person som indehaver af retten mod vederlag i penge overdrager hele sin ret til en anden. Derimod foreligger der efter denne lære ikke køb, når en person mod vederlag overfører en del af sin ret til medkontrahenten på den måde, at han stifter en begrænset ret for den anden, men selv bevarer sin mere omfattende ret med den deri gjorte begrænsning. Som eksempel nævnes ejerens stiftelse af brugsret eller servitut. Denne lære rammer gennemsnitlig det rette, men kan næppe fastholdes fuldtud. Man taler i al fald om salg i visse tilfælde, hvor der forud var skabt et formelt grundlag for den begrænsede ret, som overdrages. Således hvor en ejer har tinglyst et ejerpantebrev og senere »sælger« pantebrevet.

En aftale, hvorved en person forpligter sig til at *arbejde for en anden*, er ikke køb. Der kan dog foreligge køb, hvis en person forpligter sig til at frembringe en løssøretning for en anden, se herom ndfr § 2.III. En aftale om opførelse af

bygning eller andet anlæg på fast ejendom betragtes derimod ikke som køb.

Købet kan angå goder, der endnu ikke eksisterer. I almindelighed skal købesummen da kun betales, dersom det solgte kommer til eksistens (*emptio rei speratae*). Men det kan være aftalt, at prisen skal betales uden hensyn hertil. Det er dog omtvistet, om man til køb bør henregne et sådant køb af en chance (*emptio spei*).

Sælgerens ydelse kan være *individuel bestemt* eller *generisk bestemt*, jfr. ndfr s. 10 f. Den kan også være *alternativt bestemt*, således at der er valg mellem to (eller flere) individuelt bestemte genstande eller arter.

III. Om *købeaftalens indgåelse* gælder i det hele de almindelige regler om aftaler. Om afslutning af køb af fast ejendom henvises i øvrigt til ejendomsretten. Der behandles også spørgsmålet, under hvilke betingelser en køber opnår omsætningsbeskyttelse for sin ret.

Købeaftaler er i nutiden i vidt omfang undergivet offentligretlige regler. Herom må henvises til andre grene af systemet, f.eks. næringsretten, monopol- og prislovgivningen.

En række lovbestemmelser indeholder forbud mod visse køb. For en stor del må de opfattes som forbud mod visse overdragelser, være sig ved køb eller på anden måde. For så vidt hører deres behandling ikke hjemme i læren om køb. Om de almindelige synspunkter for behandlingen af disse spørgsmål henvises til »Aftaler« § 19.

IV. Inden for køb må der gøres en hovedsondring mellem *køb af fast ejendom* og *andet køb*, som man plejer at kalde løvsørekøb, skønt udtrykket løvsøre ikke omfatter så meget. Køb af fast ejendom behandles til sidst (§ 20).

# LØSØREKØB (§§ 2–19)

## § 2

### Indledning - Loven om køb

#### I. HISTORISK UDVIKLING

Løsørekøbet har været kendt fra gammel tid, men dets anvendelse har forandret sig med de økonomiske forhold.

Oprindeligt blev købet afsluttet mellem to parter, der mødtes og udvekslede ydelserne under iagttagelse af bestemte formaliteter. Køberen beså salgsgenstanden før købet, og bagefter kunne han vanskelig få handelen omstødt. Købet affødte derfor i reglen ingen gensidige fordringer, men overførte ejendomsretten over salgsgenstand og købesum til den modtagende part. Allerede på dette stadium udvikledes der en ikke ringe handel, men den større handel foregik hovedsagelig ved rejser, og handelen samledes for en stor del på markeder og messer.

Den senere udvikling har skabt køb, der har en helt anden karakter. Sælgerne kommer ind på at levere det købte uden samtidig at få betaling (*kreditkøb*). I handelslivet ydes kredit ofte mod, at køberen akcepterer veksel. Efterhånden som handelen vokser, skabes der fastere varettyper, og man kommer ind på at indgå købeaftaler, der ikke angår enkelte bestemte, forud besete ting, men går ud på levering af et vist antal ting af en aftalt art (*genuskøb*). Derigennem bliver det også praktisk muligt at afslutte køb med en fjerntboende medkontrahent. Dette får særlig betydning i løbet af det 19. århundrede, hvor der indtræder en mægtig opgang for den *internationale handel*. Navnlig den *oversøiske handel* skaber nye købstyper, der afviger stærkt fra den gamle købeaftales normaltype. Den nyeste tids vidtdrevne standardisering inden for den industrielle produktion trænger det gammeldags køb endnu mere tilbage. Den moderne masseproduktion har i øvrigt også – i bestræbelserne for at skaffe afsætning for sine produkter – bragt *køb på afbetaling* frem som en ny, særlig form for kreditkøb.

I vor egen tid er det ejendommeligste træk staternes stigende indgreb i vilkårene for handelens udøvelse. Hvilken betydning denne udvikling vil få for reglerne om køb, lader sig endnu ikke overse.

Udviklingen af forskellige slags køb har skabt en mængde ny retsspørgsmål. Bortset fra enkelte områder som køb på afbetaling har

lovgivningerne imidlertid ikke gjort noget forsøg på at følge med i udviklingen. På mange områder har handelslivet selv til gengæld skabt sædvaner, som der kan bygges på. De ældre kodifikationer har åbenbart et ret primitivt stadium i udviklingen for øje, men lovgivningen i de nordiske lande har i al fald på en række punkter taget hensyn til nyere handelsformer.

## II. LOVEN OM KØB

Om løspørekøb har vi regler i den vigtige »*Lov om køb*« nr. 102 af 6 april 1906 (Kbl). Udkastet til loven er udarbejdet af en skandinavisk kommission, og love, som kun på ganske enkelte punkter afviger fra den danske lov, er givet i Sverige og Norge.

Lag om köp och byte av lös egendom av 20 juni 1905 og Lov om kjøp af 24 maj 1907.

For Island er der givet en tilsvarende lov (nr.39 af 11 juli 1911), som dog på flere punkter er blevet ændret ved lov af 19 juni 1922. De islandske love er aftrykt i *Almén-Neubecker* III s.81 ff.

I Finland er en særlig lov om køb endnu ikke gennemført, se *Godenhjelm*, *Lärobok*. 11 ff, men reglerne i praksis ligger nær nordisk Kbl.

*Tidligere dansk lovgivning* indeholdt kun meget få bestemmelser om de spørgsmål, der nu er ordnet ved Kbl. Dette gjaldt også DL 5-3, der har overskriften »Om Køb, Sal og Mageskifte«. Kapitlets bestemmelser angik for en stor del kontrakter i almindelighed, for en del afhændelse af fast ejendom. Retsreglerne om kontraktmellemværendet mellem køber og sælger hvilede derfor i hovedsagen på retspraksis, der atter støttede sig til litteraturen. Om retstilstanden før Kbl kan navnlig henvises til *Lassen* II §§ 78-85.

*Reglerne i Kbl* stemmer på de fleste punkter med forud gældende ret, men loven indfører dog flere nye retssætninger og løser adskillige tvivlsmaal. En oversigt over lovens forhold til ældre ret giver *Grundtvig* i U 1906 B.153 ff. Om forarbejderne henvises til Sp.D.I § 79 note 1 samt Motiverne.

Hovedværket om loven er *Tore Alméns kommentar*: Om köp och byte av lös egendom, nu 4. udplaga av *Rudolf Eklund* (1960). *Almén*s kommentar er udkommet på tysk med titlen »Das skandinavische Kaufrecht. Deutsche Ausgabe von F. K. Neubecker«. I øvrigt må fremhæves *Jul. Lassens* fremstilling i Sp.D.I med grundige oplysninger om dansk praksis og litteraturhenvisninger i § 79 note 1, *Løspørekøb*, kommentar ved *H. Hasle* og *B. Nebelong*. Endvidere henvises til *Alm. Del*, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse*, *Købelov*, *Gomard*, *Erstatningsregler*, *Stig Jørgensen*, 4 afhandlinger, *Ole Lando*, *Købet komparativt*.

Af mere oversigtsmæssige fremstillinger må nævnes *Munch-Petersen*, *Den borgerlige ret* (19.udg. 1965 ved *W. E. von Eyben*, *Jørgen Trolle* og *A. Vinding Kruse*), *Knud Illum*, *Forelæsninger over almindelig formueret*, 3. udg. 1950, *Jan*

## § 2.II

*Kobbernagel*, Erhvervsretten i grundtræk. 5. udg. 1964. Som mere specielle købsretlige fremstillinger må nævnes *Stephan Hurwitz*, Husdyrvoldgift, 2. udg. 1956, under medvirken af *Thorkild Pape*, *J. L. Frost*, Erstatningsansvar for smitsom kalvekastning, 1941, *Jørgen Hansen*, Sælgerens ansvar for skade forvoldt af ting med farlige egenskaber, 1965.

Af norsk litteratur må nævnes *Kristen Andersen*, Kjøpsrett, *Karsten Gaarder*, Forelesninger over kjøp, *Arnholm*, Privatrekt III, *Stang-Solem*, Av kontraktrettens specielle del.

For Sveriges vedkommende må foruden *Alméns* kommentar nævnes *Jan Hellner*, Köprätt, *Knut Rodhe*, Obligationsrätt.

Forskellige udtalelser om købelovens første 25 år er samlet i *Svensk Jurist-tidning* 1932.118, jfr. også U 1932 B.100, TfR 1937.434.

I engelsk ret findes de købsretslige regler i *Sale of Goods Act*, 1893. I over halvdelen af enkeltstaterne i USA er *Uniform Commercial Code* gennemført med dens regler om køb, se hertil *Millard Ruud* og *Ole Lando*, TfR 1965. 3ff. I fransk ret findes reglerne i *Code Civil* art. 1582–1701, i tysk ret i *BGB* §§ 433–515. Om International Kbl se nedf. s. 15 ff. I øvrigt henvises til det internationale standardværk: *Ernst Rabel*, Das Recht des Warenkaufs I (1936) – II (1958).

Spørgsmålet om en revision af *den nordiske Kbl* blev taget op ved Det 22. nordiske juristmøde (Reykjavik 1960 med *A. Vinding Kruse* som indleder), og det overvejes for tiden i de på finsk initiativ nedsatte nordiske *købelovskomiteer*. I *Nordisk lovbog* har *Fr. Vinding Kruse* givet et udkast til en ny købelov, som bygger på den nugældende, men der er flere ændringer. Kritik af Kbl er endvidere fremført af *Ole Lund*, TfR 1963. 317 ff, *Stig Jørgensen*, TfR 1964.449 ff (4 afh. 111 ff).

## III. OMRÅDET FOR LOVEN OM KØB

*Loven gælder ikke for køb af fast ejendom*, se Klb § 1.2°, *men for alt andet køb*, også køb på tvangsauktion. Da loven ikke fastslår, hvad køb er, må ordet forstås i traditionel betydning. Kbl. finder således anvendelse på salg af aktier (§ 19), fordringer (§ 20), forretningsvirksomheders firma og goodwill, patenter, varemærker, forfatterrettigheder m.fl. For øvrigt vil mange af Kbl's regler kunne anvendes *analogt* på fast ejendom, se ndfr i § 20.

I en enkelt retning afgrænser loven dog sin rækkevidde, nemlig ved § 2.1°. Det bestemmes her, at »*bestilling af genstande, som først skulle tilvirkes*, anses i denne lov som køb, såfremt det for tilvirkningen fornødne stof skal ydes af den, der har påtaget sig tilvirkningen.« Kbl skal herefter anvendes på frembringelse af nye ting, ikke blot hvor det er fungible ting, der bestilles, men også hvor tingene skal laves efter bestillerens individuelle krav.

Medtagelsen af disse sidste tilfælde er betænkelig i flere retninger. Således med hensyn til Kbl § 21.3 ° og § 49, jfr. *G. Cohn* i JT 1921.187 ff. Sml også BGB § 651, *Almén*, Köp § 2 note 3. Kbl kan imidlertid ikke udelukke, at man på punkter, som Kbl ikke giver regler om, anvender visse grundsætninger om værksleje (entreprise). Se herom ndfr § 15.II.C, jfr. også § 14.IV.2.

Uden for Kbl falder derimod aftale om reparation eller omdannelse af en ting, der tilhørte bestilleren, se herom *H. H. Brydensholm*, U 1961 B. 185 ff. Men grænsen bliver flydende, hvis forandringen består i, at nye ting indføjjes; se også U 1942.524 H. Jfr. *Axel H. Pedersen*, Juristen 1955. 89–91; *samme*, Licitation (1955) 227–28.

§ 2 handler ikke om aftaler om, at en person skal levere en ham tilhørende ting med visse omdannelser. Det må bero på omstændighederne, om en sådan aftale skal betragtes som et køb alene eller som et køb i forbindelse med en værkslejekontrakt.

Om overdragelse af forretninger se *H. Lindboe Bliksted*, Køb og salg af forretninger (1952), *Ernest Hartwig*, Juristen 1960. 253–58, og i Juridisk Grundbog, 1. udg. *Erik Mikkelsen*, TfR 1961. 225 ff samt særligt om mangler *Henrik Tamm*, U 1955 B.153 ff. Se også ndfr § 17, V. Om køb af private pantebreve i fast ejendom, se *Axel H. Pedersen*, Festskrift til O. A. Borum 365 ff. *M. Koktvedgaard*, TfR 1965. 571 ff kritiserer stærkt Kbl's anvendelse på overdragelse af immaterialrettigheder; se også *Mogens Plesner*, Juristen 1955. 207 ff.

Kbl § 2.1 °, 2.pkt. tilføjer, at »loven gælder dog ikke for *opførelse af bygning eller andet anlæg på fast ejendom*«. Sådanne aftaler betragtes overhovedet ikke som køb, men henføres i almindelighed til entreprisekontrakter, se hertil Almindelige betingelser for arbejder og leverancer af 1951, *Axel H. Pedersen*, Entreprise.

På den anden side kan salg af et færdigt sommerhus eller af en vindmotor falde ind under loven, selv om sælgeren tillige påtager sig at opstille salgsgenstanden. Grænsen er, som det vil ses, flydende. Ordene »opførelse« og »anlæg« antyder, at anbringelsen ikke må være en mindre væsentlig biydelse ved siden af overdragelsen af løsøretingen. I alle tilfælde, hvor sælgeren påtager sig at træffe visse foranstaltninger med tingen, kan disse foranstaltningers art dog betvirke, at man i et vist omfang må anvende andre regler end ved almindeligt løsørækøb.

#### IV. KØBELOVENS KARAKTER

*A. Loven er ikke udtømmende.* Som indholdet klart viser, har man ikke tilstræbt i Kbl at give en fuldstændig kodifikation af reglerne om løsørækøb. Den ledende grundsætning ved affattelsen af loven har været kun at give lovregler på de områder, hvor man sikkert mente efter erfaringerne i retslivet at have tilstrækkeligt overblik både til at antage,



## § 2.IV

at fordelene ved lovformen ville opveje betænkelighederne, og til at afgøre, hvilken lovregel der burde opstilles. Man må derfor være meget varsom med at benytte modsætningsfortolkning over for lovens bestemmelser.

B. *Lovens fravigelighed.* Kbl § 1.1<sup>o</sup> udtaler, at lovens bestemmelser »kommer kun til anvendelse, for så vidt ikke andet er udtrykkelig aftalt eller må anses for indeholdt i aftalen eller følger af handelsbrug eller anden sædvane.«

Herved fastslås det ikke blot, at alle lovens bestemmelser kan fraviges ved aftale – udtrykkelig eller stiltiende – men at de *efter omstændighederne også må vige for handelsbrug eller anden sædvane*. Ved ordene »følger af« antydes det, at handelsbrug og sædvane kun er bestemmende under visse betingelser. Kbl afgør ikke, hvilke betingelser der kræves opfyldt. Dog forudsætter den, at der gives sædvaner, som må anvendes, selv om det hverken udtrykkelig eller stiltiende er vedtaget. Dette stemmer imidlertid med, hvad der er antaget i »Aftaler« § 39.V. De dér udviklede grundsætninger må derfor gennemføres også ved løspørøb.

En sædvane kan være bestemmende, hvad enten den er ældre eller yngre end Kbl. Dog måtte man tilsidesætte en ældre sædvaneregulering, som helt ville fortrænge en bestemmelse i Kbl. Men sådanne sædvaner har næppe eksisteret.

I Danmark vil *Grosserer-Societetets Komité* normalt kunne afgive et autoritativt responsum om de forskellige branchers kutymmer. Nogle af disse offentliggøres i UfR, men Societetet har i øvrigt lige siden 1874 udsendt samlinger af responsa med registre (sidste samling 1966 for perioden 1952–61). Om svensk ret se *Karlgren*, SvJT 1967. 51 ff.

Se i det hele *Karlgren*, Kutym och rättsregel, særlig s. 10 ff og 1 c, *Arnholtz*, TfR 1960.359 ff, *Hellner*, Köprätt 28 ff, *Ole Lund*, TfR 1962. 64 ff, *M. Aarbakke*. TfR 1965. 432 ff.

I denne forbindelse må det nævnes, at handelsverdenen i vidt omfang har dannet *standardbetingelser* for købekontrakter. For mange slags køb er der opstillet udførlige kontraktsbetingelser, som anvendes i kraft af parternes vedtagelse. Dette gælder ikke mindst i storhandelen. Sådanne kontraktsbetingelser udarbejdes ofte af sammenslutninger, der repræsenterer såvel sælger- som køberinteresser (»agreed documents«). I almindelighed indføres reglerne i trykte kontraktsformularer, som så benyttes ved indgåelse af kontrakter.

De fleste standardbetingelser tager kun sigte på handel med en bestemt gruppe varer. I den oversøiske handel er standardiseringen særlig

udviklet for vigtige råstoffer, som f.eks. korn, foderstoffer og kaffe. Her i landet har *Grosserer-Societetet* udarbejdet en række *slutseddel-blanketter*, der anvendes meget (Københavns slutsedler).

For tiden er følgende københavnske slutsedler i brug: Slutseddel for handler i foderstoffer »in loco« eller »leveret«. – Slutseddel for handler i foderstoffer »inklusive fragt« (cf) eller »inklusive fragt og assurance« (cif). – Slutseddel for handler i korn »frit om bord«. – Slutseddel for handler i korn »in loco« eller »leveret«. – Slutseddel for handler i korn »inklusive fragt« (cf) eller »inklusive fragt og assurance« (cif) eller »på termin«. – Endvidere to blanketter, der er affattet på engelsk og bestemt til oversøiske køb af bomuldsfrøkgager, nemlig: Scandinavian c.i.f. contract. – South American-Scandinavian c.i.f. contract. –

*ECE* (FN's økonomiske kommission for Europa) har i denne forbindelse efter verdenskrig II gjort en betydelig indsats ved at tilvejebringe almindelige leveringsbetingelser inden for *jern- og metalindustrien* (maskiner, materiel og maskinanlæg), hvor købers og sælgers interesser er afbalancerede. *Industrirådet* har i en publikation fra 1965 med indledning af *Stig Jørgensen* og *Jens Sanvig* optaget eller omtalt (og kommenteret) alle de standardvilkår fra *ECE*, som er blevet anbefalet af industriorganisationerne i de deltagende lande samt af Det internationale Handelskammer.

Der forekommer også standardbetingelser, som ikke er begrænset til bestemte varegrupper eller handelsbrancher. I de senere år har forskellige internationale organisationer udarbejdet standardregler navnlig for visse typer af forsendelseskøb, f.eks. cif-købet.

Disse regler ligner ofte lovbestemmelser, men anvendes kun, når det er bestemt i den enkelte kontrakt.

Standardregler, der vinder almindelig udbredelse, vil ofte danne grundlag for kutymen og derigennem påvirke udviklingen af de almindelige regler om handelskøb.

De norske »Almindelige betingelser for innenlandsk varesalg« findes hos *Gaarder*, Kjøp 114; om *Sverige*, se *Almén*, Köp § 1 ved note 7 ff, og om *Finland* *Godenhielm*, Om säljaren 119 ff. Se i øvrigt *Lennart Vahlén*, Festskrift till Håkan Nial.

Om verdenshandelens formularer se også *Rabel* I 36 ff og *Grossmann-Doerth* I, særlig §§ 17–23. Se også om »Incoterms 1936« U 1938 B.108; den seneste redaktion er fra 1953; i dette år har Det internationale handelskammer (ICC) endvidere udsendt en oversigt over »Trade terms«.

## § 2.IV

Er standardkontrakten derimod *ensidigt formuleret* af den ene part (eller dennes organisation) er der fare for misbrug; se hertil »Aftaler« 183 ff. Problemerne i denne forbindelse har været livligt debatteret i de senere år.

»Verkan av avtalsklausuler i standardformular« var forhandlingsemne på Det 21. nordiske juristmøde (1957), Förhandlingar 152–75, indledet af *Curt Olsson* (bil.VI). Se endvidere *Günther Petersen*, Ansvarsfraskrivelse 116 ff, *Hellner*, Köprätt 14 f, *Halvor Lund Christiansen*, Juridisk Grundbog 434 ff, *Kristen Andersen*, TfR 1964. 321 ff, *Arnholm*, Privatrekt II (se register), *Ole Lund*, Lov og Rett 1964. 66 ff, *Stig Jørgensen*, TfR 1965. 400 ff, *Ole Lando*, TfR 1966. 345 ff, *Godenhjelm*, Om säljarens bundethet 114 ff, 141 ff, *Lärobok* 28 ff, *Lennart Vahlén* l.c.

Der har i forbindelse med spørgsmålet om standardkontrakter – navnlig fra forbrugerorganisationer – været rejst spørgsmål, om ikke Kbl.s vigtigste bestemmelser burde gøres *præceptive*, navnlig i civile køb, se hertil *Knut Rodhe*, TJFF 1957. 6 ff, *A. Vinding Kruse*, Købelov 9 f.

## V. HOVEDTYPER AF KØB

Købekontrakterne kan inddeles på mange forskellige måder, men der er to sontringer, som har så stor betydning, at de må omtales straks.

### A. *Specieskøb og genuskøb.*

*Specieskøb* kaldes køb, hvor *salgsgenstanden er individuelt bestemt*, således at det er en bestemt genstand, der købes. Køberen kan ikke kræve en anden genstand i stedet, og sælgeren kan heller ikke opfylde aftalen ved at levere en anden genstand, selv om den er mage til den solgte.

*Genuskøb* kaldes køb, hvor *salgsgenstanden er bestemt efter art*. Sælgeren påtager sig her at levere en eller flere genstande af en art, der bestemmes ved aftalen. Køberen får her ikke straks ved aftalen ejendomsret til bestemte genstande, og sælgeren kan opfylde aftalen ved at levere hvilke som helst genstande, der hører til arten.

I praksis er det ikke altid let at afgøre, om der foreligger genuskøb eller specieskøb. Hvis en person i en butik ser på en genstand, der hører til de standardiserede fabriksvarer, og så beder om at få den sendt, kan det være vanskeligt at afgøre, om det foreviste eksemplar er købt eller blot blev betragtet som en prøve. Jfr. U 1960.1073 H (et parti kartofler).

Specieskøb er den ældste slags køb, men i vore dage har genuskøb større økonomisk betydning. Det allermeste af handelsomsætningen sker igennem genuskøb.

Den praktiske forskel på de to slags køb medfører, at de på adskillige punkter undergives forskellige retsregler. Også Kbl opstiller en række særlige bestemmelser om genuskøb. Disse reglers rækkevidde fastslås ved Kbl § 3: *Ved køb af genstande, bestemte efter art, forstås i denne lov ikke alene køb af en vis mængde af en angiven art genstande, men også køb af en vis mængde af et angivet parti.* Som eksempel kan nævnes 10 hl af en bestemt korndyng. Det såkaldte *halv-generiske* køb behandler købeloven altså som genuskøb, jfr. *Almén*, *Köp* § 3 ved note 15; *Rohde* § 4 note 15–16.

I genuskøb kan retsforholdet undergå den forandring, at sælgeren fremtidig kun skylder en bestemt genstand. Man taler i sådanne tilfælde om *koncentration* (tysk »Konkretisierung«) af genusforpligtelsen. I modsætning til BGB § 243.2 ° har Kbl ikke optaget nogen regel om, hvornår sælgerens forpligtelse begrænses til en bestemt genstand. Loven har med god grund undladt at tage stilling til dette problem, der hører til de mest omtvistede.

Kbl har imidlertid givet regler om *risikoen for salgsgenstanden* (ndfr § 7) og derved løst nogle af de praktiske spørgsmål, der hænger sammen med det omtalte problem. Fra risikoreglerne kan man formentlig drage visse slutninger. Når risikoen er gået over til køberen, må køberens ret være begrænset til den bestemte genstand, der er udskilt til opfyldelse. Derimod er det ikke en nødvendig følge af risikoens overgang, at sælgeren er bundet til at yde netop den udskilte genstand, men det er naturligt, at han som hovedregel er bundet dertil, jfr. »Aftaler« § 7.III, § 37.II.4.

Se om spørgsmålet *Almén*, *Köp* § 17 ved note 45–49; *Rohde* 40 ff; *Hellner*, *Köprätt* 61 ff; *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 64 f; *Gaarder*, *Kjøp* 38 f. Problemet behandles udførligt i *Planck's* kommentar til BGB § 243 Erl. 4–5. Se fremdeles *Oser* ad art. 71 og 185. Særlig med hensyn til køb behandles det i *Grossmann-Doerth I* §§ 24–31. Se også engelsk SGA s. 18 r.5, hvortil *Fr. Vinding Kruse*, *Ejendomsretten* 1193, TfR 1958.203 ff, og *Ross*, *Ejendomsret og ejendomsovergang* 309 ff. Jfr. ndfr s. 78 f, U 1939 B.270, 1944 B.153, 1945 B.38.

De *bestillinger*, som omtales i Kbl § 2.1 °, må i almindelighed henføres til genuskøb, medmindre der skal benyttes et individuelt bestemt stof, f.eks. en bestemt marmorblok til et billedhuggerarbejde. Men ofte

## § 2.V.A

vil købet under forarbejdelsen gå over til at være et specieskøb, idet sælgerens forpligtelse koncentrerer på et bestemt stof, således at han hverken har ret eller pligt til at levere andet. En sådan overgang må i al fald antages sket, når køberen har beset – eller endogså godkendt – den under arbejde værende ting, f.eks. et skib under bygning eller en maskine af særegen konstruktion.

Hvis køberen ifølge aftalen skal betale dele af købesummen, efterhånden som tilvirkningen skrider frem, er det i almindelighed naturligt at betragte købet som specieskøb, i al fald når den første del af købesummen forfalder. I sådanne tilfælde, og hvor køberen forstrækker sælgeren med penge til materiale, må aftalerne ofte antages at gøre køberen til ejer af tingen, allerede medens den er under arbejde, jfr. U 1916.673 H, 1926.826, og købet er da blevet et specieskøb.

Se i øvrigt om spørgsmålet *Lassen* i TfR 1916.6 ff, Sp. D. I § 79 ved note 21, § 83 note 69, *Almén, Köp* § 3 ved note 19 b–22, § 24 ved note 68–80, *Rodhe* 42 og *Hasle-Nebelong, Løserekøb* 21 f.

Genuskøb kaldes i Sverige og i svensk Kbl »leveransavtal«, som altså har en ganske anden betydning end det danske »køb på levering«, se *Almén, Köp* § 3 ved note 8–10. Nogle finske og svenske forfattere holder i øvrigt »leveransavtal« helt uden for begrebet køb, se *Almén, Köp* § 3 ved note 1–5.

### B. Handelskøb og andet køb.

I adskillige lande er handelsretten samlet i særlige handelslovbøger, se herom *Fr. Stang*, Formueret § 4. Handelslovbøgerne giver jævnlig også flere eller færre regler om handelskøb. Både i tysk og fransk ret er handelskøb dog i hovedsagen undergivet de borgerlige lovbyggers regler om køb. De nordiske købelove omfatter – ligesom den engelske »Sale of Goods Act« – både handelskøb og andet (»civilt«) køb, men Kbl indeholder en del særlige bestemmelser om handelskøb. Afvigelserne fra de almindelige regler er ikke ret store. De almindelige regler om køb er nemlig blevet påvirket stærkt af handelslivets krav og sædvaner, og Kbl har fortsat denne udvikling. I enkelte retninger er loven vistnok gået noget for vidt i denne »merkantilisering« af de almindelige regler om køb.

Hvad handelen trænger til, er navnlig regler, der gør det muligt for parterne at disponere sikkert og så vidt muligt undgå retssager. Derfor lægges der større vægt på nøjagtighed i opfyldelsen af kontrakten, jfr. Kbl § 21.3° og § 28. Særlig er rettidig opfyldelse vigtig, hvor fordringshaveren selv er handlende og derfor jævnlig skal bruge ydelsen til at

opfylde sine kontrakter over for andre. Fremdeles stilles der strengere krav om reklamation for at gøre retsstillingen klar.

Se herom Kbl §§ 6, 27, 32, 51 og 52. Endnu et par særlige regler for handelskøb giver § 16 og § 38. Om ejendommelighederne ved de handelsretlige regler se *V. Hvidt*, Bankrembourser s. 30 ff. Se endvidere *Almén*, Köp § 4, *G. Portin*, TJFF 1963. 116 ff.

*Området for Kbl's særlige regler om handelskøb* fastsættes ved Kbl § 4 som »*køb, som indgås mellem handlende i eller for deres bedrift*«. Det kræves altså, at både sælger og køber er handlende, og at købet indgås i deres (begge parter) handelsbedrift eller for denne, f.eks. indkøb af inventar til forretningen.

Når en handlende sælger sin forretning til en anden, foreligger der næppe handelskøb, se U 1927.245 med note 2, sml 1949.360 H.

*Handlende* i § 4.1 ° omfatter ifølge § 4.2 ° »enhver, der gør sig til bedrift at afhænde dertil indkøbte varer, at drive veksellerer- eller bankforretning, forsikringsvirksomhed, kommissionshandel, forlagsvirksomhed, apotek, beværtning, håndværk eller fabrik, at overtage udførelse af bygnings- eller anlægsarbejder eller at befordre personer, gods eller meddelelser. Dog anses ikke som handlende den, som uden anden medhjælp end sin ægtefælle, sine børn under femten år og sit hustyende driver beværtning, håndværk, befordringsvirksomhed eller sådan ringe handel, hvortil ikke kræves særlig adkomst eller hvortil borgerskab udstedes uden betaling.«

Tanken har været at ligestille alle forretningsdrivende, hvis virksomhed efter dens beskaffenhed kræver en forretningsdrift, der er ordnet på lignende måde som den egentlige handelsvirksomhed. Dog har man ikke fuldstændig gennemført tanken, man har f.eks. ikke medtaget den større landbrugsdrift. Ønsket om at nærme sig til skandinavisk retsfællesskab har været medbestemmende for den trufne ordning. Fuldstændig lod retsenheden sig dog ikke nå her.

Lovordene (»enhver«) viser, at det er uden betydning, om forretningen drives af en enkeltperson, et selskab eller stat eller kommune. Forbrugsforeninger og indkøbsforeninger synes, som af lovkommissionen tilsigtet, at omfattes af ordene i Kbl § 4.2 °. Under rigsdagsforhandlingerne blev dette dog fra nogle sider bestridt.

Undtagelsen i sidste punktum får efter Næringlov 212 8. juni 1966 formentlig nu kun betydning med hensyn til omførsel af de i § 12 nævnte ting, som kan ske uden næringsbrev (naturalprodukter samt aviser og blade).

Deri, at de ovenfor angivne lovbestemmelser erklærer sig gældende for handelskøb, ligger, at de ikke gælder for civilt køb i almindelighed. Men selv på områder, hvor Kbl indeholder afvigende bestemmelser for civile køb, kan det tænkes, at visse civile køb ifølge særlig sædvane er undergivet en regel, som i indhold ganske svarer til den regel, Kbl har lovfæstet for handelskøb. Og i tilfælde som Kbl §§ 6 og 51, hvor Kbl overhovedet ikke afgør det tilsvarende

## § 2.V.B

spørgsmål for civile købs vedkommende, må domstolene kunne anvende en lovbestemmelse, der er givet for handelskøb, på former af civilt køb, for hvilke den på grund af deres særlige beskaffenhed passer lige så godt som for handelskøb.

I øvrigt kan bemærkes, at man selv på områder, hvor samme lovregel omfatter handelskøb og civilt køb, jævnlig vil stille strengere fordringer til parternes overholdelse af de pågældende pligter i handelsforhold end uden for disse.

Kbl § 4 fastlægger kun rækkevidden af Kbl's regler om handelskøb. Når en sætning erklæres for almindelig handelssædvane eller handelskutyme, er det ikke givet, at den netop gælder for det, Kbl kalder handelskøb. Der kan ikke engang opstilles en almindelig formodning herfor.

### *C. Internationale køb.*

Et internationalt køb foreligger typisk, hvor sælger og køber har deres forretningssteder i forskellige lande, og hvor salgsgenstanden skal forsendes fra et land til et andet. Kommer en tvist mellem parterne til pådømmelse for en dansk domstol, vil det afhænge af dansk rets internationale privatret, om dansk Kbl's regler eller fremmed rets købsregler skal anvendes på forholdet.

For at undgå usikkerheden ved en sådan afgørelse aftaler parterne undertiden på forhånd, hvilket lands handelslovgivning der skal lægges til grund for deres mellemværende under en eventuel retssag, således at dette lands lovgivning ubetinget skal anvendes, selv om sagen bliver pådømt ved det andet lands domstole. En sådan »kollisionsretlig aftale« eller »partshenvisning« vil vel som regel blive anerkendt af de respektive landes domstole, men fuld sikkerhed har man dog ikke. Endvidere ses det heller ikke sjældent, at parterne i internationale køb går det skridt videre at aftale, at ethvert stridsspørgsmål skal afgøres ved en privat voldgiftsret på grundlag af et bestemt lands lovgivning.

I mange tilfælde bliver der dog ikke truffet nogen aftale, hvad enten dette så skyldes forglemmelse, eller at parterne ikke kan blive enige om, hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse.

De internationale reformbestrebelse, som har udfoldet sig i de senere år for at overvinde de heraf opståede problemer, har sat ind både på den internationale privatrets område og på selve de materielle købsregler.

Disse bestræbelser har for den internationale privatrets vedkommende resulteret i *Haagerkonventionen af 1955 om, hvilken lovgivning der skal anvendes på internationale løsøre køb*, som er blevet ratificeret af det nødvendige antal lande, heriblandt de nordiske, jfr. for Danmarks vedkommende lov 122 15 april 1964 og bek. 225 3 juli 1964.

Konventionen fastslår først principielt, at en partshenvisning er gyldig, jfr. den danske lovs § 3, men bestemmer dernæst (§ 4) – og det er det vigtigste – at såfremt parterne ikke har vedtaget anvendelse af et bestemt lands lovgivning, gælder reglerne i det land, hvor sælgeren havde sin bopæl, da han modtog bestillingen.

Modtages bestillingen ved et sælgeren tilhørende forretningssted, gælder reglerne i det land, hvor forretningsstedet er beliggende.

Har sælgeren eller hans repræsentant modtaget bestillingen i det land, hvor køberen har bopæl, eller hvor det forretningssted, hvorfra bestillingen er afgivet, er beliggende, gælder dog dette lands regler.

For køb på børs eller auktion gælder dog reglerne i det land, hvor børsen eller auktionen afholdes.

Som en modifikation i disse regler bestemmer konventionen (dansk lov § 5), at der m.h.t. fremgangsmåden ved undersøgelse af salgsgenstanden, frister for undersøgelsen og meddelelser vedrørende denne samt forholdsregler, der skal træffes, hvis genstanden afvises, skal gælde reglerne i det land, hvor undersøgelsen skal foretages, medmindre andet udtrykkeligt er aftalt. Derimod skal spørgsmålet om undersøgelsens omfang, dens betydning og om parternes misligholdelsesbeføjelser afgøres af den lovgivning, som i øvrigt finder anvendelse på købsforholdet.

Om de her henhørende internationale privatretlige problemer i almindelighed og om 1955-konventionen henvises for dansk retslitteraturs vedkommende navnlig til *O. A. Borum*, Lovkonflikter, Festskrift till Håkan Nial 107 ff, *Ole Lando*, Kontraktstatuttet, Erhvervsøkonomisk Tidsskrift 1965. 47 ff, *Ole Due*, Juristen 1964.401 ff, *Allan Philip*, U 1966 B.84 ff, sidstnævnte med udførlige henv. vedr. 1955-konventionen.

Haagerkonventionen af 1955 om internationale løsøre køb må betegnes som et vigtigt fremskridt, da den løser det international-privatretlige spørgsmål. Men tilbage står så det materielretlige problem. Den mest rationelle måde at overvinde vanskelighederne på ville naturligvis være at indføre en ensartet købelovgivning i de forskellige stater, således som det skete for Danmarks, Norges, Islands og Sveriges vedkommende



## § 2.V.C

ved gennemførelsen af den nordiske købelov i begyndelsen af århundredet, og som det fornylig er sket i Beneluxlandene og i vidt omfang i USA (ved The Uniform Commercial Code). Men denne løsning må, når man vil have et stort antal forskellige lande ind under ordningen, anses for uigennemførlig i en uoverskuelig fremtid.

For at bøde på disse vanskeligheder er der i 1964 ligeledes i *Haag* blevet vedtaget to konventioner dels om en *international (uniform) købelov om løsøre* og dels om *afslutning af aftaler* inden for denne købelovs område. Konventionen om den internationale købelov har opgivet at søge de enkelte staters interne købelovgivning ændret, men går en mellemvej ved at foreslå, at der i de enkelte stater gennemføres en særlig købelov (og aftalelov), som kun skal gælde for internationale løsørekøb, hvorimod indenlandske køb stadig skal underkastes det pågældende lands nationale (interne) lovgivning.

Lovforslagene er i mange retninger inspireret af henholdsvis den nordiske købelov og aftalelov.

Arbejdet på en international købelov blev allerede påbegyndt i 1930 af det såkaldte Rom-institut for unificering af privatreten, som nedsatte en komité, der fremkom med et lovudkast i 1935. Udkastet blev sendt til en række lande, og på grundlag af de herved fremkomne kommentarer udarbejdedes et revideret udkast, der blev trykt i 1939. Dette udkast blev i 1951 forelagt en international konference i Haag. Drøftelserne på konferencen var ret korte og førte ikke til bestemte ændringsforslag, men konferencen vedtog en udtalelse om de vigtigste af de spørgsmål, der var drøftet, og nedsatte en særlig komité med den opgave at udarbejde et endeligt udkast, som kunne forelægges på en kommende international konference. Under alle de forberedende arbejder har der været nordisk deltagelse. Efter en række forhandlinger blev der affattet et nyt udkast i 1956 og et endeligt udkast i 1963. Disse udkast blev drøftet på fællesskandinaviske møder i Stockholm i 1958 og 1963, hvor det blev vedtaget, at de skandinaviske lande på en række punkter skulle søge lovudkastet ændret.

Udkastet til den internationale købelov og internationale aftalelov vedrørende internationale løsørekøb blev forelagt på en diplomatisk konference i Haag i 1964. Konferencen resulterede i de to ovennævnte konventionsudkast, som på en række punkter afveg fra de forelagte udkast. Ikke alle ændringerne kan dog betegnes som forbedringer. Konventionerne er endnu ikke tiltrådt af de nordiske lande. Det vedtoges på konferencen, at Rom-instituttet under alle omstændigheder kunne indkalde til en ny konference i 1968 med henblik på eventuelle revisioner af konventionerne, hvadenten de til den tid er trådt i kraft eller ej.

Loven skal som anført kun gælde for internationale løsørekøb. Hvor-når et sådant skal anses at foreligge, er nærmere beskrevet i lovens art. 1. Loven skal for øvrigt finde anvendelse, hvad enten det drejer sig

om handelskøb eller civilt køb (art. 7). Derimod skal den ikke gælde for køb af værdipapirer eller valuta, registrerede eller registreringspligtige skibe og luftfartøjer eller for løsøre, som sælges ved en domstolsbeslutning, herunder ved tvangsauktion (art. 5).

Gennemføres den internationale købelov, er det klart, at 1955-konventionens betydning vil blive begrænset tilsvarende, og det samme gælder selvsagt andre international-privatretnlige regler.

Der blev på denne baggrund under konferencen fra forskellig side fremsat stærke ønsker om, at Den internationale Købelov og Aftalelov skulle kunne anvendes af de forskellige landes domstole, uden at disse først præliminært skulle tage stilling til det international-privatretnlige spørgsmål for at afgøre, om lovene skulle anvendes i den enkelte sag. Lovene skulle med andre ord helt remplacere den internationale privatrets regler, og spørgsmålet om lovenes anvendelse skulle derfor umiddelbart afgøres efter disses egne bestemmelser om anvendelsesområdet. Heroverfor blev det fra nordisk side gjort gældende, at indførelsen af dette princip i visse tilfælde ville kunne føre til resultater, som ville stride imod tidligere indgåede traktatlige forpligtelser, navnlig konventionen af 1955 vedrørende de international-privatretnlige regler for løsørekøb. Under diskussionen herom blev der lagt stærkt pres på de nordiske delegationer med henblik på at få disse til at overtale deres respektive regeringer til at afstå fra at lade 1955-konventionen ratificere. Da de nordiske delegationer imidlertid erklærede, at en sådan fremgangsmåde hverken kunne anses for ønskelig eller overhovedet mulig, blev resultatet, at enhver stat, som tiltrådte de nye konventioner, kunne reservere sig, at den internationale købelov kun skal anvendes på tilfælde, som falder ind under en tidligere afsluttet konvention om det international-privatretnlige spørgsmål, såfremt den pågældende konvention selv medfører, at den internationale købelov skal anvendes på tilfældet. Se hertil *Jan Hellner*, Festskrift till Håkan Nial 238 ff.

Efter de oprindelige lovudkast skulle en stat, der havde gennemført lovene, anvende dem på alle internationale løsørekøb, selv om den fremmede stat, hvorfra importen eller hvortil eksporten skulle ske, ikke havde gennemført lovkomplekset. Dette princip blev også indgående diskuteret under konferencen, og resultatet blev, at enhver stat, som tiltrådte konventionen, kunne tage en reservation gående ud på, at den kun ville anvende lovkomplekset, såfremt den fremmede stat også havde tiltrådt konventionerne. Baggrunden for denne reservation var det ovennævnte ønske om at lade lovkomplekset helt afløse den internationale privatrets bestemmelser, idet man var bange for, at princippet om, at lovkomplekset skulle anvendes af en stat på alle dens internationale handelsforhold uden hensyn til, om det fremmede land havde tiltrådt

## § 2.V.C

konventionerne, kunne føre til urimeligheder i forhold til de lande, som ikke havde tiltrådt konventionerne. På den anden side er det jo klart, at der ved denne reservation sker et betydeligt skår i den tanke om den internationale købelovs universalitet, som konventionen havde ønsket at fremme.

Endvidere blev der på foranledning af Storbritannien indsat en bestemmelse i konventionerne, hvorefter enhver stat, der tiltrådte dem, kunne reservere sig, at loven kun skulle anvendes, dersom kontrahenterne havde vedtaget, at den skulle anvendes på deres retsforhold.

Endelig opretholdtes en oprindelig bestemmelse om, at enhver stat kunne reservere sig ikke at anvende lovkomplekset ved handler mellem denne stat og andre stater, såfremt disse stater i forvejen havde en materiel købelovgivning, som var nært belægtet med den pågældende stats egen købelovgivning, således som det f.eks. er tilfældet for de nordiske landes vedkommende.

Som det vil kunne forstås, vil de ovennævnte reservationer let kunne afstedkomme betydelige vanskeligheder for det praktiske erhvervsliv m.h.t. spørgsmålet om, hvornår en konkret international handel vil være underkastet lovkomplekset eller ej, jfr. *Hellner l.c.* Dette er beklageligt og – må det tilføjes – også i strid med den stræben efter forenklede retsregler, som lovkomplekset netop skulle være udtryk for.

Den internationale købelov er kun *deklaratorisk* (art. 3).

I det oprindelige udkast (art. 6) var bestemmelsen affattet således, at parterne, dersom de ønskede at fravige lovens bestemmelser, enten nøjagtig måtte angive, hvad der skulle gælde i stedet for, eller henvise til et bestemt lands nationale købelovgivning. Det var altså ikke tilstrækkeligt, at parterne blot nøjedes med at aftale, at den internationale købelov ikke skulle finde anvendelse på deres kontraktsforhold og så overlade det til domstolslandets internationale privatret at afgøre, hvilken national lovgivning der så måtte finde anvendelse. Denne bestemmelse havde, som det vil kunne forstås, også til hensigt at trænge den internationale privatret tilbage, men i det endelige udkast blev denne tanke opgivet, navnlig under engelsk pres, og parterne kan nu nøjes med at bestemme, at loven helt eller delvis ikke skal finde anvendelse og således liste den internationale privatrets regler ind ad bagvejen.

Foruden at loven viger for modstående aftaler, viger den også under visse betingelser for *sædvaner* (art. 9). Endelig viger loven under alle omstændigheder for nationale *præceptive* regler, som er givet for at beskytte køberen ved *afbetalingskontrakter* (art. 5, 2°). Loven sonderer ikke mellem *handelskøb* og *civilt køb*, men rent faktisk vil den selvsagt

få mest anvendelse i handelskøb. Derimod sonder den mellem *species-* og *genuskøb*, men loven tillægger sonderingen mindre betydning end i den nordiske Kbl. Den har således ingen betydning for købers hæveadgang ved mangler, og lovens erstatningsregler opererer ikke med sonderingen. Reglerne om erstatningsgrundlaget er for øvrigt samlet i art. 74 og gælder for både købers og sælgers misligholdelse.

Pladsen tillader ikke en nærmere gennemgang af lovens enkelte bestemmelser, men en del af dem vil blive berørt i forbindelse med gennemgangen af den nordiske købelov. Generelt set kan den internationale købelov ikke siges at være noget dårligt lovarbejde, men adskillige af dens enkeltregler vil kunne kritiseres i forskellige retninger, ligesom nogle af dem ikke harmonerer med nordisk retsopfattelse.

Konventionerne og akterne fra konferencen er offentliggjort af det hollandske justitsministerium på konferencens to officielle sprog, fransk og engelsk (1966). Akterne giver nogen oplysning om baggrunden for den endelige udformning af lovkomplekset, men beklageligvis er de af en sådan karakter, at de kun i ringe grad kan virke som egentlige lovmotiver. Endvidere har den franske professor *André Tunc*, som deltog i konferencen og i de forberedende møder, udgivet en (ikke officiel) kommentar til konventionerne. På de ikke så få punkter, hvor lovene kan give anledning til fortolkningstvivl, må man nok forvente forskelligartede fortolkninger hos de forskellige landes domstole.

For nordisk retslitteraturs vedkommende henvises til den almindelige gennemgang af konventionerne af *Algot Bagge*, *Jan Hellner* og *Eric Essén*, SvJT 1965. 248 ff, *Folke Schmidt*, TfR 1966.417 ff (om Den internationale Aftalelov), *H. P. Lundgaard*, TfR 1965.168 ff, samt til følgende afhandlinger i *Scandinavian Studies in Law*, vol. 10, 1966: *Berndt Godenhielm*, Some views on the system of remedies in the Uniform law on international sales, *Heikki Jokela*, The role of usages in the Uniform law on international sales, *Jacob W. F. Sundberg*, A uniform interpretation of uniform law. Specielt om de international-privatretnlige problemer i forbindelse med konventionerne henvises til *Jan Hellner*, Festskrift till Håkan Nial 238 ff, *Allan Philip* U 1966 B. 84 ff, *Zach. Sundström*, TfR 1966. 48 ff.

Vedrørende dansk udenrigshandel i øvrigt må navnlig nævnes lov 145 21. april 1965 om *Danmarks erhvervsfond*, hvis midler anvendes til støtte for eksporten og til fremme af erhvervenes effektivitet og konkurrenceevne, især på den måde, at dens midler tjener som sikkerhed for garantier for tab på udenlandske debitorer etc. og tab på eksportkontrakter samt for kautioner ydet på eksportkreditter. Fondens midler kan også anvendes til andre eksportfremmende foranstaltninger, som f.eks. udstillingsvirksomhed i udlandet. Fonden bestyres af Handelsministeriet til dels gennem et eksportkreditråd.

Oplysninger etc. om handelsforholdene i fremmede stater formidles af Udenrigsministeriet, navnlig gennem dets erhvervskontor, som har udgivet en række publikationer. Endvidere kan der henvises til en række skrifter udgivet af Eksportinstituttet ved Handelshøjskolen i København.

## VI. OM REKLAMATION I KØB

Kbl foreskriver i en række tilfælde, at den ene part for at bevare en vis retsstilling må give meddelelse til den anden (»reklamere«). Om alle disse i Kbl omtalte »*pligtmæssige reklamationer*« giver Kbl § 61 den regel, at når meddelelsen er indleveret til befordring med telegraf eller post, eller, hvor andet forsvarligt befordringsmiddel benyttes, afgivet til befordring dermed, medfører det ikke tab af ret for afsenderen, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

En tilsvarende regel antages at gælde pligtmæssige reklamationer, der ikke har hjemmel i Kbl, se »Aftaler« s.412.

Efter ordene i § 61 kan post eller telegraf formentlig ikke anses som de eneste forsvarlige befordringsmidler mellem steder, som har sådanne forbindelser indbyrdes. Afsendelse med afsenderens egne folk må vistnok foregå på hans risiko. En forudsætning for anvendelsen af reglen i § 61 må det være, at det ikke skyldes fejl fra afsenderens side ved adresseringen eller på anden måde, at meddelelsen ikke i rette tid kommer til adressatens kundskab. At postforsendelsen sker ved anbefalet brev, er ikke fornødent for anvendelsen af reglen i § 61, men det vil lette afsenderen beviset for afgivelse af reklamation.

Kbl afgør ikke, om reklamationen undertiden, for at have retsvirkning som betimelig, skal foregå telegrafisk og ikke ved post, og den omfatter kun risikoen for, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem, ikke f.eks. risikoen for et telegrams forvanskning.

*Kbl § 61 kommer ikke til anvendelse på andre af Kbl omhandlede meddelelser end de pligtmæssige reklamationer, således ikke på den i Kbl §§ 6 og 38 omhandlede tilsendelse af regning eller på de i Kbl §§ 26 og 31 omhandlede forespørgsler, på den i Kbl § 27 omhandlede underretning, den i Kbl § 34 omhandlede opfordring, de i Kbl §§ 40, 41 og 60 omhandlede meddelelser eller påkravet efter Kbl § 12. Sml. International Kbl art. 14.*

*Reklamation i køb må foretages i mangfoldige tilfælde, som ikke er angivet i Kbl, se f.eks. U 1960.1073, 1961.71 H. Over for misligholdelse og bebudet misligholdelse må der i almindelighed reklameres, jfr. U 1958.379 H. I køb, som ikke er handelskøb, vil der blive stillet mindre strenge fordringer med hensyn til reklamation. Over for svig eller efter omstændighederne over for grov uagtsomhed, jfr. Kbl § 53, er reklamation i almindelighed unødvendig.*

*I handelskøb påhviler der, ifølge sædvane, i visse retninger køberen en reklamationspligt over for den ham af sælgeren tilstillede faktura (regning) og lignende ledsagedokumenter, og det, selv om den urigtige angivelse i fakturaen ikke måtte hvile på nogen grundet misforståelse*

hos sælgeren. – Denne sædvane er, for så vidt angår angivelse af købesummen, lovfæstet af Kbl § 6, se § 4.I.C. Reklamationspligt gælder over for de angivelser i fakturaen, som har deres naturlige plads i den.

Herunder falder foruden købers og sælgers navne, i almindelighed købesummen med accessorier (f.eks. betalingen for fragt, forsikringspræmie, emballage), betalingstiden og betalingsmåden, varens kvalitet og kvantitet og dens forsendelsesmåde. Betingelse for reklamationspligten må det være, at den pågældende angivelse i fakturaen, når den ikke faktisk er opfattet af køberen, er optaget på en sådan plads, at den let og hurtigt kan findes. Virkningen af undladelse af behørig reklamation er, for så vidt angår angivelse af købesummen, en omlægelse af bevisbyrden til skade for køberen, se Kbl § 6, og det samme må antages at gælde om angivelse angående købesummens accessorier og af betalingstid o. desl. I andre tilfælde medfører undladelse af pligtsmæssig reklamation retstab. Over for angivelser i fakturaen, som ikke har deres naturlige plads i den, påhviler der overhovedet ikke køberen reklamationspligt, se U 1957.254.

Se hertil Sp.D.I § 79.IV.4, SvJT 1932.121 ff, 127, *Karlgren*, Passivitet (se registre), *Cervin*, Om passivitet, særlig 37 ff, *Arnholm*, Passivitetsvirkninger 20 ff, *Privatrett* 284 ff, *Gaarder*, Kjøp 66 ff, *Rabel* II.206–18.

## VII. PROCESREGLER

Retssager mellem køber og sælger skal normalt anlægges ved de ordinære domstole, men drejer det sig specielt om sager vedrørende *mangler* hos *levende husdyr*, skal sagerne anlægges ved de særlige *husdyrvoldgiftsretter*, der er nedsat i retskredsene, og som består af retskredsens civildommer og 2 voldgiftsmænd, som er kendt med husdyrhandler, se lov 94 15. marts 1939, som ændret ved lov 20 4. februar 1953. I disse sager gælder der i øvrigt ved siden af købelovens reklamations- og forældelsesregler en kortvarig klagefrist på 30 dage, lovens § 4.

Se om loven *Hurwitz*, Husdyrvoldgift, *Hurwitz og Gomard*, Tvistemål, 4. udg. 39, 224. – Den særlige værnetingsregel vedrørende fast ejendom i Rpl § 240 gælder normalt ikke for købsretlige sager mellem køber og sælger, jfr. *Hurwitz og Gomard* l.c. 51.

## § 3

### Løsøresælgerens ydelse

#### I. HOVEDYDELSEN

Det kan forekomme, at ydelsen sker ved selve købeaftalen. Som oftest går aftalen dog ud på at forpligte sælgeren til at erlægge salgsgenstanden. I sådanne tilfælde er det vigtigt at fastslå, hvad der kræves til »*rigtig opfyldelse*« af forpligtelsen (Alm. Del § 4).

I almindelighed består sælgerens ydelse i dels (1) *faktisk* at skaffe køberen salgsgenstanden, typisk at overføre besiddelsen til ham, dels (2) at skaffe ham *ret* over salgsgenstanden, typisk at gøre ham til ejer af den.

1. Hvad sælgeren *faktisk* skal yde, kan være meget forskelligt. Ved salg af en bestemt ting er hovedpligten i almindelighed at overgive tingen til køberen eller at sende den til ham. Men dertil kan slutte sig flere eller færre forpligtelser.

De kan ikke angives udtømmende, men der skal nævnes nogle eksempler. Ofte forpligter sælgeren sig til at forandre tingen. Skal tingen ikke leveres straks, medfører aftalen normalt en pligt til at opbevare tingen og drage omsorg for den til leveringstiden. Ved genuskøb må sælgeren sørge for at have de fornødne genstande af arten til rådighed og så deraf levere det solgte kvantum. Ved *bestillinger* (Kbl § 2.1 °) må han i tide sørge for frembringelse af salgsgenstanden. Men kun, hvor særlige tilkendegivelser eller den almindelige opfattelse fører dertil, er det nødvendigt, at tilvirkningen sker i sælgerens egen bedrift eller endog foretages af sælgeren personlig.

Om forsendelse af det solgte tales der ndfr IV og i § 17.II.

Om sælgerens pligter ved forretningsafståelse se ndfr § 17.V.

Den akt, der retlig spiller den største rolle, er, hvad Kbl kalder »*leveringen*«. Hvad Kbl forstår herved, er ikke helt let at beskrive. Som oftest er levering det samme som overlevering, d.v.s. overgivelse i køberens besiddelse. Men når sælgeren skal sende tingen til en køber på en fremmed plads, er det hovedreglen, at levering er sket ved afsendelsen, se Kbl § 10 og nærmere ndfr under IV. Og hvis sælgeren skal bringe tingen til et sted, hvor køberen selv kan hente den ved lejlighed, må leveringen anses for sket, når sælgeren i overensstemmelse med aftalen har henlagt tingen på det pågældende sted. Vil man forsøge at give en almindelig formel, kan det vel siges, at *levering er de*

*handlinger fra sælgerens side, som udkræves for på rette måde at skaffe køberen besiddelsen af salgsgenstanden.*

Leveringsbegrebet i de nordiske love om køb har inspireret International Kbl. Den giver i sin art. 19 en definition af levering, som dog ikke dækker den nordiske, idet den medtager som betingelse, at varen er kontraktsmæssig, jfr. stk. 1: »La délivrance consiste dans la remise d'une chose conforme au contrat«. Denne betingelse har ført til forskellige komplikationer i loven, jfr. *Hellner*, SvJT 1965.260 f.

Se i øvrigt om leveringsbegrebet *Rabel I* 315 ff, jfr. 292 f, 198, 239 og 266; II 72, 365 ff, 376 og 419 ff.

Det er vigtigt at fastslå, hvad Kbl forstår ved levering, da loven har knyttet en række retsvirkninger dertil. Sælgeren bærer i almindelighed faren for salgsgenstanden, til levering er sket, se ndfr § 7, og tidspunktet for risikoens overgang til køberen er atter bestemmende for, om ydelsen lider af mangler, og for, hvor meget køberen skal betale for, se Kbl § 44 og § 7. Om levering er sket i rette tid, er dernæst afgørende for anvendelsen af reglerne om forsinkelse i Kbl §§ 21–24. Da levering er (en del af) sælgerens ydelse, må det i øvrigt være reglen, at sælgeren skal bære omkostningerne ved sine leveringshandlinger, jfr. også International Kbl art. 90. Ved forsendelseskøb får det særlig stor betydning at fastslå, hvad der er levering, se herom ndfr under IV.

Hvad der kræves til rigtig ydelse, beror selvfølgelig i første række på aftalen, men meget hyppigt giver den kun en ramme, der må udfyldes. Blandt de punkter, der kræver nærmere omtale, er sted og tid for ydelsen (se herom ndfr IV og § 4) samt ydelsens beskaffenhed. – Denne behandles nærmere i læren om mangler (ndfr § 15). – Omfanget af sælgerens forpligtelse bestemmes i enkelte retninger af Kbl, se ndfr under II.

Sælgeren får *ingen forpligtelse til levering*, hvis han først indgår aftalen ved selve leveringshandlingen, f. eks. når en sælger akcepterer køberens tilbud ved at række ham tingen.

Heller ikke, hvis køberen allerede ved aftalen har salgsgenstanden i sin besiddelse eller han ifølge aftalen skal skaffe sig den uden yderligere handlinger fra sælgerens side. Som eksempel på dette sidste kan nævnes salg af tømmer, som køberen selv skal hente i en skov, hvor det allerede ligger færdigt. Der bliver heller ikke tale om levering, når salget angår en mundtlig fordring eller en anden ret uden skriftligt grundlag.

I sådanne tilfælde vil de virkninger, loven knytter til levering, i almindelighed indtræde ved selve aftalen.



### § 3.I.1

Det må dog være en forudsætning, at salgsgenstanden straks står til køberens rådighed. Og hvis det er overladt køberen på egen hånd at udtage sin ydelse af et større parti, der tilhører sælgeren, kan levering formentlig ikke anses for sket, før køberen har udskilt bestemte genstande.

Selv hvor sælgeren ikke påtager sig nogen forpligtelse til fremtidig ydelse, kan der opstå spørgsmål, om ydelsen var »rigtig«, nemlig hvis køberen gør gældende, at han på grund af mangler eller vanhjemmel kan kræve erstatning, hæve købet eller kræve afslag i købesummen.

2. I almindelighed hører det også med til rigtig ydelse, at sælgeren skaffer køberen en bestemt *ret over salgsgenstanden*. Er der solgt en ting, må sælgeren i almindelighed gøre køberen til ejer af tingen. Ved salg af fordringer må han gøre køberen til fordringshaver («ejer» af fordringen). Herom må i øvrigt henvises til § 16 ndfr.

Hvor køberen har rimelig interesse heri, må han i almindelighed også kunne kræve, at sælgeren skaffer ham *legitimation for den erhvervede ret*. Køberen af en fordring kan således jævnlig forlange skriftlig transport på fordringen.

## II. SPILLERUM FOR YDELSENS KVANTITET

Kbl § 66 giver følgende regel: »Er en vare købt med sådan angivelse af dens mængde, at der for samme er åbnet et vist spillerum, såsom »cirka«, »fra-til« eller lignende, tilkommer det sælgeren at træffe valget, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er indrømmet i køberens interesse.« Et eksempel på det sidste er fob-købet (hvorom ndr s. 32 f), når køberen skal skaffe skib. § 66.2° tilføjer, at spillerummet ved betegnelsen »cirka« er »10 pct. op eller ned for ladning og ellers 5 pct.«

Se om bestemmelsen *Hasle-Nebelong*, Løspørkøb ad § 66.

Det er omtvistet, *efter hvilket kvantum opfyldelsesinteressen* (erstatning for misligholdelse) *skal beregnes* i kontrakter med spillerumsangivelse. Før Kbl var det den almindelige opfattelse, at opfyldelsesinteressen ved cirka-salg skal beregnes efter tallet uden hensyn til »cirka« og ved fra-til-salg efter middeltallet. Ifølge motiverne til Kbl skulle det afgørende være, hvilken grund der har været bestemmende for spillerummets indrømmelse: hvis det er hensynet til den usikre skibslejlighed – altså forhold, som parterne ikke har nogen videre indflydelse på – kan den ældre lære følges. Beror indrømmelsen derimod på usikkerheden ved sælgerens produktionsevne eller køberens behov, må den valgberettigede kunne forlange, at den for ham som erstatningsberettiget eller erstatningspligtig fordelagtigste mængde lægges til grund ved erstatningens beregning – naturligvis for

så vidt han ikke allerede forinden misligholdelsen har foretaget sit valg. Denne sidste regel anses i Sverige som den rette i alle tilfælde, *Almén*, Köp § 66 ved note 42–64. Dansk praksis er næppe helt afklaret. Se dog *Hasle-Nebelong*, Løspørgekøb 360 f, som antager, at praksis er i overensstemmelse med motivernes udtalelse. Der henvises navnlig til U 1918.130, 337, 790 H, 1925.448. 1935.204, 938, VLT 1938.379, SHT 1940.71.

U 1935.938 tog ikke hensyn til valgetten under henvisning til, at der ikke var oplyst noget nærmere om, hvorfor spillerummet var indrømmet. Det synes i al fald urimeligt således at kræve positive holdepunkter for at tage hensyn til valgetten. Den bør formentlig være afgørende, medmindre det oplyses, at den valgberettigede faktisk var afskåret fra et reelt frit valg.

Norsk praksis synes som hovedregel at give den valgberettigede ret til at bestemme kvantum, men ifølge *Lie* s. 27 foreligger der en utrykt H af 1919, hvorefter hovedreglen fraviges, når spillerummet udelukkende er sat af befragtningshensyn, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 91, *Gaarder*, Kjøp 65 note 3.

### III. TILBEHØR OG BIYDELSER

Køberen har – også uden særlig aftale – ret til den solgte tings *tilbehør* og visse *accessorier* til hovedydelsen. Ligeledes har han i almindelighed krav på den *tilvækst*, som er indtrådt efter aftalen. Om hans ret til den solgte tings *surrogater* se Alm. Del 419 f.

Om *frugter og andet udbytte* af salgsgenstanden er der givet nærmere regler i Kbl §§ 18–20.

Hovedreglen er § 18: »Udbytte, som vindes af salgsgenstanden inden leveringstiden, tilkommer sælgeren, medmindre det med grund kunne påregnes først at ville falde senere.

Udbytte, som vindes efter leveringstiden, tilfalder køberen, medmindre det med grund kunne påregnes allerede at ville falde forinden».

Reelt kan lovens hovedsynspunkt siges at være, at *udbyttet bør tilfalde den, som med grund kunne påregne at få lejlighed til at oppebære det*. Men hvis en part vil gøre gældende, at udbyttet faktisk er faldet anderledes, end det måtte påregnes ved aftalens indgåelse, har han bevisbyrden herfor.

Til »udbytte« må regnes ikke blot det regelmæssige udbytte, som f.eks. mælk eller æg ved salg af køer eller høns, men også afkom af det solgte dyr eller præmie, det opnår på en udstilling, o.s.v.

*Leveringstiden* betyder her – som ellers i Kbl – ikke det tidspunkt, da levering faktisk sker, men *det tidspunkt, da levering ifølge aftalen skal finde sted*. Hvor der skal leveres efter påkrav, indtræder leveringstiden altså først, når påkrav er sket.

### § 3.III

At leveringen forsinkes ved sælgers eller købers forhold, har ingen indflydelse på retten til frugterne. Ved køberens fordringshaver mora medfører Kbl § 36 dog, at sælgeren kan kræve godtgørelse for sine udgifter ved at indvinde og bevare frugterne.

Hvem udbyttet tilfalder, beror i første række på, hvornår udbyttet »vindes« eller »falder«. De to udtryk, der må forstås ens, kan omskrives med »bliver egnet til oppebørsel«. En lejeindtægt falder derfor ved forfaldstiden.

Hovedreglen i § 18 fraviges i to særlige grupper af tilfælde:

1) Om *køb af aktie* bestemmer § 19: »Køb af aktie omfatter det udbytte, som ikke var forfaldent på den tid, da købet sluttedes.«

I modsætning til § 18 lader § 19 det være afgørende, om udbyttet var *forfaldent ved køkets afslutning*. »Forfaldent« må forstås bogstaveligt. Det er ikke tilstrækkeligt, at udbyttet er endeligt fastsat. Køberen skal ikke betale tillægsvederlag for det uforfaldne udbytte. Dette beror på, at udbyttets størrelse i almindelighed ikke står fast på forhånd. Vederlaget kunne derfor ikke beregnes som et fast tillæg til den aftalte pris. Dette forhold har også medført, at kursnotering af aktier sker under hensyntagen til det uforfaldne udbytte.

Med § 19 stemmer hovedreglen i fondsbørsvedtægt 139 25 april 1959 § 52.

§ 19.1 ° kan næppe anvendes, når aktie sælges til levering på et så fjernt tidspunkt, at flere udbytteterminer må ventes at indtræde forinden. Derimod kan man næppe fra reglen undtage det tilfælde, at den aftalte leveringstid falder efter førstkommande udbyttetermin. I de fleste tilfælde af denne art vil omstændighederne i øvrigt vise, hvilken ordning parterne har forudsat.

§ 19.2 ° tilføjer følgende bestemmelse: »Er eller bliver der til aktien knyttet *ret til at tegne ny aktie*, nyder køberen godt heraf.« Reglen gælder såvel specieskøb som genuskøb og omfatter også tilfælde, hvor tegningsfristen løb ved køkets afslutning. Men selvfølgelig kan omstændighederne vise, at køberen må anses at være gået ind på ikke at få tegningsretten. Således vil forholdet i almindelighed være, hvis der sælges en bestemt aktie og sælgeren ved købet foreviser aktiebrevet afstemplet om sket tegning, jfr. *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 81. Reglen kan derimod ikke fraviges, blot fordi salget angår en individuelt bestemt aktie, for hvis vedkommende tegningsretten allerede er benyttet, uden at dette oplyses under salgsforhandlingerne. Bestemmelsen må anvendes, når tegningsret var knyttet til aktier af den pågældende art, jfr. den svenske tekst.

2) Om *køb af rentebærende skriftlig fordring* bestemmer § 20, at købet omfatter de ved købet eller, hvis senere levering skal finde sted, de ved leveringstiden påløbne, men endnu ikke forfaldne renter. Fremgår det

ikke af omstændighederne, at fordringen er solgt som usikker, bliver det til renterne svarende beløb at betale i tillæg til købesummen og samtidig med denne.

Køberen har altså ret til alle renter, der ikke var *forfaldne på leveringstiden*, men for den løbende rente skal han betale et tillæg til købesummen.

Denne ordning måtte i al fald følges ved obligationer, hvis kurs noteres på børsen. Kursnoteringen af obligationer (massegældsbreve) sker nemlig uden hensyntagen til påløben rente. Men reglen er hensigtsmæssig ved alle solide papirer, der bruges til pengeanbringelse.

Hovedreglen fastslås for handler på Fondsbørsen ved fondsbørsvedt. 139 25 april 1959 § 50.

Rentetillæg skal ikke betales, *når fordringen er solgt som usikker*. Dette sidste vil ofte fremgå af, at fordringen sælges ved auktion, eller af, at prisen ligger langt under almindelig kurs for tilsvarende fordringer, eller af, at en obligation sælges med »nødlidende« kuponer, d.v.s. kuponer, som er forfaldne, men ikke har kunnet fås betalt. Når sådanne kuponer sælges med obligationen uden særskilt vederlag, kan sælgeren heller ikke kræve tillægsbetaling for den løbende rente.

Om køberen har ret til forfaldne, nødlidende kuponer uden særlig aftale, afgør § 20 ikke, men de fleste forfattere er tilbøjelige til at besvare spørgsmålet bekræftende. Hvor fordringen ikke er udstyret med kuponer, må køberen i almindelighed have krav på forfaldne renteposter, der ikke har kunnet fås betalt.

*Almén*, Köp § 20 ved note 11–15; *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 81 f, *Hellner*, Köprätt 49.

#### IV. STEDET FOR SÆLGERENS YDELSE. LEVERINGSSTEDET

Kbl §§ 9–11 indeholder regler »om stedet, hvor salgsgenstanden skal leveres (leveringsstedet)«, og giver i forbindelse dermed visse bestemmelser om leveringspligtens nærmere indhold. Overensstemmende hermed International Kbl art. 23, jfr. 54, se i øvrigt *Rabel I* § 42.

A. *Hovedreglen er § 9*, der må anvendes, medmindre andet følger af aftale eller sædvane.

»Sælgeren har at levere salgsgenstanden på det sted, hvor han ved køkets afslutning havde sin bolig. Drev han på dette tidspunkt forretning, og stod salget i forbindelse dermed, skal levering ske på forretningsstedet.

Befandt genstanden sig ved køkets afslutning på et andet sted end

### § 3.IV.A

ovenfor nævnt, og var parterne eller burde de være vidende derom, anses dette for leveringssted.«

Af § 9 smh. m. § 10 fremgår, at sælgeren som regel ikke er pligtig at afsende eller bringe salgsgenstanden til køberen. Sælgerens leveringspligt går i almindelighed ud på, at han på leveringsstedet skal overgive salgsgenstanden umiddelbart til køberen (eller til nogen på dennes vegne). Der kræves således normalt en medvirken fra køberens side til leveringsens gennemførelse, og køberen må teoretisk normalt *hente salgsgenstanden*, i almindelighed (§ 9, 1. punktum) *hos sælgeren*.

Reglen gælder også for handler på Fondsbørsen, se vedtægt 139 25 april 1959 § 48.

Ifølge lovens ord kommer det an på, hvor sælgeren boede (drev forretning) eller tingen befandt sig *ved kontraktens indgåelse*. Er sælgeren (eller tingen) inden leveringstiden flyttet til et andet sted, må sælgeren dog kunne kræve tingen hentet på det ny sted, når det ikke medfører nævneværdigt øget besvær eller bekostning for køberen.

#### B. Tilfælde, hvor sælgeren skal sende det solgte.

Jævnlig er sælgeren *ifølge aftale eller sædvane forpligtet til at sende salgsgenstanden til køberen*. I sådanne tilfælde har det *afgørende betydning, om afsendelsesstedet eller transportens bestemmelsessted er leveringssted*. Hvis afsendelsesstedet er leveringssted, vil der, medmindre aftale eller sædvane medfører andet, gælde følgende regler: køberen bærer omkostningerne ved og risikoen under transporten fra leveringsstedet, og køberen kan ikke gøre misligholdelsesbeføjelser gældende i anledning af forsinkelse eller skade på godset, der indtræder under transporten – medmindre sælgeren undtagelsesvis har grebet forstyrrende ind i transporten. – Dersom bestemmelsesstedet er leveringssted, gælder det modsatte.

De almindelige *regler om leveringsstedet*, når salgsgenstanden skal sendes, findes i *Kbl §§ 10 og 11*, der tillige nærmere bestemmer omfanget af sælgerens pligter. § 10 handler om køb, hvor forsendelse skal ske til et andet »sted«, hvilket her, i modsætning til i § 9, må betyde en anden »plads«. § 11 angår forsendelse inden for samme plads og skal omtales først.

Tilfældene i § 9 og § 11, hvor det solgte ikke skal sendes til en anden plads, kaldes *pladskøb*. Ved *forsendelseskøb* forstås i det følgende kun køb, hvor sælgeren skal sende genstanden til en anden plads.

Nogle bruger »distancekøb« i samme betydning, men udtrykket anvendes i snævrere betydning af flere forfattere, således *Jul. Lassen*, se Sp.D.I. § 80 ved note 37. Lassen forstår i øvrigt forsendelseskøb på samme måde og bruger pladskøb som direkte modsætning til distancekøb, altså i en videre betydning end ovfr., se *Almén*, *Köp* § 10 ved note 14 ff.

»Pladshandel« bruges på den anden side af nogle i snævrere betydning, ligesom *lokohandel*, nemlig om salg af varer, der er til stede på køberens plads. At en vare er solgt »in loco«, tilsiger ikke, at den er til stede. At den er det, tilkendes gives derimod f.eks. ved »værende in loco«, se Resp. 6 aug. 1915 (U 1916.972).

#### C. Pladskøb med udbringelsespligt. Kbl § 11.

»Skal sælgeren besørge genstanden sendt til noget inden pladsens grænser beliggende sted, anses levering ikke at være sket, forinden *genstanden er kommet i køberens besiddelse*.«

Leveringsstedet er således hos køberen. Sælgerens forsendelser inden for hans egen plads besørges som oftest af hans egne folk, og man har derfor fundet det naturligt at opstille den nævnte regel som almindelig. Den gælder altså også, hvor sælgeren undtagelsesvis benytter en selvstændig lokal fragtfører til forsendelsen. Inden for pladsens grænser må bestemmelsesstedet anses at ligge, når det hører til det område, inden for hvilket varer af den pågældende art regelmæssigt udbringes af sælgerens egne folk.

Inden for butikshandelen er det en udbredt sædvane, at sælgeren skal sende tingen til køberen.

#### D. Almindelige forsendelseskøb. Kbl § 10.

Det er vistnok i ret vidt omfang sædvane, at sælgeren ved bestillinger fra en køber på en anden plads skal sende salgsgenstanden til køberen. Hvor sælgeren ifølge sædvane eller aftale har pligt til at *sende det solgte til en anden plads*, men pligtens indhold ikke er nærmere bestemt ved aftalen eller sædvanen, gælder reglen i § 10.

»Skal genstanden af sælgeren forsendes fra et sted til et andet for dér at overgives i køberens besiddelse, anses levering for sket, når genstanden er *overgivet til en fragtfører, som har påtaget sig forsendelsen fra vedkommende sted, eller den*, hvis afsendelsen sker med skib, *er bragt inden for skibssiden*.«

At sælgeren skal sende salgsgenstanden til en anden plads, medfører herefter som hovedregel ikke, at leveringsstedet flyttes bort fra sælgerens plads, men kun, at det inden for pladsen flyttes fra sælgerens

### § 3.IV.D

bolig eller forretningssted til jernbanestationen eller skibet etc. *Det simple forsendelseskøb* – uden særlige vedtagelser – *pålægger altså kun sælgeren pligt til at afsende genstanden* og er derfor et typisk »*afsendelseskøb*«. Og den største del af transporten bliver en forsendelse fra leveringsstedet.

Om udtrykket afsendelseskøb henvises i øvrigt til § 6.III ndfr.

Levering sker dog kun ved afsendelsen, når transporten er overtaget af en *fragtfører*. Udfører sælgeren den ved folk, der er i hans tjeneste, kan levering i almindelighed først anses som sket, når godset overgives til køberen, jfr. analogien af Kbl § 11.

I øvrigt sonderer § 10 efter, om afsendelsen sker med skib eller på anden måde.

Sker den *med skib*, er levering først sket, når genstanden er bragt inden for skibssiden. Det er altså ikke tilstrækkeligt, at den er overgivet i rederiets varetægt. Denne regel må anvendes overalt, hvor den første del af transporten bort fra leveringspladsen sker med skib, uden hensyn til, om genstanden derefter skal sendes videre til lands.

Sker afsendelsen *på anden måde end med skib*, er levering sket, når genstanden er overgivet til en fragtfører, f.eks. jernbane eller post. Denne regel må anvendes, selv om en senere del af transporten skal ske med skib, som f.eks. ved salg fra Herning med pligt til at sende godset til Bornholm.

§ 10 kræver fremdeles, at tingen er modtaget af en fragtfører, der skal transportere tingen *bort fra afsendelsespladsen* (sælgerens plads) og i al fald et stykke på vej til køberen. Han behøver ikke at have påtaget sig at føre godset helt frem til køberens plads eller at have udstedt »gennemgangskonnossement« (sølov § 168). Men sælgeren må have truffet sådanne aftaler med trediemand, at godset kan komme frem til køberen uden yderligere foranstaltninger fra sælgerens side.

Levering kan ske ved afsendelsen, selv om sælgeren adresserer godset til en speditør på bestemmelsesstedet eller sender konnossementet til en bank dér, forudsat at han har anmodet de pågældende om at udlevere godset eller konnossementet til køberen. Men sælgeren må om fornødent bevise, at det afsendte gods var bestemt til køberen, og hertil vil det for en del være nødvendigt, at sælgeren har givet køberen underretning om afsendelsen, jfr. ndfr § 7.I.

Efter omstændighederne kan levering ske ved afsendelsen, selv om godset under transporten ikke er adskilt fra varer af samme art, der er bestemt til andre købere. Dette resultat kan i al fald følge af forudsætninger ved aftalens indgåelse, jfr. U 1933.853 med note. Se i øvrigt om disse spørgsmål *Hasle-Nebelong*, Løs-

ørekøb ad § 10, *Almén*, Köp § 10 ved note 32–33, § 16 ved note 24, § 17 ved note 68, Sp.D.I § 81 note 46, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 68 f, *Gaarder*, Kjøp 17 ff, *Hellner*, Köprätt 43 ff.

På den anden side er det *ikke* levering, at genstanden overgives til en *lokal transportør*, der kun besørger transporten inden for pladsen, f.eks. til jernbane eller skib. Derfor er det heller ikke tilstrækkeligt at overgive godset til en *speditør*, når han kun påtager sig at udføre den lokale transport og at afslutte transportkontrakten for den videre forsendelse, jfr. U 1955.802 H.

Derimod kan levering ske ved overgivelse af genstanden til en selvstændig fragtmand, der selv besørger transporten bort fra pladsen, jfr. U 1928.763. Se derimod om indlevering til en fragtmandscentral U 1937.603.

Se i øvrigt til det foregående *V. Hvidt* i U 1919 B.158 ff.

De foranstaltninger, der udkræves til afsendelsen, må sælgeren i afsendelseskøb ikke blot besørge, men også bekoste. Derimod bærer køberen omkostningerne ved transporten fra leveringsstedet.

Sælgeren er hverken forpligtet eller berettiget til at *forsikre godset* for køberens regning, medmindre han har pligt eller hjemmel hertil i aftalen eller i sædvane.

Er en vare solgt *cif* (cost, insurance, freight) eller *caf* (coût, assurance, fret), har sælgeren ifølge Kbl § 64.2° »for den del af forsendelsen, under hvilken han ikke bærer faren, for køberen at *tegne sædvane-mæssig forsikring*«.

Om denne regel henvises til Sp.D.I § 90.III.3, hvortil kan føjes resp. i U 1924.703, 1925.795, 1927.886, 1929.983, 1932.897 samt til *Svend Andersen* i Nordisk Forsikringstidsskrift 1921.282 ff (refereret i TfR 1922.467); *Almén*, Köp § 64 ved note 28 ff.

Der opstår til dels vanskelige spørgsmål, *hvis det viser sig umuligt at få godset afsendt på leveringstiden*, f.eks. fordi der ikke kan skaffes skibsrums eller jernbanevogne. Dersom sælgeren har ret til at sende godset med jernbane som stykgods, og han rettidig overgiver godset til jernbaneekspeditionen, er levering dermed sket, og det kan da som hovedregel ikke komme ham ved, om godset på grund af vognmangel først afsendes noget senere. I andre tilfælde og navnlig, hvor afsendelse skal ske med skib, vil mangel af skibsrums (transportlejlighed) forhindre levering, og der vil da foreligge misligholdelse fra sælgerens side, medmindre forsinkelsen skyldes køberens forhold eller en hændelig begivenhed, som han bærer faren for, jfr. Kbl § 21. Hvis transportlejligheden ifølge aftale eller sædvane skulle skaffes af køberen, foreligger der herefter ingen misligholdelse fra sælgerens side.



### § 3.IV.D

Den svenske forfatter *Ködersner* har i SvJT 1919.145 ff fremsat den opfattelse, at køberen i det simple afsendelseskøb (Kbl § 10) normalt bærer risikoen for transportlejligheden. Selv hvor sælgeren skal træffe de fornødne foranstaltninger til transporten, skulle han for så vidt kun handle på køberens vegne (som »mandatar« for ham). Når sælgeren har truffet alle rimelige forholdsregler for at skaffe transportlejlighed, skulle det derfor gå ud over køberen, at forsøget mislykkedes. Denne lære bør næppe godkendes. I al fald i Danmark går den almindelige opfattelse imod den. Det er formentlig også rimeligt at lægge risikoen på sælgeren, der gennemsnitlig har den bedste oversigt over, om der kan skaffes befordringsmiddel på leveringsstedet, og bedre end køberen vil kunne overvinde eventuelle hindringer, jfr. U 1946.1211 H.

Se herom nærmere Sp.D.I 82 f og *Almén*, Köp § 24 ved note 33 ff. Resp. 11 juli 1891 (U 1892.503 f) viser i al fald, at risikoen falder på sælgeren, hvor afskibning skulle ske inden en vis tid. Se på den anden side om fob-køb ndfr under E.1.

Den her forsvarede opfattelse betyder ikke, at sælgeren »garanterer« for befordringslejlighed og derfor ubetinget ifalder erstatningspligt ved en eventuel forsinkelse. Om han skal betale erstatning, må afgøres efter grundsætningerne i Kbl § 24, U 1946.1211 H, *Hasle-Nebelong*, Løsprekøb 50 f.

#### E. Aftaler, der fraviger Kbl § 10. Transportklausuler

Reglen i Kbl § 10 fraviges ofte ved købekontrakten, men dertil er det ikke tilstrækkeligt, at sælgeren påtager sig at bekoste forsendelsen.

I handelen er der dannet *en række korte klausuler*, der afgør, hvilke forpligtelser sælgeren har med hensyn til godsets forsendelse. Navnlig i den oversøiske handel benyttes der næsten altid en eller anden transportklausul. Kbl §§ 62–65 fastslår på hovedpunkter betydningen af nogle af de almindeligste klausuler af denne art. Se også om tilsvarende klausuler i »*Incoterms 1953*«.

##### 1. Frit om bord (fob)

»Er en vare solgt »frit om bord« (fob) på et angivet sted, har køberen at befragte skib eller betinge skibsrum til varens befordring fra dette sted.

Sælgeren har at besørge og bekoste varens forsendelse til afskibningsstedet og at træffe de foranstaltninger med hensyn til dens indladning, som ifølge dér gældende lov eller sædvane påhviler en aflader.« (Kbl § 62.1 ° og 2 °).

*Hvor andet ikke følger af aftale eller sædvane*, er sælgeren herefter forpligtet til at skaffe varen frem til fob-stedet, men ikke til at besørge videretransporten. – Sælgeren behøver ikke engang at vide noget om, hvor køberen vil sende godset hen, men køberen må selvfølgelig i

rimelig tid inden leveringstiden meddele sælgeren, hvilket skib godset skal indlades i. – Hvis sælgeren afsender godset til fob-stedet fra en anden plads, f.eks. en by inde i landet, medfører fob-klausulen den afvigelse fra Kbl § 10, at leveringsstedet flyttes til afskibningshavnen. Videretransporten fra fob-stedet er sælgeren uvedkommende, og køberen har risikoen for fremskaffelse af skibsrum. Lykkes det ham ikke at skaffe skibsrum i rette tid, indtræder der fordringshavermora.

Det forekommer imidlertid *hyppigt, at sælgeren bliver forpligtet til at sørge for at befragte skib eller betinge skibsrum* til godsets videreforsendelse fra fob-stedet.

En sådan pligt har sælgeren i al fald, når det er aftalt, men ved stykgods er det formentlig blevet kutyme, at sælgeren – eventuelt efter nærmere instruktion fra køberen – besørger godset afsendt for dennes regning og risiko, jfr. resp. 29 sept. 1919 (U 1920.782). I sådanne tilfælde står det fast, at det – ligesom i de afsendelseskøb, der indgås uden særlige klausuler, jfr. Kbl § 10 – er køberen, der bærer omkostningerne ved transporten fra leveringsstedet (her fob-stedet). Men i modsætning til de simple afsendelseskøb antages det, at fob-sælgeren ikke har risikoen for, at der kan skaffes transportlejlighed (skib eller skibsrum). Han antages kun forpligtet til at træffe forsvarlige foranstaltninger til at afsende godset på køberens vegne (som hans mandatar).

Således *Lassen Sp.D.I. § 90* ved note 5a med talrige henvisninger, *Almén, Köp § 62* ved note 17–23.

I begge de omtalte grupper af tilfælde er *job-havnen leveringssted*. Svensk Kbl § 62.3 ° fastslår dette udtrykkeligt. Dansk § 62 giver i stk. 3 og 4 kun bestemmelser om »faren« for godset og visse andre spørgsmål, men de opfattes naturligst som udtryk for samme regel.

Om fob-køb se i øvrigt Sp.D.I § 90.II, *Hasle-Nebelong, Løspørekøb* ad § 62, *Rabel I.42, 57, 291, 293, 305; II.326, Grossmann-Doerth I §§ 32–38.*

2. »*Fragtfrit*« (cost and freight, c & f, cf) samt »*cif*« (cost, insurance, freight) eller »*caf*« (coût, assurance, fret) omtales i Kbl §§ 63 og 64.

Ved disse klausuler fastslås det, at sælgeren skal besørge og bekoste varens forsendelse til bestemmelsesstedet.

Der er enighed om, at sælgeren i disse tilfælde bærer risikoen for transportlejlighed, jfr. U 1913.683 (præmis), *Hasle-Nebelong, Løspørekøb* 343.

Ved »*cif-køb*« har sælgeren desuden forsikringspligt, jfr. foran s. 31.

§§ 63 og 64 siger ikke, *hvornår levering er sket*, og fastslår derfor heller ikke, at den almindelige regel herom i Kbl § 10 skal anvendes. Men dette må følge af § 10, medmindre der påvises afvigende sædvane.

### § 3.IV.E.2

Det siges udtrykkeligt i den svenske § 63.2°, at godset skal anses som leveret, når det er modtaget til befordring i overensstemmelse med § 10. Dansk Kbl § 63.2°-4° – giver forskellige regler, der ville være i strid med de almindelige grundsatninger i Kbl, hvis reglen i Kbl § 10 ikke gjaldt. I øvrigt må bestemmelsen i Kbl § 10 jo anvendes, for så vidt det ikke godtgøres, at andet følger af sædvane eller må anses forudsat af parterne, jfr. herved resp. 24. jan. 1910 (U 1911.1013). Se hertil U 1963.423, *Hasle-Nebelong*, Løsprekøb ad §§ 63 og 64.

Ofte vil varens art tilstrækkeligt vise, fra hvilket sted den skal afsendes, se f.eks. resp. 3 febr. 1905 (U 1906.477 f).

Det er et spørgsmål, om der ikke gælder en afvigende sædvane i *den oversøiske handel*. Det hævdes af flere, at leveringsstedet i oversøiske cif-køb er afskibningshavnen. Når godset afsendes fra en station inde i landet med jernbane til en havn, er denne havn altså leveringsstedet, ikke jernbanestationen inde i landet som efter Kbl § 10.

I denne retning *Rabel* i Zeitschr. für ausländisches und internationales Privatrecht IX.102 og *Grossmann-Doerth* I §§ 43 ff, særlig side 253, jfr. Int.Udk. 1939. art. 104–105; reglerne er ikke gentaget i den endelige version af International Kbl. Ifølge sidstnævnte forf. § 39 har cif-købet omkring midten af det 19. århundrede udviklet sig af klausulen »fob inklusive fragt og assurance« og har fået sin retsvirkning bestemt herved. Et tegn i samme retning er det, at handelsopfattelsen her i Norden synes at betragte cif som ensbetydende med »fob inklusive fragt og assurance«. Blandt Grosserer-Societetets slutsedler er der flere, der giver udtryk for denne opfattelse, se f.eks. »Slutseddel for handler i korn »inklusive fragt« eller »inklusive fragt og assurance« (cif)«. Efter denne slutseddel er *afskibningshavnen* (fob-havnen) uden tvivl *leveringssted*, da formularen i selve teksten bruger udtrykket »frit om bord og inklusive fragt« og kræver afskibningsstedet nævnt. Dette får betydning i flere retninger, navnlig for anvendelsen af Kbl §§ 7 og 17. Se i øvrigt *Almén*, Köp § 63 ved note 25–27, § 64 ved note 15–17 og om grundene for Kbl's stilling Mot. til § 63.

Cif-købet har vundet meget stor udbredelse og er nu det, der benyttes mest i den oversøiske handel. Fra køberens synspunkt har cif-klausulen det fortrin at gøre det muligt for ham nøjagtigt at beregne, hvad godset kommer til at koste ham. Det formindsker hans handelsrisiko og giver ham bedre lejlighed til at videre-sælge godset, før det er kommet frem. En køber, der fra forskellige afskibningssteder får en vare tilbudt cif, opnår også, at han uden videre undersøgelser kan se, hvilket tilbud der bliver billigst for ham. Cif-klausulen har endvidere det fortrin, at den letter finansieringen af handelen, idet konnossement i forbindelse med forsikringspolice giver bankerne fornøden sikkerhed, jfr. herom ndfr § 6.IV.1 og § 4.I.B.

*Grossmann-Doerth* betegner cif-klausulen som det vigtigste fremskridt i det oversøiske købs teknik i 130 år. At den dog ikke i alle retninger skaber fuld sikkerhed for køberen, fremhæver *Svend Andersen* i Nordisk Forsikringstidsskrift 1921.252 ff. Sml. også den anførte dom i U 1963.423. Om cif-køb se i øvrigt Sp.D.I § 90.III, *Grossmann-Doerth* I §§ 39–60.

3. »Er en vare solgt »leveret« eller »frit« (*franco*) på et angivet sted, anses levering ikke for sket, førend varen er kommet frem til dette sted«, se Kbl § 65.1 °.

»I sammenhæng med »fragtfrit«, »c & f«, »c f«, »cif« eller »caf« har benyttelsen af ordet »leveret« ingen betydning for forståelsen af de nævnte klausuler«, se § 65.3 °.

Klausulen »leveret« pålægger sælgeren de videstgående byrder med hensyn til forsendelsen. Når varen er solgt leveret på et sted, hvortil den skal sendes, bærer sælgeren forsendelsesomkostninger og risiko lige til det pågældende bestemmelsessted.

Klausulen »leveret« kan imidlertid bruges, selv om godset overhovedet ikke skal forsendes til en anden plads, og omvendt behøver det sted, der føjes til »leveret« ikke at være godsets endelige bestemmelsessted. Reglerne i § 65 må anvendes, selv om det fremgår af aftalen, at godset straks skal sendes videre fra det nævnte sted.

Om de i § 65 nævnte klausuler se i øvrigt Sp.D.I § 90.IV, *Hasle-Nebelong*, *Løspørkøb* ad § 65, *Grossmann-Doerth* §§ 61 ff.

#### 4. Andre klausuler

I handelen bruges mange andre klausuler end dem, der er omtalt foran. Her skal kun nævnes »frit på bane«. Når meningen er, at godset skal leveres på en aftalt jernbanestation til videreforsendelse med banen, svarer klausulen i alt væsentligt til fob, blot med den forskel, der følger af Kbl § 10 med hensyn til det nøjagtige leveringstidspunkt. Den af-talte station er leveringssted.

I almindelighed anses sælgeren som forpligtet til at bestille jernbanevogn (jernbanerum), men han antages ikke at have risikoen for fremskaffelsen deraf.

Se nærmere herom Lassen i Sp.D.I § 90.V, *Hasle-Nebelong*, *Løspørkøb* (se register), *Almén*, *Köp*, Tillägg till § 62, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 73, *Gaarder*, *Kjøp* 20 ff. Det engelske udtryk er *FOR* (*free on rail*).

En række andre klausuler er nævnt hos *Hasle-Nebelong*, *Løspørkøb* (se register) og i »*Incoterms*«, se U 1938 B.108, den seneste redaktion er fra 1953.

## § 4

### Køberens ydelse

#### I. HOVEDYDELSEN

Køberens ydelse er at betale købesummen, efter omstændighederne med renter (ndfr II). Om de internationale regler se *Rabel* II.2 ff; International Kbl art. 56–64.

A. Om købesummens betaling gælder i de fleste retninger *de almindelige regler om pengeforpligtelser*. Herom henvises derfor til Alm. Del § 5 samt § 7.I.A om betalingsstedet.

Er købesummen angivet i en møntsort (pengeenhed), der har samme benævnelse, men forskellig værdi i flere lande, vil man i handelskøb i tvivlstilfælde være tilbøjelig til at antage, at der sigtes til betalingsstedets mønt, jfr. veksellov § 41.4°. Se herom U 1926 B.175–76 med henvisn. samt *Ussing-Dybdal*, GbK § 7 note 6, *Hasle-Nebelong* 43, U 1919.803. Imod principielt at lægge vægt på betalingsstedet er v. *Eyben*, TfR 1954.231–32, der foretrækker det lands møntsort, som de fleste tilknytningspunkter peger imod. Se i øvrigt *O. A. Borum*, Lovkonflikter 154, *Ole Lando*, Kontraktstatuttet 375 ff.

Når køberen ikke skal betale købesummen straks ved modtagelsen af salgsgenstanden, men skal have en vis tids *kredit*, aftales det ofte, at køberen skal *akceptere veksel* for købesummen, f.eks. 3 måneders akcept.

I distancehandelen er det sædvane, at sælgeren trækker veksel på køberen, og i almindelighed kan han datere vekselen på (og dermed beregne kredittiden fra) fakturaens datum, se Sp.D.I § 81 note 2.

B. I den oversøiske handel sker det ofte, at sælgeren betinger sig *rembours* (bankrembours), d.v.s. at betaling skal erlægges (eller sælgerens veksel akcepteres) af en bank (rembourshuset), mod at konnossement og andre afladedokumenter overgives til banken.

Udtrykket *rembours* bruges i Norden, men ikke i de store lande. Der anvendes udtryk som »banker's commercial (documentary) credit« eller »banker's commercial letter of credit«, »crédit documentaire« (eventuelt »confirmé«), »Bankakkreditiv«, »Dokumentar-Akkreditiv« eller simpelthen »Akkreditiv«. Jfr. *Rabel* II.94.

Den sædvanlige fremgangsmåde er, at sælgeren ved afsendelsen af godset trækker veksel (a vista eller på tid) på rembourshuset og så diskonterer vekselen,

ledsaget af afladedokumenter, i sin bank, der sender veksel og afladedokumenter frem til præsentation for rembourshuset. Køberen må da i forvejen have truffet aftale med rembourshuset om, at dette skal indløse dokumenterne kontant eller med sin akcept, og hvis sælgeren ikke har krævet rembours åbnet i en bestemt bank, må køberen før leveringstiden meddele sælgeren, i hvilken bank remboursen åbnes.

Remboursinstituttet har flere fordele. Først og fremmest letter det finansieringen af handelen. Sælgeren kan lettere få diskonteret en veksel på en kendt bank end en »tratte« på køberen, og køberen opnår lettere kredit til betaling af varerne i sin bank, når denne kan få sikkerhed i konnossementet. Sælgeren undgår dernæst risikoen ved at give køberen kredit, når han får bankakcept. Den almindelige rembours giver derimod ikke på forhånd sælgeren sikkerhed for, at banken vil indløse dokumenterne. Selv om banken har meddelt sælgeren, at den har åbnet remboursen, er den ikke forpligtet overfor ham. Sælgeren risikerer derfor, at banken nægter at indløse dokumenterne, enten fordi køberen giver banken ordre dertil, eller på grund af køberens insolvens. Hvis sælgeren vil undgå denne risiko, må han betinge sig »bekræftet« eller »uigenkaldelig« rembours, d.v.s. at banken ved meddelelse til sælgeren forpligter sig overfor ham. Slige tilsagn gives i praksis kun for et bestemt tidsrum.

I nyere tid gøres der ofte forskel på de to udtryk, se *Hasle-Nebelong, Løsørekøb* 183.

Når køberen har åbnet aftalt rembours, kan sælgeren ikke kræve betaling hos køberen selv, medmindre dokumenterne forgæves er præsenteret for rembourshuset. Men køberen frigøres hverken ved bankens »bekræftelse« overfor sælgeren eller ved, at den akcepterer sælgerens veksel. Der foregår altså ingen skyldovertagelse. Spørgsmålet har dog været omtvistet. Jfr. Alm. Del 370, *V. Hvidt, Bankrembourser* 48 ff.

Om rembours henvises i øvrigt til *Hvidts værk*, se endvidere Sp.D.I 177 ff, *H. P. Frederiksen, Rembourser* (1928), *Aas* i TfR 1935.160 ff, *Fehr* i Nordiska Juriststämman 1926.146 ff, *A. Lögdberg, Spörmål angående rembours* (1950), *Sjur Lindebrække, Remboursretten* (1950), 2. udg. ved *Otto Murstad* (1953), *G. Palmgren, Betalning genom rembours* (1947), *Hasle-Nebelong, Løsørekøb* 182 ff, *Almén, Köp* § 16 note 2, *Kristen Andersen, Kjøpsrett* 63, *Gaarder, Kjøp* 33 ff, *Hellner, Köprätt* 59 ff, *Andreas Arntzen, TfR* 1963.526 ff.

C. *Købesummens størrelse* beror i første række på aftalen, men Kbl giver nogle udfyldende regler, og med hensyn til forskellige spørgsmål kan der være dannet sædvaner.

Navnlig i handelskøb vil køberen ofte ifølge aftale eller sædvane have ret til afslag i købesummen (*rabat*, skonto), f.eks. når han betaler straks eller inden en vis kortere frist. Men køberen kan ikke kræve rabat for kontant betaling uden hjemmel i aftale eller sædvane.

Hvis en pris betegnes som »netto«, angives i almindelighed derved, at der ikke gives rabat derpå. Denne betydning har netto altid i forbin-

#### § 4.I.C

delsen »netto kontant« eller »netto cassa«, se herom ndfr § 6.I i slutn.

Kbl § 5 bestemmer, at *køberen, når køb er sluttet, men intet er aftalt om købesummens størrelse, har at betale, hvad sælgeren fordrer, for såvidt det ikke kan anses for ubilligt*. Reglen må anses som et udslag af en almen retsgrundsætning, sml. U 1963.655 H (om entreprise).

Grænsen mellem de tilfælde, hvor købesummens fastsættelse sker efter denne regel, og dem, hvor en vis, ikke ubillig pris må anses stiltiende vedtaget, er flydende. Nærmest på stiltiende aftale må det vel støttes, at den, der køber i en forretning med faste priser, i almindelighed ikke er pligtig at betale mere end disse. Når varer, som har markedspris, i handelskøb er solgt uden angivelse af købesummen, antages i almindelighed netop markedsprisen at gælde som købesum. Som regel bør man lægge den pris til grund, som gælder på leveringstiden og under hensyn til leveringsstedet (tillæg for fragt etc.), se hertil *Hasle-Nebelong*, Løsrækøb 25 f. I øvrigt henvises til *Almén*, Köp § 5, *Hellner*, Köprätt 32 ff. Efter international Kbl art. 57 skal dog køberen, når ingen pris er aftalt, betale den pris, som sælgeren i almindelighed ville have forlangt ved handelens afslutning. En sådan regel gælder næppe i almindelighed i dansk ret; ofte vil leveringstidens pris være den rimeligste for sælgeren, se også ovenfor.

Kbl § 5 angår kun det tilfælde, at det er ubestridt eller oplyst, at køb endelig er indgået uden fastsættelse af købesummen. Den giver ingen regel for afgørelsen af tvist, om købesummen er fastsat ved aftale eller ikke, eller af tvist om den aftalte købesums størrelse. Herom henvises til »Aftaler« § 39 note 106,

*»Er i handelskøb regning (faktura eller nota) tilstillet køberen, og gør han ikke, såsnart ske kan, indsigelse mod den i regningen anførte pris, er han pligtig at betale denne, medmindre lavere pris oplyses at være aftalt, eller regningen er åbenbart urimelig.«* (Kbl § 6). *Hasle-Nebelong*, Løsrækøb ad § 6.

Forudsætning for denne reklamationspligt er, at regningen er kommet til køberen på sådan måde, at han har eller burde have bemærket den. Undertiden vil regningens rigtighed ikke kunne bedømmes af køberen før varens fremkomst, og reklamationspligten kan følgelig først da begynde at løbe. Et eksempel på en åbenbart urimelig fakturapris afgiver U 1959.189. Sml. U 1963.82 H.

*»Er købesummen fastsat således, at den skal beregnes efter tal, mål eller vægt, bliver mængden på det tidspunkt, da faren for salgsgenstan-*

*dens hændelige undergang går over på køberen, at lægge til grund for beregningen». (Kbl § 7).*

Forsåvidt en forandring af salgsgenstandens mængde skyldes uberegnelige, tilfældig indtrufne begivenheder, vil det, § 7 siger, være en ligefrem følge af Kbl § 17 (se herom ndfr § 7). Men Kbl § 7 omfatter også tilfælde, hvor forandringen skyldes den kontraktmæssige vares naturlige beskaffenhed, f.eks. almindeligt svind, eller er en ret regelmæssig følge af de foranstaltninger, der ifølge forsendelsen må foretages med varen, f.eks. spild ved losning, jfr. Kbl §§ 44 og 50. Er en vare solgt »leveret« på angivet sted, har køberen altså ifølge § 7 kun at betale for så meget, som der på dette bestemmelsessted leveres, Kbl § 65.2°. Er varen solgt »fob« eller »cif«, må han, bortset fra modstående aftale eller særlig sædvane, betale for så meget, som på leveringsstedet er kommet indenfor skibssiden eller overgivet til en fragtfører, Kbl § 62.4°, § 63.3°, § 64, jfr. § 10.

»Skal købesummen beregnes efter varens vægt, antages indpakningens vægt (taravægten) at skulle fradrages«. (Kbl § 8). Prisberegningen sker altså efter nettovægten. Der findes imidlertid mange modstående kutyper, hvorefter indpakningen betales som varen (brutto for netto), og undertiden beregnes taraen ifølge kutyper ikke med emballagens virkelige vægt (netto tara) men på anden måde (*uso tara*).

Den for forsendelsens skyld af sælgeren anvendte emballage må køberen, medmindre der er købt »brutto for netto«, i almindelighed – hvad enten købesummen skal beregnes efter vægt eller ikke – enten betale ved siden af købesummen med en passende pris eller tilbagesende. I indenrigshandel, jfr. *Hasle-Nebelong*, Løspørkøb 38 f, tilfalder emballagen vist normalt køberen mod et passende vederlag, således at han ikke kan frigøre sig for vederlagspligten ved at sende emballagen tilbage til sælgeren. Men meget ofte vil det følge af aftalen, f.eks. ifølge emballagens særlige beskaffenhed, eller af sædvane, at emballagen skal eller kan tilbagesendes til sælgeren. Tilbagesendelsen sker på køberens bekostning og risiko. Ret til tilbagesendelse kan køberen miste ved ikke at tilbagesende til aftalt tid eller inden en passende eller kutymemæssig frist. Herefter kan man ikke uden videre gå ud fra, at sælgerens udtalelser i fakturaen om, at emballagen skal sendes tilbage, eller om fristen for tilbagesendelsen er afgørende, blot fordi der ikke er truffet nogen aftale i så henseende. Men i handelskøb må køberen reklamere overfor fakturaens bestemmelser angående emballagen og i hvert fald overfor fakturaens angivelse af vederlaget for emballagen, jfr. analogien af Kbl § 6, ovfr § 2.VI.

## II. RENTER

Om renter af købesummen gives bestemmelser i Kbl § 38, der sonderer imellem handelskøb og andet køb.

*I handelskøb har køberen, når der er fastsat en bestemt betalingstid og denne oversiddes (uden at dette skyldes sælgerens forhold), derefter at svare rente af købesummen med 6 pct. årlig, se § 38, 1. punktum.*



## § 4.II

Dette gælder, hvad enten den bestemte betalingstid falder før eller efter leveringstiden eller samtidig med denne. Når i kontantkøb en bestemt dag er aftalt for fuldbyrdelsen, og køberen, som skal afhente salgsgenstanden hos sælgeren, ikke møder med købesummen på den aftalte dag, løber renterne altså fra denne dag.

*Er en bestemt betalingstid ikke fastsat, har køberen at svare samme rente fra den dag, da levering har fundet sted, se § 38, 2. punktum.* Henstand med betaling for ubestemt tid anses altså for kun indrømmet mod rente.

Når der ikke er fastsat bestemt betalingstid, er det nemlig mest praktisk, at købesummen fastsættes til det mindre beløb, som den handlende på salgets tidspunkt beregner sig i kontantsalg i modsætning til salg med bestemte kredittider af forskellig længde. I de tilfælde, hvor levering finder sted ved afsendelse til køberen, er det dog vistnok almindelig kutyme, at der ikke beregnes rente fra leveringsdagen (konnossementets datum, fakturaens datum), dersom køberen rigtigt betaler ved afladedokumenternes modtagelse eller, hvor sådanne ikke benyttes, ved varens fremkomst. I International Kbl bestemmes morarenten af købesummen i art. 83 i alle tilfælde til 1 % over den officielle diskonto i sælgerens land. Se også *A. Vinding Kruse*, Kbl 16.

*Hvis levering på grund af køberens forhold er blevet forsinket, påløber renterne fra den dag, da forsinkelsen indtrådte, se § 38, 2. punktum.* At genussælgeren har udskilt bestemt vare til køberen, er ikke en betingelse herfor.

*Uden for handelskøb* kunne sælgeren før Kbl først fordre renter fra den dag, da han på lovlig måde søgte sin ret. Efter Kbl § 38.2° *har køberen, hvad enten en bestemt betalingstid er fastsat eller ikke, at svare 5 pct. årlig rente af købesummen fra den dag, da betaling skulle have været erlagt.* Modtager køberen regning fra sælgeren på et tidspunkt, da købesummen kan kræves betalt, påløber renten fra regningens modtagelse, uden at yderligere påkrav er fornødent.

Bestemmelsen i § 38.3° har tabt sin betydning, efter at Gbl § 60 har ophævet L 6 april 1855 § 3. Gbl § 62.4° medfører i øvrigt samme resultat og viser, at Kbl § 38.1° og 2° ikke berøres af Gbl § 62.

Hvorvidt sælgeren kan forlange *erstatning ved siden af renten*, når betalingen forsinkes, omtales ndr s. 98.

§ 38 hjemler kun renter af købesummen, ikke af sælgerens eventuelle krav på erstatning for misligholdelse. Hvis sælgeren hæver købet og kræver erstatning i henhold til Kbl § 30, kan han i prisdifferencen medregne renter til kontraktens ophævelse, men af erstatningsbeløbet kan han vistnok kun få renter efter reglen

i Gbl § 62.2°, jfr. Sp.D.I § 81 ved note 33. NRt 1921.612 (U 1923 B.290) har dog tilkendt sælgeren, der hævdede kontrakten, renter efter Kbl § 38, jfr. *Augdahl*, 2. utg. 315 note 1. Se *Hasle-Nebelong*, *Løspørekøb* 226.

### III. OMKOSTNINGER

De *bekostninger*, som sælgeren har anvendt *på salgsgenstanden* i tiden mellem køkets indgåelse og dets fuldbyrdelse, kan han i almindelighed ikke kræve godtgjort af køberen, medmindre godtgørelse udtrykkelig eller stiltiende er lovet.

Efter reglerne om beføjet uanmodet forretningsførelse kan han dog kræve godtgjort upåregnede, nødvendige udlæg til afværgelse af en skade, som ville falde på køberen, fordi sælgeren hverken bærer ansvaret eller risikoen for den.

Angående *omkostninger ved salgets fuldbyrdelse* er det hovedreglen, at sælgeren må bære omkostningerne ved leveringen af salgsgenstanden, såsom ved forsendelse til leveringsstedet og ved sælgerens vejning og måling til fastsættelse af købesummen og til bevissikring. Køberen må bære de øvrige omkostninger, navnlig omkostningerne ved forsendelse fra leveringsstedet og ved at aftage og modtage salgsgenstanden.

*Omkostningerne ved betaling* af købesummen påhviler køberen. Angående hvem der skal bære diskonto og stempel, hvor der udstedes veksler for købesummen, se resp. 6 jan. 1928, 21 juli 1905 og 2 marts 1900 (U 1929.882, 1906.485, 1901.327).

*Stempelafgift* af købekontrakten må vistnok bæres med halvdelen af hver af parterne, når ikke andet følger af aftalen, sædvane eller af de omstændigheder, hvorunder den indgås, f.eks. hvor skriftlig affattelse finder sted særlig i den ene parts interesse.

Om salg af motorvogn »incl. omsætningsafgift og indregistrering« se U 1931.824.

Stigninger i prisen på indkøb af salgsgenstanden eller i omkostninger (materialepriser og arbejds løn) ved salgsgenstandens fremstilling i bestillingskøb kan sælgeren normalt kun forlange godtgørelse for, hvis det er aftalt, se hertil også ndfr s. 82 ff. Det er imidlertid ligesom i entreprisekontrakter blevet almindeligt ved større bestillingskøb, f.eks. skibe, større maskinanlæg etc. at betinge sig forhøjelse af købesummen på basis af pris- og lønindex eller lign. Se hertil v. *Eyben*, *Juristen* 1953. 325 ff, *Rodhe*, *Obligationsrätt* § 9; om entreprisekontrakter se *Axel H. Pedersen*, *Entreprise* 98 ff.

IV. Køberen anses i almindelighed ikke som forpligtet til at modtage eller aftage salgsgenstanden, se herom ndfr § 14.

## § 5

### Leveringstid og betalingstid

#### I. HOVEDREGLER I KBL. § 12

Det har betydning i flere retninger at bestemme parternes ydelsestid. *Det tidspunkt, da sælgerens og køberens ydelsespligt normalt indtræder* – d.v.s. indtræder, dersom særlige omstændigheder ikke udelukker pligten – betegner Kbl henholdsvis som *leveringstiden* og *betalingstiden*, se Kbl §§ 18, 20 og 31. De to udtryk svarer altså til, hvad *Jul. Lassen* kaldte handlingstiden.

Herom giver *Kbl § 12* følgende regel: »Er tid for købesummens betaling eller salgsgenstandens levering ikke bestemt, og fremgår det ikke af omstændighederne, at opfyldelse skal ske snarest muligt, skal den ske ved påkrav.«

Denne regel stemmer med almindelige kontraktsregler, se Alm. Del 46 f.

Hvor påkrav er nødvendigt, kan det fremsættes når som helst, medmindre andet fremgår af omstændighederne. Hvis kontrakten bestemmer, at erlæggelse skal ske efter påkrav fra den ene part, f.eks. »efter køberens ordre«, ligger det i almindelighed heri, at den anden part ikke kan kræve afvikling. Til gengæld må det normalt være en forudsætning, at den part, der har ret til at kræve afvikling, benytter sin ret inden rimelig tid.

Se hertil *Lassen I § 65* note 1 b, *Almén*, Köp § 12 ved note 21.

Om leveringstiden se *Rabel I § 43*, II s. 77 f, 377 f og 420 ff.

International Kbl, art. 20–21 er affattet efter Kbl §§ 12 og 13 som forbillede, men bestemmer, at levering ikke har fundet sted, dersom salgsgenstanden *ikke er kontraktsmæssig*. Denne forskrift bevirker, at reglerne er blevet mere komplicerede. Endvidere foreskriver art. 22, at sælgeren i mangel af anden bestemmelse *uden påkrav* skal levere inden for en frist, der er rimelig i betragtning af tingens art og omstændighederne. Reglen er hentet fra SGA s. 29.(2), der opstiller reglen for tilfælde, hvor sælgeren skal sende godset.

Fra § 12 kan man drage den slutning, at *påkrav* over for sælgeren (henholdsvis køberen) *som hovedregel er unødvendigt*, dels når leveringstiden (henholdsvis betalingstiden) er *bestemt*, dels når det fremgår af omstændighederne, at sælgeren (henholdsvis køberen) skal opfylde *snarest muligt*. Det sidste må som oftest antages om sælgeren, hvor køberen uden særlig tidsangivelse bestiller varer sendt.

»Bestemt« kan tiden være enten ved aftale eller ved sædvane, jfr. Kbl § 1.

Hertil er det ikke nødvendigt, at en bestemt dag er fastslået som ydelsestid. Aftalen kan f.eks. nævne et tidsrum. En tilstrækkelig bestemmelse af leverings-tiden foreligger også, når aftalen knytter leveringspligten til en kendsgerning, hvis indtrædelsestidspunkt ikke kan forudberegnes nøjagtigt, såsom »ved første åbne vande« eller »i den del af året, havnen kan besejles«. Der kræves kun så meget, at sælgeren uden yderligere meddelelser fra køberen kan afgøre, hvornår han skal levere.

Når der er aftalt et tidsrum for leveringen, f.eks. »i den første måned, efter at havnen er blevet isfri«, og det samtidig er bestemt, at køberen skal hente godset, følger det imidlertid af aftalen, at påkrav fra køberen er nødvendigt, hvis leveringstiden skal indtræde før tidsrummets slutning. På den anden side må leveringstiden i Kbl's forstand komme ved tidsrummets slutning, ligesom ved den aftalte, bestemte leveringsdag – selv om ydelsen skal hentes af køberen, og afhentning ikke sker i rette tid. Der indtræder da fordringshavermora.

## II. SÆRLIGE AFTALER OM LEVERINGSTIDEN

A. *Er et tidsrum*, f. eks. »1 september«, »før 1. maj«, »senest 1. maj«, fastsat for leveringen, har ifølge Kbl § 13 sælgeren ret til inden for dettes grænser at vælge tidspunktet for leveringen, med mindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er fastsat i køberens interesse, f.eks. ved fob-køb i dettes typiske skikkelse, hvor køberen skal sørge for fartøj, jfr. Kbl § 62.1°, eller når aftalen går ud på, at varen inden for tidsrummet skal aftages af køberen.

Reglen i § 13 stemmer med almindelige retsgrundsætninger, se »Aftaler« 426.

Om tilfælde, hvor det udtrykkeligt er aftalt, at levering inden for et vist tidsrum skal ske efter købers anfordring, se U 1938.1007.

B. Kbl §§ 68 og 69 fastslår betydningen af visse udtryk, der ofte bruges i aftaler om leveringstiden.

Se herom Sp.D.I § 82.IV. 1 og 2, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb ad §§ 68 og 69. Ved L 409 30. novb. 1965 er reglen i § 68.2° om køb og levering af værdipapirer blevet ændret således, at lørdage sidestilles med helligdage. Ændringen er foranlediget af bankernes lukning om lørdagen.

## III. OMSTÆNDIGHEDER, DER UDELUKKER MISLIGHOLDELSE

Selv om leveringstiden eller betalingstiden forløber uden erlæggelse, er det ikke givet, at der foreligger, hvad man kalder *misligholdelse* (Alm. Del § 8. I).

### § 5.III

Det kan være *udelukket på grund af særlige omstændigheder*, se Alm. Del § 8. Kbl giver ingen almindelige regler herom, men § 21 viser dog, at forsinkelse med levering ikke medfører misligholdelsesvirkninger, når forsinkelsen skyldes »køberens forhold eller en hændelig begivenhed, for hvilken han bærer faren«. De sidste ord sigter til reglerne om faren for salgsgenstanden, der omtales ndfr i § 7.

At *medkontrahentens forhold* kan udelukke misligholdelse, fremgår navnlig af Kbl §§ 14–16, der meget ofte medfører, at ydelsespligten ikke indtræder med leverings- eller betalingstiden. Disse bestemmelser skal nu omtales. Fremdeles kan der henvises til Kbl § 39 (ndfr § 13).

## § 6

### Gensidighedsforholdets indflydelse på ydelsespligten

#### I. PRINCIPPET OM SAMTIDIG UDVEKSLING AF DE TO YDELSER

For gensidig bebyrdende aftaler gælder den regel, at ydelserne skal udveksles samtidig, jfr. Alm. Del 79. Reglen tjener til at give parterne en vis sikkerhed og derved begrænse deres risiko. For løsørekøb er den nærmere udformet ved Kbl §§ 14–16. §§ 15 og 16 giver særlige regler om »afsendelseskøb«, og § 16 hjemler, at betalingen i visse køb skal udveksles mod konnossement på varen eller fragtbrevsduplikat.

*De køb, hvor sælgers og købers ydelser skal udveksles samtidig i overensstemmelse med reglerne i §§ 14–16, kaldes kontantkøb.* Til kontantkøb hører derfor også aftaler, der udskyder køkets opfyldelse til et senere tidspunkt, når ydelserne skal udveksles samtidig efter reglerne i §§ 14–16.

§§ 14–16 kan ligesom de øvrige regler i Kbl *fraviges* ved aftale, jfr. Kbl § 1.

Meget ofte fraviges de *til fordel for køberen*, ved at han får henstand med betalingen, som Kbl §§ 14 og 39 siger, eller »kredit«. Køb, hvor køberen kan kræve salgsgenstanden stillet til rådighed uden samtidig betaling af købesummen, kaldes *kreditkøb*. Herunder falder også køb på afbetaling og andet køb under ejendomsforbehold. Inden for handelsverdenen forekommer der særlige sædvaner om kredit for visse køb, se herom *Hasle-Nebelong*, Løsørekøb 67 f, *Almén*, Köp § 14, note 4.

Hvor §§ 14–16 fraviges til køberens fordel, betinger sælgeren sig ofte ret til at trække veksel på køberen, og i handelsforhold kan en tilsvarende ret følge af særlig sædvane. I sådanne tilfælde må bestemmelserne i §§ 14–16 om købesummens betaling anvendes tilsvarende på køberens akcept, som det udtrykkeligt er sagt i Kbl § 71.

Hvis køberen nægter at give akcept, antages sælgeren også at have ret til at kræve betaling straks, jfr. U 1912.575, Sp.D.I § 82 note 39.

Det kan også være aftalt, at køberen skal betale købesummen, inden han får salgsgenstanden stillet til rådighed (eller får konnossement på den, jfr. Kbl § 16). Sådanne køb kaldes *forudbetalingskøb* eller *prænumerationskøb*. De var ret almindelige under verdenskrigene, hvor efterspørgslen efter varer ofte var så stærk, at sælgerne kunne stille vidtgående krav.

Hvis der er aftalt »*kontant betaling*«, er køberen ifølge § 70 pligtig at betale samtidig med, at salgsgenstanden stilles til hans rådighed (jfr. §§ 14 og 15).

Reglen stemmer med ældre dansk opfattelse. Den er navnlig givet, fordi klausulen »kontant« i egne af Norge og Sverige blev opfattet således, at den gav en vis kortere henstand. I Danmark findes der enkelte afvigende sædvaner.

Da § 70 kun henviser til §§ 14 og 15, kan en aftale om kontant betaling ikke give sælgeren ret til at kræve betaling mod dokumenter efter § 16, jfr. § 71. Begrebet kontantkøb omfatter derfor, således som det ovenfor er bestemt, mere end køb mod kontant betaling. »Netto kontant« eller »netto cassa« betyder, at betaling skal erlægges kontant uden rabat, se Sp.D.I § 81 note 1 a, *Gaarder*, Kjøp 13. Om beviset for, at kontant betaling har fundet sted se U 1962.369.

Til det følgende kan ses Alm. Del 79 ff, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb ad §§ 14–16, *Almén*, Köprätt §§ 14–16, *Hellner*, Köprätt 49 ff, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 92 ff, *Gaarder*, Kjøp 26 ff, *Rabel* I § 19, II s. 26 ff, Int. udk. 1939 §§ 71, 72 og 76, udk. 1956 art. 80–81, International Kbl art. 71–72, hvis affattelse ligger nær Kbl.

## II. KBL § 14

*Hovedreglen i § 14 lyder således: »Er der ikke givet henstand fra nogen af siderne, er sælgeren ikke pligtig at levere salgsgenstanden, medmindre købesummen samtidig betales, og køberen ikke pligtig til at betale købesummen, medmindre salgsgenstanden samtidig stilles til hans rådighed«.*

## § 6.II

Reglen giver hver part en ret til at lade være med at opfylde købet, så længe modydelsen ikke stilles til hans rådighed. »Zug um Zug«-princippet.

1. *Sælgeren* er ikke pligtig at *levere*. Dette ord må i og for sig forstås i teknisk betydning (foran § 3.I), men da denne del af § 14 ikke kommer til anvendelse på afsendelseskøb, jfr. Kbl § 15, bliver »levere« praktisk talt det samme som at »stille til køberens rådighed« eller overgive til ham. Ellers ville handelen også gå i stå, når begge parter holdt sig til § 14.

Den betingelse, sælgeren kan kræve opfyldt, er, at købesummen »betales«. Af praktiske grunde kan der dog ikke være tvivl om, at køberen må kunne kræve levering, når han *tilbyder* rigtig betaling, selv om denne ikke bliver erlagt på grund af sælgerens forhold, jfr. Sp.D.I § 82 note 15, *Almén*, Köp § 14 ved note 42 og nærmere ndfr § 14.III.D.

En begrænset pligt til i påtrængende tilfælde at udlevere varer på kredit påhviler *apotekere* ifølge L 209 11 juni 1954 (lovbek. 248 2 juli 1962) § 31.

2. *Køberen* behøver på sin side ikke at *betale*, medmindre salgsgenstanden samtidig »stilles til hans rådighed«. I almindelighed betyder dette, at sælgeren overgiver genstanden til køberen eller tilbyder at gøre det, jfr. henvisninger under 1 i slutn. Det er ikke nok, at han giver køberen udleveringsseddel eller andet dokument på varen.

Skønt § 14 ikke siger noget derom, antages det, at køberen kan kræve en vis *adgang til at undersøge salgsgenstanden før betalingen*. – Der ses foreløbig bort fra afsendelseskøb, og der tænkes således på tilfælde, hvor sælgeren umiddelbart overgiver salgsgenstanden til køberen. – Her må køberen kunne nægte at betale, hvis han ikke får adgang til en sådan undersøgelse, som uden skade og tidsspilde kan foretages på stedet ved selve modtagelsen. Således også International Kbl art. 71.

Køberen kan ikke nægte at betale i de særlige tilfælde, hvor han er forpligtet til at betale købesummen, skønt han ikke får salgsgenstanden. Det gælder dels, hvor salgsgenstanden er gået hædelig til grunde, mens køberen havde risikoen, jfr. ndfr § 7, dels hvor sælgerens forpligtelse er ophørt på grund af køberens fordringshavermora, f.eks. fordi han har solgt tingen eller skaffet den bort i medfør af Kbl § 34.

Om stillingen ved forsinkelse fra køberens side se ndfr § 12.III.

3. § 14 omfatter direkte kun de køb, hvor der ikke er givet henstand fra nogen af siderne. Dens grundsætninger må imidlertid anvendes overalt, hvor aftale eller sædvane ikke udelukker det.

Den part, der har ret til henstand – f.eks. kreditkøberen – kan selvfølgelig påberåbe sig §§ 14–16, hvis den anden parts ydelse – i det nævnte eksempel sælgerens – endnu ikke er erlagt ved henstandens udløb.

Men i særlige tilfælde kan også den part, der har tilsagt henstand, få adgang til at påberåbe sig § 14. Hvis f.eks. køberen havde ret til at hente varen 1 marts og skulle betale købesummen 1 april, men køberen først møder for at hente varen efter 1 april, må sælgeren formentlig kunne nægte at levere varen, medmindre købesummen betales. I de fleste tilfælde af denne art ville sælgeren i øvrigt kunne hæve købet i medfør af Kbl § 28. Ordene i (dansk) Kbl § 14 omfatter ganske vist ikke tilfælde, hvor der er ydet henstand fra en af siderne, men det har åbenbart ikke været meningen at udelukke anvendelsen af § 14 i de nævnte tilfælde. Dette kan slutes af den svenske lovs affattelse, jfr. herved *Almén*, Köp § 14 ved note 13 ff.

Kreditsælgeren kan endvidere holde salgsgenstanden tilbage eller hindre dens overgivelse til køberen, hvis denne viser sig at være insolvent, jfr. Kbl § 39 (ndfr § 13).

4. Reglen i § 14 kunne synes at fremkalde fare for, at aftalen aldrig blev opfyldt. Hvor ydelserne skal udveksles til bestemt tid, er det dog reglen, at en af parterne har *pligt til at tage initiativet* til afviklingen. Ved det almindelige afhentningskøb (Kbl § 9) må køberen møde op på betalingstiden og tilbyde betaling. Har sælgeren pligt til at levere genstanden hos køberen (Kbl § 11), må han bringe den til køberen og tilbyde at overgive den til ham. Hvor afvikling skal ske efter påkrav, vil påkravet hidføre ydelsespligt for den anden part. Efter omstændighederne må den, der giver påkrav, dog samtidig tilbyde sin ydelse.

### III. AFSENDELSESKØB

Ved afsendelseskøb kunne reglen i § 14 dog hindre afvikling. Sælgeren behøvede ikke at afsende godset fra leveringsstedet, før han fik betaling, og køberen skulle ikke betale, før godset blev stillet til hans rådighed på bestemmelsesstedet. Denne vanskelighed løser §§ 15–16 ved forskellige regler, der pålægger sælgeren at tage det første skridt, men samtidig giver ham mulighed for at sikre sig betaling ved andre forholdsregler.

De særlige regler finder anvendelse på *køb, hvor genstanden skal »forsendes fra leveringsstedet«* (afsendelseskøb). De omfatter derfor ikke blot de simple afsendelseskøb (Kbl § 10) men også køb, der er indgået med en af de klausuler, der nævnes i Kbl §§ 62–64 – navnlig fob, fragtfrit og cif, derunder de fob-køb, hvor køberen skal sørge for skibsrum (Kbl § 62.1°). Derimod gælder § 14 uændret om køb »leveret« eller »franco« (Kbl § 65), hvor godset skal sendes til leve-



### § 6.III

ringsstedet. Her følger det allerede af § 14, at sælgeren ikke kan vente med at afsende godset, til han får betaling.

Om alle de nævnte køb gælder efter § 15 følgende regel: *Skal genstanden forsendes fra leveringsstedet, kan sælgeren dog ikke i medfør af § 14 undlade at afsende den, men kan hindre, at den overgives i køberens besiddelse, så længe købesummen ikke er betalt.*

§ 14, første led fraviges herved til fordel for køberen. Men fravigelsen kan forenes med sælgerens interesser, fordi sælgeren kan iværksætte forsendelsen således, at han sikrer sig, at salgsgenstanden ikke overgives til køberen, uden at købesummen betales. Hvilke midler sælgeren kan benytte hertil, fremgår af det følgende.

§ 15 fraviger på den anden side ikke reglen i § 14, andet led, hvorefter køberen ikke behøver at betale, før salgsgenstanden stilles til hans rådighed.

Om *køberens ret til at undersøge salgsgenstanden før betalingen* antages der at gælde lignende regler som ved de køb, der falder helt ind under § 14. Gennemførelsen heraf volder ingen vanskelighed, hvis den benyttede forsendelsesmåde åbner mulighed for en foreløbig undersøgelse, når godset skal udleveres til køberen. Således er forholdet i almindelighed ved forsendelse til søs, idet ladningsmodtageren ifølge sølov § 111 har ret til at besigtige godset, før han modtager det. Derimod har køberen i almindelighed ingen mulighed for undersøgelse, hvis godset sendes direkte til ham med post eller jernbane mod postopkrævning eller efterkrav. Derfor vil en sådan forsendelse medføre en væsentlig risiko for køberen. I betragtning heraf antages det, at sælgeren *ikke har ret til at sende godset mod postopkrævning eller efterkrav*, med mindre det har hjemmel i aftale eller sædvane.

Se herom U 1943.891 og Sp.D.I § 82 note 29 med henvisninger, *Hasle-Nebe-long*, *Løsprekøb* 75, *Almén*, *Köp* § 15 ved note 22 ff, *Hellner*, *Köprätt* 58 f, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 97, *Gaarder*, *Kjøp* 28 f.

En mulig undtagelse fra reglen omtales ndfr under IV.3.

Hvis sælgeren vil sende godset med post eller jernbane og dog sikre sig betaling ved overgivelse til køberen, må han gå den vej at adressere godset til en speditør eller anden repræsentant på køberens plads.

Efter International Kbl art. 72,1 kan sælgeren også kræve kontant betaling som vilkår for afsendelsen. Denne regel er næppe heldig.

## IV. BETALING MOD DOKUMENTER

*Ved visse afsendelseskøb skal betaling erlægges mod konnossement eller »fragtbrev af sådan beskaffenhed, at sælgeren efter dets udlevering til køberen ikke kan råde over forsendelsen«, d.v.s. for vore jernbaners vedkommende fragtbrevsduplikat, ikke det almindelige fragtbrev, jfr. konvention af 25. februar 1965 art. 8 § 5. – Herved fraviges reglen i andet led af § 14. –*

1. Det gælder for det første *ethvert handelskøb, hvor sælgeren ved forsendelse fra leveringsstedet til bestemmelsesstedet benytter et sådant dokument.* I så fald skal købesummen ifølge § 16 betales mod udlevering af det pågældende dokument overensstemmende med reglerne i Kbl § 71.

Køberen opnår nemlig tilstrækkelig sikkerhed for at få godset, når konnossement eller fragtbrevsduplikat udleveres til ham. Og sælgeren har, navnlig hvor det drejer sig om en langvarig transport, stærk interesse i at kunne få betaling mod varedokumenter. Han får derved ikke blot betalingen hurtigere, men hvis han trækker veksel på køberen, kan han som regel straks få vekslen, bilagt med konnossementet, diskonteret i sin bank, der så sender papirerne frem til en forbindelse på køberens plads. Denne fremgangsmåde benyttes regelmæssigt, hvor køberen har lovet at stille rembours, jfr. herom foran § 4.I.B. Det er derfor navnlig den lette adgang til at finansiere handelen, der har ført forretningsverdenen ind på at bruge de omtalte salgsvilkår.

I betragtning heraf er det ganske naturligt, at Kbl § 16 *ved handelskøb* har tilladt sælgeren at gå frem på den omtalte måde, selv om der ikke er truffet særlig aftale derom.

Selv om der undtagelsesvis ikke foreligger handelskøb, har sælgeren *samme ret*, dels ifølge Kbl §§ 62–64, når en af de der nævnte salgsklausuler er benyttet, dels når aftalen (eller en speciel sædvane) går ud på, at købesummen skal betales mod konnossement (»kontant mod konnossement«) eller fragtbrevsduplikat, jfr. Kbl § 71.

For alle disse tilfælde gives der nærmere regler i § 71, der tillige omfatter tilfælde, hvor køberen har forpligtet sig til at akceptere veksel mod konnossement.

2. *Nærmere regler. Kbl § 71.*

a. § 71.2° fastslår, at betaling (eller akcept) ikke kan kræves, med-

## § 6.IV.2.a

mindre konnossement (fragtbrevsduplikat) samt regning på varen er kommet køberen i hænde. Hvis sælgeren har påtaget sig varens forsikring, f.eks. når der er solgt cif, må konnossementet yderligere være ledsaget af forsikringspolice.

Angående fortolkningen af ordet konnossement har det hidtil i nordisk litteratur været den herskende opfattelse, at ordet ikke omfatter *dokumenter, hvori bortfragteren kun erkender, at godset er modtaget til befordring* (»received for shipment«). I sølov 1937 § 167 kaldes disse dokumenter nu *modtagelseskonnossementer*, men som det fremgår af motiverne, har man ikke derved villet tage stilling til spørgsmålet, om bestemmelserne i Kbl §§ 16 og 71 kan anvendes på dem. Man kan derfor ikke uden videre gå ud fra, at den ældre opfattelse må forlades. Imidlertid var der allerede før den nævnte sølovsændring en stigende tilbøjelighed til – hvor det ikke drejede sig om hele skibsladninger – at anse modtagelseskonnossement som tilstrækkeligt, og det er i al fald givet, at sædvane kan gøre det tilstrækkeligt. Når selve købekontrakten bruger udtrykket konnossement, må spørgsmålet afgøres ved fortolkning, men antagelig vil man i tvivlstilfælde blive tilbøjelig til at anse kontrakten som fyldestgjort ved et modtagelseskonnossement. Egentligt konnossement må dog kræves, hvis kontrakten foreskriver afsendelse med et bestemt, navngivet skib eller kræver »afskibning« eller »afledning« inden en vist frist, jfr. Kbl § 69.

Se om disse spørgsmål *Almén*, Köp § 16 note 13 a, Sp.D.I § 82 note 72. For den nyere opfattelse en udtalelse i U 1918.16, *V. Hvidt* i TfR 1926.5 ff, navnlig 24 ff, Bankrembourser s. 157 ff, jfr. også Jur. Forenings årbog 1924–25.52 ff, *Strandgaard* i SHT 1934.164 ff; *Gaarder*, Kjøp 31 note 14 oplyser, at efter de internationale remboursregler af 1951 kan banken nøjes med modtagelseskonnossement, når ikke andet er krævet, men at man som regel *ikke* vil gøre det.

Et *gennemgangskonnossement* af den i sølov § 168 nævnte art er fyldestgørende. Om gennemgående jernbanekonnossement se resp. 1 oktober 1920 (U 1921.828), der angår cif-salg fra Amerika, cfr. med hensyn til rembours resp. 26 januar 1923 (U 1924.698), *V. Hvidt*, Bankrembourser s.163 f. – Om dokumentrisikoen *Günther Petersen* U 1944 B. 145.

Ifølge *Jul. Lassens* udtalelser i Sp.D.I kan køberen kun forlange *ét konnossementseksemplar*, når andet ikke følger af aftale eller sædvane. Det synes imidlertid i stigende grad at være sædvane, at betaling kun kan kræves mod samtlige eksemplarer. Navnlig ved rembourser plejer bankerne at kræve samtlige dokumenter, jfr. *V. Hvidt*, Bankrembourser s. 155 f, *Gaarder*, Kjøp 31 note 13. Se måske også resp. 25 maj 1928 (U 1929.890).

Om fragtbreve ved *international jernbanetransport* henvises til *Th. Jensen*, Jernbanefragtkontrakten, 1965, ved *international vejtransport* til lov 47 10 marts 1965, kap. III, Betænkning 319 (1962), ved *luftbefordring* til lov 252 10 juni 1960 kap.9.

b. Når betaling skal erlægges mod dokumenter, nødsages man til – som det sker ved § 71.1° – at opstille den regel, at *køberen ikke kan*

*nægte betaling eller aksept, fordi den solgte vare endnu ikke er kommet frem eller han ikke har haft adgang til at undersøge den.* Derimod afgør Kbl ikke det meget omtvistede spørgsmål, om køberen har ret til at nægte at betale mod konnossement, hvis varen lider af mangler. I merkantile kredse har den opfattelse været udbredt, at klausulen, foruden at tilsigte at skaffe sælgeren dækning inden varens fremkomst, tillige har det formål indtil videre at udelukke mangelsindsigelser, således at køberen, trods mangler ved varen, er pligtig at betale og indskrænket til bagefter at påberåbe sig manglerne gennem et søgsmål mod sælgeren.

Den herskende mening i retslitteraturen og praksis har dog ikke godkendt den omtalte opfattelse. Som hovedregel antages det derfor, at køberen kan nægte at indløse konnossementet, når godset lider af en mangel, der giver ham ret til at hæve købet. Men da han ikke har haft adgang til at undersøge godset, er beføjelsen ofte uden virkelig praktisk betydning.

Nyere dansk praksis synes at gå i denne retning, se U 1927.1.H (der dog kan være konkret begrundet), 1919.699. I Norge og Sverige går praksis klart i denne retning, se *Eklund* i TfR 1937.441 f, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 57, *Gaarder*, Kjøp 31 f. I øvrigt henvises til Sp.D.I 133 f.

Om tilfælde, hvor salgsgenstanden har uvæsentlige mangler, se svensk dom i NJA 1924.562 (TfR 1930.319).

Med hensyn til selve lovreglen mærkes U 1933.624 H (TfR 1934.423), der gav en køber ret til at kræve adgang til sådan undersøgelse, som kunne ske *inden afskibningen*.

3. *Forsendelse mod efterkrav eller postopkrævning* kan sælgeren, som nævnt ovfr under III, i almindelighed ikke benytte uden særlig hjemmel. *Almén*, Köp § 16 v. Note 49 a f, har dog gjort gældende, at en sælger kan sende på de nævnte måder i de tilfælde, hvor han ifølge Kbl § 16 eller §§ 62–64 har ret til at sende godset kontant mod konnossement eller fragtbrevsdukat. Sælgerens beføjelser ifølge § 16 går nemlig videre end beføjelsen til at sende mod efterkrav. – Ved efterkravsforsendelse opnår køberen normalt den fordel at betale noget senere samt at have vished for, at godset er kommet frem. – Derfor mener *Almén*, at Kbl tvinger til at tillægge sælgeren den nævnte ret. *Almén*'s bevisførelse er dog formentlig ikke bindende. Når man tillader forsendelse efter reglerne i § 16, er det bl. a. for at muliggøre, at sælgeren hurtigere får betaling. – Hvor konnossement benyttes, kan han i almindelighed straks diskontere sin veksle på køberen i en bank. – Af hensyn hertil må køberens interesse vige. Men når sælgeren ikke har denne interesse, hvad han viser ved at bruge efterkrav, er der næppe tilstrækkelig grund til at fravige de almindelige regler. Se nu U 1943.891 og nærmere *Jul.Lassen* i TfR 1916.9 ff, Sp.D.I 126 f og på den anden side *Almén*, Köp § 16 ved note 50. *Almén* erkender dog, at spørgsmålet er tvivlsomt, og at efterkrav

### § 6.IV.3

ikke kan benyttes, hvor sælgeren har pligt til at skaffe køberen konnossement i hænde uden ophold; imod *Almén* går nu også svensk praksis, NJA 1951.600.

Når sælgeren med rette benytter efterkrav, må køberen betale uden at undersøge godset, men hvis godset lider af en sådan mangel, at han kan hæve købet, er han ikke forpligtet til at betale, jfr. U 1919.395.

## V. DELVIS OPFYLDELSE

Man kan spørge, hvorledes retsstillingen bliver, hvis den ene part erlægger (eller tilbyder at erlægge) en del af sin ydelse.

Hvis *delvis erlæggelse har hjemmel i aftalen*, fordi sælgeren skulle levere efterhånden – eller dog var berettiget dertil – må køberen i almindelighed for hver levering betale i overensstemmelse med §§ 14–16, altså ligesom hvis den enkelte levering var et selvstændigt køb.

Dette må i al fald gælde i de sædvanlige tilfælde, hvor der ikke er en sådan sammenhæng mellem leveringerne, at værdien af de enkelte leveringer bliver afgørende forringet, når de ikke alle kommer til udførelse.

Hvor *delvis erlæggelse ikke har hjemmel i aftalen*, kan noget lignende gælde, hvis den anden part går ind på at modtage delvis erlæggelse uden at forbeholde sig retten til at vente med betalingen. – Jfr. herved U 1918.11. – Dette må i almindelighed antages om en køber, der ikke tager forbehold, når sælgeren umiddelbart overgiver en del af det solgte til ham. Se derimod om afsendelseskøb NRt 1915.360 (TfR 1923.239).

Bortset herfra kan det i al fald fastslås, at en part må kunne udøve den fulde beføjelse ifølge §§ 14–16, hvis og så længe han har ret til at hæve hele købet, fordi kun en del af godset er blevet erlagt. Hvis der omvendt kun mangler så lidt af godset, at køberen ikke kan hæve købet, og efterlevering møder sådanne hindringer, at sælgeren ikke kan dømmes dertil, må køberen betale det modtagne med et forholdsmæssigt afslag i købesummen. Selv om køberen kan kræve efterlevering, må det samme gælde, hvis det er ren chikane af ham at nægte at betale for det leverede. Om man kan gå videre, er omtvistet.

Hvis sælgeren er ansvarlig for, at noget ikke leveres, må køberen i al fald ud over betaling for det manglende kunne tilbageholde et rimeligt beløb til dækning af sit erstatningskrav. Jfr. U 1931.539.

Se nærmere Sp.D.I § 83 note 46, *Almén*, Köp § 14 ved note 51 b–64, § 21 ved note 207–09, *Hasle-Nebelong*, Løspørkøb 70 f, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 98 f.

Det udviklede må gælde, selv om tilfældet falder ind under Kbl § 50 (kvan-titetsmangler).

## § 7

### Faren for salgsgenstanden

I. Gensidighedsforholdet viser sig i øvrigt navnlig i, at misligholdelse fra den ene parts side i vidt omfang giver den anden part *ret til at hæve købet* eller på anden måde gøre forudsætningssynspunktet gældende, jfr. Alm. Del § 11.

Efter Kbl er disse virkninger som hovedregel knyttet til ikke-opfyldelsen, selv om den ikke kan tilregnes skyldneren. Men i visse tilfælde har *hændelige begivenheder, der rammer salgsgenstanden, dog den virkning, at køberen ikke kan gøre nogen misligholdelsesbeføjelse gældende*. Således er forholdet, *hvor køberen bærer faren (risikoen) for salgsgenstanden*. Følgen heraf er nemlig, som Kbl § 17.2° viser, at køberen må betale købesummen, selv om genstanden hændelig er gået til grunde eller forringet.

*Før Kbl* var det omtvistet, hvilken regel der burde opstilles. Det var ikke så mærkeligt, da der i *udlandet* følges meget forskellige regler.

Efter romersk ret, som den er udformet i Corpus juris, var det hovedreglen, at specieskøberen bar risikoen, så snart kontrakten var endelig indgået. Dette er stadig hovedgrundsætningen i fransk og schweizisk ret. Efter germansk ret antoges det omvendt, at sælgeren bar faren, indtil salgsgenstanden blev overgivet til køberen. Samme regel giver BGB § 446 – hvortil slutter sig undtagelsen for afsendelseskøb i § 447. – I engelsk ret er det den almindelige regel, at faren går over på køberen samtidig med, at han erhverver ejendomsretten.

Denne sidste anskuelse blev allerede før Kbl bestemt forkastet af herskende nordisk lære. Når man ved ejendomsrettens overgang forstår det tidspunkt, da køberen opnår beskyttelse over for sælgerens kreditorer, er det også usandsynligt, at risikoen skulle gå over i samme øjeblik. Det er helt forskellige praktiske hensyn, der kommer i betragtning ved afgørelsen af de to spørgsmål.

Risikospørgsmålet kan siges at være et forudsætningsproblem. Opgaven må være at finde den ordning, der stemmer bedst med parternes gennemsnitlige interesse. Der må navnlig lægges vægt på at få klare regler, som gør det muligt for parterne at vurdere deres risiko.

Om dansk ret før Kbl henvises til *Lassen II § 80.II*. De dér forsvarede sætninger afviger ikke meget fra Kbl's regler. I øvrigt henvises til *Hasle-Nebelong*,

## § 7.1

Løspækkøb ad § 17, *Almén*, *Köp* § 17, *Hellner*, *Köprätt* 61 ff, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 64 ff, *Gaarder*, *Kjøp* kap. 7, *Godenhjelm*, *Lärobok* 155 f.

Om *selvrisikobegrebet* henvises også til *Hj. Karlgren*, TfR 1955. 373 ff, *Rodhe*, *Obigationsrätt* § 31, *Stig Jørgensen*, 4 afh. 116 ff, *Erling Selvig*, *The freight risk*, *Arkiv for sjörett*, bind 9 (1966), *Tore Sandvik*, *Entreprenørrisikoen* 99 ff.

Om fremmed ret se *Rabel II* 291 ff, *G. Lagergren*, *Delivery of the goods and transfer of property and risk*, Stockholm 1954. *International Kbl* art. 96–101 har regler, der er nær beslægtet med nordisk rets. Art. 99 har en særregel om salg af varer under søtransport; her går risikoen som hovedregel over allerede fra det tidspunkt, da genstanden blev overgivet til fragtføreren.

Hovedreglen er nu *Kbl* § 17.1 °, hvorefter »*sælgeren bærer faren for salgsgenstandens hændelige undergang eller forringelse, indtil levering har fundet sted* (jfr §§ 9–11).« Køberen er m.a.o. berettiget til at hæve købet ved ikke-levering, jfr. herved også udtryksmåden i *Kbl* § 21.1 °.

Det er udformningen af begrebet levering, der har gjort det muligt at gennemføre samme regel for alle de typer af køb, der nævnes i *Kbl* §§ 9–11. Den rette forståelse af § 17.1 ° fås derfor kun ved at sammenholde reglen med §§ 9–11.

I alle *pladskøb*, både afhentningskøb (*Kbl* § 9), og køb, hvor sælgeren skal besørge genstanden bragt til køberen (§ 11), går risikoen herfter først over til køberen, *når godset overgives til ham*. Dette er også den naturligste løsning, da sælgeren normalt er den person, hvis adfærd har mest indflydelse på risikoens størrelse, og som bedst kan vurdere den.

Ved afhentning på leveringsstedet af en efter køberens anvisning antaget speditør fandtes risikoen at være overgået til køberen, U 1956.73 H.

Ved *afsendelseskøb* er det derimod reglen, at køberen bærer faren under forsendelsen fra leveringsstedet. De ovenfor nævnte grunde til at lægge risikoen på sælgeren gør sig ikke gældende her. § 10 bestemmer nærmere, i hvilket øjeblik risikoen går over. Reglen gælder, selv om sælgeren har påtaget sig at bekoste forsendelsen, og navnlig også, hvor dette er sket ved brugen af klausulerne *cif* eller *fragtfrit*, se §§ 63 og 64, der således stemmer med hovedreglen i § 17.

Når *afsendelse sker til søs*, går risikoen ifølge § 17, jfr. § 10, først over, når godset er *bragt inden for skibssiden*.

Efter *International Kbl* art. 19,2 °, går risikoen i dette tilfælde allerede over, når godset er overgivet til rederiet. De tidligere udkast havde mere specificerede bestemmelser. Den nuværende bestemmelse er udtryk for et kompromis og kan

føre til fortolkningstvív. Sælges varen, medens den er under søtransport, går faren iflg. art. 99 som hovedregel over allerede fra det tidspunkt, da varen blev overgivet til fragtføreren.

Er der solgt med klausulen *job*, går faren over til køberen, når godset er kommet inden for skibssiden, se Kbl § 62.3 °. Men dermed må leveringen netop anses som sket, jfr. ovfr § 3.IV.E.1.

I almindelighed er det herefter kun den rent lokale transport (til jernbane eller skib), som sælgeren bærer faren for. Dog gælder der noget andet, hvis sælgeren sender godset *til leveringsstedet* fra en anden plads. I så fald bærer sælgeren risikoen under transporten til leveringsstedet. Dette forekommer navnlig, når der er solgt *job* i en bestemt havn, men godset sendes fra en plads inde i landet.

Når der er solgt »*job inklusive fragt (og assurance)*«, går risikoen over som ved det simple fob-køb, jfr. foran § 3.IV.E.2.

I *den oversøiske handel* er det muligvis sædvane, at risikoen også i cif-køb først går over ved indladningen i skib. Dette synes at være den overvejende anskuelse i udlandet, se henvisninger foran § 3.IV.E.2.

Ved afsendelseskøb gør loven det ikke til en betingelse for farens overgang, at sælgeren har givet køberen *underretning om afsendelsen*. Et almindeligt krav herom kan derfor ikke opstilles. Men når det drejer sig om genuskøb af almindelige handelsvarer, og godset adresseres til andre end køberen, vil man næppe tillade sælgeren at bevise, at godset var bestemt for køberen, medmindre han, før han kunne vide noget om den skadelige hændelse, har afsendt underretning til køberen om, at godset var bestemt til ham, jfr. U 1916.523 (konnossement til sælgers ordre). Se fremdeles ndfr II.

Selv om en sælger afsender *varer til flere købere under ét*, kan faren efter omstændighederne gå over på køberen ved afsendelsen, se således om cif-salg U 1933.853, jfr. derved U 1921.297 H med note 2 og i øvrigt Sp.D.I § 90 note 26, *Almén*, *Köp* § 17 ved note 69, *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 83 f.

Hvis godset ifølge kontrakten skal leveres på det sted, der er transportens endepunkt, f.eks. hvor salget er indgået med klausulen »*leveret*«, bærer sælgeren hele forsendelsesfaren, jfr. Kbl § 65.1 °. Dette stemmer med hovedreglen i Kbl § 17.1 °.

Ifølge Kbl § 17.1 ° er leveringsens gennemførelse det afgørende tidspunkt. Faren må derfor gå over ved leveringen, selv om sælgeren ifølge aftalen skulle opfylde en pligt efter leveringen, f.eks. opstille den leverede maskine.

At købet er *betinget*, udelukker heller ikke farens overgang. Faren går navnlig over på køberen ved leveringen også ved køb med *ejendomsforbehold*. Og ved *køb på prøve* er hovedreglen udtrykkelig fastholdt ved Kbl § 60.2 °. Se i øvrigt derom »Aftaler« 96 og ovfr s. 20 f.

Kbl § 17.1 ° omfatter ikke køb, *hvor sælgeren ingen leveringspligt har*. Her må faren i almindelighed gå over på køberen straks ved aftalen. Se herom nærmere Sp.D.I § 81 med note 72. Om tilfælde, hvor køberen skal hente genstanden uden sælgerens medvirken, se ndfr II in fine.



## II. UNDTAGELSER

A. *Hvis køberen kan hæve købet på grund af misligholdelse, hindres ophævelsen ikke ved, at salgsgenstanden hændelig er gået til grunde eller forringet efter leveringen, jfr. Kbl § 58. Ved at hæve købet frigør køberen sig altså for risikoen.*

Dette får navnlig praktisk betydning, hvor salgsgenstanden ved leveringen led af en mangel, men samme regel gælder om anden ikke-opfyldelse, der giver køberen ret til at hæve.

I handelskøb må køberen formentlig kunne hæve købet, hvis sælgeren ikke underretter ham om godsets afsendelse eller ikke sender ham faktura eller konnossement i rette tid. Se herom nærmere Sp.D.I 106–108, men herimod *Gaarder*, Kjøp 37, note 6.

B. Kbl opstiller to regler, der medfører *tidligere overgang af risikoen*. 1. Ifølge § 37 går faren over på køberen, når levering hindres ved køberens *fordringshavermora*, eller som § 37 siger, når hans forhold har bevirket, at salgsgenstanden ikke bliver leveret i rette tid. Faren går over på køberen, selv om det forhold, der hindrer levering, ikke kan tilregnes ham.

Ved *genuskøb* kræves til farens overgang yderligere, at bestemte genstande er udskilt for køberen. De må herefter være individualiseret på en sådan måde, at der ikke kan være nogen fornuftig begrundet tvivl om, at sælgeren på det tidspunkt, da den tilfældige undergang indtraf, virkelig har tilsigtet at opfylde aftalen med netop disse genstande. Som eks. kan nævnes, at de er mærket med køberens særlige mærke eller åbenbart indrettet netop efter køberens bestilling. At der skal være givet køberen underretning om udskillelsen, fordrer Kbl ikke, og det kan derfor i almindelighed ikke være betingelse for fareovergangen. Men i handelskøb gælder vistnok ifølge kutyme ofte en underretningspligt, hvis tilsidesættelse kan medføre erstatningsansvar eller muligvis endog, at faren ikke overføres, som det hævdes af *Hasle-Nebelong*, Løsekrøb 222 f, jfr. også International Kbl art. 98,2°, men hertil *Almén*, Köp § 37 ved note 36 a–38; se også U 1919.487.

2. Fremdeles gør § 17.2° følgende undtagelse fra hovedreglen: »*Angår købet en bestemt genstand, som skal hentes af køberen, og er tiden inde, da den ifølge aftalen kan hentes, samt genstanden holdes rede, bærer køberen faren*«.

I vor ældre litteratur var opstillet den beslægtede sætning, at species-køberen bør bære faren forinden leveringen, når det er for hans interessers skyld, at udsættelse med leveringen er aftalt. Kbl's forfattere mente dog ikke at kunne opbygge en undtagelsesregel umiddelbart på dette noget ubestemte kriterium. Af praktikabilitetsgrunde anså man en forskydning som nødvendig, se U 1949.433, men på den anden side U 1949.175 og 1955.305. Det kan tilføjes, at det ikke er påkrævet at lægge risikoen på køberen, når leveringen er udsat på bestemt tid. Sælgeren kan da ved aftalens indgåelse tage hensyn til sin risiko eller til omkostningerne ved at tegne forsikring.

§ 17.2° får kun betydning ved siden af § 37, når køberen ikke er i fordringshavermora. Den tager med andre ord sigte på køb, hvor køberen vel – engang – vil komme i fordringshavermora, hvis han ikke henter salgsgenstanden, men hvor *sælgerens frigørelsestid endnu ikke er kommet*. Køberen må altså inden for et vist spillerum have ret til at bestemme afhentningstidspunktet. Dette er antydnet ved ordene »ifølge aftalen kan hentes«.

I øvrigt er det en betingelse, at genstanden *holdes rede*. Bestemmelsen omfatter ikke *genuskøb*, hvortil her, som ellers, må regnes halvgenerisk køb (Kbl § 3). Genussælgeren kan derfor ikke overføre risikoen til køberen ved på egen hånd at udskille kontraktmæssig vare til ham, og heller ikke ved tillige at give køberen underretning om individualiseringen. Men hvis bestemte ting er udskilt med køberens samtykke, er købet gået over til at være et specieskøb.

Når genstanden skal hentes af køberen uden sælgerens medvirken, går faren i almindelighed over ved selve aftalen. Fra § 17,2° kan dog sluttes, at det er en betingelse herfor, at genstanden er rede, og at tiden er inde, da den ifølge aftalen kan hentes.

3. Bestemmelserne i Kbl § 17 om farens overgang viger for modstående udtrykkelige eller stiltiende vedtagelser og for kutymer. Men det kan ikke antages, at risikoen i handelskøb falder på køberen, blot fordi han ikke hurtigt har reklameret over for sælgerens tilkendegivelse derom i faktura eller andre papirer.

### III. RETSFØLGERNE

Risikoreglerne kan opfattes som særlige regler om *bristende forudsætninger*. At en part bærer risikoen for en begivenhed, betyder derimod ikke, at han skal betale erstatning for skaden og således bærer »ansvaret« for den. Men i det omfang, hvori sælgeren har erstatningsansvar

## § 7.III

for en vis hændelig begivenhed, må han også bære risikoen for den.

At *køberen bærer risikoen*, betyder i øvrigt, som § 17,2° viser, at han må betale købesummen, selv om genstanden hændelig er gået til grunde eller forringet.

Hvad det betyder, at *sælgeren bærer risikoen*, siger § 17 ikke. Men i hovedsagen fremgår det af andre bestemmelser i Kbl. Hvis genstanden *går til grunde* og derfor ikke leveres, følger det af Kbl § 21, at køberen kan hæve købet og derved blive fri for at betale købesummen. – Har han ikke allerede betalt købesummen, behøver han dog ikke at afgive erklæring om, at han hæver købet, jfr. Kbl § 26. – Hvis genstanden er *forringet*, mens sælgeren bærer risikoen, bliver følgen, at den nu »lider af en mangel«, jfr. Kbl § 44. Køberen har derfor alle de beføjelser, som Kbl §§ 42 og 43 giver en køber i anledning af mangelen. Han kan altså i al fald fordre forholdsmæssigt afslag i købesummen, men jævnlig kan han også gå den vej at afvise salgsgenstanden.

Ved genuskøb vil hændelig undergang af den genstand, sælgeren har tilsigtet at levere, som hovedregel ikke fritage sælgeren for leveringspligt, jfr. Kbl § 24. I almindelighed kan køberen derfor, i stedet for at hæve købet, gå den vej at kræve kontraktmæssig vare leveret. På tilsvarende måde kan han, når sælgeren leverer mangelfuld vare, eventuelt kræve omlevering eller efterlevering. Men disse beføjelser er ikke udslag af, at sælgeren bærer risikoen.

## IV. HVILKE BEGIVENHEDER GÆLDER RISIKOREGLERNE OM?

1. Risikoreglerne handler kun om *hændelig* undergang eller forringelse af salgsgenstanden, d.v.s. om skade, der hverken er hidført ved køberens egen skyld eller ved culpa fra sælgerens side eller fra hans hjælpere.

Hvis salgsgenstanden har lidt skade som følge af *køberens eller hans folks culpa*, kan køberen ikke kræve skaden betragtet som en misligholdelse, selv om skaden indtrådte, inden faren var gået over på køberen, f.eks. som følge af en besigtigelse inden leveringen.

Hvis omvendt *sælgeren eller hans hjælpere* ved manglende agtpågivenhed hidfører skaden, efter at risikoen er gået over på køberen, må køberen trods risikoreglerne kunne kræve afslag i købesummen eller hæve købet, ligesom hvis skaden var sket før risikoens overgang. Dette er også blevet præciseret i International Kbl art. 96. Dette fremgår af Kbl § 44, se ordene »for så vidt manglen ikke er hidført ved

sælgerens forsømmelse«. En forudsætning herfor må det dog være, at forsømmelsen består i undladelse af at opfylde en kontraktspligt eller i en skadegørende handling, der er foretaget i forbindelse med opfyldeshandlingerne. Hvis sælgeren havde afsluttet sin opfyldelsesvirksomhed, men i en helt anden anledning kommer i berøring med tingen og beskadiger den, kan køberen kun kræve erstatning efter samme regler, som hvor skaden er voldt af en uvedkommende trediemand.

Noget afvigende Sp.D.I § 81 ved note 74, *Grundtvig-Ross* § 44 note 4.

2. Lovreglerne nævner kun *undergang og forringelse*. Men analogt må de kunne anvendes, når tingen endeligt forsvinder, f.eks. ved tyveri, og e.o. når den konfiskeres eller beslaglægges.

Se om det sidste *Illum* i U 1949 B.163 f, 167 f, *Hasle-Nebelong*, *Løsørekøb* 81, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett*, 105 f, U 1963.423, 1948.1237 H.

Derimod kan analogien efter herskende lære ikke anvendes på *ind- og udførselsforbud*, der udstedes efter kontraktens indgåelse, se Sp.D.I s. 113, *Almén*, *Køb* § 17 ved note 28 a, hvor det endda siges, at der ikke foreligger noget virkeligt risikospørgsmål, men på den anden side *Grundtvig-Ross* § 17 note 4, *Hasle-Nebelong*, *Løsørekøb* 81, *Hellner*, *Köprätt* 66, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 106 f, *Gaarder*, *Kjøp* 38. Der synes imidlertid at måtte gælde beslægtede grundsætninger. Hvis ind- eller udførselsforbud *hindrer levering*, f.eks. når cif-sælgeren skulle sende varen fra det land, hvor udførselsforbud udstedes, foreligger der uden tvivl »forsinkelse fra sælgerens side«, og køberen kan normalt påberåbe sig såvel Kbl §§ 14 og 15 som hæve købet efter reglerne i Kbl § 21. Men hvis det er køberens forhold, der har bevirket, at leveringen forsinkes og netop derfor hindres af udførselsforbudet, må køberen i overensstemmelse med grundsætningen i Kbl § 37 bære risikoen derfor og i det hele finde sig i, at sælgeren anvender reglerne om fordringshavermora. Det samme antages at gælde, når fob-køberen skal befragte skib og levering hindres ved udførselsforbud, jfr. Sp.D.I § 81 ved note 78. Hvis forbudet *kun forhindrer, at varen overgives til køberen*, f.eks. når importforbud udstedes i køberens land, og godset skulle »leveres« i sælgerens land, må hovedreglen formentlig være, at risikoen falder på køberen, således at han anses for at være i fordringshavermora. Hvad der nærmere ligger heri, og om der kan gøres undtagelser fra reglen, undersøges ndfr i § 14.II.2 og § 12.III.B. Se i øvrigt U 1943.1222. Hvis en købers import strander på, at han ikke kan få fornøden indførselsbevilling, må der i almindelighed antages at foreligge fordringshavermora fra hans side. Ved de køb, der er indgået efter importreguleringens begyndelse, vil det vel som oftest være bestemt eller forudsat i aftalen, hvem af parterne der skal skaffe indførselsbevilling, jfr. som eksempel herpå U 1935.938, SHT 1935.196. Er intet sagt, antages det ialfald ved fob-køb at påhvile køberen at skaffe indførselsbevilling, jfr. en udtalelse i den sidstnævnte dom (s. 200). Og

## § 7.IV.2

mangel af bevilling vil da medføre fordringshavermora. Det samme må formentlig antages ved andre afsendelseskøb, når det solgte skal sendes til Danmark, men leveringsstedet ligger i udlandet. Se hertil *Madsen-Mygdal*, U 1937 B. 153 ff, 364 ff, *Bang-Jensen*, ibid. 265 ff.

Import- og eksportreguleringen har i de senere år været under betydelig afvikling; de gældende bestemmelser findes særlig i lov 372 23. decb. 1964 om valutaforhold m.v. og de med hjemmel i lovgivningen udfærdigede administrative forskrifter.

Efter Incoterms 1953 påhviler det, såvel ved salg fob som ved caf og cif, sælgeren på egen risiko og bekostning at tilvejebringe eksportlicens m.v.

# RETSSTILLINGEN NÅR KØBET IKKE AFVIKLES NORMALT (§§ 8–18)

## § 8

### Indledning

#### I. OVERSIGT OVER REGLERNE OM MISLIGHOLDELSE

Når købet af en eller anden grund ikke afvikles normalt, opstår der spørgsmål om, hvilke beføjelser en part har til at værne sine interesser. – Det drejer sig først og fremmest om tilfælde, hvor købet »misligholdes«, som man siger. Men der kan også forekomme afviklingshindringer, som man ikke plejer at kalde misligholdelse. – Kbl giver regler om nogle af de vigtigste forhold af denne art.

Mest indgående behandles misligholdelse fra sælgerens side. Herhen hører – foruden risikoreglerne, der allerede er omtalt – bestemmelserne om forsinkelse fra sælgerens side (§§ 21–27), om mangler ved salgsstanden (§§ 42–54) og om vanhjemmel (§ 59). – Om forsinkelse fra køberens side handler §§ 28–37, hvoraf §§ 28–32 angår forsinkelse med betaling og lignende foranstaltninger, og §§ 33–37 det forhold, som kaldes køberens fordringshavermora. Dertil slutter sig nogle bestemmelser om køberens manglende betalingsevne (§§ 39–41) og om rente (§ 38).

Lovens inddelinger følger ikke de systemer, som før Kbl plejede at blive anvendt i litteratur og fremmed lovgivning. Særlig må fremhæves, at Kbl under *forsinkelse indbefatter også de tilfælde, hvor ydelsen aldrig bliver erlagt*, og det, selv om ydelsens udeblivelse beror på, at

den overhovedet ikke kan erlægges (endelig umulighed). Dette ses tydelig af § 24 (»muligheden . . . udelukket« og »undergang«).

I det følgende vil lovens system blive lagt til grund med enkelte afvigelser.

Om de systemer, der tidligere blev fulgt i obligationsrettens almindelige del, henvises til Alm. Del § 8.III.

## II. SPROGBRUGEN I KBL

Inden de enkelte regler fremstilles, skal der gøres rede for, hvad udtrykket *»hæve købet«* betyder i Kbl og i denne fremstilling.

At sælger eller køber hæver købet, betyder, at han *ved erklæring til den anden part tilintetgør begge parter ret til de aftalte ydelser*, altså ophæver retten til »naturalydelse«. Hvis køber eller sælger endnu ikke havde erlagt ydelsen, bortfalder forpligtelsen til at erlægge den. Var en eller begge ydelser erlagt, taber erlæggelsen sin retsvirkning imellem parterne, og det erlagte kan kræves tilbage.

At købet hæves, betyder derimod *ikke, at kontrakten omstødes helt* med tilbagevirkende kraft, således at ingen af parterne kan støtte nogen ret på den. Kbl §§ 25 og 30 viser klart, at en part ikke ved at hæve købet afskærer sig fra at kræve opfyldelsesinteressen, hvilket må betragtes som et krav, der hviler på kontrakten. Men *hvis* den part, der hæver købet, ikke kræver, eller ingen ret har til at kræve, opfyldelsesinteresse, indeholder ophævelsen, at han *træder helt tilbage fra kontrakten*. – Dette udtryk bruger jeg til at betegne den fuldstændige omstødelse af kontrakten. – Når Kbl siger, at en part kan hæve købet, betyder det derfor også altid, at han *har ret til at træde helt tilbage fra kontrakten* og kan gøre det *uden at ifalde erstatningsansvar*. Sml. International Kbl art. 78–81.

Når købet hæves, kan sælgeren heller ikke mere tilbyde levering med den virkning, at køberen kommer i fordringshaveremora.

Modstykket til at »hæve købet« er efter sprogbrugen i Kbl at *»fastholde købet«*, se Kbl §§ 26, 28 og 31.

Kbl's brug af udtrykket »hæve købet« er lovteknisk praktisk og slutter sig til almindelig sprogbrug, hvor man finder samme eller lignende udtryk, f.eks. »annullere købet«, brugt i tilsvarende betydning.

Kbl gør det naturligt at bruge udtrykket »hæve kontrakten« på samme måde. Det er derfor gjort i Alm. Del 82–84. Se derimod *Karlgren* i Tfr 1938.469.

## § 8.II

*Jul. Lassen* brugte udtrykkene »hæve kontrakten« og »hæve aftalen« i betydningen »træde helt tilbage fra aftalen«, altså svarende til, hvad BGB kalder »*Rücktritt*«, jfr. BGB §§ 325 og 326 »von dem (ganzen) Verträge zurücktreten«. Det, som Kbl kalder at hæve købet og kræve erstatning, kaldte Lassen at »fastholde kontrakten uden naturalopfyldelse«. Se nærmere *Lassen I* § 41.V. Om den sidstnævnte beføjelse bruger BGB udtrykket »*Schadensersatz wegen Nichterfüllung*«. En lignende sprogbrug som BGB følger OR, se §§ 107 og 109.

I Frankrig bruges »*résolution du contrat*« i en lignende betydning som den, hvori jeg bruger at hæve kontrakten, se Code civil art. 1184.2° »*demande la résolution avec dommages et intérêts*«. Det samme gælder International Kbl, som fastslår virkningen af »*résolution du contrat*« i art. 78. I den engelske version af lovtæksten anvendes udtrykket »*avoidance*«; SGA anvender ikke denne udtryksmåde, men taler i sect. 48 om »*sale . . . rescinded*«, hvilket udtryk dog også har en videre betydning. Uniform Commercial Code anvender betegnelsen »*cancellation*«. Den østrigske lovbog § 921 (efter revisionen i 1916) bruger »*Rücktritt*« på tilsvarende måde. Se om disse spørgsmål *Almén*, Köp § 21 ved note 152 ff, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 111 ff, *Hellner*, Köprätt 73 ff, *Godenhielm*, Lärobok 62 ff, *Augdahl* 201 ff, *Rodhe* § 37, *Gomard*, Erstatningsregler 125–29, *Rabel I* 297 og §§ 56–57, II 52 ff, *Arnholm*, Privatrekt III § 30, *Stig Jørgensen*, 4 afh. 155 ff.

Den sprogbrug, som Kbl har fastslået, medfører, at der *økonomisk bliver en afgørende forskel mellem den blotte ophævelse af købet (hel tilbagetræden) og ophævelse forbundet med krav på opfyldelsesinteresse*. Når en part træder helt tilbage fra købet, kan han undertiden kræve den såkaldte *negative kontraktsinteresse* erstattet d.v.s. kræve erstattet det tab, han har lidt ved at stole på kontrakten. Hvornår han kan det, afgør Kbl ikke. Herom henvises til Alm. Del § 16.

## SALGSGENSTANDEN LEVERES IKKE I RETTE TID (§§ 9–11)

### § 9

#### Køberens beføjelser

##### I. OVERSIGT OG ALMINDELIGE BETINGELSER

*Kbl* §§ 21–27 giver regler om den misligholdelse, der består i, at *salgs-genstanden ikke leveres i rette tid*. Om forståelsen af udtrykket »*leveres*« og om, hvad der er »rette tid«, henvises til § 3.I og § 5.

Reglerne må i al fald for en del finde tilsvarende anvendelse, *når det på forhånd viser sig, at salgsgenstanden ikke vil blive leveret* i rette tid, se herom ndfr II.D.

De beføjelser, Kbl giver køberen, er at »forlange genstanden leveret«, at »hæve købet« (§ 21) og at »kræve skadeserstatning« (§§ 23–24). Endvidere har køberen retten til at holde købesummen tilbage i henhold til Kbl §§ 14–16. Herom er der talt i § 6.

*Reglerne gælder ikke* om enhver udeblivelse af levering. § 21.1° undtager fra sine regler de tilfælde, *hvor ikke-levering skyldes »køberens forhold eller en hændelig begivenhed, for hvilken han bærer faren«*. Kbl §§ 23–24, der indeholder reglerne om køberens ret til at kræve erstatning, siger ikke, at retten falder bort i de to tilfælde, som § 21.1° nævner. Men praktiske grunde taler afgørende derfor. Når de to omtalte forhold udelukker køberen fra at hæve købet, selv om salgsgenstanden overhovedet ikke leveres, må han så meget mere være afskåret fra at kræve erstatning. I de to tilfælde, § 21.1° nævner, falder derfor alle misligholdelsesvirkninger bort.

At ikke-leveringen skyldes *en hændelig begivenhed, som køberen bærer faren for*, kan navnlig få betydning, hvis køberen undtagelsesvis bærer faren i medfør af § 17.2°, se derom foran § 7.II.B.2.

Ikke-levering skyldes *køberens forhold*, dels når hans forhold ligefrem hindrer leveringen, som f.eks. når en fob-køber skal skaffe skib, men ikke gør det, dels når køberens forhold i øvrigt giver skyldneren ret til at lade være med at levere. Eksempler herpå giver Kbl §§ 14 og 39. Det forhold fra køberens side, der sigtes til, kaldes i litteraturen fordringshavermora. Hvad der går ind under det, er nævnt i Alm. Del 179 ff. Særlig fremhæves, at forholdet ikke behøver at kunne lægges køberen til last.

Ofte er det kun *midlertidigt*, køberens forhold giver sælgeren ret til ikke at levere. I sådanne tilfælde kan der komme et tidspunkt, hvor køberen atter kan fordre levering eller, hvis levering ikke sker, hæve købet eller kræve erstatning.

Bortset fra de to nu omtalte forhold har hver af køberens beføjelser sine betingelser. Det siger sig selv, at køberen ikke på én gang kan kræve levering og hæve købet. Hvis betingelserne for begge beføjelser er til stede, må han vælge imellem dem, hvad § 21.1° giver ham ret til. Men hvad enten han vælger den ene eller den anden beføjelse, afskærer det ham ikke fra at kræve erstatning ved siden af.



## II. KØBERS ADGANG TIL AT HÆVE KØBET

Køberen kan *hæve købet*, d.v.s. bestemme, at udvekslingen af ydelserne skal falde bort, jfr. ovfr § 8.II. Hvis han ikke kræver erstatning for den udeblevne levering, betyder det, at han træder helt tilbage fra kontrakten, således at han ikke støtter nogen ret på den, og nøjes med at gøre forudsætningssynspunktet gældende, jfr. Alm. Del 82.

### A. Hovedreglen i Kbl § 21.

Købet kan som regel kun hæves, hvis forsinkelsen er *væsentlig*. Kbl § 21 opstiller det som hovedreglen, at køberen kan hæve købet, men begrænser hans beføjelse ved stk. 2:

»Var forsinkelsen eller måtte den af sælgeren forudsættes at være af uvæsentlig betydning for køberen, kan denne dog ikke hæve købet, med mindre han har betinget sig opfyldelse nøjagtig til bestemt tid«.

Afgørelsen af, om forsinkelsen giver køberen ret til at hæve, beror herefter i almindelighed på et konkret skøn over forholdet mellem sælger og køber i det enkelte tilfælde. Men foreligger der ikke sådanne særlige konkrete omstændigheder, må sælgeren kunne henholde sig til, hvad *man sædvanligvis eller inden for den pågældende branche vil anse for en væsentlig forsinkelse*, jfr. Alm. Del 86.

Der er også et par andre tilfælde, hvor der ikke bliver plads for et skøn, fordi enhver forsinkelse giver køberen ret til at hæve købet.

Det gælder for det første, når køberen har betinget sig opfyldelse nøjagtig til bestemt tid, se § 21.2 ° i slutn., f.eks. »præcis« eller »allersenest« en vis dato. I handelsforhold bruges udtrykket *fiksforretning* om sådanne køb.

For det andet, når købet er et *handelskøb*, med mindre det kun er en ringe del af det solgte, som er forsinket, se § 21.3 °. Hvis en ringe del er forsinket, beror afgørelsen på den almindelige regel i § 21.2 °. Reglen i stk. 3 er lovlig streng, hvor det drejer sig om større bestillinger af genstande, der ikke er kurante handelsvarer, jfr. som eks. NRt 1922.308, hvor bestemmelsen ikke blev anvendt.

Se *Blicher* U 1945 B.49, *Knud Illum* U 1946 B. 125, *Hasle-Nebelong*, *Løsøre-køb* 104, *Almén*, *Köp* § 21 note 99, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 128, *Gaarder*, *Kjøp* 45, *Hellner*, *Köprätt* 74.

Fremdeles må køberen vistnok kunne hæve købet på grund af en ellers uvæsentlig forsinkelse, når sælgeren har handlet svigagtigt, enten

ved at love ydelsen, skønt han vidste, at han ikke kunne levere i rette tid, eller ved at skjule forsinkelsen, f.eks. ved at sende køberen konnossement, som ved urigtig datering giver indtryk af rettidig indladning, jfr. Kbl § 69. Herfor taler analogien af §§ 42 og 43, som man næppe bør slutte modsætningsvis fra, jfr. Alm. Del 87–88; *Gomard*, Erstatningsregler 153 f. Om antedaterede konnossementer se *A. Jacobi*, U 1967 B. 45 ff.

Der må lægges megen vægt på den nærmere udformning af væsentlighedsbetingelsen i § 21.2°. Denne bestemmelse tager nemlig – i modsætning til §§ 42 og 43 – stilling til spørgsmålet, i hvilken grad der skal tages hensyn til den enkelte købers forhold. Den regel, § 21 opstiller herom, må i øvrigt anses som udtryk for almindelige danske retsgrundsatninger, se Alm. Del 85 og *Ussing*, Forudsætninger 97 f.

Retten til at hæve købet indtræder uden videre ved selve leveringsens (væsentlige) udeblivelse. Den er ikke betinget af, at køberen retter nyt påkrav til sælgeren eller advarer ham om, at han vil hæve købet. Han behøver end mindre at sætte sælgeren en vis frist til levering med advarsel om, at han ikke vil tage imod ydelsen senere.

En sådan »Nachfrist« kræves normalt af BGB § 326. I International Kbl art. 26–27, jfr. art. 10, er der truffet en ordning vedrørende forsinkelse, som er inspireret af nordisk Kbl. Loven sonderer her – som andre steder – mellem væsentlig og uvæsentlig misligholdelse. Og art. 10 giver en almindelig bestemmelse af, hvad der skal forstås ved en væsentlig misligholdelse; den er væsentlig, når den misligholdende part ved aftalens indgåelse vidste eller burde vide, at en fornuftig person i samme situation som den anden part ikke ville have indgået aftalen, hvis han havde forudset misligholdelsen og dens virkninger. Er forsinkelsen herefter uvæsentlig, kan kontrakten ikke hæves. Dog bestemmer art. 27.2° (inspireret af tysk ret), at køberen i disse tilfælde kan give sælgeren en tillægsfrist af rimelig længde. Undlader sælgeren at levere inden for denne frist, anses forsinkelsen for væsentlig.

Loven har ingen særregel om forsinkelse i handelskøb, men art. 28 giver en anden særregel, nemlig at manglende levering på det aftalte tidspunkt normalt anses for en væsentlig misligholdelse, når det drejer sig om varer, der noteres på et marked, hvor køberen kan skaffe dem.

U 1929.548 fastholder Kbl's regel i et tilfælde, hvor en bil skulle leveres snarest muligt, skønt køberen vidste, at sælgeren ikke var leveringsdygtig straks, og køberen derfor måtte vente en rimelig tid. De nordiske loves regel kan synes streng i enkelte tilfælde, men den har det store fortrin, at den bidrager til at slå fast i den almindelige opfattelse, at leveringstiden skal overholdes, og derigennem forøger den almindelige sikkerhed i handelen. Kbl kan dog ikke udelukke,

## § 9.II.A

at man i særlige tilfælde kræver en henvendelse til sælgeren, jfr. U 1919.647 H, og om § 28 U 1949.360 H, *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 102.

Køberen har samme adgang til at hæve købet, når han har forudbetalt købesummen.

Købet hæves normalt *ved køberens erklæring* derom til sælgeren. Men erklæring er unødvendig, hvor levering overhovedet ikke finder sted, og købesummen heller ikke er betalt. Dette fremgår af Kbl § 26. Retten til at hæve købet kan tabes ved undladelse af reklamation, se ndfr under V.

### B. *Salg på successiv levering.*

Særlige regler er givet om salg på successiv levering, d.v.s. *køb, hvor sælgeren skal levere efterhånden*:

I sådanne forhold kan det ofte være vanskeligt at afgøre, om der foreligger en undladelse af at levere i rette tid eller dog en undladelse, der er en misligholdelse. Det er meget almindeligt, at der ikke aftales en bestemt størrelse af de enkelte leveringer, men at kontrakten kun siger, at godset er solgt at levere »efterhånden inden 1 april« eller »i månederne april–juni« el. lign. I så fald kan man ikke gå ud fra, at alle leveringer skal være lige store.

Om der foreligger forsinkelse med levering fra sælgerens side, når han ikke efterkommer en ordre fra køberen om levering, vil da afhænge af, hvem af parterne der har beføjelse til at bestemme de enkelte leveringers størrelse, og af, hvorvidt denne valget er begrænset.

Oftest vil valget tilkomme køberen enten ifølge udtrykkelig bestemmelse i aftalen eller udtalelser i denne, f.eks. »at aftage . . . af køberen«, eller fordi successiv levering må antages aftalt af hensyn til køberens behov. Og han er ikke bundet til at forde leveringer af nogenlunde lige størrelse eller til, hvor f.eks. levering efter aftalen skal finde sted i en række måneder, at fordele leveringerne over alle disse. Men der gælder dog grænser for hans valgfrihed, jfr. Sp.D.I 141 f.

Når retten til at bestemme de enkelte leveringers størrelse tilkommer sælgeren, f.eks. fordi aftalen om successiv levering ses motiveret ved hensyn til hans produktion, må tilsvarende regler komme til anvendelse.

Om *retten til at hæve* sådanne køb på grund af forsinkelse er der givet forskellige regler i § 22, der i hovedsagen *behandler hver enkelt levering som en kontrakt for sig*.

*Ved forsinkelse med en enkelt levering kan køberen hæve købet for dennes vedkommende*, når forsinkelsen af denne isoleret betragtet er væsentlig efter Kbl § 21. Derimod kan køberen som hovedregel ikke

hæve aftalen for andre leveringers vedkommende, ikke engang hvis den foreliggende forsinkelse ville være væsentlig i forhold til aftalen som helhed.

Køberen kan dog *hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt gentagelse af forsinkelsen må ventes*, d.v.s. når den foreliggende forsinkelse er af en sådan beskaffenhed, at det med god grund kan slutes, at gentagelse vil finde sted, f.eks. fordi forsinkelsen skyldes ond vilje eller grov forsømmelighed hos sælgeren.

Se t.eks. U 1964.125 H.

Når køberen herefter har ret til at hæve for senere leveringers vedkommende, kan han, hvis han vil, nøjes med at hæve alene for den forsinkede leverings vedkommende og vistnok også med at hæve alene for de senere leveringers, se Sp.D.I § 83 note 36.

Endelig kan køberen *hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne*, f.eks. når en maskine skal leveres i forskellige dele, jfr. forudsætningen i U 1958.379 H. En ophævelse af hele købet må være betinget af en forsinkelse, der er væsentlig for købet som helhed.

#### C. Forsinkelse med en del.

Bortset fra salg på successiv levering giver Kbl ikke nærmere regler om forsinkelse med en del af det solgte.

Når den leverede mængde er for ringe, men køberen må gå ud fra, at det leverede skal tjene som fuldstændig opfyldelse af aftalen, behandles forholdet efter reglerne om mangel ved salgsgenstanden, se Kbl § 50 og nærmere ndfr § 15.I.B. Her omtales kun de andre tilfælde.

Det følger ligefrem af Kbl § 21, at køberen kan *hæve købet som helhed*, når forsinkelsen er væsentlig i forhold til det samlede køb. Modtager køberen frivilligt levering af en del, kan forsinkelse med levering af resten dog næppe give ham ret til at hæve hele købet, medmindre han uden ugrundet ophold efter at have modtaget den delvise levering har tilkendegivet sælgeren, at han forbeholder sig ret til at hæve hele købet, hvis det udeblevne forsinkes.

Trods Kbl's tavshed må køberen fremdeles have ret til at *afvise den forsinkede del* af salgsgenstanden og beholde det, der er leveret rettidigt. Han kan altså *hæve købet delvis*. Og det antages i almindelighed, at han kan gøre dette, når blot forsinkelsen med det manglende ville være væsentlig, hvis købet alene havde angået det. – Jfr. *Lassen* i Sp.D.I § 83.III.3, *Hasle-Nebelong Løspørkøb* 105 f, *Almén*, *Köp*, tillägg till § 22, *Rodhe* 440–41, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 121. – Dette er formentlig også en rimelig løsning, når købet angår almindelige handelsvarer. Derimod bør en så streng regel næppe gennemføres, når der er en særlig sammenhæng mellem det leverede og det manglende, og vistnok heller ikke, når det solgte er tilvirket efter særlige forskrifter fra køberen.

## § 9.II.D

D. Købet kan også hæves på grund af *ventet ikke-levering (anteciperet mora)*.

Under A–C er det fastslået, hvornår en indtrådt forsinkelse med levering giver køberen ret til at hæve købet. Køberen må imidlertid efter omstændighederne kunne hæve købet tidligere. Ret hertil må han få, *så snart det viser sig, at der vil indtræde en forsinkelse, der medfører ophævelsesret*. Dette stemmer med almindelige retsgrundsætninger, se Alm. Del 92–94.

Et eksempel herpå giver Kbl § 22 ved bestemmelsen om, at købet kan hæves for senere leveringers vedkommende, »såfremt gentagelse af forsinkelsen *må ventes*«. I almindelighed kan der dog kun blive tale om ophævelse, når det er praktisk talt sikkert, at forsinkelsen vil indtræde. Som eksempler kan nævnes, at den individuelt bestemte salgsgenstand er ødelagt, eller at det bevisligt er umuligt for sælgeren at få en bestilling færdig uden væsentlig forsinkelse, f.eks. fordi den fabrik, hvor tilvirkningen skal ske, er brændt, eller fordi et værft åbenbart har ventet for længe med at sætte et bestilt skib i arbejde. Fremdeles kan nævnes det tilfælde, at *sælgeren* meddeler køberen, at han *annullerer købet* – hvad i reglen vil ske under påstand om, at køberen har misligholdt købet – eller i øvrigt over for køberen afgiver en endelig og utvetydig erklæring, der viser, at han ikke kan eller vil levere uden væsentlig forsinkelse.

Særlig stor betydning for køberen har retten til at hæve købet før leverings-tiden ved prænumerationskøb.

Hvis faren for misligholdelse beror på sælgerens insolvens, kommer særlige regler til anvendelse, se herom ndfr § 13.VI.

Om vanskeligheder for sælger ved at få indførselstilladelse se U 1937.231 H. I øvrigt henvises om emnet til *Almén*, Köp § 21 ved note 1–12, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 120 ff, *Gaarder*, Kjøp 46 f, Sp.D.I § 83 ved note 145 c og d, International Kbl art. 75–77, *Rabel* I 382 ff, 273 ff.

III. Køberen kan endvidere *forlange salgsgenstanden leveret*, jfr. § 21.1°. Reglen gælder også om genuskøb. Før Kbl var det omtvistet, om genuskøberen havde denne beføjelse, og de fleste genuskøbere har kun ringe interesse i beføjelsen, da de i reglen kan skaffe sig varer af samme art andetstedsfra. Men navnlig hvor dette er umuligt, kan en genuskøber have interesse i beføjelsen, og mulige betænkeligheder ved reglen har man ment at imødegå tilstrækkeligt ved Kbl § 26.

Efter International Kbl art. 24 kan køberen også som hovedregel kræve natural-opfyldelse, men herfra undtager art. 25 de tilfælde, hvor det er i overensstem-

melse med sædvane og i øvrigt med rimelighed er muligt for køberen at foretage dækningskøb. Her foreligger således en slags *afbestillingsret* for sælgeren. I disse tilfælde anses købet uden videre hævet fra det øjeblik, da sådant køb burde være sket. Dette er en tilnærmelse til engelsk ret. Se om spørgsmålet *Rabel* I § 48 og s. 269 f. Denne regel vil kunne få betydning for, hvilke priser der skal lægges til grund for erstatningsberegningen. Lignende synspunkter synes at ligge til grund for U 1907.318, 1917.17 H, 1918.374, 1935.273 H, se nærmere *Hasle-Nebelong*, *Løvsørekøb* 164 f. Tilsvarende vist nok i norsk ret. *Gaarder*, *Kjøp* 68, men ikke i svensk ret, jfr. *Hellner*, *Köprätt* 96 f. Se hertil *A. Vinding Kruse*, *Købelov* 12.

Særlig skal nævnes det forhold, at sælgeren leverer en del af det solgte rettidigt, medens noget forsinkes – altså *forsinkelse med en del*, jfr. foran under II.C. – Her må køberens ret til at kræve levering medføre, at han kan forlange *efterleveret* det manglende. I de sædvanlige tilfælde, hvor køberen ikke behøver at finde sig i, at sælgeren deler det solgte i flere leveringer, har køberen også ret til at *afvise* den delvise levering og kræve alt det solgte leveret på én gang. Det kan derfor siges, at han også har ret til at kræve omlevering.

Kbl § 21 nævner ingen *betingelser* for køberens ret til at kræve levering, men der er ingen tvivl om, at der er tilfælde, hvor køberen ikke kan kræve levering.

I al fald som hovedregel må man antage, at køberen ikke kan kræve levering i tilfælde, hvor sælgeren ikke ville ifalde erstatningsansvar ved at undlade at levere det solgte. Der ville ingen praktisk mening være i at fritage sælgeren for erstatningsansvar, når han kunne dømmes til at levere. I de tilfælde, hvor sælgeren går fri for ansvar, selv om han aldrig leverer, kan forholdet i virkeligheden siges at være, at sælgerens forpligtelse er faldet bort på grund af særlige omstændigheder, der bringer forudsætningerne for sælgerens løfte til at svigte. Hvilke omstændigheder der har denne virkning, beror på §§ 23–24, se herom ndfr §§ 10–11 og særlig om midlertidig umulighed s. 84.

Men selv om sælgeren ifalder erstatningsansvar, kan der undertiden være grund til at nægte køberen ret til at kræve levering. Det må i al fald være reglen, at køberen ikke kan kræve levering, når det er *umuligt at levere salgsgenstanden*. – At sælgeren mangler de fornødne penge-midler til at købe varen eller træffe de ham påhvilende foranstaltninger, vil dog ikke hindre dom til levering. – Men sælgeren må e.o. også fritages, hvis levering ville medføre ganske uforholdsmæssige vanskeligheder.

Om spørgsmålet se Alm. Del § 9, *Ljungman*. Om prestation in natura, min anm. i U 1949 B. 227, *H. Schaumburg*, U 1961 B. 301 ff, *Stig Jørgensen*, *Fire afh. 1 ff*, *Almén*, *Köp* ad §§ 21 og 26, *Roos* 4, 9 ff, 20 ff, *Kristen Andersen*,

### § 9.III

Kjøpsrett 122 ff, *Gaarder*, Kjøp, *Hellner*, Köprätt 71 ff, *Godenhjelm*, Lärobok 59 f, *Arnholm*, Privatrekt III 240 ff. Om ydelser i strid med loven »Aftaler«, § 19.

I de tilfælde, hvor sælgeren er forpligtet til at opfylde in natura i h. t. International Kbl (Convention art. VII) kan køberen dog ikke få *dom* til naturalopfyldelse, hvis dette i øvrigt ikke kan fås i h. t. domstolstandets ret; dette er en koncession til engelsk-amerikansk ret.

At køberen kan tabe retten til levering ved passivitet, viser Kbl § 26, der omtales ndfr under V.

Om de processuelle spørgsmål se Rpl kap. 46, *Gomard*, Fogedret 146 ff.

IV. Køberen kan endelig *kræve skadeserstatning* under de betingelser, som opstilles i Kbl §§ 23–24. For specieskøb giver § 23 en culparegel. Ved genuskøb er sælgeren derimod ifølge § 24 som hovedregel ansvarlig uden culpa. Den praktiske forskel mellem de to regler er dog ikke så stor, som man kunne formode. § 24 skal omtales først (i § 10). Det er *opfyldelsesinteressen* (Alm. Del § 15), køberen kan kræve. Kbl § 25 giver en regel om erstatningens beregning, når *købet hæves*. Den omtales ndfr i § 18.IV. *Fastholdes købet*, er det navnlig »*tidsinteressen*«, som kan kræves erstattet.

Om erstatningens omfang og beregning må navnlig henvises til Alm. Del §§ 15 (opfyldelsesinteressen), 16 (negativ kontraktsinteresse), *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 19 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 352 ff, *Hellner*, TfR 1966.290 ff, *Hasle-Nebelong*, Løsøre køb ad § 25, *Almén*, Köp § 25, *Arnholm*, Privatrekt III. 283 ff.

Se hertil U 1960.499 H, 1964.74 H, 1965.43 H, jfr. *Trolle*, U 1965 B. 160.

International Kbl art. 82–89 giver detaljerede regler om erstatningens beregning, herunder også om adækvansbegrænsningen.

### V. KØBERENS REKLAMATIONSPLIGT

Det fremgår af II–IV, at køberen ofte har flere beføjelser. Han kan vælge mellem at kræve levering og at hæve købet, og hvilken af delene han end vælger, kan han efter omstændighederne kræve skadeserstatning. Dersom køberen beholdt retten til at vælge mellem beføjelserne, lige til han havde tilkendegivet sælgeren sin bestemmelse, kunne han på betænkelig måde spekulere på sælgerens bekostning. Stiger salgsstanden i pris, vil han fordre levering eller eventuelt erstatning, beregnet efter prisstigningen. Falder prisen, kan han vælge ophævelse og risikerer i værste fald kun, at han ikke får nogen fordel af handelen. Og sælgerens uvidenhed om, hvilken beføjelse køberen vil vælge, kan i flere henseender være skadelig for ham. Af disse grunde og for i det

hele at bidrage til klarhed i retsforholdet bestemmer Kbl §§ 26–27, at køberen må *reklamere* over for sælgeren, hvis han vil bevare sine beføjelser.

*Så længe salgsgenstanden ikke er leveret*, er reklamation kun nødvendig, hvis køberen vil kræve levering. Og køberen kan endda vente dermed en rimelig tid efter leveringstiden, medmindre sælgeren forlanger besked om hans holdning, se nærmere Kbl § 26.

*Er leveringen sket, men for sent*, må køberen derimod, i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold, meddele sælgeren, at han vil påberåbe sig forsinkelsen. Ellers kan han ikke påberåbe sig den, d.v.s. han kan hverken på forsinkelsen støtte ret til at hæve købet eller til erstatning eller til at gøre særlige aftalte misligholdelsesvirkninger gældende, f.eks. kræve en konventionalbod. Vil køberen benytte sin ret til at hæve købet, må han endvidere uden ugrundet ophold meddele sælgeren dette, se Kbl § 27.

Når reklamation efter § 26 er en betingelse for retten til at kræve levering, og efter § 27 for retten til at hæve købet, er tanken den, at reklamationspligt ikke behøver at pålægges den køber, der kun ønsker *status quo* opretholdt med hensyn til tingen. Dette er nemlig til mindst ulempe for sælgeren.

Når der er en særlig sammenhæng mellem flere køb, kan køberen efter omstændighederne hæve også et køb, hvor han ikke har iagttaget § 27, se U 1933. 293 H, 1958.379 H (passivitet). International Kbl art. 26 indeholder reklamationsregler, som ligger nær op ad Kbl §§ 26 og 27.

I øvrigt henvises om det nærmere til Sp.D.I § 83.V, se også NJA 1921.246 (U 1923 B. 117). *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb ad §§ 26–27, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 167 ff, *Hellner*, Köprätt 97, *Almén*, Köp ad §§ 26–27, *Godenhjelm*, Lärobok 67 ff.

Særlig skal fremhæves, at køberen også må reklamere *over for sælgerens ubeføjede annullation* af købet. Gør han ikke det, må han i al fald miste retten til at kræve levering.

Retten til erstatning taber han ikke efter § 26. Dog er det antaget i praksis, at den kan tabes ved længere passivitet, U 1931.283 H, 1941.1172, 1949.1116 H (jfr. *Frost*, TfR 1950.411). I samme retning går norsk praksis, se *Arnholm*, Passivitetsvirkninger 37 f, *Privatrett I* §§ 23–25, *Gaarder*, Kjøp 66 f, men på den anden side *Lassen* i Sp.D.I § 83 note 148 og ved 145 g, jfr. endvidere *Eklund* i TfR 1937.438, *Bang* U 1944 B. 109, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb 170 f, *Cervin*, Om passivitet 42–43, 142, *Karlgren*, Passivitet, Innledning.

Også hvor der er leveret for sent og køberen har reklameret i tide, kan han



## § 9.V

tabe sin ret til erstatning ved passivitet, se U 1938.245, hvormed kan sammenholdes U 1919.604 H.

I U 1963.852 mistede køberen sin ret til at hæve i anledning af forsinkelse, fordi han ved sine forhandlinger om kontraktens ophævelse havde givet sælgeren indtryk af, at rettidig levering ikke længere var afgørende for ham. Se også U 1962.526. Omvendt må sælgeren, hvis han indlader sig i realitetsdrøftelser om en for sen reklamation fra køberens side, blive afskåret fra at påberåbe sig, at reklamationen har været for sen, jfr. *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 168 f.

Om reklamation ved salg på successiv levering se *Almén*, Köp § 27 ved note 36–39 samt U 1917.627 H, der kritiseres af *Almén* (note 32 b), jfr. også Sp.D.I § 83 note 160.

## § 10

### Erstatningsbetingelserne ved genussælgerens forsinkelse

#### I. HOVEDGRUNDSÆTNINGEN

§ 24 fastslår, at *genussælgeren som hovedregel er pligtig at svare skadeserstatning, selv om forsinkelsen ikke kan tilregnes ham*. Men sælgeren fritages for ansvar, dels når han har forbeholdt sig ansvarsfrihed (ndfr III.B), dels når misligholdelsen skyldes visse upåregnelige forhold, der hindrer levering (ndfr II).

Det principielle brud på culpareglen er i *motiverne* til Kbl – foruden med en henvisning til gældende ret – begrundet med, at sælgeren i disse tilfælde, hvor det drejer sig om varer, der kan købes på markedet, i almindelighed vil være i stand til at præstere opfyldelse i rette tid, når han blot råder over de til indkøbet fornødne midler. Denne begrundelse strækker dog ikke til, da reglen i § 24 medfører ansvar i mange tilfælde, hvor misligholdelsen har andre årsager end svag økonomi hos sælgeren, se herom ndfr under II. Skal en almindelig regel om ansvar uden culpa *begrundes legislativt*, må begrundelsen søges i, at det gavner omsætningen i almindelighed at skabe stor sikkerhed for køberne, og at sælgerne normalt kan arbejde med den strenge ansvarsregel, dels fordi de kan begrænse den risiko, reglen medfører, på forskellige måder, dels fordi de kan tage dækning for risikoen (eller for udgifter til forsikring) ved fastsættelse af købesummen, jfr. *Alm.* Del 108 f.

Nogle forfattere har opfattet § 24 som udtryk for det princip, at selve *aftalen må anses for at indeholde en vis garanti* for rigtig opfyl-

delse. Det gælder f.eks. *Almén* § 24 ved note 9. Denne opfattelse synes kun egnet til at skabe uklarhed. Det er en ren fiktion, at der foreligger en garanti, overalt hvor sælgeren ifalder erstatningsansvar uden culpa.

Dette indså allerede *Jul. Lassen*, se *Lassen* I 398 f. Skarpt imod *Almén* går *Lundstedt* i SvJT 1921.337 f, 340 f, 1924.247 f, 257 f. For garantikonstruktionen »i mangel af bedre« *Björling* i SvJT 1923.284, 1924.431, *Øvergaard*, TfR 1949. 241 ff. Se i øvrigt *Kristen Andersen* og *Bagge* i SvJT 1944.625 ff, 852 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 308 f, 336 ff, *Rodhe* 538, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 62 f, *Stig Jørgensen*, Fire afhandl. 132 ff, *Gaarder*, Kjøp 50 f.

Inden det nærmere undersøges, i hvilket omfang § 24 pålægger sælgeren ansvar uden culpa, er der grund til at fremhæve, at *en afgørende forskel fra specieskøb følger af selve aftalen*.

En stor del af, hvad mange fremfører til belysning af sælgerens ubetingede ansvar, viser i virkeligheden intet om, at sælgeren ifalder ansvar uden culpa, men er en simpel følge af, at sælgerens forpligtelse går ud på en artsbestemt ydelse.

Når en person har forpligtet sig til at erlægge en artsbestemt ydelse, følger det af selve aftalen, at *hans forpligtelse ikke falder bort ved omstændigheder, der kun hindrer erlæggelse af bestemte eksemplarer af arten*. Det kan belyses ved et eksempel. En fabrikant sælger ti cykler at levere d. 1. april. D. 31. marts gør han ti cykler klar, men om natten sker der en eksplosion, der ødelægger dem. Her følger det af aftalen, at fabrikanten stadig er forpligtet til at levere ti cykler, og hvis han ikke gør det snarest muligt, ifalder han erstatningsansvar. Dette ansvar ville han ifalde, selv om genussælgeren ikke var ansvarlig uden culpa. Det følger altså af selve aftalen om en genussydelse, at en påstand fra sælgeren om, at det er ham umuligt at levere, kun kan få betydning, når det er umuligt at levere rigtig ydelse *af arten*. At de genstande, sælgeren havde tilsigtet at levere, ødelægges, eller at det af andre grunde bliver umuligt – eller særlig vanskeligt – at levere dem, er ifølge selve aftalen køberen uvedkommende, når sælgeren er i stand til at skaffe andre genstande af arten, f.eks. ved indkøb på markedet. Sml. U 1953.973.

*Genussælgeren kan herefter kun gå fri for ansvar, når de hindrende omstændigheder, han påberåber sig, rammer hele arten*. Han må altså godtgøre, at *der foreligger en »artsmulighed«* eller dog en »artshindring«, der efter § 24 må ligestilles med umulighed.

## § 10.I

Dette krav er udtrykt i § 24 ved betingelsen, at »*muligheden af at opfylde aftalen*« skal være udelukket. Denne mulighed er nemlig kun udelukket, når det er udelukket at levere i overensstemmelse med aftalen af arten overhovedet.

Når der er solgt en almindelig vare uden aftale om bestemt fabrikat, bliver sælgeren derfor ikke frigjort ved, at den fabrik, hvor han har bestilt varen, ikke kan levere. Er der solgt varer at aflade fra dansk, svensk, engelsk eller tysk havn, frigør det ikke sælgeren, at der udstedes udførselsforbud i Tyskland, hvor han har bestilt varerne.

Jfr. U 1921.163, 1916.219. Ikke sjældent indtræder dog en midlertidig arts-umulighed, jfr. herom ndfr II. B. 2.

Endnu klarere er det, at sælgeren ikke kan påberåbe sig, at han ikke kan skaffe varer frem, når han selv har tilstrækkelige mængder af den solgte vare på lager.

Herefter får sælgeren ikke stor mulighed for ansvarsfrihed, hvis kontrakten angår kurante handelsvarer og ikke indeholder nærmere bestemmelser om oprindelses- eller leveringssted eller forsendelsesmåde. Men da det afgørende er muligheden af »at opfylde aftalen«, d.v.s. den konkrete aftale, får han større udsigt til ansvarsfrihed, når kontrakten bestemmer, at godset skal tages af et vist parti, komme fra bestemt land eller fabrik, sendes ad en vis rute eller endog med bestemt skib.

Det, som foran er udviklet om sælgerens forpligtelse, gælder også i lande, hvor lovgivningen ikke pålægger genusskyldneren ansvar uden culpa, hvad de romanistiske kodifikationer ikke gør. Se hertil *Rabel I* 340 f. Her opstilles den sætning, at begivenheder, der ikke har noget at gøre med genusskyldens egenart, må bedømmes efter den almindelige culpamålestok – medens genusskyldneren på den anden side må stå inde for sin evne til at skaffe genstande af arten. *Anerkender man tidlig »koncentration«, lettes genusskyldnerens forpligtelse.*

International Kbl indeholder kun en enkelt bestemmelse om ansvarsgrundlaget, nemlig i art. 74. Den er m.a.o. *fælles for al slags misligholdelse*, både fra købers og sælgers side, og den sondrer ikke mellem species- og genuskøb. Hovedbestemmelsen i stk. 1 lyder således:

»Har en af parterne ikke opfyldt en af sine forpligtelser, er han ansvarsfri for ikke-opfyldelsen, dersom han kan bevise, at den skyldes omstændigheder som han efter parternes hensigt ved aftalens indgåelse ikke var forpligtet til at tage i betragtning, undgå eller overvinde. Er parternes hensigt ikke kommet til udtryk, skal der tages hensyn til, hvad fornuftige personer i den samme situation ville have haft til hensigt.«

Som det vil ses, er bestemmelsen meget vagt formuleret og åbner plads for et betydeligt skønsmæssigt råderum for domstolene. Men man tør vel regne med, at dens praktisering ikke vil komme til at adskille sig fundamentalt fra erstatnings-

ordningerne i nordisk KBL. At der vil blive en del nationale forskelligheder i praktiseringen må dog sikkert forventes.

I h. t. stk. 3 medfører art. 74 ikke fritagelse for at give forholdsmæssigt afslag; altså samme regel som i nordisk ret.

## II. ANSVARSFRIHED EFTER LOVREGLER

Genussælgeren bliver dog fri for ansvar, *når »muligheden af at opfylde aftalen må anses for udelukket ved omstændigheder, der ikke er af sådan beskaffenhed, at sælgeren ved køkets afslutning burde have taget dem i betragtning«*. Reglens strengthed beror først og fremmest på, at ansvaret kun falder bort, når der er indtrådt umulighed eller noget, der ligestilles dermed (ndfr B), og at det indtrufne ikke burde være taget i betragtning ved køkets afslutning (ndfr A).

### A. Upåregnelighedsbetingelsen

Årsagen til forsinkelsen skal være omstændigheder, *der ikke burde være taget i betragtning* ved køkets afslutning. Hvad der skal indlægges heri, er ikke umiddelbart indlysende. Ved den nærmere fastlæggelse af reglen må man i første række tilstræbe en ordning, der gavner samhandelen.

Om fortolkningen af de nævnte ord se Sp.D.I 156 med henvisn. *Lundstedts* kritik i SvJT 1921.334 ff, 343 ff, 1924.265 ff er imødegået af *Björling* SvJT 1923. 288 ff, 1924.425 ff, men affattelsen af § 24 er ikke god, se *Lassen* i Sp.D.I § 83 note 80 og *Ussing* i U 1932 B.102, jfr. også *Ljungholm* i SvJT 1936.577 ff. – Se til det følgende *Alm. Del* 132 f, *Almén*, Köp § 24, *Karlgren* TfR 1938.473 ff, 1955.366 ff, *Palmgren*, Mora 189 f, *Andersen og Bagge* i SvJT 1944.645,876, *Hasle-Nebelong*, Løssørekøb 127 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 183 ff, 304 ff, *A. Vinding Kruse*, Købelov 13 ff, *Stig Jørgensen*, Fire afhandl. 136 ff, *Ljungman* 64, *Godenhjelm*, Om säljaren 235 ff, *Lärobok* 76 ff, *Rodhe* § 30 ved note 39 ff, § 48 ved note 49 ff, *Hellner*, Köprätt 80 ff, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 126 ff, *Gaarder*, Kjøp 53 ff.

Sikkerheden i samhandelen kræver i al fald, at en sælger ikke slutter kontrakt uden *forud* at have foretaget en *rimelig prøvelse af, om han kan levere varen*. For at opnå dette må man frakende sælgeren adgang til at påberåbe sig en hindring for levering, når han ved en sådan prøvelse ville have opdaget eller have fået alvorlig mistanke om hindringen. Det samme må gælde, hvis han ville have opdaget en særlig fare, som truede med at hindre levering og ikke måtte forudsættes iagttaget også af køberen.

## § 10.II.A

Disse regler vil formentlig være tilfredsstillende, når det drejer sig om hindringer, der forelå allerede ved aftalens indgåelse, f.eks. »oprindelig umulighed«. Men med hensyn til senere begivenheder er det den almindelige mening, at *samhandelen kræver endnu større sikkerhed*. Genuskøb er det vigtigste middel til at sikre samfundets forsyning med varer. Derfor er det ønskeligt at skabe stor fasthed i disse forhold. Affattelsen af § 24 kan også tyde på, at sælgeren kun skal gå fri i sjældne undtagelsestilfælde. Herfor taler navnlig karakteren af de eksempler, der nævnes til sidst. At sælgeren burde have taget en omstændighed i betragtning, må derfor betyde noget i retning af, at han som fornuftig sælger under overvejelserne ved køkets afslutning ville have regnet med muligheden af dens indtræden. Sælgeren kan derfor kun fritages for ansvar ved *kvalificeret ekstraordinære omstændigheder*, som *Jul. Lassen* udtrykte det, *eller omstændigheder af helt usædvanlig art*.

Som omstændigheder, der kan frigøre sælgeren, kan – foruden eksemplerne i § 24 – nævnes oprør, udførselsforbud, blokade, offentlig beslaglæggelse og ildebrand, alt under forudsætning af, at begivenheden ikke var påregnelig ved aftalens indgåelse. På den anden side kan begivenheder, der jævnlig forekommer og erfaringsmæssigt har forskellig styrke eller varighed, som regel ikke påberåbes af sælgeren, selv om de i det enkelte tilfælde er ualmindelig generende. Som eksempel herpå kan nævnes vejrforhold og sådanne følger deraf som is, vandmangel eller dårlig høst.

Når bestemmelsen forstås således, er det klart, at *ansvarsbetingelsen, at forholdet burde være taget i betragtning, ikke indeholder noget krav om culpa fra sælgerens side*. – Med hensyn til »oprindelige« hindringer kan det dog siges, at der forudsættes en culpa ved aftalens indgåelse. –

At man således lægger en stor del af handelens uundgåelige risiko på sælgeren, beror vel navnlig på, at det gennemsnitlig er sælgerne, der bedst kan både overse og formindske risikoen.

Begrænsningen til typisk ekstraordinære begivenheder anbefaler sig også, fordi den gør det lettere for køberen at blive klar over, om sælgeren har pådraget sig ansvar, noget som jo kan være afgørende for køberens holdning.

Der kan herved henvises til udviklingen i »Aftaler« 468 f. Problemet kan nemlig opfattes som et forudsætningsspørgsmål, jfr. *Ussing*, Bristende forudsætninger 159. Det gælder at afgøre, om sælgerens løfte ophører at binde ham, fordi hans forudsætninger om opfyldelsesmulighederne svigter.

Fra retspraksis kan nævnes U 1928.796 (salg af 15000 kg hundegræs af egen avl. Høsten slog fejl. Erstatning tilkendt). Om andre forhold, der burde være taget i betragtning, se U 1916.717, 1922.858 (ndfr B.4). Som det antydes i den sidste dom, vil man vistnok stille særlig strenge krav i den almindelige varehandel, hvor der ofte foreligger et spekulationsmoment. Belysende er også NJA 1918.33 (krig truende, se *Almén*, Köp § 24 note 32).

## B. Umulighedsbetingelsen

Allerede fremstillingen ovenfor viser, at sælgeren i vidt omfang ifalder ansvar uden culpa. Men et endnu videregående ansvar støttes af mange på ordene »umuligheden . . . . må anses for udelukket«.

### 1. Ubetinget ansvar for subjektiv umulighed?

*Almén* § 24 ved note 11 a fortolker ordene derhen, at der skal have foreligget umulighed for alle og enhver – altså *objektiv umulighed* i traditionel forstand. – Det må overhovedet ikke have været muligt for noget menneske at opfylde en sådan aftale. Dette siges at have været tilsigtet med ordene og findes bestyrket ved lovens eksempler.

Der findes også udtalelser i denne retning i al fald i de norske motiver. Alligevel må denne fortolkning forkastes. De praktiske grunde, der bærer reglen, kan ikke føre til at kræve objektiv umulighed i traditionel forstand. Hvis f.eks. en udbrudt krig bevirker, at varer af den solgte art overhovedet ikke kan skaffes til landet, må sælgeren kunne gå fri for ansvar, selv om en enkelt importør fra ældre tid ligger med et lager, som overstiger det solgte kvantum, men som han nægter at sælge.

Allerede *Jul. Lassen* forkastede *Almén*s opfattelse, se *Lassen* I § 44 ved note 26 a, jfr. også Sp.D.I § 83 note 65, *Alm. Del* 122–23, 119, *Lundstedt* og *Björling* i SvJT 1921.331 ff, 1923.283, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 128 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 197 ff, 211 ff.

Dermed er dog ikke fastslået, at al slags umulighed skal behandles ens, se nærmere ndfr.

### 2. Ansvar for uheldigt valg af opfyldelsesforanstaltninger

*Jul. Lassen* har opstillet en anden sætning, der også indsnævrer muligheden for ansvarsfrihed: *Sælgeren kan ikke påberåbe sig en umulighed, der er fremkommet gennem uheldigt udfald af hans leveringsforanstaltninger*. Det kommer an på, om aftalen overhovedet har kunnet opfyldes.

Således Sp.D.I 152. Sml om al generisk bestemt skyld *Lassen* I § 42 ved note 71: Ved generisk bestemt skyld må de af skyldneren til opfyldelse valgte genstan-

## § 10.II.B.2

des skæbne være fordringshaveren uvedkommende, indtil behørig opfyldelse har fundet sted. En beslægtet sætning findes hos *Almén*, *Köp* § 24 ved note 36, jfr. også sætningen ved note 13 a–14 a. Imod herskende lære navnlig *Lundstedt* i SvJT 1921.325 ff, særlig 351 ff, 1924.241 (over for ham *Carlson* og *Björling* i SvJT 1922.361 ff, 1923.281), *Ljungman* Om prestation in natura 52 ff, jfr. U 1949 B.232, *Rodhe* § 30 ved note 41 ff, § 48 ved note 61 ff, *Hellner*, *Köprätt* 82 f, som fremhæver, at spørgsmålets praktiske betydning næppe er stor, *Stig Jørgensen*, *Fire* afhandl. 140 ff.

Sætningen kan belyses ved følgende eksempel, der er hentet fra Lassen men nøje svarer til et hos *Almén*): Når en vare er solgt »leveret i København« d. 1 april, er sælgeren ansvarlig, selv om han i rette tid behørig har afsendt kontraktmæssig vare, og denne d. 31 marts i uvejrgår til grunde uden for København, så at der ikke er tid til anden levering. Og dette gælder, selv om andre varer af arten ikke findes i nærheden af København, så at rettidig levering overhovedet er umulig.

Ordene i § 24 giver efter mit skøn – modsat Lassens – ingen sikker hjemmel for denne lære. Det kan vel nok siges, at eksemplerne i § 24 snarest peger i retning af den, men de kunne også være brugt ud fra den modsatte opfattelse, der er hævdet af *Lundstedt*. Det må derfor prøves, hvilken regel der giver de heldigste resultater.

Hyppigt er den praktiske forskel kun ringe. Er der solgt massevarer, som man kan købe på leveringsstedet, må sælgeren efter begge opfattelser i almindelighed ifalde ansvar, hvis han ikke leverer. Dersom varen kan fremskaffes andetstedsfra – omend ikke i rette tid – kan køberen stille krav om levering, og hvis sælgeren så ikke leverer hurtigst muligt, kan han kræve erstatning for den yderligere forsinkelse, der kunne være undgået. I sådanne tilfælde drejer uenigheden sig kun om, hvorvidt køberen kan forlange erstatning også for den forsinkelse, der ikke kan undgås ved levering af andre varer. Der er imidlertid mange tilfælde, hvor køberen ikke finder sig tjent med at kræve levering efter leveringstiden og derfor vil hæve købet, eller hvor selv den uundgåelige forsinkelse påfører køberen stort tab.

*Jul. Lassen* begrundede sin sætning med, at den var nødvendig for at skabe fornøden sikkerhed for fordringshaveren. Uden den vil der bl. a. åbnes en urimelig adgang for genusskyldneren til at forfordle fordringshaveren ved påstande om og »beviser« for, at visse genstande, som nu er ramt af en eller anden uheldig skæbne, var tiltænkt fordringshaveren, eller for, at de var egnet til kontraktmæssig opfyldelse. Se *Lassen* I 437, jfr. 402. Jeg ville fortrække at udtrykke tanken sådan,

at der uden reglen ville opstå en *uheldig usikkerhed i samhandelen* på grund af vanskelighederne ved pålideligt at efterprøve sælgerens påstande, f.eks. hans påstand om, at han havde villet (og kunnet regne med at) opfylde kontrakten ved at levere varer, som han havde købt ved en bestemt kontrakt, eller som var afsendt til leveringsstedet til hans ordre, jfr. de nedennævnte domme i U 1951.995 H, 1953.973.

At sælgerens sælger misligholder sin salgsaftale, eller at der er opstået hindringer for at skaffe varen frem fra et bestemt sted, kan det sikkert ikke tillades sælgeren at påberåbe sig til sin frigørelse, medmindre aftalen eller dens forudsætninger giver grundlag derfor.

Jfr. U 1918.790 H, 1940.1127, sml. 1951.995 H, der drejede sig om levering (ved afskibning fra Indien) af et parti peber. På grund af uroligheder og oprør modtog sælgerens indiske leverandør rembourss så sent, at leveringen – også som følge af, at den indiske regering nu krævede eksportlicens – ikke fandt sted rettidigt. Sælgeren blev pålagt erstatningspligt, fordi de af ham påberåbte hindringer var »af så usikker karakter og så stærkt tilknyttede (hans) individuelle leveringsforanstaltninger, at de ikke kan danne grundlag for en ansvarsfrigørelse...« Se også U 1953.973, hvor det udtaltes, at forholdet mellem sælgeren og hans leverandør måtte være køberen uvedkommende. Sml. U 1946.1231 H (frifindelse), *Stig Jørgensen*, Fire afhandl. 144 ff.

Mindre betænkeligt ville det være, om sælgeren kunne påberåbe sig, at de til opfyldelse bestemte varer gik tabt eller blev forsinket under transporten. *Ljungman* vil give ham adgang hertil. For dansk rets vedkommende er det dog meget tvivlsomt, om der kan opstilles en lempeligere regel herom. Herimod taler to ældre domme i U 1916.598 H og 1918.790 H.

Den vigtigste er U 1916.598 H. Her var nogle partier majs solgt at levere »efter ventet ladnings lykkelige ankomst«, og det var betinget, at »havari, forlis eller anden beskadigelse giver sælgeren ret til at hæve handelen pro rata«. Da et skib, som havde 1200 tons majs om bord, stødte på en mine og sank, påberåbte sælgeren sig, at han havde haft til hensigt at levere ladningen til køberen, og Sø- og Handelsretten tog dette bevis for gode varer. Men Højesteret antog efter formuleringen af de af sælgeren affattede trykte kontraktbestemmelser, at disse, hvad også bestyrkes ved de foreliggende oplysninger og *i høj grad stemmer med forholdets natur*, som betingelse for deres anvendelighed må *forudsætte, at sælgeren i tide havde givet køberen meddelelse om, med hvilket skib de til effektivering af salget bestemte varer var afsendt*. Derfor dømtes sælgeren til at betale erstatning.



## § 10.II.B.2

Se om dommen *V. Schau* i TfR 1918.87 f.

U 1915.942 udtaler, at en sælger, der havde solgt »et svømmende parti«, måtte være ansvarlig til trods for beslaglæggelse i England, da partiet ikke ses at være *individualiseret over for køberen inden den pågældende hindrings opståen*.

Se om disse tilfælde ndfr III.B.

Fra disse tilfælde, hvor sælgeren ifølge kontrakten havde ret til at *koncentrere* sin forpligtelse på bestemte skibes ladninger, ligger det nær at slutte, at sælgeren i al fald må være ansvarlig i samme omfang ved *rene genuskøb*. Men her kan sælgeren som regel ikke begrænse sit ansvar ved at meddele køberen, hvilken opfyldelsesforanstaltning han har truffet. Det af Lassen fremhævede hensyn til bevisbedømmelsens upålidelighed er heller ikke det eneste, der taler for læren om fejlslagene opfyldelsesforanstaltninger. Formentlig har det betydning for omsætningen ikke blot, at det under en eventuel sag kan godtgøres pålideligt, om ansvarsbetingelserne foreligger, men også, at køberne *i selve misligholdelsens øjeblik* kan danne sig en mening derom, når de skal tage stilling. Det er dog muligt, at handelens opfattelse nu er mindre streng, og at dommenes linie ikke vil blive fastholdt.

Se dog de omtalte domme i U 1953.973 SHD. og 1951.995 H. Sml 1961. 316 SHD.

Hvorledes de to regler virker for importørerne og deres kunder, belyses af *Carlson* i SvJT 1922.361 ff, der fremdrager praktiske grunde til støtte for den herskende lære. Han imødegår af *Ljungman* 1.c.

Hvis *sælgeren har ret til at bestemme leveringstiden* inden for et vist tidsrum, er der tilbøjelighed til at antage, at han ifalder ansvar, når levering ikke ville være blevet hindret, hvis han havde valgt at levere (eller købe) tidligere, jfr. Sp.D.I § 83 note 70, U 1921.291. Her er dog grundene til ubetinget at lægge ansvaret på sælgeren ikke fuldt så stærke.

Den herskende læres regel kan dog ikke anvendes på bestillinger af *genstande, der skal tilvirkes efter køberens særlige forskrifter*, som f.eks. et portræt, klæder efter mål eller et skib, jfr. foran § 2.V.A.

I al fald fra det tidspunkt, da tilvirkningen er nået så vidt, at det påbegyndte værk viser, at det er tilvirket efter bestillingen, må sælgeren kunne påberåbe sig begivenheder, der rammer det påbegyndte værk, under lignende betingelser som en speciessælger.

Også i andre retninger kan der være grund til at anvende reglerne om species-køb på sådanne tilfælde. Det er dog ikke givet, at de skal anvendes i alle retninger, eller at samme tidspunkt er afgørende i alle retninger. Se hertil *Alm. Del* 122.

3. *Ansvar for rent individuelle forhold.* Når man godkender Lassens sætning om sælgerens opfyldelsesforanstaltninger, har det ikke stor interesse at undersøge, om der dog ikke er noget rigtigt i læren om, at sælgeren ubetinget er ansvarlig for *subjektiv umulighed*.

Der er ingen tvivl om, at sælgeren må have ansvaret for artsumulighed, der er en følge af, at han ikke har tilstrækkelige pengemidler. – Det kan f.eks. få betydning ved bestilling af varer, der skal fabrikeres af sælgeren. – Men hensynet til sikkerhed i omsætningen taler for, at *en sælger af almindelige handelsvarer må bære ansvaret for leveringshindringer, som beror på særlige forhold hos ham* og derfor ikke ville have hindret andre sælgere i at levere. En sådan regel kan formentlig forenes med lovens ord.

I denne retning Alm. Del 135 med hensyn til særlige forhold, der forelå hos skyldneren ved kontraktens indgåelse. Sætningen bør formentlig også anvendes på efterfølgende omstændigheder, der hindrer levering. Som eksempel kan nævnes en strejke, der særlig rammer sælgerens virksomhed, eller en boykotning, som varens producenter iværksætter særlig mod sælgeren.

I lignende retning *Karlgren* i TfR 1938.474, 1955.368, note 2, som dog efter de korte antydninger at dømme synes at ville opstille en noget videre regel. Efter min opfattelse må sælgeren efter omstændighederne kunne påberåbe sig forhold som de nævnte, hvis salgsgenstanden skulle tilvirkes af ham selv. Det er bl.a. almindelig antaget, at en sælger af almindelige handelsvarer, der skal tilvirkes på sælgerens fabrik, kan blive frigjort for ansvar ved, at hans fabrik brænder ned, jfr. Sp.D.I § 83 note 69. Og dette må gælde, selv om branden skyldes en skjult fejl i fabriksanlægget, f.eks. i den elektriske installation. Ligeledes må den, der personlig skal tilvirke salgsgenstanden, f.eks. en kunstner, der har påtaget sig at levere nogle artsbestemte kunstværker, kunne påberåbe sig egen sygdom.

Se igrønt *Hasle-Nebelong*, *Løspørekøb* 133 ff, *Gomard*, *Erstatningsregler* 211, *Rodhe* § 48 ved note 34 ff. Kontraktspraksis undtager i vidt omfang sælgeren for ansvar for forhold, som ligger uden for hans kontrol, se *Godenhjelm*, *Om sæljarens bundenhet* 60 ff, *Ljungmann* 60 ff.

Om fremmed ret se *Rabel* I 340, *Oertmann*, *Kommentar til BGB* ad § 279, *Lando*, *Købet komparativt* 45 ff.

4. *Visse forhold ligestilles med umulighed.* Ved ordene »muligheden . . . . . må anses for udelukket« antyder § 24, at reglen omfatter mere end umulighed i streng forstand. Ved fortolkningen heraf må der lægges vægt på, at opgaven ikke er at fastslå, hvornår hindringerne bør medføre, at skyldneren ikke kan dømmes til at levere. Det spørgsmål, der skal løses, er, om hindringerne kan begrunde, at *sælgeren bliver fri for*

#### § 10.II.B.4

*sin forpligtelse*, således at han ikke engang ifalder erstatningsansvar for forsinkelsen (leveringens udeblivelse). Også dette kan siges at være et forudsætningsspørgsmål, jfr. Alm. Del 66 ff.

Med støtte i flere retsafgørelser må det antages, at ansvarsfrihed for sælgeren kan følge af *hindringer, som kun kan overvindes ved ganske uforholdsmæssige opofrelser*, eller ved opofrelser, der ligger helt uden for parternes forudsætninger.

Spørgsmålet kom frem i en række tilfælde under verdenskrigene, hvor det som oftest var de stærkt stigende priser, der bevægede sælgerne til at nægte at levere. Vore domstole har i sådanne sager gennemgående nægtet at anerkende prisstigningen som frigørelsesgrund, og dommene viser, at der i alle tilfælde skal meget stærke prisstigninger til, hvis det drejer sig om den almindelige varehandel. Men udtalelserne i en række domme viser dog, at man i princippet anerkender muligheden af, at prisstigning kan frigøre en sælger, når han selv skal skaffe sig varen ved køb og ikke kan gøre det uden uforholdsmæssige opofrelser.

Se som eksempler U 1915.380 (ikke udgifter af en så eksorbitant størrelse, at det ville være fornuftig mening at pålægge en sælger at afholde dem), U 1916.887 («uforholdsmæssig store opofrelser», aftalen havde *force-majeure*-klausul), 1918. 63 H, 1922.858 H (medføre et så eksorbitant tab for sælgeren, at det ville være urimeligt at pålægge ham at bære dette), 1940.753. Se også Alm. Del § 9, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb 136 f, *Rodhe*, Forhandlinger på Det 19. nordiske juristmøde, bilag V, *Godenhielm*, Om sæljarens bundenhet 214 ff, *Hellner*, Köprätt 86 ff.

Prisstigning blev anerkendt som relevant ved NJA 1923.20 (U 1926 B.165), der tillige belyser, hvor retten ville drage grænsen.

Om norsk praksis se *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 140 ff.

*Uden for den almindelige varehandel* vil domstolene sikkert være noget mere tilbøjelige til at tage hensyn til de ændrede forhold. Der er særlig trang dertil, når sælgeren har forpligtet sig til successiv levering igennem en årrække.

Hvor hindringen består i forøgede omkostninger for sælgeren, må det i øvrigt antages, at domstolene jævnlig bør gå den vej at give køberen ret til at kræve varen leveret mod et forhøjet vederlag, jfr. »Aftaler« 482 f.

Se den nysomtalte svenske dom og til det udviklede i øvrigt *Krabbe* i U 1920 B.175 f.

De fleste sager af denne art er blevet afgjort ved voldgift, og voldgiftsretterne har været mere tilbøjelige til at anerkende de ændrede omstændigheder som

relevante. Dette kunne tyde på, at domstolene har stillet lidt for strenge krav. Se hertil Det 12. nordiske juristmøde, bilag III og forhandlingerne 113 ff. Alm. Del § 9, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 215 f (om vanhjemmel ved fast ejendom).

I udlandet har der været meget afvigende opfattelser om disse spørgsmål. Navnlig i Tyskland kom domstolene i tiden efter 1. verdenskrig ind på i ret vidt omfang at lempe indgåede kontrakter, se »Aftaler« 474. I andre lande har domstolene været tilbøjelige til – hvor særlige lovregler ikke blev givet – at fastholde sælgernes forpligtelser overalt, hvor der ikke forelå egentlig umulighed. Se således om fransk ret *Rabel I* 218 f.

Prissvingninger kan selvfølgelig kun få betydning, når de øvrige betingelser for ansvarsfrihed er opfyldt, navnlig også upåregnelighedsbetingelsen (ovfr under A). Derfor vil konjunktursvingninger, der ikke beror på forhold af helt usædvanlig art, som hovedregel ikke få betydning. Stærke prissvingninger, der beror på, at pengeenheden har fået sin købeevne forandret, kan snarere komme i betragtning.

5. *Uvidenhed om forpligtelsen* kan efter ordene i § 24 ikke befri sælgeren for ansvar, selv om der ikke kan lægges ham noget til last, og der er næppe grund til at fravige den nærmestliggende fortolkning.

Se herom Alm. Del 118, men delvis afvigende Sp.D.I 159 f, *Lassen I* 435 f, *Gomard*, Erstatningsregler 315.

#### C. *Ansvar efter reglerne om specieskøb*

Skønt § 24 ikke siger det, er det af praktiske grunde klart, at genus-sælgeren ikke kan påberåbe sig en artsumulighed eller artshindring, som kan tilregnes ham selv eller hans medhjælpere ved opfyldelsen, eller som beror på, at han ikke har haft tilstrækkelige pengemidler. Overhovedet må genussælgeren i al fald være ansvarlig for artsumulighed i samme omfang, som speciessælgeren er ansvarlig for umulighed.

#### D. *Partiel umulighed*

Hvis de indtrufne frigørende omstændigheder vel udelukker fuldstændig opfyldelse, men ikke udelukker at levere en del af det solgte kvantum, er sælgeren forpligtet til at levere så meget, som han trods hindringen kan levere. Hvis en sælger med flere købere har afsluttet kontrakter om varer af samme art og indtrufne frigørende omstændigheder bevirker, at han ikke får varer nok til at opfylde alle kontrakterne, må han være forpligtet til at fordele de varer, han har, så vidt muligt forholdsmæssigt mellem alle køberne.

Denne sætning fandt anvendelse under verdenskrigene i tilfælde, hvor en sælger havde et vist lager, men ikke nok til alle sine købere, se Sp.D.I § 83 med

## § 10.II.D.

note 88 og f.eks. U 1915.632. Hvis sælgeren i sådanne tilfælde foretager salg, efter at hindringen er blevet synlig for ham, og leverer noget på disse senere kontrakter, ifalder han erstatningsansvar over for de ældre købere.

Om retsstillingen i øvrigt i sådanne tilfælde se Alm. Del, 3. udg. 538. Lignende forhold kan fremkomme, når sælgeren har solgt varer af samme parti til flere købere, se *Almén*, *Köp* § 24 note 66, *Godenhielm* l.c. 212–13.

### *E. Midlertidig umulighed*

Hvis de frigørende omstændigheder kun midlertidig hindrer levering, frigør de i almindelighed kun sælgeren for ansvar og leveringspligt, så længe umuligheden varer. Men i de fleste tilfælde må der ud fra et forudsætningssynspunkt sættes en grænse for den tid, i hvilken køberen kan fastholde købet. Ved salg af almindelige handelsvarer må sælgeren normalt kunne træde tilbage fra aftalen, når der er indtrådt relevante hindringer, som må ventes at vare nogen tid og kan befrygtes at vare i en ubestemt fremtid. Ellers ville der opstå en usikkerhed, der kunne hemme sælgernes virksomhed stærkt, og køberne ville få en upåregnet mulighed for at spekulere på sælgernes bekostning.

Se hertil navnlig U 1917.470 H, Sp.D.I § 83 ved note 90, NJA 1925.354 (TfR 1930.318), *Rabel* I 347 f. Særlig klart er det, at sælgeren kan træde tilbage, når de indtrufne omstændigheder endogså gør det tvivlsomt, om forholdene vil blive normale efter hindringens ophør.

International Kbl art. 74, stk. 2, giver følgende regel: »Hvis de omstændigheder, der gav anledning til, at forpligtelsen ikke blev opfyldt, kun har medført en midlertidig hindring for opfyldelsen, er den misligholdende part ikke desto mindre endeligt frigjort fra sin forpligtelse, hvis opfyldelsen som følge af forsinkelsen er så afgørende forandret, at der ville blive tale om opfyldelsen af en helt anden forpligtelse end den aftalen tog sigte på.«

## III. SÆRLIGE KONTRAKTSVILKÅR

### *A. Udvidet ansvar*

Et videregående ansvar for sælgeren kan navnlig indtræde, når han har garanteret levering i rette tid eller dog lovet at stå inde for, at en vis hindring ikke viser sig. Dersom sælgeren har forsikret, at han har varerne på lager, kan han ikke påberåbe sig hindringer for nye tilførsler, medmindre han havde et tilstrækkeligt lager, der er gået tabt ved begivenheder, han ikke har ansvaret for.

I handelsforhold antages den, der sælger en vare »leveret« på et sted her i landet eller »in loco«, at garantere, at han har et lager, som er passende efter

hans forretnings og varens beskaffenhed. Derimod garanterer han ikke, at han har varer nok til at opfylde kontrakten, medmindre varen er solgt som »værende loco«. Se Sp.D.I § 83 ved note 87, § 90 note 37 a.

### B. Særlige vedtagelser om videre ansvarsfrihed

Dels fordi reglen i § 24 er streng, dels fordi dens rækkevidde ikke er helt klar, at det ganske naturligt, at talrige sælgere tager forbehold om, at de går fri for ansvar under visse betingelser. Sådanne forbehold findes også i Grosserer-Societetets slutseddelformularer. Da formålet med forbeholdene kan være at skabe klarhed, kan man ikke uden videre gå ud fra, at det er meningen at fravige § 24 til gunst for sælgeren.

Som oftest benyttes »*force majeure*« eller lignende udtryk til at betegne de omstændigheder, der skal frigøre sælgeren. Lyder forbeholdet kun på ansvarsfrihed »i tilfælde af *force-majeure*«, vil det vistnok normalt blive forstået som henvisning til lovens almindelige regel. Hvad enten forbeholdet nævner de samme undskyldningsgrunde, krig o.s.v., som Kbl § 24, eller andre, må det formodes at være meningen, at de, ligesom efter § 24, kun skal virke frigørende, for så vidt de har fremkaldt umulighed eller hvad der »må anses for« umulighed. Forbeholdets ord og de foreliggende omstændigheder kan dog vise, at det er meningen, at enhver krigs udbrud, strejke o.s.v. skal medføre frigørelse.

Force majeure-klausuler bliver også så vidt muligt fortolket således, at sælgeren ikke frigøres, når han ved køkets afslutning burde have taget de pågældende hindringer i betragtning.

Af nyere praksis herom kan nævnes U 1965.631 H, 1961.316, 1937.319 H, 1927.913 H og 860. Se i øvrigt *Ljungholm*. SvJT 1936.577 ff, *Ljungmann*, 52 ff, *Eklund*, Om force-majeure-klausuler (Stockholm 1940), *Günther Petersen* (1957), jfr. *Carl Rasting*, TfR 1958.184 ff, *N. V. Boeg*, U 1958 B.41 ff, *A. Vinding Kruse*, Festskrift til *Henry Ussing* 279-94 og i *Juristen* 1958.206 ff, *Gaarder*, Kjøp 6 ff, *Godenhjelm*, Om sæljaren 109 ff, Forhandlingerne på Det 19. nordiske juristmøde (1951) med *Knut Rodhe* som indleder, *Hellner*, Köprätt 89 ff, *Hasle-Nebelong*, Løspørkeb ad §§ 23 og 24, *Rabel* II 182 ff.

I Grosserer-Societetets slutsedler for handler i korn- og foderstoffer »in loco« eller »leveret« tages i § 8 følgende forbehold vedrørende forhindring af levering:

»a) Dersom strejke eller lock-out på opgivet leveringssted forhindrer rettidig levering, hvorom sælger uden ophold skal give køber underretning telegrafisk/pr. telex, forlænges terminen med det samme tidsrum, som strejken eller lock-outen har varet, dog maksimum 30 dage (det antal dage, forhindringen eventuelt måtte have varet forinden terminens begyndelse, medregnes ikke). Dersom forsinkelsen varer over 30 dage, og den forlængede termin i mellemtiden er udløbet, er slutsedlen annulleret for det pågældende kvantum.

## § 10.III.B.

b) Dersom krig, blokade eller indførselsforbud forhindrer leveringen, er denne slutseddel eller enhver uopfyldt del deraf annulleret.

c) Dersom rettidig levering af en navngiven fabriks produktion umuliggøres ved beskadigelse af maskineri, der bevisligt nødvendiggør en midlertidig standning af fabrikationen, ved strejke eller lock-out blandt arbejderne på fabrikken eller lignende, skal sælgeren uopholdelig underrette køberen derom, og leverings-tiden forlænges da med et tidsrum, der svarer til forsinkelsens varighed, dog ikke over 30 dage (det antal dage, forhindringen eventuelt måtte have varet forinden leveringsterminens begyndelse, medregnes ikke). Dersom forsinkelsen varer over 30 dage, og den forlængede leveringstid i mellemtiden er udløbet, er slutsedlen annulleret for det pågældende kvantum.

Ødelægges fabrikken fuldstændigt ved brand eller anden, sælger utilregnelig, ulykkelig begivenhed, og leveringen derved umuliggøres, er handelen gensidigt hævet. Herom er sælger forpligtet til straks at give køber fornøden meddelelse telegrafisk/pr. telex.

d) Ødelægges afsendte lagervarer ved brand eller naturkatastrofer, forinden de kontraktligt skulle være aftaget, skal sælger, når han omgående telegrafisk/pr. telex underretter køber, være fritaget for levering imod at erstatte køber mulig prisforskel, der reguleres efter dagsværdien for lignende varer på samme betingelser den dag, efterretningen om ødelæggelsen indløber.

e) Havari eller forlis af varer med et i slutsedlen opgivet skib (lægt) ophæver handelen for den derved beskadigede eller ikke fremkomne del af partiet, ved sammenladede varer pro rata.«

Hvis et køb i oversøisk handel er indgået med klausulen »*leveret*« eller »*frit*« på det sted, hvor søtransporten skal slutte, indsættes der ofte i aftalen *forbehold om, at sælgerens pligt falder bort eller begrænses, hvis godset forliser eller lider havari*. Såfremt godset overhovedet ikke kommer frem, falder kontrakten da uden videre bort. Tager forbeholdet også sigte på beskadigelse, kan køberen efter omstændighederne enten hæve købet eller kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen, men sælgeren kan ikke tilpligtes at foretage omlevering eller at betale skadeserstatning.

Som eksempel kan nævnes § 8 c i de anførte klausuler i Grosserer-Societetets slutsedler for handler i korn og foderstoffer »*in loco*« eller »*leveret*«. Et andet eksempel findes i U 1927.880 note 4.

Hvis det drejer sig om almindelige »massevarer« og kontrakten ikke bestemmer, med hvilket skib de sendes, kan sælgeren formentlig ikke påberåbe sig et sådant forbehold, medmindre han – inden han får nys om forliset – har meddelt køberen, hvilket skib godset sendes med.

Således, hvor aftalen lyder på »*levering efter skibs (ladnings) lykkelige ankomst*«, den foran omtalte U 1916.598 H, Sp.D.I § 83 note 99, jfr. endvidere *Almén*, Köp § 24 ved note 100 c. Nærmere om disse forbehold *Hasle-Nebelung*, Løsrækøb 122 f, *Ljungmann* 61–65, *Rodhe* 42–43, *Grossmann-Doerth* I §§ 63–65.

## § 11

### Erstatningsbetingelserne ved speciessælgerens forsinkelse

»Angår købet en bestemt genstand, og bliver denne ikke leveret i rette tid, *har sælgeren at svare skadeserstatning, medmindre det oplyses, at forsinkelsen ikke kan tilregnes ham.*«

Ved denne bestemmelse fastslår § 23 klart, at sælgeren ifalder ansvar, når forsinkelsen kan tilregnes ham, og at han har bevisbyrden for, at forsinkelsen ikke kan tilregnes ham.

»Tilregnes ham« må forstås i overensstemmelse med den almindelige regel om ansvar i kontraktsforhold.

Se herom Alm. Del 110 ff og til det følgende i øvrigt Sp.D.I § 83.IV.1 a samt om fremmed ret yderligere *Rabel I 329 ff., Ole Lando, Købet komparativt 49 f.*

Ordene i § 23 lægger den slutning nær, at sælgeren går fri for ansvar, når han beviser, at forsinkelsen ikke kan tilregnes ham. Denne slutning bør dog ikke drages. Motiverne til Kbl viser, at lovkommissionen ikke har villet fastslå den nævnte sætning, men at § 23 *skal forstås i overensstemmelse med de gældende regler om erstatningsansvar i kontraktsforhold*, således at visse undskyldningsgrunde for forsinkelsen udelukkes fra at komme i betragtning. Og praktiske grunde taler stærkt for denne friere fortolkning, jfr. Alm. Del 117.

Derfor må speciessælgeren navnlig ikke blot som hovedregel være ansvarlig for sine medhjælperes fejl, men også for sine egne økonomiske vanskeligheder, for adkomstmangel, der hindrer levering i rette tid, og ved salg af rettigheder for rettens eksistens, se nærmere Alm. Del 114 ff, 124, 129 ff og ndfr § 16.

Praktiske grunde taler fremdeles for at behandle *sælgerens uvidenhed om forpligtelsen* ens, hvad enten det drejer sig om specieskøb eller genuskøb. Derfor må det vistnok antages, at også speciessælgeren er ansvarlig for sin uvidenhed om forpligtelsen, selv om den er undskyldelig. Se herom Alm. Del 118.

Hvis det *allerede ved aftalens indgåelse var umuligt* at levere salgs-genstanden i rette tid, må sælgeren – på lignende måde som genus-



sælgeren – ifalde ansvar, hvis han kendte hindringen eller ville have opdaget den ved en rimelig prøvelse af leveringsmulighederne.

Dette kan indlægges i Kbl § 23, se bl.a. *Karlgren* i TfR 1938.473, men da ordene ikke klart dækker tilfældet, må den afgørende støtte for reglen søges i almindelige retsgrundsætninger og en analogi fra Kbl § 24, jfr. Alm. Del 132 ff.

Nogle har støttet disse resultater på Kbl § 1, idet de har betragtet ansvar uden culpa som hvilende på en *stiltiende garanti*. Denne åbenbare fiktion, som allerede *Jul. Lassen* tog afstand fra, er heldigvis ikke anerkendt af loven.

I Sp.D.I 146 ff påpeger *Jul. Lassen* med rette, at visse udvidelser af species-sælgerens ansvar må foretages, hvis der skal være et fornuftigt forhold mellem lovens forskellige ansvarsregler. Den nærmere argumentation s. 149 er dog ikke vellykket.

Om sætningen *obligatio perpetuatur* henvises til Alm. Del 119, *Almén*, Köp § 17 ved note 152–161, *Palmgren* Mora 204, *Rodhe* 463 ff, SvJT 1961.269 f, *Hult*, Debatt 137–81, *Hjalmar Karlgren*, TfR 1955.361 ff, *Hellner*, Köprätt 78, *A. Vinding Kruse*, Restitutioner 340 f, i TfR 1951.402 f og i *Juristen* 1959.9 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 447 ff.

Hvis den solgte ting lider skade ved begivenheder, som sælgeren ikke bærer ansvar for, har sælgeren i almindelighed *ingen pligt til at reparere tingen*. Han kan hverken dømmes til at reparere den eller til at betale erstatning for skaden. Dette kan udledes af Kbl's regler om mangler (ndfr s. 133 f).

Har en sælger påtaget sig at bearbejde tingen, at transportere den eller at træffe andre foranstaltninger med den, må sådanne forpligtelser behandles efter lignende grundsætninger som genussælgerens forpligtelser.

Se herom Alm. Del 121, *Ussing*, Forudsætninger 163 f, *Almén*, Köp § 23 ved note 25 b, § 24 ved note 75 a, hvor resultatet dog bygges på en garantibetragtning, *Bagge* i SvJT 1944.872 f.

## § 12

### Købesummen betales ikke i rette tid

#### I. OMRÅDET FOR KBL §§ 28–32

Kbl §§ 28–32 handler om køberens forsinkelse med at betale købesummen og giver sælgeren forskellige beføjelser i den anledning. Reglerne kommer ifølge § 28 til anvendelse, dels når købesummen ikke betales i rette tid, dels når køberen ikke i rette tid træffer »foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror«.

Undladelsen kan dog ikke have de virkninger, der hjemles i §§ 28 ff, *hvis den retfærdiggøres ved sælgerens forhold*, f. eks. ved at sælgeren

ikke stiller salgsgenstanden til køberens rådighed, jfr. Kbl § 14, eller ikke opfylder betingelserne i Kbl § 71.

»*Foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror*«, kan være en selvstændig handling, som køberen er forpligtet til at foretage til forberedelse eller sikring af betalingen, f.eks. at give vekselakcept, U 1953.207, at stille bankrembours, U 1959.425, eller sikkerhed for købesummen, U 1955.807 H, 815. Hvis sådanne handlinger ikke foretages i rette tid, medfører det samme virkning som forsinkelse med betaling. Men også handlinger, som direkte har betydning for *sælgerens* ydelsespligt, falder ind under lovens udtryk, når undladelsen indirekte vil forsinke betalingen.

Misligholdelsen kan således bestå i, at en køber, der skal betale efter reglerne i Kbl §§ 15–16, ikke rettidig giver ordre til afsendelse af gods, som skulle afsendes efter påkrav, eller stiller skib, når det påhviler ham, jfr. U 1929.356 H (med oplysende note, jfr. TfR 1929.501), eller giver forudgående varsel, som sælgeren har betinget sig, jfr. U 1927.989, eller at han ikke – som forudsat – giver sælgeren besked om, hvor godset skal sendes hen, jfr. U 1937.1039, 1925.703, eller giver ham de fornødne ordrer om tilvirkningen af godset.

Det sidste får navnlig betydning ved *specifikationskøb*, hvorved forstås køb af varer, hvis kvalitet, mål, form el. lign., køberen nærmere skal bestemme, se hertil *Hasle-Nebelong*, *Løspørekøb* 181 f.

I alle de sidstnævnte tilfælde foreligger der *anteciperet forsinkelse* med betalingen. Ordene i § 28 omfatter dog langtfra al anteciperet misligholdelse og bør af hensyn til § 31 ikke udstrækkes dertil. Men anteciperet misligholdelse, der falder uden for § 28, kan uden tvivl give sælgeren ret til at hæve købet, jfr. ndfr II.C. Se i øvrigt Sp.D.I § 84 ved note 9–11, *Almén Köp* § 28 ved note 24–50, *Rabel II* 36 ff.

De beføjelser, som misligholdelsen kan give sælgeren, er tre: at fastholde købet (ndfr III), at hæve købet (ndfr II) samt at kræve skadeserstatning (ndfr IV).

## II. SÆLGERENS RET TIL AT HÆVE KØBET

A. *Almindelige regler*. Ifølge § 28 kan sælgeren *som hovedregel* hæve købet. Loven frakender ham dog beføjelsen i to tilfælde:

1. For det første, når købet ikke er et handelskøb og *forsinkelsen er af uvæsentlig betydning*, se § 28.1 °.

De sidste ord må fortolkes i overensstemmelse med § 21.2 °, se herom ovfr § 9.II.A. I særlige tilfælde kan forudgående henvendelse til køberen være nød-

## § 12.II.A.1

vendig, se U 1949.360 H. Om forsinkelse med en ringe del af købesummen se Sp.D.I § 84 note 7, *Almén*, Köp § 28 ved note 102, *Rodhe* 441.

I *Afbtl* er der givet bestemte regler om, hvornår forsinkelse giver ret til at hæve de køb på afbetaling, loven omfatter, se ndfr i § 19.

Ordningen i International Kbl art. 62 ligger nær nordisk Kbl, men indeholder en udtrykkelig »Nachfrist«-regel; se også ndfr under 2 og *Ole Lando*, Købet komparativt 51 ff.

2. Dernæst bortfalder ophævelsesretten i almindelighed, *når salgsgenstanden er overgivet til køberen*, se § 28.2°.

Det afgørende er, at genstanden er *overgivet* til køberen, d.v.s. faktisk overgivet i hans besiddelse. Det er ikke nok, at køberen er blevet ejer, eller at genstanden er »leveret«. Ved afsendelseskøb er det særlig klart, at levering ikke er overgivelse, se foran s. 29 ff, hvor der også nævnes et andet eksempel.

Overgivelsen er også afgørende efter Kbl §§ 15 og 39, der tillader sælgeren at standse gods, som er leveret, men endnu ikke overgivet, samt efter § 41, der omtales ndfr. Udtrykket »overgivet« må forstås på samme måde i disse bestemmelser. Om den nærmere afgrænsning kan derfor henvises til § 13.II.C ndfr.

Om fob-køb giver Kbl § 62.5° en udtrykkelig bestemmelse, der stemmer med hovedreglen. Om de særlige tilfælde, hvor salget ifølge de trufne aftaler overhovedet ikke skal medføre nogen forandring i den faktiske råden over tingen, se *Almén*, Köp § 28 note 107.

Efter International Kbl art. 62 kan selv en creditsælger hæve købet efter salgsgenstandens overgivelse til køber og kræve genstanden tilbage fra denne (men ikke fra dennes kreditorer, se art. 8). Reglen, som er en koncession til fransk ret, blev kritiseret under forhandlingerne i 1964 i Haag, navnlig fra nordisk side, men blev opretholdt. Om begrundelsen for den nordiske regel i Kbl § 28,2°, henvises til det flg. og Alm. Del 96 f.

*Selv efter at tingen er overgivet til køberen, kan sælgeren dog hæve købet i tre tilfælde:*

- a) når genstanden afvises af køberen, se § 28.2°,
- b) *når sælgeren må anses at have taget forbehold om ophævelse*, se § 28.2°.

Forbeholdet kan lyde på, at sælgeren kan hæve købet eller tage salgsgenstanden tilbage. Men det er også godt nok, at sælgeren forbeholder sig ejendomsretten til det solgte, indtil købesummen er betalt, og denne formulering er den hyppigste og navnlig almindelig brugt ved køb på afbetaling.

Kbl tager ikke stilling til spørgsmålet, hvorvidt sælgerens forbehold kan hævdes *over for køberens kreditorer*, se herom ndfr under 3. Selv

om forbeholdet eventuelt måtte vige for kreditorernes ret i tilfælde af udlæg eller konkurs, kan sælgeren hæve købet og derfor kræve salgs-genstanden tilbage, så længe udlæg ikke er foretaget og konkurs ikke begyndt.

I denne sammenhæng må det nævnes, at *TL § 38* udelukker at tage de der nævnte genstande tilbage, når de overhovedet omfattes af panterettigheder eller andre rettigheder over ejendommen, se nærmere *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten III 1539 ff, *Illum*, Fast ejendom 117 ff, v. *Eyben* II 182 ff.

Købet kan hæves, efter at det solgte er overgivet til køberen, ikke blot, når aftalen indeholder et forbehold derom, men også når genstanden er *solgt mod kontant betaling* i egentlig forstand (foran s. 44 f). Ordene »må anses« skal nemlig, som motiverne viser, udtrykke samme tanke som *KL § 16 nr. 2*, hvorefter kontantsælgeren i almindelighed ikke antages at have opgivet sin ejendomsret, medmindre han udtrykkelig eller stiltiende har indrømmet køberen kredit.

Overgivelsen til køberen bør imidlertid opfattes som indrømmelse af kredit, hvis den ikke beror på en fejltagelse eller er foretaget blot til prøve eller andet særlig begrænset formål. Og selv i tilfælde af sidstnævnte art bør det antages, at sælgeren taber retten til at hæve købet, hvis han lader blot nogen tid gå uden at kræve genstanden udleveret. Ellers er det ikke gjort tilstrækkelig klart, at køberen ikke må tilegne sig tingen uden samtidig at betale købesummen. Enhver tilladelse dertil må betragtes som indrømmelse af kredit, selv om køberen ikke får henstand en bestemt tid, jfr. *Kbl § 70*.

Nogle ældre domme har anerkendt sælgerens ret til at påberåbe sig kontant-salg i videre omfang. U 1880.751 og 1879.1124 gør det endogså i tilfælde, hvor aftalen vel brugte udtrykket »kontant«, men samtidig bestemte, at betaling skulle ske inden 14 dage fra fakturadato. Se fremdeles U 1905.408 og 1906.191 H (jfr. 1904.722). Dommen angik salg af cykeldele fra Tyskland »netto kassa efter modtagelsen«. Sælgeren plejede at trække veksler med c. 10 dages løbetid for at give køberen tid til at undersøge varerne. Købet betragtedes som kontantkøb. I øvrigt blev varen først overgivet til *boet*, hvorfor tilfældet nu ville rammes af *Kbl § 41*. Da praksis har ændret sin holdning over for egentlige ejendomsforbehold, er det ret sandsynligt, at man ikke vil følge de nævnte gamle domme, se dog U 1957. 252 SHD. Se endvidere *Illum*, Tingsret 136 f, v. *Eyben* I. 211 f.

Den særlige regel om kontantsælgerens ret til at hæve købet er ikke anerkendt i Norge og Sverige, se *Almén*, *Köp § 28* ved note 112–123 med oplysninger om fremmed ret, *Rodhe* 437 f, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 219 f, *Hellner*, *Köprätt* 102.

I kommende lovgivning bør adgangen til at hæve et kontantkøb efter tingens

## § 12.II.A.2

overlevering i alt fald begrænses og knyttes til skarpe, let konstaterlige betingelser, se hertil *A. Vinding Kruse*, Købelov 15.

Når § 28.2° også i forholdet mellem sælger og køber gør det til hovedreglen, at sælgeren ikke kan hæve købet, efter at salgsgenstanden er overgivet til køberen, kan man nemlig ikke – som ældre forfattere ofte gjorde – begrunde det med, at sælgeren ved at give kredit samtykker i helt at opløse afhængighedsforholdet mellem ydelserne. Dette er der langtfra altid tilstrækkelig grund til at antage. Derimod taler forskellige praktiske hensyn for reglen. Af hensyn til omsætningen og den almindelige kredit er det ønskeligt så meget som muligt at begrænse sælgerens ret til at tage tingen tilbage – i al fald i forhold til køberens kreditorer. – Dette hensyn kunne i og for sig tænkes at føre til en regel, som helt udelukkede sælgeren fra at gøre tilbagetagelsesretten gældende *over for trediemand*. Men hvis man ikke går så vidt, har det dog nogen værdi at afskære tilbagetagelsesretten overalt, hvor den ikke særlig er forbeholdt. Derved begrænses antallet af tilfælde, hvor salgsgenstanden kan tages tilbage, og der skabes klarhed over retsstillingen. Dertil kommer, at sælgerne vel kun ved de færreste ting ville få et pålideligt tvangsmiddel over for køberne i tilbagetagelsesretten. Ved alle de mange ting, der normalt forbruges eller omsættes hurtigt, kunne en sælger ikke ved salget gøre regning på at få mulighed for at tage tingen tilbage.

c) Endelig kan sælgeren hæve købet, *hvis salgsgenstanden først, efter at køberens konkurs er begyndt, er overgivet til konkursboet*. Denne regel kan udledes af Kbl § 41, se nærmere ndfr § 13.III.

I dette ene tilfælde kan en creditsælger altså hæve købet, selv om han ikke har taget forbehold derom. Denne undtagelsesbestemmelse kommer ikke i strid med hensynet til den almindelige kredit, da sælgeren ikke før konkursen har haft genstanden i sin besiddelse.

### 3. Tilbagetagelsesretten over for trediemand

I de tilfælde, hvor sælgeren kan hæve købet, efter at salgsgenstanden er overgivet til køberen, opstår det vigtige spørgsmål, om sælgerens ret til at tage tingen tilbage er beskyttet mod trediemand, og navnlig *om køberens kreditorer kan fortrænge sælgerens ret* ved at gøre udlæg i tingen eller få køberen erklæret fallit.

Efter vor nuværende lovgivning er det hovedreglen, at sælgerens ret

ikke fortrænges ved kreditorforfølgning. At retten må respekteres af køberens konkursbo, fremgår dels af Kbl § 41, dels af KL § 16 nr. 2, der antages at omfatte både salg med ejendomsforbehold og kontant-salg. Sælgerens ret betegnes derfor også som en »*udtagelsesret*«, d.v.s. en ret til at tage tingen ud af boet.

Vor nyeste domspraksis synes dog tilbøjelig til at stille visse krav for at anerkende sælgerens udtagelsesret. Dette står uden tvivl i forbindelse med, at konkurslovens ordning er blevet genstand for alvorlig kritik i senere tid.

Se herom navnlig *Fr. Vinding Kruse*, *Ejendomsretten* II 1208–12, jfr. 802–03 samt i U 1935 B.142, *Ross*, *Ejendomsret og Ejendomsøvergang* kap. IX, *Hillgård*, *Säljarens stoppningsrätt* 162 ff, Udkast til lov om gældsordning §§ 89–93. Se i øvrigt »*Aftaler*« 451 f, *Illum*, *Ejendomsforhold* 91 ff, *Tingsret* 137 ff, *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 230 ff, v. *Eyben* I. 212 ff.

Om udtagelsesrettens historie og om fremmed ret kan foruden til *Fr. Vinding Kruse* henvises til *Hillgård* anf. V. Första avd.

#### B. *Køb med successiv levering og betaling*

Kbl § 29 giver særlige regler om køkets ophævelse, hvor sælgeren skal levere efterhånden og *betaling skal erlægges særskilt for hver levering*. Loven fastslår to punkter.

Forsinkelse med betaling for en enkelt levering giver *som hovedregel* sælgeren ret til at *hæve købet for de følgende leveringers vedkommende*. Han kan gøre det, »med mindre der ikke er nogen grund til at befrygte gentagelse af forsinkelsen«, som f. eks. når pengene vides at være afsendt i rette tid, men er gået tabt undervejs. Når § 29 i modsætning til § 22 opstiller en formodning for gentagelse af forsinkelsen (og således pålægger køberen bevisbyrden), skyldes det, at forsinkelse med pengebetaling i almindelighed har sin grund enten i insolvens, som også må ventes at virke i fremtiden, eller i mangel på god vilje eller ligegyldighed, hvorom det samme må antages.

Det er ikke nok til at afkræfte formodningen, at køberens undladelse begrundes med påstået misligholdelse, se U 1920.881, 1916.69 H. I den sidste sag havde sælgeren erklæret, at yderligere levering var udsat, til misligholdelsen var fjernet. Dette betragtede dommen som en ophævelse. Heraf synes at fremgå, at sælgeren ikke på én gang kan fastholde købet og holde senere leveringer tilbage, til den forsinkede betaling af en tidligere levering erlægges. Det samme er antaget i Sverige, se NJA 1920.1 (TfR 1923.376), *Almén*, *Köp* § 29 ved note 8–9, *Rodhe* 402. Sml *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 197 f.

## § 12.II.B

Reglen i International Kbl art. 75 er fælles for både køber og sælger. Hertil slutter sig en almen regel om anteciperet misligholdelse i art. 76.

Dernæst fastslår § 29, at sælgeren kan hæve købet for de følgende leveringer, selv om § 28.2<sup>o</sup> afskærer ham fra at hæve købet med hensyn til den levering, som ikke er betalt i rette tid.

Når sælgeren undtagelsesvis har bevaret retten til at kræve det allerede leverede tilbage, må han i almindelighed kunne nøjes med at hæve for de fremtidige leveringers vedkommende. Og omvendt kan han nøjes med at hæve med hensyn til den levering, der ikke er betalt i rette tid. Se Sp.D.I § 84 note 26, *Almén* § 29 ved note 10–12 b, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 220 f, *Gaarder*, Kjøp 73. Dette kan næppe gælde, hvor de enkelte leveringer er praktisk nødvendigt sammenhørende. I sådanne tilfælde må sælgeren på den anden side efter omstændighederne kunne hæve købet i dets helhed, jfr. slutningsbestemmelsen i § 22.

### C. Anteciperet forsinkelse

Ligesom det antages om køberen, foran § 9.II.D, må sælgeren kunne hæve købet, *så snart det viser sig, at der vil indtræde en forsinkelse, som giver ham ret til at hæve købet*. En del herhenhørende tilfælde falder allerede ind under § 28 (»foranstaltning«) og § 29. I øvrigt kan som et særlig vigtigt eksempel nævnes, at køberen uden føje »annullerer kontrakten« eller i øvrigt tilkendegiver sælgeren, at det er hans bestemte beslutning ikke at betale i rette tid.

Om den fare for misligholdelse, der beror på køberens insolvens, gælder særlige regler, se ndfr § 13. U 1933.524 har anvendt Kbl § 29 analogt på flere ensartede køb ved betalingsvanskeligheder.

I øvrigt henvises til *Almén*, Köp § 28 ved note 24–50.

At køberen ikke rettidig aftager eller afhenter salgsgenstanden, bebuder vel ikke med sikkerhed forsinkelse med betalingen, hvis det købte ikke skal betales ved modtagelsen eller kontant mod varedokumenter. Men hvis køberen ikke positivt erklærer, at han vil betale rettidig, synes der normalt at være tilstrækkelig grund til at antage, at betalingen vil blive forsinket, jfr. Sp.D.I § 84 ved note 11.

Et ejendommeligt tilfælde af anteciperet mora behandler U 1927.525 H.

## III. SÆLGERENS RET TIL AT FASTHOLDE KØBET

### A. Hvad beføjelsen rummer.

Ifølge § 28 har sælgeren også ret til at »fastholde købet«, d.v.s. kræve kontrakten opfyldt. Han kan derfor fordre den undladte foranstaltning foretaget, og hvis betalingstiden er kommet, kan han kræve købesummen betalt.

Dersom han ikke selv har opfyldt kontrakten fra sin side og ydelserne skal udveksles samtidig, kan køberen i princippet trods forsinkelsen kræve bestemmelserne om *samtidig udveksling* (Kbl §§ 14–16) iagttaget. Hvis sælgeren sagsøger køberen, vil dommen derfor normalt lyde på, at køberen skal betale købesummen mod udlevering af godset, jfr. eksempelvis U 1963.633.

Det er dog tvivlsomt, om dette bør gælde i tilfælde, hvor køberens adfærd bevirker, at sælgerens ydelse ikke uden videre kan være rede til levering eller overgivelse på det tidspunkt, da sælgeren kan kræve betaling. – Som eksempel kan nævnes en bestilling, hvis udførelse sælgeren ikke er i stand til at påbegynde på grund af køberens forhold. – Det har stor betydning for sikkerheden i samhandelen, at sælgerne gennemgående kan regne med, at de aftalte betalingstider overholdes. Dette taler for i sådanne tilfælde uden videre at give sælgeren ret til at kræve betaling til aftalt tid, forudsat at han tilbyder at opfylde fra sin side, så snart han får lejlighed dertil. Den almindelige opfattelse synes dog ikke tilbøjelig til at godkende en sådan fravigelse af Kbl §§ 14–16. Jfr. *Almén*, Köp § 14 ved note 45, *Rodhe* 385, men på den anden side *Rabel* I 131 ff.

Hvor køberen har ansvaret for den foreliggende forsinkelse, synes det særlig nærliggende at give sælgeren dom for købesummen uden at stille overgivelse af salgsgenstanden som betingelse. Sml SHT 1932.239, 1934.21.

Spørgsmålet opstår bl.a. ved *specifikationskøb*, når køberen ikke rettidig giver specifikation, jfr. *Rabel* II 73. I sådanne tilfælde antages det ofte, at sælgeren ikke får ret til selv at træffe de fornødne nærmere bestemmelser om varens form etc., se Sp.D.I § 84 ved note 15, *Almén*, Köp, Tillæg till § 28 ved note 11 a–15 a, U 1920.334 (kun SH), 1909.975. Den sidste dom synes at vise, at sælgeren ikke kan kræve betaling uden at stille salgsgenstanden til rådighed. Dommen dømmer køberen til at give specifikation.

International Kbl art. 67 giver sælgeren ret til under visse nærmere betingelser at foretage specifikation, nærmest i tilslutning til tysk HGB § 375.

Når betaling efter aftalen skal ske en vis tid, f.eks. tre måneder efter leveringen, og leveringen forsinkes på grund af køberens forhold, må sælgeren formentlig kunne *kræve betaling* på det tidspunkt, da betaling skulle være sket, dersom der ikke var indtrådt forsinkelse fra køberens side. Dette kan betragtes som en rimelig ændring af kontrakten, fordi dens forudsætninger er bristede, men sælgeren må i al fald have retten, når køberen er ansvarlig for, at leveringen forsinkes. Herfor *Almén*, Köp § 28 ved note 50 a–53 a.

Et spørgsmål, der kan volde tvivl er, om køberens misligholdelse – uden særlig aftale herom – giver sælgeren *ret til at kræve betaling før den aftalte betalingstid*. Hvis køberen skulle give vekslen, men uden føje nægter at acceptere vekslen, er det antaget i praksis, at sælgeren kan forlange købesummen betalt straks.



## § 12.III.A

Se U 1912.575 H og 812 samt 1953.207, jfr. også 1908.168 (præmisserne, der anerkender sælgerens ret til at hæve, synes ikke at begrunde resultatet) og dertil *Almén*, Köp § 28 note 37 (med oplysninger om fremmed ret, men modsat for svensk ret). Det samme må antages, hvis køberen ikke stiller en betinget sikkerhed eller forringer sikkerheden.

I øvrigt kommer spørgsmålet navnlig frem, når *købesummen skal betales i afdrag*, og ét eller flere afdrag forsinkes. Det må formentlig være hovedreglen, at sælgeren – selv om betalingen af enkelte afdrag forsinkes væsentligt – ikke kan kræve de efterfølgende afdrag betalt straks. Hermed stemmer U 1917.790, 1911.882 og 1009. Se derimod U 1915.461, sml. 1953.207. Jfr. hertil Sp.D.I § 93 note 191. Se også *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 282 f. Med hensyn til køb på afbetaling må i øvrigt mærkes Afbtl §§ 2 og 9 (ndfr s. 170 f og 173).

### B. Begrænsninger i sælgerens ret.

Skønt § 28 intet siger herom, må det antages, at sælgeren *ikke altid kan fastholde købet*.

Der må i al fald gøres en lignende begrænsning som i køberens ret ifølge Kbl § 21 til at kræve levering (ovfr § 9.III). I det omfang, hvori betaling er hindret ved *omstændigheder, som ifølge Kbl § 30 fritager køberen for erstatningspligt*, kan køberen heller ikke tilpligtes at betale købesummen. Hvis hindringen er *varig*, må køberen formentlig kunne erklære sig løst fra aftalen (hæve købet). I handelsforhold må det samme i almindelighed gælde, når hindringen må ventes at vedvare en ubestemt, længere tid.

Der kan fremdeles rejses spørgsmål om at frakende sælgeren ret til at fastholde købet, hvor salgsgenstanden vel kan »leveres«, men dens aftalte *overgivelse til køberen forhindres* ved upåregnelige forhold af helt ekstraordinær art, f.eks. i et afsendelseskøb ved indførselsforbud i det land, hvortil godset efter kontrakten skulle sendes. For en del kan en sådan regel støttes på Kbl § 30, der også omfatter tilfælde, hvor det er blevet umuligt at træffe »foranstaltninger, hvorpå købesummens betaling beror«.

Jfr. hertil *Almén*, Köp § 30 ved note 7 a–9, § 28 note 69, § 24 note 54. I øvrigt kan grundsætningen i sølov § 131 siges at støtte reglen. U 1916.264 går næppe imod den, se derimod NRt 1921.142 (U 1921 B.249).

Køberen kan selvfølgelig heller ikke dømmes til at betale købesummen, når lovgivningen forbyder betalingen.

Om den såkaldte *valutalovgivning* henvises til V ndfr.

Om moratorielovgivning se *Almén* § 28 note 4 a.

Særlig ved *bestillinger* kan man spørge, om køberen ikke må have en vis *ret til at afbestille godset* med den virkning, at sælgeren afskæres fra at foretage tilvirkningen og fastholde købet og får sin ret begrænset

til at kræve erstatning (opfyldelsesinteresse). Da det er ønskeligt fra et alment synspunkt at undgå værdispild, synes man i alt fald, hvor afgørende forudsætninger for købet er bristet, at burde give køberen retten, medmindre det er nødvendigt at fuldføre tilvirkningen for at bevare værdier eller for at afværge, at sælgeren løber øget risiko for ikke at opnå fyldestgørelse.

Jfr. Alm. Del 199 f. Imod sætningen går U 1920.334 H, men her forelå anteciperet misligholdelse fra køberens side, og redaktionsnoten kunne tyde på, at man efter omstændighederne ville finde det rimeligt at tillade afbestilling, hvor der ikke fra køberens side foreligger en misligholdelse, der pådrager ham ansvar. Særlige begivenheder må i øvrigt i kraft af forudsætnings synspunktet kunne bevirke, at sælgeren ikke engang får krav på opfyldelsesinteressen.

Se *Almén*, Köp § 28 note 60, *Axel H. Pedersen*, Juristen 1952.257 ff, *Entreprise* 116 f, *Advokatgerningen I*. 113 f, *Hasle-Nebelong*, Løsprekøb 193 f, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 312, *Augdahl* 225 ff, *Rodhe* 707 ff, *Gaarder*, Køp 63 note 28 og 70 note 2, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 222, *Per Brunsvig* med diskussion på Det 23. nordiske juristmøde. 1963. Se også BGB §§ 649, 651.

På lignende måde kunne der være tale om at give køberen ret til at afbestille det købte for at undgå en dyr transport, når hans forudsætninger for købet er bristet. Herimod *Almén*, Köp § 28 ved note 31 a.

Endelig kan sælgeren tabe ret til at fastholde ved *passivitet* (ndfr VI).

Se i øvrigt *Taxell* TJFF 1949.151 ff, *G. Palmgren* i *Mercator* 1949.

#### IV. SÆLGERENS RET TIL AT KRÆVE ERSTATNING

A. Kbl § 30 bestemmer køberens erstatningsansvar, *når sælgeren hæver købet* efter §§ 28–29, og fastslår, at sælgeren har krav på *skadeserstatning efter reglerne i Kbl § 24*. Køberen ifalder derfor som hovedregel erstatningsansvar, men går dog fri, når muligheden af at opfylde aftalen – d.v.s. at betale eller at træffe den undladte »foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror« – må anses for udelukket ved omstændigheder, der ikke er af sådan beskaffenhed, at køberen ved køkets afslutning burde have taget dem i betragtning.

Ansvarsfrihed for undladelse af at betale vil der herefter vanskeligt blive mulighed for, undtagen hvor lovgivningsforanstaltninger hindrer betaling. Derimod går køberen lettere fri for ansvar, når forsinkelsen består i, at han har undladt andre »foranstaltninger«. Fordi køberen ansvarsfrit kan undlade en vis aftalt foranstaltning, er det dog ikke givet, at han ansvarsfrit kan lade være med at betale købesummen.

## § 12.IV.A

Kbl § 30 må foruden på køb, som sælgeren hæver, anvendes på de køb, som sælgeren ikke har ret til at fastholde.

Reglerne i § 30 om erstatningens størrelse omtales ndfr i § 18.IV.

B. *Når sælgeren fastholder købet*, kan han i al fald kræve *renter* af købesummen efter reglerne i Kbl § 38 (foran § 4.II). Hvorvidt han ved siden deraf kan kræve *erstatning*, afgør Kbl ikke. Men i overensstemmelse med almindelige retsgrundsætninger, nu navnlig Gbl § 62.3°, må det antages, at Kbl § 38 ikke berøver sælgeren ret til erstatning for tab, som renten ikke dækker. Køberens erstatningsansvar må indtræde under samme betingelser, som hvor sælgeren hæver købet. Der opstår særlig ofte spørgsmål om erstatning for kurstab, hvis købesummen er fastsat i fremmed mønt.

Se herom Alm. Del § 10.II.C.4 og Gbl § 7, *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* ad §§ 30 og 38. Sml et særligt tilfælde i SHT 1938.274. Se også *Almén*, *Köp* § 30 note 31, *J. Trolle*, U 1958 B.113 ff, *Hellner*, TfR 1966.313 og 339 f.

Om sælgerens ret til erstatning og renter giver International Kbl regler i art. 68, 82, 84–87. Om renter bestemmer art. 83, at morarenten udgør 1 % over den officielle diskonto i det land, hvor sælgerens forretningssted (eller bopæl) er beliggende. Jfr. *Ole Lando*, *Købet* komparativt 53–55.

## V. VALUTALOVGIVNINGEN

Om den tidligere valutaloggivning henvises til 2.udg. af dette værk s. 87–89, se også *F. Hollensen*, *Sagførerbladet* 1954.315–23. De gældende regler findes i lov 372 23. dec. 1964 om valutaforhold m.v. og bek. om valutaforanstaltninger 199 20. juni 1961.

## VI. SÆLGERENS REKLAMATIONSPLIGT

Kbl §§ 31–32 kræver reklamation i lignende omfang som §§ 26–27. Så længe købesummen ikke er betalt, behøver sælgeren kun at reklamere, hvis han vil fastholde købet og salgsgenstanden ikke allerede er overgivet til køberen, se § 31, der bortset fra den sidste begrænsning svarer til § 26. Er købesummen betalt for sent, eller har køberen for sent truffet sådan foranstaltning, hvorpå købesummens betaling beror, må sælgeren omvendt reklamere uden ugrundet ophold, hvis han vil hæve købet, se § 32. I dette tilfælde kræver Kbl derimod ikke reklamation for at bevare retten til at kræve erstatning, eller for at bevare retten til at kræve aftalte udgifter betalt, se U 1960.941.

Hvis køberen ubeføjet annullerer købet, må sælgeren reklamere, hvis han vil fastholde købet.

Jfr. U 1937.231 H, der anså en reklamation c. 10 dage efter som fyldestgørende, men U 1959.560, hvor reklamation efter 1½ måned var for sent fremsat. Et særligt tilfælde forelå i U 1960.941.

Om de nærmere regler henvises til Sp.D.I § 84.V, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb, *Almén*, Köp. Som teksten er *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 225 f, medens *Gaarder*, Kjøp 74 kræver reklamation, hvis sælgeren ønsker erstatning ud over forhalingsrente, og ligeledes med hensyn til rentekravet, hvis han uden forbehold modtager hovedstolen.

## § 13

### Manglende betalingsevne

#### I. KØBERENS MANGLENDE BETALINGSEVNE (I-V)

Herom er der givet regler i Kbl §§ 39–41. Der trænges til et retligt værn for sælgeren, når der indtræder omstændigheder, som gør det sandsynligt, at køberen ikke kan betale købesummen i rette tid. Det er faren herfor, der kræver særlige regler, og opgaven må være at formindske handelens risiko. Tilfældet har et tydeligt *slægtskab med anteciperet misligholdelse* af betalingspligten. Men de almindelige regler om anteciperet misligholdelse strækker ikke til. Det beror for en del på, at selv en klar insolvens ikke med sikkerhed fører til misligholdelse. Udvikler prisforholdene sig således, at købet vil give køberen en stor fortjeneste, er der sandsynlighed for, at betalingen skaffes til veje af køberen eller hans kreditorer. Derfor er der trang til lovregler, som fastslår nærmere, hvornår sælgeren skal have særlige beføjelser. Efter retsudviklingen at dømme synes der dernæst at være trang til at udforme sælgerens beføjelser noget anderledes end ved anteciperet misligholdelse i al almindelighed. Man kan herefter betegne køberens manglende betalingsevne som *et særegent tilfælde* af anteciperet misligholdelse.

I samme retning Sp.D.I § 85 ved note 5, *Almén*, Köp § 39 ved note 2 a, *Ross*, Ejendomsret og Ejendomsovergang s. 287. Se i øvrigt Alm. Del § 18, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb §§ 39–41, samt *R. Eklund*, *Bomgren* og *Ussing* i SvJT 1942.

## § 13.I.

Sælgeren har de i §§ 39–41 nævnte beføjelser, *selv om køberen er blevet ejer af salgsgenstanden* før den begivenhed, der begrunder anvendelse af reglerne.

Bestemmelserne i §§ 39–41 gælder både om *kontantkøb* og *kreditkøb*, men i visse retninger har kontantsælgeren en endnu stærkere stilling i kraft af Kbl §§ 14–16 samt § 28.2°, jfr. KL § 16 nr. 2. Men § 39 betyder for kontantsælgeren, at han ikke, som ellers foreskrevet i § 15, behøver at sende godset med deraf følgende bekostning i de tilfælde, som § 39 omfatter.

Svensk Kbl § 39 er begrænset til kreditkøb, men ved analogi udstrækker *Almén* reglen således, at resultaterne bliver de samme, som antages at følge af dansk og norsk Kbl. Se herom *Almén*, Köp § 39 ved note 44 og 103.

Kbl §§ 40 og 41 handler udelukkende om konkurs, § 39 derimod såvel om konkurs som om andre tilfælde af manglende betalingsevne. §§ 39–40 fastslår sælgerens beføjelser i tiden, før godset er overgivet til køberen eller hans bo, § 41 handler derimod om forholdet efter en overgivelse.

## II. SÆLGERENS STANDSNINGSRET. KBL § 39

Sælgerens beføjelser *før overgivelse af godset* er 1) at holde godset tilbage, 2) at standse afsendt gods, 3) at hæve købet. Alle disse beføjelser sammenfattes i almindelighed under udtrykket sælgerens standsningsret, skønt dette navn kun helt dækker den ene af dem (nr. 2).

Udtrykket standsningsret bruges af mange – f.eks. af *Fr. Vinding Kruse* – i en endnu videre betydning, således at det også omfatter retten til at kræve godset tilbage, efter at det er overgivet til køberen eller hans bo. Denne sidste beføjelse kaldes da *den »aktive« standsningsret*, og beføjelserne ifølge § 39 *den »passive« standsningsret*. Da det sidste udtryk er mindre træffende og det ligefrem er misvisende at bruge udtrykket standsningsret om retten til at kræve godset tilbage, efter at det er overgivet, har jeg forladt denne sprogbrug. I Sverige anvendes sprogbugen *»passiv och aktiv stoppningsrätt«*.

### A. Almindelige betingelser.

1. En fælles betingelse for disse beføjelser er ifølge § 39, at der *efter køkets afslutning* er indtrådt visse kendsgerninger, som tyder på, at køberen ikke kan betale.

De kendsgerninger, § 39 tillægger betydning, er følgende: 1) at

køberen er kommet under konkurs, 2) at der er åbnet forhandling om tvangsakkord for ham, 3) at han ved eksekution er fundet at mangle midler til at betale sin gæld, 4) at han, hvis han er handlende, har standset sine betalinger eller 5) at *hans formueforhold i øvrigt viser sig at være sådanne, at han må antages at ville være ude af stand til at betale købesummen, når den forfalder.*

Det sidste led må forstås således, at køberens manglende betalings-evne vel ikke behøver at være indtrådt efter købet, men skal have *vist sig for sælgeren* efter købet.

Sælgeren kan derfor ikke påberåbe sig dette led, når han ved købet vidste, at køberen ikke kunne betale, og formentlig heller ikke, når han burde have indset det. Sælgeren har bevisbyrden for, at køberen ikke kan betale. Begrundet tro derpå er ikke tilstrækkelig.

Se i øvrigt Sp.D.I § 85 note 11.

2. Alle sælgerens beføjelser ifølge § 39 falder bort, når der stilles ham *behørig sikkerhed* for købesummens betaling til forfaldstid, se nærmere om retten til at hæve købet ndfr under D. Heraf må atter kunne sluttes, at sælgeren ikke har nogen af beføjelserne, hvis han allerede forud, f.eks. fra køkets afslutning, har sådan sikkerhed. I øvrigt må det særlig fremhæves, at konkursboets erklæring om, at det indtræder i købet, ikke er tilstrækkelig til at udelukke sælgerens beføjelser.

Ved *egentligt kontantkøb* (ovfr § 6.I) følger det imidlertid af Kbl §§ 14 og 15, at sælgeren har ret til at hindre, at godset *overgives* til køberen, indtil denne *betaler købesummen*. Sikkerhedsstillelse er altså ikke tilstrækkelig her. Hvis køberen skal acceptere veksel ved modtagelse af godset, kan denne betingelse heller ikke fraviges, fordi der stilles sikkerhed.

#### B. Sælgerens ret til at holde salgsgenstanden tilbage.

Hvis sælgeren skulle overgive salgsgenstanden umiddelbart til køberen, kan han *nægte at overgive den*. Med hensyn til denne beføjelse har § 39 kun betydning ved salg på kredit. Ved kontantsalg giver Kbl § 14 sælgeren ret til at holde genstanden tilbage, til han får *betaling*.

Hvis sælgeren skulle afsende salgsgenstanden til køberen, jfr. Kbl § 15, kan han ifølge § 39 *undlade at afsende den*. Dette har også betydning, hvor betaling skulle erlægges kontant eller kontant mod konnossement.

## § 13.II.B

Sælgeren må også kunne undlade at afsende godset i tilfælde, hvor salget falder ind under Kbl § 11, og formentlig ved køb med en af de i Kbl § 65 nævnte klausuler, dersom det fremgår af aftalen, at en vis forsendelse skulle foretages. Jfr. hertil *Almén*, Köp § 39 note 100, der går endnu videre, men på den anden side *Hillgård*, Säljarens stoppningsrätt 174 f.

Meget taler for i analogi med Kbl's regel at give den sælger, der har påtaget sig at tilvirke gods efter køberens særlige forskrifter, ret til at undlade tilvirkningen, indtil sikkerhed stilles, jfr. *Almén*, Köp § 39 note 170.

I tilfælde, hvor køberen selv skal hente salgsgenstanden, f.eks. brænde i en skov, uden sælgerens medvirken, må sælgeren også kunne hindre afhentningen. Hvis man på grund af besiddelsesforholdene ikke vil betragte det som en tilbageholdelse af salgsgenstanden, må resultatet kunne støttes på en analogi fra reglerne om standsningsretten, der nu skal omtales. Jfr. *Almén*, Köp § 39 ved note 105 ff.

### C. Kreditsælgerens ret til at standse afsendt gods.

Hvis det drejer sig om et afsendelseskøb, og salgsgenstanden er afsendt fra leveringsstedet, har sælgeren dernæst ret til at *hindre dens overgivelse til køberen eller hans bo*. Denne del af § 39 har kun betydning for kreditsælgeren, da kontantsælgeren kan påberåbe sig § 15.

Retten til at standse afsendt gods på vejen til køberen er oprindelig udviklet igennem engelsk praksis og er nu i England lovfæstet i SGA s. 44–48 (*stoppage in transitu*). Om den historiske udvikling og nutidens fremmede ret må i øvrigt henvises til *Hillgård*, Bidrag til läran om säljarens stoppningsrätt (1923) samt *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten 802–03, 1171 ff, 1209–12; se i øvrigt *Illum*, Tingsret 137, v. *Eyben* I 207, jfr. om dansk ret før Kbl *Lassen* II § 85.

I tidligere tid søgte mange løsningen af problemerne ud fra reglerne om ejendomsrettens overgang. Disse regler har Kbl imidlertid helt afskåret forbindelsen med.

Kbl § 39 giver ikke sælgeren særlige retsmidler til at hindre, at godset udleveres til sælgeren eller hans bo. Standsningen iværksættes bedst, hvis sælgeren har adresseret godset til en trediemand, der ikke er repræsentant for køberen, eller han har ladet konnossement udstede til egen ordre i flere eksemplarer og beholdt et eksemplar. Over for køberens konkursbo vil en henvendelse til boet i almindelighed være tilstrækkelig, da boet på grund af Kbl § 41 ikke kan forbedre sin stilling ved at tage godset hjem.

Hvad der hyppigst har givet anledning til retstvist, er i øvrigt det spørgsmål, *hvornår sælgerens standsningsret ophører*.

Da retten ifølge § 39 går ud på at »hindre overgivelse«, er det klart, at den falder bort, *når salgsgenstanden overgives til køberen eller hans*

*bo.* Efter Kbl's sprogbrug er salgsgenstanden ikke overgivet til køberen derved, at han er blevet ejer af den, eller derved, at transporten er afsluttet, at sælgeren har fuldført de foranstaltninger til at skaffe køberen besiddelsen, som i øvrigt udkræves fra hans side, eller at køberen har fået forsendelsesdokumenter overgivet. Overgivelse foreligger først, når selve den solgte ting er overgivet i køberens faktiske besiddelse eller i personers, som særlig repræsenterer ham, f.eks. køberens folk. Under transporten til bestemmelsesstedet anses tingen dog ikke for overgivet til køberen, selv om den er indladet i skib, der er befragtet af køberen, se Kbl § 62.5°. Standsningsretten ophører på den anden side ved genstandens overgivelse, selv om denne skyldes en fejltagelse fra fragtførerens side.

Trods nogen uklarhed og vaklen i retspraksis, navnlig i de første år efter Kbl, kan de ovfr gengivne regler, der er opstillet af *Jul. Lassen*, TfR 1916.20 ff, nu betragtes som fastslået.

De er også anerkendt af *Almén*, Köp, af *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten 1174 ff, Tinglysning og panteret 1962.86 f, *Eklund*, i TfR 1937.439 f, *Illum* i U 1947 B.190 ff, Tingsret 138 f, v. *Eyben* I 207 ff, *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb 230 ff, *Stig Jørgensen*, Nordisk udredningsserie 1961, 6.33 f, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 227 ff, *Hellner*, Köprätt 114 f, *Portin*, Om köparens dröjsmål 75 ff.

Standsningsretten ophører ikke, fordi køberen får adgang til faktisk at råde over godset og tage det hjem, f.eks. ved at få udleveringsseddel på godset, men hvor han in concreto ikke har gjort det, se U 1923.361, 1929.864, 1935.408, 592 – imod en tidligere dom i 1920.294. –

At køberen har taget en del af godset hjem, udelukker ikke standsning af resten, se U 1923.361, 1929.177, smh U 1914.277.

I senere tid er der navnlig rejst strid om, *hvornår et oplagshus, en speditør eller lignende skal anses som køberens repræsentant*. Der er enighed om, at sælgeren i almindelighed kan standse godset, selv om det er oplagt i havnens pakhús. se U 1929.177, eller hos toldvæsenet, se 1935.408, eller hos den speditør, sælgeren har adresseret det til, U 1958.685, 1957.324 H, *Aa Lorenzen*, TfR 1958.321, U 1962.171 H.

På den anden side er det antaget, at standsningsret er udelukket, når en af køberen dertil engageret speditør har indløst konnossement eller fragtbrev og taget godset hjem til sig, se U 1931.828. Standsningsret antages efter omstændighederne at kunne bortfalde, selv om godset ikke flyttes, nemlig hvis køberen træffer ny aftale med oplagshuset, hvorefter det nu besidder godset på hans vegne, se U 1929.222. Denne dom ses ikke at stride mod U 1929.177, og den stemmer med forudsætninger i flere andre domme, navnlig 1935.409 og 592 (der angår et tvivlsomt grænsetilfælde, se ndfr under F) samt 1961.977, 1909.344. – I 1919.475, der kunne synes at gå i modsat retning, ses dette spørgsmål ikke at være blevet procederet. – Dommen i 1929.222 kritiseres af *Fr. Vinding Kruse*, Ejen-



## § 13.II.C

domsretten 1176 f, jfr. *Eklund* i TfR 1937.440, formentlig uden føje, *Illum* i U 1947 B.195; se hertil *Fr. Vinding Kruse*, Tinglysning og panteret 86 f. Der er en tilstrækkelig klar grænse, når man kun udelukker standsningsret, hvor der føres bevis for en ny aftale, som medfører, at oplagshuset nu besidder på køberens vegne. Hvis en køber skal have godset liggende på lager i nogen tid, er det vigtigt, at han får mulighed for at disponere over det – navnlig for at belåne varerne. – Det ville imidlertid skabe usikkerhed for långiverne, om de ikke kunne give lån på oplagte varer efter at have konstateret, at de lå oplagt for låntageren. Herimod går dog nu den ovennævnte HD i U 1957.324, jfr. TfR 1958.321 (*Aa. Lorenzen*).

Ved at lægge vægt på overgivelsen udstrækker Kbl § 39 standsningsretten så langt, som det overhovedet er muligt i egentlig forstand at standse godset. § 39 følger her den samme linie som Kbl § 15 og § 28.2°. Af disse bestemmelser kan udledes den almindelige grundsætning, at der *selv ved kreditkøb består et afhængighedsforhold mellem ydelserne, lige indtil salgsgenstanden er overgivet til køberen*.

*Virkningen* af, at sælgeren benytter standsningsretten, må være, at han får en lignende stilling som en sælger, der holder godset tilbage i kraft af den første regel i § 39. Både ved at holde godset tilbage og ved at standse det kan sælgeren lægge et pres på køberen, og ikke sjældent vil han derved opnå, at køberen betaler købesummen eller stiller sikkerhed. Hvor sælgeren ikke opnår dette, har standsningsretten værdi ved at holde vejen åben til, at han kan hæve købet.

### D. Sælgerens ret til at hæve købet.

Hvis salgsgenstanden ikke er overgivet til køberen, kan sælgeren endelig hæve købet, *når tiden for leveringen er kommet*, og boet eller køberen ikke på sælgerens opfordring stiller betryggende sikkerhed for købesummens betaling til forfaldstid. – På sælgerens opfordring må sikkerheden stilles ufortøvet.

*Tiden for leveringen* er kommet, *dels* når leveringstiden (ovfr § 5.I) er kommet, *dels* når det tidspunkt er kommet, da sælgeren efter aftalen er beføjet til at levere (sælgerens frigørelsestid), og sælgeren erklærer, at han vil benytte sig heraf.

Reglen om, at sælgeren først kan hæve købet, når tiden for leveringen er kommet, er med føje blevet kritiseret. Det medfører en højst uheldig usikkerhed, at sælgeren således efter omstændighederne må vente en længere tid. Særlig uheldigt er det, at køberen derved ofte får adgang til at spekulere på sælgerens bekostning. Når forretningen

viser sig at give god fortjeneste for køberen, er der udsigt til, at der bliver stillet sikkerhed. Går konjunkturerne den modsatte vej, er det derimod sandsynligst, at sikkerhed ikke bliver stillet. Man burde derfor formentlig give sælgeren ret til at hæve købet, når sikkerhed ikke blev stillet inden en rimelig, kort frist.

En regel, der går lidt i den retning, er allerede gennemført *ved køberens konkurs*. I overensstemmelse med KL § 16 bestemmer Kbl § 40, at sælgeren kan opfordre boet til at erklære, om det vil indtræde i købet, og at han kan hæve købet, hvis boet ikke afgiver bekræftende svar snarest muligt og *senest inden tre uger* eller, om tiden for leveringen eller betalingen indtræffer forinden, da til dette tidspunkt.

Den her satte frist af 3 uger er dog for lang. Norsk og svensk § 40 kræver besked uden ugrundet ophold, jfr. *Almén*, Köp § 40 ved note 13. Det er formentlig også en mangel, at § 40 ikke kræver sikkerhed stillet samtidig. Boet behøver derfor først at stille sikkerhed ved tiden for leveringen i overensstemmelse med § 39.

I *Grosserer-Societetets slutseddelformularer* er det for de klareste insolvenstilfælde bestemt, at en part kan annullere købet, hvis den anden part ikke *straks* på opfordring stiller betryggende sikkerhed. De fleste formularer giver dog i den nyeste affattelse en frist på 2 arbejdsdage.

Som eksempel kan nævnes § 11 i (Københavns) slutseddel for handler i foderstoffer »in loco« eller »leveret«:

»a) Dersom en af de kontraherende parter kommer under konkurs eller standser sine betalinger, eller der åbnes forhandlinger om tvangsakkord for ham, skal medkontrahtenten, straks efter at han er blevet bekendt hermed, telegrafisk/pr. telex opfordre den anden part til at stille betryggende sikkerhed for opfyldelsen af denne slutseddel og har, såfremt en sådan sikkerhed ikke stilles i løbet af 2 fulde arbejdsdage (telegraferings/telexdagen ikke medregnet) valget mellem enten at foretage behørigt dækningskøb/tvangssalg i h. t. § 10, stk. b, dog skal sådant køb/salg ske første hverdag (lørdage og officielle halve arbejdsdage ikke medregnet) efter udløbet af ovennævnte frist, *eller* at lade værdien af varen fastsætte af Voldgiftsudvalget, hvorefter den opståede prisforskel afregnes pro et contra.

b) Det samme gælder, såfremt vedkommende efter forretningens afslutning ved en eksekution er fundet at mangle midler til at betale sin gæld, eller hans formueforhold i øvrigt har vist sig at være således, at han må antages at være ude af stand til at opfylde slutsedlen.«

Om spørgsmålet henvises i øvrigt til *Hillgård* anf. v. 184 ff, *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten 1207–08.

Ved *bestillinger* af ting, der skal tilvirkes efter køberens særlige forskrifter, er der stærk trang til en regel om, at sælgeren kan hæve købet tidligere, jfr. *Almén* Köp § 39 ved note 170.

## § 13.II.E

### E. Andre beføjelser for sælgeren.

§ 39 taler ikke om *skadeserstatning*. Hvis sælgeren ikke hæver købet, men købesummen betales for sent, må sælgeren imidlertid have ret til erstatning under samme betingelser som ved anden forsinkelse med betaling. Da grunden til forsinkelsen er manglende betalingsevne, må køberen være ansvarlig uden hensyn til skyld. Hæver sælgeren købet, må han ligeledes kunne forlange erstatning uden hensyn til skyld.

Hvis sælgeren ikke hæver købet, må han også kunne gøre gældende, at der foreligger fordringshavermora fra køberens side, jfr. Sp.D.I § 85 note 16, men afvigende vistnok NRt 1922.62 jfr. herom *Gaarder*, Kjøp 78 med note 4.

### F. Forholdet til trediemand.

Kbl's regler tager i al fald i første række sigte på forholdet mellem køber og sælger, men da § 39 også handler om køberens konkurs, viser den, at sælgeren kan udøve alle de beføjelser, § 39 hjemler, uden hensyn til køberens konkurs.

Derfra kan atter sluttet, at heller ikke udlæg foretaget af køberens kreditorer hindrer standsning. Om U 1945.857 *Illum* i U 1947 B.191, Tingsret 139 note 17, v. *Eyben* I 210.

At køberens kreditors forfølgning ikke er til hinder for sælgerens ret, er temmelig klart, når man først har løst standsningsretten ud fra det almindelige problem om ejendomsrettens overgang. Så længe køberen ikke har fået godset i sin besiddelse, kan hensynet til kreditorerne ikke føre til at give dem større ret, end køberen selv havde. Jfr. i samme retning *Ross*, Ejendomsret og Ejendomsøvergang 286, men herimod v. *Eyben*. 1.c.

Derimod kan det omtvistes, om *konkursboet* skal respektere en aftale mellem parterne om forkortelse af den frist på tre uger, som Kbl § 40 og KL § 16 nr. 1 giver. Det praktiske liv går ud herfra, som det fremgår af de ovfr omtalte slutseddelbestemmelser. Da KL § 16 på andre punkter viser, at den godkender kontraktsfriheden, er det også nærliggende at lade aftaler som de nævnte binde kreditorerne, medmindre aftalen har til formål særlig at omgå konkurslovgivningens regel. Hvis man ved en reform af konkurslovgivningen bryder med kontraktsfrihedens princip, må resultatet formentlig blive et andet.

Som hovedregel vil heller ikke køberens *overdragelse af godset til trediemand* begrænse sælgerens ret. Hvis godset overgives til tredie-

manden, vil standsningsretten i al fald som oftest være ophørt i medfør af § 39.

I U 1935.592 synes det dog antaget, at sælgeren bevarede standsningsretten i forholdet til køberens konkursbo, skønt køberen gyldigt havde håndpantset godset til en bank. Mod dommen *Illum* i U 1947 B.191, Tingsret 139 med note 17, v. *Eyben* I 210, da godset må anses overgivet til køberens successor, banken. Hvis den fik pantefordringen betalt, måtte banken formentlig anses som besidder på køberens vegne. Se dog *Hasle-Nebelong*, *Løsebrøb* 236.

Sælgeren kan ikke gøre standsningsretten gældende over for den trediemand, der i god tro har erhvervet et *ordre- eller ihænde-haver-konnossement på varerne* gennem overdragelse med den formelle adkomst i orden, se *Sølov* § 166.

Den affattelse, som *Sølov* § 166 fik ved lov 103 6. april 1906, blev ændret i 1937, se nu lovbek 163 af 12 maj 1967. Det tidligere stk. 1, der fastslog, at sælgerens standsnings- eller tilbagetagelsesret ikke bortfaldt derved, at køberen fik konnossement, blev udeladt som overflødig. – Se i øvrigt *Illum* i U 1947 B.195 f.

### III. SÆLGERENS RET TIL AT TAGE GODSET TILBAGE (UDTAGELSESRRET)

Hvorvidt sælgeren har ret til at tage salgsgenstanden tilbage, *efter at den er overgivet til køberen*, beror i almindelighed på Kbl § 28.2°, der er omtalt foran i § 12.II.A. – For konkurstillfælde suppleres § 28 dog af KL § 16 nr. 2, som medfører, dels at sælgeren i almindelighed kan gøre sin ret gældende trods konkursen og således tage salgsgenstanden ud af boet, dels at sælgeren efter omstændighederne kan få ret til at hæve købet tidligere ved at afkræve boet erklæring om dets stilling.

Til disse almindelige regler følger Kbl § 41 en særlig bestemmelse, der giver også kreditsælgeren ret til at tage salgsgenstanden tilbage fra boet, *hvis den efter konkursens begyndelse er overgivet til konkursboet*. Denne »*udtagelsesret*« for sælgeren falder dog bort, hvis boet erklærer, at det vil indtræde i købet og betale købesummen eller på opfordring stiller sikkerhed for dens betaling til forfaldstid. Heraf fremgår det, at årsagen til sælgerens udtagelsesret er, at konkursen fremkalder fare for misligholdelse, og det er åbenbart denne lighed med § 39, der har ført nogle til at bruge udtrykket standsningsret også om udtagelsesretten.

Reglen i § 41 må begrundes med, at denne undtagelse fra hoved-

### § 13.III

reglen i Kbl § 28.2° på den ene side ikke skader den almindelige kredit, og at § 41 på den anden side danner et naturligt supplement til § 39. Uden § 41 ville der jævnlig opstå et kapløb mellem sælgeren og konkursboet om at få godset udleveret, og det ville ofte bero på tilfældigheder, hvem der kom først. Ved hjælp af § 41 opnår man også at hjælpe de sælgere, der ikke har erfaret køberens insolvens tids nok til at standse godset. Det er navnlig ved afsendelseskøb, § 41 får praktisk betydning.

Efter ordene gælder reglen kun, når godset er overgivet til *boet*, men hermed må dog ligestilles, at det efter konkursens begyndelse er overgivet til fallenten og af ham afleveret til boet, jfr. *Lassen* i Sp.D.I § 85 note 44.

Har sælgeren *med kendskab til konkursen* overgivet godset til boet, må det antages, at han ikke kan kræve det tilbage i medfør af § 41. I almindelighed er der ingen trang til at værne sælgeren i sådanne tilfælde, og § 41 er jo givet for at beskytte de sælgere, der ikke kan komme til at udøve standsningsretten. Således også Mot., der støtter resultatet på Kbl § 1.

Kbl § 41 bruger ikke udtrykket »hæve købet«, men giver sælgeren ret til at »kræve genstanden tilbage«. Når sælgeren gør dette, må det dog antages, at han hæver købet.

Hvis sælgeren ikke nøjes med at påberåbe sig køberens konkurs, men der foreligger en – aktuel eller anteciperet – misligholdelse, som ville give sælgeren ret til at hæve købet efter Kbl § 28.1°, kan boet formentlig ikke afværge ophævelsen ved at indtræde i købet og stille sikkerhed. Denne antagelse kan bl. a. få praktisk betydning, hvis køberen har undladt at give en aftalt vekselakcept for købesummen. Der ses ingen betænkeligheder ved at udlede den almindelige grundsætning af § 41, at sælgerens ret til at hæve købet på grund af misligholdelse overhovedet ikke falder bort ved godsets overgivelse, når godset først er blevet overgivet til konkursboet.

Hvis køberen havde betalt en del af købesummen, kan sælgeren kun kræve salgsgenstanden udleveret mod at tilbagegive det betalte beløb, jfr. Kbl § 57 og KL § 16 og nærmere ndfr i § 18.III.

Kbl § 41 siger intet om, hvorvidt sælgeren, der får tingen tilbage, kan kræve *erstatning* for det tab, han lider ved ikke-opfyldelsen. Men det må antages at følge af almindelige regler, at han kan kræve skadeserstatning og anmelde kravet i boet som simpelt konkurskrav.

Har boet afhændet genstanden eller i øvrigt for egen regning rådet således over den, at den ikke kan tilbageleveres i væsentlig uforandret stand, har sælgeren ret til at anse boet som indtrådt i købet, Kbl § 41, 2. punktum. Han kan derfor gøre kravet på købesummen med renter gældende som massekrav.

Hvis sælgeren foretrækker det, kan han rejse erstatningskrav mod boet – ligeledes som massekrav – for så vidt betingelserne for erstatningsansvar foreligger. Det udelukker ikke nogen af de nævnte beføjelser, at sælgeren kan vindicere genstanden fra den trediemand, til hvem boet har overdraget og overgivet den.

#### IV. FORSKELLIGE OPFATTELSE AF STANDSNINGS- OG TILBAGETAGELSESRETTEN

Det er allerede fremhævet, at reglerne i Kbl §§ 39–41 kan betragtes som en særlig del af reglerne om anteciperet misligholdelse. De kan imidlertid også betegnes som *særlige anvendelser af forudsætningssynspunktet*. Sælgeren kan kun gøre de i §§ 39–41 hjemlede beføjelser gældende, når hans forudsætninger om køberens betalingsevne er bristet. For standsningsrettens vedkommende fremgår dette klart af § 39, som kun griber ind, når der *efter køkets afslutning* er indtrådt begivenheder, som kan siges at have bragt sælgerens forudsætninger til at briste. Kbl § 41 begrænser vel ikke sin regel på tilsvarende måde, men det antages, at sælgeren ikke har ret til at tage godset tilbage, når han har overgivet det til boet med kendskab til konkursen.

Der er ikke noget i vejen for på én gang at sidestille reglerne med anteciperet misligholdelse og at føre dem ind under forudsætningssynspunktet. Retten til at hæve købet på grund af anteciperet misligholdelse er også udslag af forudsætningssynspunktet.

Forudsætningssynspunktet er lagt til grund allerede før Kbl bl. a. af *E. Møller*, Forudsætninger 96, *Lassen II* 115. Imod Lassens nærmere formulering af forudsætningen kan der rejses visse indvendinger, jfr. bl. a. *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten 1205–07. Med en mere objektiv forudsætningslære falder de bort. Når almene retshensyn er afgørende for, hvornår en forudsætning er relevant, er der intet mærkeligt i, at forudsætningens relevans i almindelighed bortfalder, når godset overgives til køberen. Derfor har jeg fastholdt synspunktet, se »Aftaler« 482.

Mod forudsætningssynspunktet fremhæver *Fr. Vinding Kruse* yderligere, at sælgeren ikke med virkning for sine kreditorer kan give afkald på sin standsningsret (og udtagelsesret). Denne sætning ville i og for sig ikke være uforenelig med synspunktet, men er i øvrigt næppe rigtig. Spørgsmålet er formentlig uden praktisk interesse. Det er vanskeligt at tænke sig en sælger, som loyalt giver afkald på sin egen standsningsret og udtagelsesret – ikke blot på sit eventuelle konkursbos! – Men hvis det skulle forekomme, ser jeg ikke nogen afgørende grund for at tilsidesætte aftalen. I Frankrig antages det, at sælgeren forud kan give afkald på standsningsret, se *Planiol et Ripert*, *Traité pratique de droit civil X* no. 157.

## § 13.IV

*Fr. Vinding Kruse* anlægger selv det synspunkt, at reglerne om standsningsretten (og udtagelsesretten) er udtryk for »kontrahentbeskyttelse over for tredie-mand« på lignende måde som den såkaldte prioritetsvirkning, se *Ejendomsretten* s.1170. Det er forståeligt, at Vinding Kruse fremdrager dette synspunkt, da han er kommet ind på problemet i forbindelse med de andre spørgsmål om retsbeskyttelse over for tredie-mand, som man har behandlet i læren om ejendomsrettens overgang. Og det er jo rigtigt, at sælgerens beføjelser ifølge Kbl §§ 39–41 ikke fortrænges ved retsforfølgning fra køberens kreditorer. Men dette udelukker på ingen måde, at §§ 39–41 hviler på forudsætningssynspunktet. Vinding Kruses synspunkt dækker ikke reglerne i deres helhed. Det ses bl. a. af, at § 39 for en stor del handler om sælgerens beføjelser *i forhold til køberen selv*. Den giver jo sælgeren standsningsret i flere tilfælde, hvor der ikke foreligger nogen kollision med køberens kreditorer. Sælgeren må i øvrigt have standsningsretten, selv om køberen overhovedet ikke har andre kreditorer. Grundlaget for alle sælgerens beføjelser ifølge §§ 39–41 er derimod forudsætningssynspunktet. Det er de beføjelser, der støttes på forudsætningssynspunktet, som loven udstyrer med retsbeskyttelse mod tredie-mand, d.v.s. mod køberens konkursbo.

Når sælgerens beføjelser ifølge §§ 39 og 41 er udrustet med retsbeskyttelse mod køberens kreditorer, beror det på, at det her kan forenes med hensynet til den almindelige kredit og til omsætningen således at lade kreditorerne respektere de beføjelser, der følger af retsforholdet mellem sælger og køber. Dette er allerede omtalt i det foregående. Derimod gør de nævnte almene hensyn det betænkeligt at give sælgeren *udtagelsesret* uden for Kbl § 41 og i al fald at anerkende udtagelsesretten i så vidt omfang, som det er sket ved KL § 16. Dette er med styrke gjort gældende af Vinding Kruse.

Se i øvrigt til det udviklede *Ross*, *Ejendomsret* og *ejendomsovergang* 286 f, v. *Eyben* I 166 f, 207 f m. henv.

International Kbl art. 73 er mere abstrakt formuleret end Kbl § 39, men dens princip modsvarer reglen i § 39. Se *Ole Lando*, *Købet* komparativt 55–59.

## V. KØBERENS KONKURS VED KØBETS INDGÅELSE

Hvis *køberen* var under konkurs allerede ved *købets indgåelse*, men sælgeren var uvidende herom, vil sælgeren som oftest kunne kræve sig løst fra kontrakten enten i medfør af Aftl §§ 30 eller 33 eller – hvis løftemodtageren burde have set sælgerens vildfarelse – i kraft af almindelige retsgrundsætninger, se »Aftaler« 173, 178, jfr. også *Lassen* i Sp.D.I § 85 efter note 8. Når sælgeren således har ret til at frigøre sig helt fra kontrakten, må han formentlig også kunne nøjes med at gå frem efter reglerne i Kbl § 39.

## VI. SÆLGERENS MANGLENDE BETALINGSEVNE

Kommer sælgeren *under konkurs*, efter at købet er indgået, griber de almindelige regler i KL § 16 og § 4 ind.

*Så længe købesummen ikke er betalt*, kan køberen hæve købet, hvis boet ikke indtræder i købet efter reglerne i KL § 16 nr. 1. Skulle køberen betale købesummen forud, må han have ret til at holde købesummen tilbage, indtil det viser sig, om boet indtræder.

*Var købesummen betalt*, er køberen ikke ved selve betalingen afskåret fra at hæve købet, men i almindelighed har han kun et simpelt konkurskrav og vil navnlig ikke have ret til at tage det betalte ud af boet. Noget andet gælder dog ifølge KL § 4, dersom købesummen er tilgået boet, efter at det er taget under konkursbehandling.

I så fald bliver boet forpligtet til at opfylde kontrakten, hvis det tilegner sig købesummen. Køberen må have ret til at kræve besked om boets stilling, og samtidig må han kunne meddele, at han forlanger købesummen tilbagebetalt, hvis boet ikke indtræder i kontrakten. Såfremt boet da ikke uden ophold erklærer sig villig til at tilbagebetale købesummen og faktisk gør det, kan køberen betragte boet som indtrådt i købet, således at sælgerens forpligtelser påhviler det som masseforpligtelse. Er boet herefter – eller ved udtrykkelig erklæring derom – indtrådt i kontrakten, må køberen lade sig nøje dermed. Han kan ikke forlange sikkerhed stillet af boet. Men hvis boet senere misligholder kontrakten, kan han hæve købet efter almindelige regler.

Se hertil *Fr. Vinding Kruse*, Ejendomsretten 1178 f. Den tvivl, som fortolkningen af KL § 4 giver anledning til ved indskuddet »selv som skyldneren ikke alt tidligere havde erhvervet ejendomsret derover«, kan vanskelig få betydning med hensyn til købesummer, da sælgeren næppe nogen sinde bliver ejer af købesummen, før han modtager pengene. Se i øvrigt om fortolkningen *Lassen II* § 85 med henvisninger. I al fald efter at Kbl har skilt disse spørgsmål ud fra læren om ejendomsrettens overgang, bør Lassens fortolkning næppe opretholdes.

Hvis der efter købets afslutning for sælgerens vedkommende indtræder *andre af de omstændigheder, som Kbl § 39 nævner*, end konkurs, må § 39 formentlig kunne anvendes analogt.

Se herom nærmere Alm. Del § 18. Om svensk ret se *Almén*, Köp rubriken till §§ 39–41 i begyndelsen.

Når køberen er *separatist* m.h.t. salgsgenstanden kan han selvsagt forlange, at boet udleverer genstanden. Men han kan også, dersom boet misligholder fallentens forpligtelse til at levere i sådanne tilfælde, vælge at hæve kontrakten og gå frem efter KL § 16. Se hertil Alm. Del 175 f.



## § 14

### Fordringshavermora

I. *Køberens* fordringshavermora skal omtales først (I–IV). Herom handler Kbl §§ 33–37.

Disse bestemmelser skal ifølge § 33 anvendes, når køberen undlader at afhente eller modtage salgsgenstanden i rette tid, eller hans forhold i øvrigt har bevirket, at den ikke i rette tid er blevet overgivet i hans besiddelse.

Kbl behandler ikke sådant forhold fra køberens side som misligholdelse. Den giver hverken sælgeren hjemmel til at kræve salgsgenstanden aftaget, at hæve købet eller at kræve opfyldelsesinteresse. Sælgeren bliver heller ikke frigjort for sin forpligtelse uden videre. Derimod lader §§ 33–37 retsforholdet undergå en række ændringer, der tilsigter at værne køberens interesser, men samtidig at hindre, at køberens forhold medfører væsentlig øgede byrder for sælgeren.

Lovens holdning er uden tvivl påvirket af en opfattelse, der fra tysk romanistisk videnskab var trængt ind i nordisk litteratur. Efter denne lære har køberen ingen pligt til at modtage salgsgenstanden eller skille sælgeren af med den. At han ikke aftager den, vil blot sige, at han ikke benytter sin ret til at kræve ydelsen. Direkte er denne lære dog ikke fastslået i Kbl. Derfor må det nærmere undersøges, hvorvidt dens konsekvenser kan fraviges.

Se hertil Alm. Del § 19.I, IV og V.

#### II. BETINGELSERNE FOR ANVENDELSE AF §§ 33-37

1. Reglerne gælder, når *køberens forhold har bevirket, at salgsgenstanden ikke i rette tid er blevet overgivet i hans besiddelse*. Det kan bero på, at køberens forhold forhindrer selve overgivelsen, f.eks. hvis han undlader at afhente de ting, han skulle hente, eller nægter at modtage tingen, som sælgeren tilbyder. Men det kan også bero på, at køberen bærer sig således ad, at sælgeren får ret til at lade være med at overgive ham genstanden. Ret hertil kan sælgeren f.eks. få, hvis køberen ikke betaler købesummen eller akcepterer veksel for den, eller hvis det viser sig, at han ikke kan betale, jfr. Kbl § 39.

Som disse eksempler viser, vil det forhold fra køberens side, som

beskrives i § 33, meget hyppigt være en aktuel eller anteciperet misligholdelse med betalingen. Der kan da siges at foreligge *blandet fordringshavermora og misligholdelse* med betalingen (»skyldnermora«). §§ 33–37 omfatter også disse tilfælde, men fastslår kun retsstillingen for de tilfælde, hvor sælgeren ikke påberåber sig misligholdelsen med betalingen, men udelukkende den i køberens forhold liggende hindring for salgsgenstandens overgivelse. Hvorvidt sælgeren, samtidig med at gå frem efter §§ 33–37, kan påberåbe sig reglerne om misligholdelse af betalingen, undersøges ndfr under III.G. *Foreløbig forudsættes det, at sælgeren nøjes med at påberåbe sig fordringshavermorasynspunktet.*

2. *Hindringen skal ligge i køberens forhold.* Det gør den ikke, hvis der ganske vist lå en hindring i køberens forhold, men sælgeren også bortset fra denne hindring ikke var i stand til og rede til at erlægge rigtig ydelse, og heller ikke hvis sælgeren, uden at det retfærdiggøres ved køberens forhold, undlader at tage de skridt, han skulle tage, for at skaffe køberen genstanden. Derimod behøver hindringen ikke at kunne *tilregnes* køberen eller hans folk. §§ 33–37 må anvendes, selv om det uden køberens skyld er blevet ham umuligt at modtage genstanden.

De må formentlig anvendes, selv om køberens forhold gør det *umuligt for sælgeren* at udføre, hvad der efter kontrakten påhvilede ham. Se hertil nærmere Lassen I § 62 note 57 og Oertmann, Kommentar z. BGB § 293 anm. 3.b med henvisninger. Noget andet gælder dog, hvis de indtrufne omstændigheder undtagelsesvis efter forudsætningsreglerne bevirker, at kontrakten ikke mere binder køberen, se herom bl. a. Ussing, Forudsætninger 144–47, 151–56.

På den anden side kan §§ 33–37 ikke anvendes, hvis køberens undladelse af at modtage genstanden *retfærdiggøres ved sælgerens forhold*. – Som eksempel kan nævnes, at sælgeren stiller uberettigede vilkår for at levere.

Endelig må sælgerens ret til at anvende §§ 33–37 formentlig *falde bort*, når indtrufne omstændigheder bevirker, at *han mister retten til at fastholde købet*, d.v.s. til at tilbyde salgsgenstanden (naturalopfyldelse). – Det er omtalt foran i § 12.III, at *ekstraordinære begivenheder* samt adgangen for køberen til *afbestilling* kan have denne virkning. – Hvis køberen i et sådant tilfælde meddeler, at han hæver købet eller endelig afviser naturalopfyldelse, har sælgeren formentlig ingen ret til længere for køberens regning at drage omsorg for genstanden eller at sælge den. Reglerne i §§ 33–37 er jo udtryk for, at sælgeren fastholder købet. Jfr. Almén, Köp § 34 ved note 43 a–49. Den sidstnævnte begrænsning ses

## § 14.II.2

ikke opstillet af *Jul. Lassen*, og *Almén*, Köp § 36 ved note 3 kunne tyde på en modsat opfattelse, men en sådan ville formentlig føre til urimelige resultater.

Se i øvrigt til det foregående Alm. Del 182, 186–87.

Fordringshavermora vil i almindelighed også foreligge, når køberen på grund af *valutalovgivningen* ikke kan betale, men i særlige tilfælde kan vanskelighederne bevirke, at sælgeren ikke kan fastholde købet, se foran § 12.V.

3. Det, der skal være blevet hindret, er, at salgsgenstanden overgives *i rette tid*. Dette udtryk må her betyde sælgerens frigørelsestid.

Tidspunktet må i almindelighed bestemmes efter de grundsætninger, der er udviklet i Alm. Del 183 f. Er der fastsat et tidsrum for leveringen, jfr. Kbl § 13 og foran § 5.II, kommer sælgerens frigørelsestid ved tidsrummets begyndelse, medmindre det fremgår af omstændighederne, at spillerummet er fastsat i køberens interesse. Et eksempel på dette sidste er de køb, der falder ind under Kbl § 17.2 °.

## III. VIRKNINGERNE AF KØBERENS FORDRINGSHAVERMORA

Køberen værnes ved, at sælgeren bliver forpligtet til i et vist omfang at varetage hans interesser – ved at passe på tingen og efter omstændighederne sælge den. – Endvidere får køberen ret til enten at få salgsgenstanden eller de værdier, som sælgeren måtte have indvundet ved hjælp af den.

Sælgeren beskyttes, dels ved at de omtalte pligter begrænses stærkt, dels ved at han bevarer retten til købesummen og får en vis ret til at kræve erstatning. På den anden side viser § 33 ved ordene »benytter den ret til at hæve købet, som efter § 28 måtte tilkomme ham«, at *sælgeren som regel ikke kan hæve købet*. Fremdeles må det antages, at han i almindelighed heller ikke kan få køberen dømt til at modtage salgsgenstanden eller skaffe sælgeren af med den.

Om den ikke helt klare praksis se Alm. Del 201 f.

### A. Sælgerens omsorgspligt.

I almindelighed er *sælgeren forpligtet til at drage omsorg for salgsgenstanden for køberens regning*, indtil forsinkelsen ophører, eller sælgeren benytter den ret til at hæve købet, som efter § 28 måtte tilkomme ham, se § 33.

Heri ligger på den ene side, at sælgeren skal træffe forsvarlige foranstaltninger for at bevare genstanden, på den anden side, at han herved handler for køberens regning. Udgifterne skal altså falde købe-

ren til last, men de indtægter, som tingen afkaster, regnes omvendt køberen til gode.

Tilsidesætter sælgeren sin omsorgspligt, og medfører det, at salgsgenstanden forringes eller går tabt, har køberen ikke blot ret til at kræve erstatning, men også til at hæve købet, se angående forringelse Kbl § 42 smh. m. § 44. Om ansvarsbetingelserne og omsorgspligtens udstrækning se Alm. Del 192–94, 195–96 samt U 1947.260 H og 1958.851 H, *Gomard*, Erstatningsregler 267 f.

Omsorgspligten begrænses dog ved forskellige regler.

1. Ved *forsendelseskøb* har sælgeren i almindelighed ingen omsorgspligt, hvis genstanden er sendt til en anden plads og kommet til bestemmelsesstedet. For dette tilfælde fastsætter Kbl § 33, at omsorgspligt kun påhviler sælgeren, når der på bestemmelsesstedet findes nogen, som på hans vegne kan tage salgsgenstanden i besiddelse, og sådant kan ske uden væsentlig omkostning eller ulempe.

Denne regel gælder ikke alene om afsendelseskøb, men også om forsendelseskøb med klausulen »leveret« eller andre lignende klausuler (Kbl § 65).

En forudsætning for sælgerens omsorgspligt må det i almindelighed være, at han eller nogen på hans vegne har fået kundskab om, at køberen afviser salgsgenstanden. Hvorvidt omsorgspligt påhviler sælgeren, når forsendt gods ankommer på andet sted end bestemmelsesstedet, f.eks. når det i strandingstilfælde oplægges i mellemhavn, tilsigter Kbl, som det fremgår af motiverne, ikke at afgøre.

2. Kbl § 34 giver dernæst under visse betingelser sælgeren ret til at sælge genstanden for køberens regning.

*»Kan sælgeren ikke uden væsentlig omkostning eller ulempe vedblive med at sørge for genstanden, eller råder køberen ikke over den inden rimelig tid, efter at han dertil er opfordret, har sælgeren ret til at sælge den for køberens regning. Forinden salg finder sted, har sælgeren såvidt muligt at give køberen betimeligt varsel.«*

Det beløb, der kommer ind ved salget, tilkommer køberen i stedet for salgsgenstanden med fradrag af udgifterne ved salget. Men salgets virksomhed er ikke betinget af, at den indvundne købesum overgives til køberen eller deponeres til fordel for ham, eller af, at der gives køberen meddelelse om stedfundet salg.

Salget kan ske på en hvilken som helst måde, også underhånden. Men sælgeren skal foretage salget under tilbørlig hensyntagen til køberens interesser. Som sikker vej anviser § 34 salg enten ved autoriseret mægler, som er underrettet om salgets art, på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, eller ved en forsvarlig bekendtgjort og afholdt

## § 14.III.A.2

auktion. Er salget sket på en af disse måder under forsvarligt valg mellem dem, kan køberen ikke gøre nogen indsigelse mod den opnåede pris.

Se herved dog U 1935.95 H om et tilfælde, hvor sælgeren selv havde købt genstanden på auktionen for et beløb, der åbenbart stod i misforhold til værdien.

3. Når sælgeren efter § 34, 1. punktum har ret til at sælge genstanden, men salg ikke kan finde sted, eller det er åbenbart, at omkostningerne ved et salg ikke kan dækkes af salgssummen, har sælgeren *ret til at skaffe genstanden bort* (*»prisgive«* den), se § 34, sidste punktum. Går sælgeren denne vej, har han krav på købesummen med renter, ganske som hvis køberen havde modtaget tingen.

4. Hvis sælgeren har ret til at hæve købet, ophører hans omsorgspligt selvfølgelig, når han hæver købet.

5. Hvis salgsgenstanden er *penge eller værdipapirer*, kan sælgeren *deponere* ydelsen i Nationalbanken eller andet anerkendt forvaringssted efter reglerne i L 29 16 februar 1932. Gør han det, bliver han stillet, som om han havde opfyldt sin forpligtelse.

Se herom Alm. Del § 35.I.

### B. Salgspligt.

I særlige tilfælde er sælgeren ifølge § 35 *forpligtet til at sælge genstanden* af hensyn til køberens interesser. Det er en naturlig videreførelse af reglerne om sælgerens omsorgspligt. Salgspligten indtræder, *når genstanden er udsat for hurtig fordærvelse eller dens bevaring vil medføre uforholdsmæssigt store omkostninger* – som jo ville gå ud over køberen. – Kan salg på nogen af de i § 34 omhandlede måder ikke uden skade opbie, skal genstanden sælges som bedst ske kan.

Sælgeren antages ikke at have salgspligt, fordi der opstår fare for stærkt prisfald, Sp.D.I § 86 note 39, jfr. dog U 1926.885 note 3, *Hasle-Nebelong*, Løspørkøb 219.

Om virkningen af, at salg ikke foretages, U 1943.995 H, 1942.478 H.

### C. Begrænset erstatningsret.

Har forsinkelse fra køberens side påført sælgeren *udgifter til genstandens bevaring eller anden forøget omkostning*, kan sælgeren efter § 36 fordrer erstatning og til sikkerhed for denne holde genstanden tilbage.

Erstatningen tilkommer sælgeren, selv om omkostningerne ikke kommer køberen til gode, fordi salgsgenstanden går til grunde, inden han får den. Efter ordene har sælgeren krav på godtgørelse for omkostninger til alle de skridt, som §§ 33–35 kræver eller tillader, altså også til prisgivelsen efter § 34, skønt sælgeren i almindelighed iværksætter den af hensyn til sine egne interesser. Kbl § 36 kan derfor siges at pålægge køberen ansvaret for, at sælgeren kan komme af med genstanden uden udgift.

§ 36 må vistnok også give sælgeren ret til erstatning for øgede omkostninger ved opfyldelsen af de kontraktmæssige pligter, f.eks. dyrere produktion, transport eller forsikring. *Almén*, Köp § 36 ved note 34–35 antager dette, når sælgeren ikke har ret til at hæve kontrakten.

Da § 36 ikke tillægger sælgeren ret til at »kræve skadeserstatning« således som talrige andre bestemmelser i Kbl, må man antage, at sælgeren som hovedregel ikke har ret til at kræve opfyldelsesinteressen efter almindelige regler herom. Men som oftest opnår han samme økonomiske stilling ved at gå frem efter reglerne i §§ 33–37. Hvis der samtidig foreligger misligholdelse med betalingen, kan sælgeren kræve erstatning efter almindelige misligholdelsesregler.

Særlig omstridt er det, om sælgeren kan kræve erstatning for tab, han lider, ved at salgsgenstanden gør skade på hans person eller gods, f.eks. ved at et solgt husdyr smitter andre dyr eller sparker eller bider mennesker. Den overvejende opfattelse i nordisk litteratur er, at sælgeren i almindelighed ikke kan kræve erstatning for tabet – undtagen i de særlige tilfælde, der omtales ndfr under IV. Afvigende *Almén*, Köp § 36 ved note 35 a–42.

#### D. Ret til købesummen. Risikoens overgang.

Sælgeren beholder, såfremt han ikke hæver købet, retten til *købesummen*, eventuelt med renter efter § 38. Denne ret har sælgeren, selv om tingene er solgt eller prisdelt eller handelslig gået til grunde eller forringet. Ved genuskøb gælder det sidste dog kun, hvis bestemte genstande var udskilt for køberen før skaden. Dette følger af § 37, der er omtalt ovfr i § 7 sammen med de øvrige regler om faren for salgsgenstanden.

Bortset fra de nysnævnte tilfælde kan sælgeren i almindelighed kun kræve købesummen mod samtidig at stille salgsgenstanden til køberens rådighed, jfr. Kbl §§ 14–15. Meget taler dog for at gøre visse undtagelser fra denne regel, se ovfr § 12.III.A.

*E. Opgøret i øvrigt.*

Skønt Kbl intet siger derom, må sælgeren ved opgøret med køberen regne denne til gode, dels hvad han selv har sparet af udgifter på grund af køberens forhold, dels hvad han har indvundet ved at råde over salgsgenstanden. Med hensyn til udbytte må reglerne i Kbl §§ 18–20 dog anvendes.

Selv om der undtagelsesvis ved salg af tingen er indkommet mere end købesummen, må det indkomne regnes køberen til gode, når sælgeren går frem efter §§ 33–37. Han har kun ret til at beholde det indkomne, når han hæver købet. Men dette kan han som regel i de talrige tilfælde, hvor der tillige foreligger misligholdelse med betalingen (ndfr G), forudsat at han ikke ved bindende meddelelse til køberen eller på anden måde har tabt sin ret til at hæve købet.

I de fleste tilfælde vil resultatet af det økonomiske opgør være, at sælgeren har krav på et beløb hos køberen. Men undertiden – vel navnlig hvor købesummen var forudbetalt – kan det være køberen, der har krav på et beløb. Hvis køberen i et sådant tilfælde nægter at modtage beløbet, kan sælgeren frigøre sig ved at deponere det til fordel for køberen i overensstemmelse med deponeringsloven.

*F. Kbl's hovedsynspunkt.*

De fremstillede regler viser, at fordringshavermora fra køberens side som hovedregel ikke har de virkninger, der sædvanlig er knyttet til misligholdelse. Herved afviger Kbl fra mange fremmede lovgivninger, og det er et spørgsmål, om Kbl's ordning legislativt er at foretrække.

I International Kbl art. 56, 65–68, er køberens modtagelse af godset gjort til en pligt således, at fordringshavermora også giver sælgeren de sædvanlige misligholdelsesbeføjelser. Men i øvrigt indeholder art. 91–95, 98 regler, som modsvarer Kbl's §§ 33–37.

Om misligholdesspørgsmålet henvises til *Alm. Del* 200 ff. Det er blevet gjort til genstand for en indgående drøftelse af *Portin*, Om köparens dröjsmål, anm. af *Stig Jørgensen*, U 1962 B.278. Se også *Ole Lando*, Købet komparativt 59 ff.

*G. Blandet fordringshavermora og misligholdelse med betalingen.*

Hvis køberens forhold tillige er aktuel eller anteciperet misligholdelse eller falder ind under Kbl § 39, kan sælgeren gå frem efter denne bestemmelse eller efter §§ 28–32. Så længe sælgeren har ret til at fast-

holde købet og gør dette, må han imidlertid samtidig kunne påberåbe sig §§ 33–37.

Hvis derimod sælgeren hæver købet, kan der fra ophævelsens øjeblik ikke mere indtræde nogen af de virkninger, §§ 33–37 hjemler, jfr. ordene i § 28 »eller . . . hæve købet«.

Se hertil Alm. Del 206 f. Noget afvigende *Lassen* i Sp.D.I § 86 ved note 4.

Retten til at hæve købet taber sælgeren formentlig ikke ved at meddele køberen, at han vil sælge genstanden for hans regning, jfr. Sp.D.I § 86 note 35.

#### IV. SÆRLIGE TILFÆLDE, HVOR KØBERENS FORHOLD BETRAGTES SOM EN MISLIGHOLDELSE

I særlige tilfælde kan der dog indtræde misligholdelsesvirkninger, når køberens forhold hindrer afvikling.

1. Det kan være aftalt eller følge af særlig handelsbrug eller sædvane, at køberen er *forpligtet til at modtage tingen eller dog til at skille sælgeren af med den*. Når det ved købets indgåelse måtte stå klart for køberen, at sælgeren havde særlig interesse i at komme af med tingen, vil domstolene vistnok være ret tilbøjelige til at antage, at køberen har forpligtet sig til at skille sælgeren af med salgsgenstanden. Således når byggematerialer sælges fra et hus, der rives ned, og jævnlig, når en fabrik sælger affaldsprodukter eller en ophørende forretning sælger restlageret under ét, og overhovedet, når salg åbenbart sker for at skaffe lagerpladsen fri.

I sådanne tilfælde må sælgeren kunne kræve erstatning under lignende betingelser som ved ikke-erlæggelse. Han må også kunne hæve købet, når forsinkelsen har afgørende betydning.

Se hertil Alm. Del 200–201.

2. Der er også stærk trang til at gå ud over reglerne i §§ 33–37 ved *bestillinger* af ting, som sælgeren skal tilvirke, og i andre tilfælde, hvor kontraktens opfyldelse forudsætter en betydelig arbejdspræstation fra sælgerens side.

I sådanne tilfælde bør sælgeren have ret til at hæve købet, når hans arbejdspræstation, f.eks. tilvirkningen, forhales ved køberens forhold og forsinkelsen har afgørende betydning.

Noget tvivlsommere er det, om sælgeren også bør kunne kræve erstatning efter almindelige misligholdelsesregler.

Herom Alm. Del 204–206, *Hasle-Nebelong*, *Løspørekøb* 214.



## V. SÆLGERENS FORDRINGSHAVERMORA

Kbl giver ingen regler om virkningen af, at sælgerens forhold bevirker, at købesummen ikke bliver betalt. Hvis det sker, må man anvende de almindelige regler om fordringshavermora ved pengeskyld, se herom Alm. Del § 19, navnlig III.D, og § 35.I.

## § 15

### Mangler ved salgsgenstanden

Kbl §§ 42–54 handler om mangler ved salgsgenstanden og behandler mangler som en misligholdelse, der kan give køberen en række beføjelser. Foruden at hæve købet og at kræve erstatning kan køberen kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen og ved genuskøb yderligere kræve omlevering eller efterlevering.

Om fremmed ret henvises til *Almén*, *Köp* og *Rabel* II 101 ff. International Kbl har regler om mangler i art. 33 ff. Jfr. *Ole Lando*, *Købet* komparativt 65 ff.

#### I. HVAD »MANGEL« ER

Grundbetingelsen for alle de nævnte beføjelser er, at salgsgenstanden »lider af en mangel«, se §§ 42 og 43. Hvad der ligger heri, har købeloven ikke gjort noget forsøg på at bestemme nærmere. Den viser dog, at dens regler omfatter både kvalitetsmangler og kvantitetsmangler.

Om mangelsbegrebet kan særligt henvises til: *P. Spleth*, TfR 1947.154 ff, U 1955 B.61 ff, 1962 B.214 ff, *Almén* *Köp* §§ 42, 43, *Hasle-Nebelong*, *Løspørgekøb* §§ 42, 43, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 41 ff, *Købelov* 17 ff, *Illum*, U 1954 B.319 ff, v. *Eyben*, *Juristen* 1954.471 ff, *Thøger Nielsen*, U 1955 B. 233 ff, *Stig Jørgensen*, U 1951 B. 272 ff, *Fire afhandl.* 39 ff, *Tamm*, U 1955 B. 153 ff, *Illum*, U 1954 B. 317 ff, *Hurwitz*, *Husdyrvoldgift* 50 ff, *Gomard*, *Erstatningsregler* 295–300, *Hellner*, *Köprätt* 116 ff, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 171 ff, *Gaarder*, *Kjøp* 82 f, *Rodhe* 217 ff.

Efter International Kbl art. 33 anses salgsgenstanden for mangelfuld, dersom sælgeren har leveret:

- »a) kun en del af salgsgenstanden eller en større eller mindre mængde af det solgte, end han havde lovet i kontrakten;
- b) en anden genstand end den aftalte eller en genstand af en anden art;
- c) en genstand, der ikke svarer til en vareprøve eller model, som er blevet

overgivet eller tilsendt køberen, medmindre sælgeren kun har afgivet den til oplysning for køberen uden udtrykkeligt eller stiltiende løfte om, at salgsgenstanden svarer hertil;

d) en genstand, som ikke har de egenskaber, der er nødvendige for dens normale brug eller handelsmæssige udnyttelse;

e) en genstand, som ikke har de nødvendige egenskaber for en særlig brug, der udtrykkelig eller stiltiende er forudsat i aftalen;

f) en genstand, som i øvrigt ikke har de almindelige eller særlige egenskaber, der udtrykkelig eller stiltiende er forudsat i aftalen.«

Dog gør stk. 2 den naturlige undtagelse, at køberen ikke kan påberåbe sig manglen, når den er uden betydnung.

#### A. Kvalitetsmangler.

I korthed kan man sige, at salgsgenstanden lider af en mangel, når dens egenskaber afviger fra det, som er betinget i kontrakten eller garanteret af sælgeren (1), eller som køberen har ret til at forudsætte (2). Afgørelsen *beror* altså i første række på den enkelte kontrakts fortolkning og dens forudsætninger.

Man plejer ofte at kalde dette mangelsbegreb »konkret« eller »individuel« – i modsætning til det »abstrakte« mangelsbegreb, hvorefter det afgørende er, at egenskaberne er ringere end almindeligt ved genstande af den pågældende art.

#### 1. Salgsgenstanden ukontraktmæssig.

En mangel foreligger for det første, når salgsgenstanden *ikke svarer til kontraktens bestemmelser*, være sig fordi tingen efter kontrakten skal have en vis god egenskab, som den mangler, eller fordi den efter kontrakten skal være fri for en vis dårlig egenskab, som det viser sig, at den har.

Herunder falder forskellige tilfælde, som ofte ikke tilstrækkeligt bliver holdt ude fra hverandre. *Terminologien* er nemlig meget vaklende på dette område.

Lassen I § 46 kalder ydelsen »*ukontraktmæssig* i egentlig forstand«, når den »ikke er som af skyldneren lovet eller garanteret«. Dette svarer formentlig til a og b ndfr. Men ofte bruges »kontraktmæssig« i betydningen »uden mangler«, og »ukontraktmæssig« eller »kontraktstridig« omvendt om ydelser, der »lider af en mangel«, se som eksempel *Almén*, Köp rubriken till §§ 42–54 efter note 8. I denne brug omfatter ordene også de tilfælde, der nævnes ndfr under nr. 2.

a. Sælgeren har (udtrykkeligt) *påtaget sig en forpligtelse til at skaffe køberen en ydelse med visse egenskaber*, men salgsgenstanden har dem

ikke. En sådan forpligtelse må i almindelighed antages at foreligge ikke blot ved *bestillinger* af ting, der skal tilvirkes, men også ved *genuskøb*, se t.eks. U 1966.429 H, 1965.853 H, sml. 1966.436 H (frifindelse). Genussælgeren forpligter sig til at skaffe genstande af den aftalte art, og selve artsbetegnelsen angiver som oftest en række egenskaber, som genstanden skal have. Der er talrige handelskutymen, der fastslår nærmere, hvilke egenskaber der forlanges ved bestemte arts- og kvalitetsbetegnelser. Om kvaliteten kan man for handelskøb opstille den almindelige regel, at sælgeren, når andet ikke følger af særlige forhold, er forpligtet til at levere »normal god handelsvare«, »almindelig middeldig handelsvare af arten uden fejl« eller lignende.

Blandt de særlige aftaler, der kan få betydning her, må fremhæves *køb efter prøve*.

Hvis køb er sket i henhold til en køberen forevist prøve, skal sælgeren som hovedregel levere en vare, som i kvaliteten stemmer med prøven. På den anden side er dette tilstrækkeligt. Når de leverede varer stemmer med prøven, er det ingen mangel, at de er under normalen.

Prøven er dog ikke bestemmende i alle retninger. Den gælder ikke som rettesnor med hensyn til egenskaber ved varerne, hvorom en sammenligning med prøven ikke kan give noget pålideligt resultat, f.eks. en lille klædeprøve med hensyn til bredden, og overhovedet ikke med hensyn til egenskaber, som køberen ikke kendte og ikke kunne opdage ved almindelig forretningsmæssig (eller den ved aftalen forudsatte) undersøgelse af prøven, jfr. Kbl §§ 47, 51, U 1950.87.

Det kan også fremgå af prøvens beskaffenhed eller af forhandlingerne, at den kun er bestemt til at være afgørende i visse retninger eller giver sælgeren et vist spillerum. Når således prøven er givet som *typeprøve*, behøver varen kun i det væsentlige at have samme karakter som prøven, dog må varen i almindelighed ikke have ringere værdi som almindelig handelsvare end prøven. Sælgeren kan have påtaget sig pligter med hensyn til varens kvalitet ud over dem, der følger af prøvens beskaffenhed. Og på den anden side må det i visse brancher, hvor det erfaringsmæssigt er vanskeligt at skaffe varer, som nøjagtigt svarer til prøven, stå køberen klart, at sælgeren ikke kan tilsige ham fuldstændig overensstemmelse med prøven.

Se herom Sp.D.I § 92.II, hvor også bevisbyrdespørgsmålet omtales. Om nyere praksis henvises til *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 277 ff.

b. Sælgeren har vel ikke påtaget sig så vidtgående en forpligtelse som i tilfælde a, men har »*tilsikret*« eller »*garanteret*« køberen, at *salgs-genstanden har visse egenskaber*. Dette kan få betydning både ved genuskøb – med hensyn til egenskaber, som sælgeren ikke påtager sig at tilvejebringe – og ved specieskøb.

Den, der sælger en *individuel bestemt* (færdig) genstand, antages i almindelighed ikke at påtage sig nogen forpligtelse til at fjerne mulige mangler. Han lover kun at levere den aftalte bestemte genstand og forpligter sig til at drage omsorg for den indtil leveringen. Men Kbl § 42.2<sup>o</sup> viser, at sælgerens »tilsikring« af, at tingen i køkets øjeblik har visse egenskaber, er en indeståelse, som medfører, at sælgeren ifalder erstatningsansvar, hvis det viser sig, at tingen ikke havde egenskaberne.

En *garanti* om tingens egenskaber må i almindelighed formodes at være en sådan tilsikring af, at tingen i køkets øjeblik har de garanterede egenskaber.

Om *foder- og gødningsstoffer samt grundforbedringsmidler* giver to love 16. marts 1962, nr. 92 om handel med gødning og grundforbedringsmidler m.m., og 93 om handel med foderstoffer, nogle bestemmelser, der må nævnes her. Ifølge disse love skal sælgere i almindelighed skriftlig give deres købere visse »oplysninger« om den solgte vare, og lovene bestemmer, at sælgeren »hæfter for rigtigheden af de givne oplysninger«, se henholdsvis §§ 7, 10 og 27 og §§ 2, 3 og 13.

c. Endelig kan visse egenskaber i kontrakten være betinget på en sådan måde, at det kun fastslås, at de er *relevante*, således at tingen lider af en mangel i lovens forstand, hvis de ikke findes.

Garantierklæringen må efter omstændighederne fortolkes på denne måde.

## 2. *Salgsstanden ikke som forudsat.*

Der foreligger også en mangel, når salgsstanden *ikke svarer til køberens relevante forudsætninger*.

Beføjelsen til at hæve købet og til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen er udslag af forudsætningssynspunktet, og der er ingen tvivl om, at køberens forudsætninger om ydelsens egenskaber kan være relevante, selv om de ikke er gjort til betingelser i kontrakten.

a. Hvor intet særligt er tilkendegivet, må køberen have ret til at forudsætte, at genstanden *har den brugelighed og værdi, som er den almindelige ved genstande af den pågældende slags*. Her får de enkelte branchers *kutym*er stor betydning, se t.eks. U 1966.106 H. Ofte udtrykkes det således, at køberen har krav på »almindelig god handelsvare«, men heller ikke mere, U 1963.633.

## § 15.I.A.2.a

Her bruges det »abstrakte« mangelsbegreb, U 1956.780. Se dog *Spleth*, TfR 1947.157 og hertil *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 41 ff, 44 ff, der foretrækker betegnelsen det »generelle« mangelsbegreb.

*Forudsætningssynspunktets* anvendelse som *forklaring på mangelsreglerne* og andre misligholdelsesregler er dog blevet kritiseret fra forskellig side, se således *Oluf H. Krabbe*, U 1920 B. 174 f, *Illum*, U 1947 B. 123 f, *A. Vinding Kruse*, Restitutioner 321, Misligholdelse 45 ff, *Stig Jørgensen*, Fire afhandlinger 39 ff.

*Særlige tilkendegivelser* kan imidlertid vise, at en vis »fejl« ved tingen ingen betydning har for køberen, og den er da ingen mangel. Således er blindhed ingen mangel ved et dyr, der købes til slagtning; et andet eks. afgiver U 1963.364 H. Omvendt kan køberen have lagt for dagen, at han forudsætter særlige egenskaber ved tingen, og sådanne *individuelle forudsætninger* kan efter omstændighederne være relevante.

Når køberen ved kontraktsforhandlingerne tilkendegiver at genstanden skal bruges til et vist formål, ligger i almindelighed heri, at han forudsætter sådanne egenskaber, som normalt anses for nødvendige til den omtalte anvendelse. Dermed er dog ikke givet, at hans forudsætning er relevant. Men den vil ofte kunne være det, hvis det drejer sig om genuskøb eller om bestillinger, og det samme må gælde et køb af en individuelt bestemt genstand, som er en almindelig handelsvare. Det må navnlig gælde, når køberen har lagt for dagen, at han stoler på sælgerens fagkundskab eller bedømmelse, og det drejer sig om en art vare, som det hører til sælgerens forretningsgang at skaffe, jfr. SGA s. 14 (1). Fra praksis nævnes U 1931.524 H. Se iøvrigt *Hasle-Nebelong*, Løspørekøb 244 f.

I særlige tilfælde må man dog frakende forudsætningen relevans, således jævnlig når sælgeren må gå ud fra, at køberen selv kan bedømme genstandens egnethed til formålet, sml U 1964.125 H, 1953.455 H, 1906.935. Ved bestillinger kan der på dette punkt i det hele blive anvendelse for lignende regler som ved entreprisekontrakter.

Ved specieskøb bliver individuelle forudsætninger vanskeligt relevante uden for de nævnte tilfælde.

Ved afgørelsen af, om forudsætningen skal være relevant, må der navnlig ses hen til, hvad der er en rimelig fordeling af risikoen og gennemsnitlig er praksis ved handler af den pågældende art. Man kan også søge vejledning i, om to fornuftige og retsindige parter ville have betinget en vis egenskab i kontrakten, hvis de skulle have taget stilling til spørgsmålet ved køkets afslutning. Efter omstændighederne kan der

også lægges vægt på *sælgerens subjektive forhold*, f.eks. hvor han havde mistanke om fejlen uden at han loyalt har givet køberen besked herom, se hertil *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 77 ff med henvisn.

Ved handel med *brugte* genstande må køberen normalt være forberedt på sådanne fejl og mangler, som typisk er en fejl af slid og ælde.

Se t.eks. U 1961.143 H (brugt bil), jfr. *Stig Jørgensen*, U 1951 B. 272 ff, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 59 ff, 74 ff m. henv.

Om mangler ved solgt skib se *Sjur Brækhus*, Norw. Shipping News 1961, nr. 23–24. Også fejl ved *emballagen* kan være en mangel, U 1957.358 H.

#### b. Særligt om genuskøb.

*Jul. Lassen* mente, at Kbl § 43 ikke omfatter andet end egentlig ukontraktmæssighed (de under nr. 1.a og b nævnte tilfælde). Dette bør næppe godkendes. § 43 bør i princippet være anvendelig ved alle slags mangler.

Kbl's ord giver heller ingen støtte for Lassens opfattelse. Den er formentlig udsprunget af ønsket om at undgå uheldige resultater. Lassen har formentlig anset erstatningsreglen i § 43 som for streng for de øvrige tilfælde. Det kunne måske også gøres gældende, at reglen om omlevering ikke burde gælde her. Problemet har næppe stor praktisk betydning. Ved de fleste genuskøb vil mangler have karakteren af egentlig ukontraktmæssighed. Der kan imidlertid forekomme mangler af anden art, i al fald *hvor hele arten er mangelfuld*. Det kan navnlig være tilfældet ved det såkaldte *halvgeneriske køb*, samt hvor arten er snævert begrænset, som når en landmand sælger et bestemt kvantum kartofler af egen avl. I et sådant tilfælde vil det være en mangel, at kartoflerne er under normalen. Men i særlige tilfælde kan også individuelle forudsætninger hos køberen få betydning, f.eks. når det er tilkendegivet sælgeren, hvad køberen skal bruge varerne til. Et eksempel herpå giver U 1922.574 H.

Hvor hele arten er mangelfuld bliver der ingen plads for omlevering, jfr. ndfr II.C.1. – Hvorvidt erstatningsreglen i Kbl § 43 bør fraviges, omtales ndfr under II.D.2.

Se i øvrigt *Lassen I* § 46 ved note 34, *Sp.D.I* § 87 ved note 7, *Almén*, *Köp* § 43 i begyndelsen, *Hasle-Nebelong*, *Løspørkøb* 243.

#### c. Særligt om efterfølgende mangler.

Kbl § 42 omfatter både mangler, der forelå allerede ved kontraktens indgåelse, og mangler, der først er opstået senere, se § 42.2°. Med hensyn til de sidste må forudsætningssynspunktet dog vistnok føre videre end angivet ovfr under a.

Ved *specieskøb* må det formentlig være reglen, at *enhver forringelse af salgsgenstanden efter køkets indgåelse er en mangel*, alene med

### § 15.I.A.2.c

undtagelse af, hvad der følger af forudsat brug af genstanden, altså almindeligt slid, normal indvinding af udbytte og lignende.

Der må med andre ord antages at foreligge en mangel, selv om genstanden ikke mister egenskaber, der er tilsikret eller garanteret, og heller ikke bringes ned under normalen. Herimod *Lassen* i Sp.D.I § 87 note 59, men se p.d.a.s. *Knud Illum*, U 1954 B.321 og hertil *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 84–86.

Ved *genuskøb* er det i almindelighed unødvendigt at sondre mellem oprindelige og efterfølgende mangler. Hvis hele arten er mangelfuld, kan denne »arts-mangel« dog forekomme både som »oprindelig« og som »efterfølgende«, og hvis køberen har set arten (partiet) ved købet, vil en efterfølgende forringelse af hele arten (partiet) i almindelighed være en mangel ligesom ved specieskøb.

En efterfølgende forringelse udløser dog som regel kun mangelsvirkninger, hvis den er indtrådt, før risikoen gik over på køberen, se Kbl § 44, der omtales ndfr under C.

#### 3. I øvrigt er Kbl's mangelsbegreb meget vidt.

Der foreligger en mangel, selv om de leverede genstandes salgsværdi ikke formindskes ved manglen. Og reglerne i §§ 42–54 må anvendes også, hvor sælgeren til opfyldelse af kontrakten leverer en *genstand af anden art* end den, han har tilsagt eller køberen havde ret til at forudsætte, han fik. Jfr. som eksempel U 1915.843.

4. Hvis en *fordring* er solgt, er det i almindelighed ingen mangel, at skyldneren er ude af stand til at opfylde sin forpligtelse, se Alm. Del 37 og 224–25, hvor tillige visse andre tilfælde omtales, jfr. også Gbl § 10.

5. På tilsvarende måde er det ved *salg af en erhvervsvirksomhed* i almindelighed ingen mangel, at virksomheden er mindre værd end på regnet.

Jfr. U 1935.735 H.

*Salg af en forretning* omfatter som oftest såvel et varelager som forretningens goodwill, jfr. *H. Lindboe Bliksted*, Køb og salg af forretninger, Kbh. 1952, *Ernest Hartwig*, Juristen 1960.253 ff, *Erik Mikkelsen*, TfR 1961.225 ff, særlig 251 ff. At forretningens goodwill er mindre værd, end køberen antog, kan i almindelighed ikke betragtes som en mangel eller som en misligholdelse af anden art. Men når sælgeren har givet urigtige oplysninger om størrelsen af forretningens hidti-

dige omsætning eller overskud eller dog givet køberen føje til at forudsætte gunstigere forhold end de virkelige, kan der efter omstændighederne være grund til at anvende mangelsreglerne analogt, jfr. *Ernest Hartwig* 260, 267–68, *Tamm*, U 1955. B. 153 ff.

Fra praksis kan nævnes som eksempler på domme, der frifandt sælgeren, U 1929.98 H, 1935.353 H, 1966.10 H, 293 SH, og på den anden side som eksempler på, at urigtige oplysninger begrundede afslag i købesummen eller erstatning, U 1931.172, 513 H, 613, 1933.298 H, 1959.680, 1963.280 H, 1966.97 H.

Visse forudsætninger kan dog være berettigede uden særlige oplysninger, se U 1932.94 H, 1933.409 H, hvormed bør sammenholdes U 1938.310 H.

### B. Kvantitetsmangler. Kbl § 50.

Mangelsreglerne i Kbl finder ifølge § 50 tilsvarende anvendelse, hvor den leverede mængde er for ringe, *såfremt køberen må gå ud fra, at det, som er leveret, er ment at skulle tjene som fuldstændig opfyldelse af aftalen.*

I de sidste ord ligger, at enhver grundet tvivl i den nævnte henseende må medføre, at køberen kan kræve tilfældet behandlet efter reglerne om forsinkelse. Derved undgår han navnlig reklamationsreglen i Kbl § 52, der er strengere end § 26.

Se herom ndfr III.E samt under II.C om efterlevering og omlevering.

Bestemmelsen i Kbl § 50 sigter nærmest til køb af en vis mængde ensartede varer. Afgrænsningen mellem forsinkelse og mangler må imidlertid ske på samme måde i andre tilfælde, hvor en del af det solgte ikke leveres, f.eks. ved salg af et bestemt skib eller en bestemt maskine, når sælgeren ikke leverer visse tilbehørs- genstande, der er solgt med.

Hvis et bestemt parti varer er solgt som helhed – altså ved et specieskøb, f.eks. når en mand sælger hele sit lager under ét – og det så viser sig, at der er færre varer, end køberen havde ret til at vente efter sælgerens oplysninger, foreligger der ikke kvantitetsmangel, og køberen kan ikke kræve efterlevering.

### C. Det afgørende tidspunkt.

Om salgsgenstanden lider af en mangel, afgøres efter forholdene i *det øjeblik, da faren for salgsgenstanden gik over på køberen*, se Kbl § 44.

En forringelse af salgsgenstanden efter farens overgang betragtes altså ikke som en mangel og medfører derfor ikke nogen af de beføjelser, §§ 42 ff hjemler køberen. Dette følger allerede af Kbl § 17, hvis forringelsen skyldes en hændelig begivenhed efter salget. Men ifølge § 44 gælder reglen også, hvor forringelsen har andre årsager, f.eks. er en uundgåelig følge af varens normale beskaffenhed eller af en forsen- delse som den, der skal ske, såsom normalt svind.



## § 15.I.C

At manglen først *viser sig* efter fareovergangen, udelukker ikke mangelsbeføjelserne, når manglen var til stede, da faren gik over.

Mangelsreglerne må på den anden side anvendes på en *senere indtrådt mangel*, når den er *hidført ved sælgerens forsømmelse*, jfr. § 44. Dermed må ligestilles forsømmelse af personer, som sælgeren benytter til hjælp ved opfyldelse af købet, og andet forhold, som sælgeren efter almindelige regler bærer ansvaret for.

Den nærmere bestemmelse af, hvornår forsømmelsen skal være udvist, må ske i overensstemmelse med, hvad der er sagt foran § 7.IV.1. Se i øvrigt Sp.D.I § 87 ved note 16–17, *Hasle-Nebelong*, Løsestykke.

Hovedreglen i Kbl § 44 er ved særlige bestemmelser i Kbl §§ 62–65 gennemført for de salgsklausuler, som omtales der.

### D. Misligholdelsens art.

Man siger ofte, at sælgeren er forpligtet til at erlægge salgsgenstanden i rette tid og i rette stand. Det første er en naturlig udtryksmåde, da sælgeren i alle normale tilfælde bliver forpligtet til at erlægge ydelsen og om fornødent kan dømmes dertil. – Det må dog ikke overses, at mange forskellige forhold kan bevirke, at sælgeren ikke er forpligtet til at erlægge genstanden i rette tid, jfr. Alm. Del 55 f. – Derimod er det misvisende at sige, at sælgeren er »forpligtet« til at levere salgsgenstanden uden mangler. En forpligtelse hertil påtager sælgeren sig langtfra altid, ja ved specieskøb som regel ikke. I det omfang, hvori køberen kan få sælgeren dømt til at erlægge mangelfri ydelse, er han klart forpligtet dertil i sædvanlig forstand. Ligeledes må sælgeren siges at være forpligtet til at drage omsorg for kontraktens opfyldelse, og speciessælgerens ansvar for mangler, som efter købet hidføres ved hans forsømmelse, kan betragtes som udslag af, at han ikke har opfyldt denne sælgerpligt. Men i de fleste andre tilfælde kan køberens beføjelser i anledning af mangler ikke med rimelighed siges at forudsætte, at sælgeren har tilsidesat sine pligter ifølge kontrakten.

I fremmed ret og hos vore ældre forfattere betragtes køberens mangelsbeføjelser ofte som udspringende af, at sælgeren – udtrykkeligt eller stiltiende – har afgivet en *garanti* for tingens egenskaber, se f.eks. Code civil art. 1641, OR §§ 197 ff (»garantie« »Gewährleistung«). Dette har en historisk forklaring. I ældre romersk ret synes køberen bortset fra svigstilfælde kun at have haft mangelsbeføjelser, når sælgeren særlig havde tilsikret visse egenskaber eller overtaget garanti ved en stipulation.

Men efterhånden blev det sædvanligt at indgå en stipulation, og dette dannede atter grundlaget for de mangelsregler, der blev indført ved ædilernes edikt og senere udviklet til almindelige regler.

Når man vedbliver at beskrive mangelsreglerne som hvilende på en garanti – ganske vist en garanti, der hjemles ved loven – er det dog ikke udelukkende tradition, men til dels en videnskabelig konstruktion, der tilstræber at skabe et særligt grundlag for retsvirkningerne, netop fordi disse ikke kan udledes af et brud på en kontraktmæssig forpligtelse. Da der ikke kræves en egentlig garanti, synes det dog urimeligt at bygge retsreglerne om mangler på en fingeret garanti, når lovgivningen, som her i Norden, ikke tvinger dertil. Reglerne må forklares rent praktisk som udslag af trangen til tryghed og sikkerhed i omsætningen.

Om teorierne henvises til *Oertmann*, Kommentar z. BGB § 433, anm. 2.a, § 459 anm.2 samt anm.2 foran § 459. Om romersk ret f.eks. *Jörs-Kunkel-Wenger*, *Römisches Recht*, 2.auf. § 144. Jfr. yderligere henvisningerne ovenfor side 120.

#### E. Bevisbyrden.

Hvem der har bevisbyrden, når det er omtvistet, om salgsgenstanden lider af en mangel, lader sig vanskeligt afgøre ved almindelige regler. Snarest kan det betegnes som hovedreglen, at sælgeren har bevisbyrden, så længe der ikke er sket nogen forskydning af forholdene, men bevisbyrden går over på køberen, i al fald når han har fået genstanden i sin besiddelse.

Se nærmere Sp.D.I § 87.IV., *Almén*, *Köp*, tillägg till § 51, *Hellner*, *Köprätt* 125 f, *Gaarder*, *Kjøp* 95. Fra nyere praksis kan nævnes U 1957.583, 1956.274, 1948.191 H, 1946.598 H, 1927.6 H, 508 H, 1929.218, 1930.575.

## II. MANGELSBEFØJELSERNE

De vigtigste regler om, hvilke beføjelser køberen har, når salgsgenstanden lider af en mangel, gives i Kbl særskilt for specieskøb og genuskøb. Da beføjelserne dog for en del er fælles og har fælles betingelser, omtales de to slags køb nedenfor i sammenhæng.

A. *Ret til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen*. Kbl § 42.1 °, § 43.1 °.

Det er den beføjelse, som efter romersk ret udøvedes ved *actio quanti minoris*.

Afslaget skal være »forholdsmæssigt«, d.v.s. proportionalt med den af manglen følgende værdiforringelse af salgsgenstanden. Hvad køberen skal betale (x), udfindes altså ved følgende ligning:

$$\frac{x}{\text{aftalt købesum}} = \frac{\text{ydelsens værdi med mangel}}{\text{værdi af mangelfri ydelse}}$$

## § 15.II.A

Hvis den solgte genstand uden manglen ville være 1000 kr. værd, men den lider af en mangel, som berøver den  $\frac{1}{10}$  af værdien, har køberen ret til et afslag på  $\frac{1}{10}$  af købesummen. Er denne 800 kr., bliver afslaget altså 80 kr. Er købesummen 1200 kr., bliver afslaget 120 kr. Hvis køberen har ret til at kræve erstatning, kan han som erstatning i alle tilfælde kræve 100 kr. Han vil derfor gå denne vej, når købet er gunstigt for ham, idet købesummen er lavere end værdien af mangelfri ydelse.

Ved fast ejendom sættes afslaget e. o. til reparationsudgifterne, se t.eks. U 1958.3 H, se hertil *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 90 ff, særlig 96 ff m. henv.

Beregningsen af værdiforholdet mellem mangelfri og mangelfuld ydelse må ske efter priserne på leveringstiden.

Kbl stiller ingen *særlige* betingelser for retten til at kræve forholdsmæssigt afslag. I princippet har køberen derfor beføjelsen *ved enhver mangel*. Dette beror på, at beføjelsen hviler på forudsætningssynspunktet, der også ligger til grund for mangelsbegrebet.

Det må dog for det første antages, at rene bagateller ikke tages i betragtning. For det andet bliver der kun mulighed for et forholdsmæssigt afslag, *når manglen forringer salgsgenstandens værdi*, jfr. Alm. Del § 11. IV.

Se hertil *Almén*, Köp § 42 ved note 27–29, *Hellner*, Köprätt 128. Ved kontantsalg volder det vanskeligheder at afvikle købet, hvis køberen opdager manglen inden betalingen og parterne ikke enes om et vist afslag. Ifr. *Almén*, Köp § 42 ved note 53–55.

I *ældre dansk ret* var det ikke almindeligt anerkendt, at genuskøberen kunne kræve forholdsmæssigt afslag, se Sp.D.I § 87 note 41. Se endnu om finsk ret *Godenhielm*, Lärobok 116 ff.

International Kbl art. 41 hjemler også køberen ret til prisafslag, uden at forlange noget erstatningsgrundlag.

### B. Ret til at hæve købet.

1. De almindelige regler om retten til at hæve købet fastslås ved Kbl § 42.1° og § 43.1° og 2°.

a. Købet kan i al fald hæves, *når manglen er væsentlig*.

Det kræves ikke, at der er noget at lægge sælgeren eller hans hjælpere til last, og heller ikke, at han har garanteret mod manglen. Men hvis køberen har forlangt garanti for en egenskab, er det i almindelighed klart, at den må anses for væsentlig.

Det gælder dog ikke altid, og ved garanti for en vis kvantitet er det næppe engang hovedreglen, se som eksempel herpå U 1933.298 H, 1959.680 (garanti for en solgt forretnings omsætning).

Når §§ 42 og 43 i almindelighed udelukker ophævelse, hvis manglen må anses som uvæsentlig, må dette i overensstemmelse med den udførligere regel i Kbl § 21.2<sup>o</sup> fortolkes, som om der stod: Må manglen anses som uvæsentlig *for køberen, eller måtte sælgeren forudsætte*, at den var det. Men den omstændighed, at køberen har adgang til forholdsmæssigt afslag i anledning af mangler, vil ganske naturligt føre til, at man bliver noget mere tilbøjelig til at anse mangler som uvæsentlige. Jfr. *Ussing*, Forudsætninger 99.

Kbl opstiller ingen regel om, at enhver mangel er væsentlig i *handelskøb*, men man vil sikkert i handelskøb være mere tilbøjelig til at anse en mangel for væsentlig end i andet køb.

På den anden side findes der for visse arter af handel særlige kutymmer, der udelukker ophævelse af købet selv ved væsentlige mangler, og ofte bestemmes det samme ved aftale, se om træløst fra udlandet og andre tilfælde Sp.D.I § 87 note 35. Det er navnlig praktisk ved afsendelseskøb, når det drejer sig om varer, som en køber må antages at kunne afsætte på stedet trods manglen, og det ville være vanskeligere for sælgeren at udnytte dem fordelagtigt, efter at de er transporteret til en fremmed plads.

Hævebeføjelsen svarer til *actio redhibitoria*.

Efter BGB § 462 har køberen ret til at hæve købet (kræve »*Wandlung*») overalt, hvor han kan kræve forholdsmæssigt afslag. Så vidt går Kbl med vilje ikke.

#### b. Køberen kan endvidere hæve købet, *når sælgeren har handlet svigagtigt*.

Dette udtryk, der anvendes i en række bestemmelser om mangler, omfatter ikke blot svig ved aftalens indgåelse – jfr. Aftl § 30 – derunder svigagtig fortielse, men også svigagtig adfærd ved kontraktens opfyldelse, f.eks. at sælgeren ved leveringen træffer særlige foranstaltninger for at skjule manglen.

Ved genuskøb vil det jævnlig være svig, at sælgeren tilsender køberen varer, som han ved er mangelfulde, uden at give køberen oplysning om manglen. Det vil i al fald gælde, når sælgeren derigennem søger at få købesummen betalt uafkortet.

Benyttelse sælgeren fuldmægtig eller anden hjælper ved indgåelsen af kontrakten eller dens opfyldelse, må svig fra deres side i almindelighed have samme virkning som sælgerens egen, se *Almén*, Köp § 42 note 84 a, *Rodhe* § 29 note 101, *Oertmann*, Kommentar z. BGB § 463 anm. 1.b.

## § 15.II.B.1.b

Se i øvrigt til ovenstående *Almén*, Köp § 42 ved note 77–82, § 43 ved note 66 a–67 c.

Et eksempel på svigagtig fortielse giver U 1920.501.

c. I *genuskøb* kan købet endvidere hæves, hvis sælgeren har kendt manglen så tidligt, at han uden urimelig opofrelse kunne have skaffet mangelfri genstand. Sælgeren skal ikke vilkårlig kunne lægge an på at påtvinge køberen ukontraktmæssig vare.

Jfr. herved U 1927.92 H note 1.

### 2. Særlig om salg på *successiv levering*.

Skal sælgeren levere efterhånden, og er en enkelt levering mangelfuld, kan køberen i medfør af §§ 42 og 43 alene hæve købet, for så vidt angår denne levering. Dog kan han også hæve købet for senere leveringers vedkommende, såfremt det må ventes, at også disse vil blive mangelfulde, eller endog hæve købet i dets helhed, såfremt dette er begrundet i sammenhængen mellem leveringerne (Kbl § 46). Som det vil ses, svarer reglerne ganske til Kbl § 22 om forsinkelse med levering i de her omhandlede salg, og der kan om den nærmere forståelse af Kbl § 46 ganske henvises til fremstillingen af Kbl § 22 i det foregående.

### 3. Mangel ved en del af ydelsen i øvrigt.

Af Kbl §§ 42–43 kan udledes, at køberen kan afvise salgsgenstanden som helhed og hæve købet, medmindre manglen er uvæsentlig i forhold til købet som helhed, jfr. også Kbl § 50. Derimod afgør Kbl ikke, om *køberen kan beholde den mangelfrie del* og afvise den med mangel behæftede del. I almindelighed må køberen have ret hertil, når han kunne have afvist den mangelfulde del, hvis aftalen alene havde angået den. Men det kan dog ikke gælde, når det ville medføre uforholdsmæssig skade for sælgeren, og køberen kan ikke på egen hånd udskille sig en mangelfri del af det leverede (\*skumme varen\*), jfr. Kbl § 57. Det er ikke en betingelse for beføjelsen til delvis afvisning, at køberen ikke kan hæve købet i dets helhed, og heller ikke omvendt, at han har ret dertil, jfr. U 1951.212 (rosenplanter). Beføjelsen til delvis ophævelse kan være udelukket ved aftale eller sædvane.

Foranstående fremstilling har navnlig haft for øje et salg af ensartede genstande, der sædvanlig sælges efter antal, vægt el. lign. Når der ved samme aftale er solgt genstande af forskellig slags, f.eks. kaffe og te, kan køberen ikke hæve købet som helhed, fordi manglen findes ved en af posterne, men må nøjes med at hæve for dennes vedkommende, medmindre posterne er købt som en enhed, så at mangel ved den ene er mangel ved helheden, f.eks. køb af et par sko. På den anden side kan forskellige aftaler stå i sådan sammenhæng, at man må fravige den almindelige regel, hvorefter misligholdelse af én aftale ikke giver beføjelse til at hæve en anden, jfr. Kbl § 46 i slutn.

4. *Ret til at hæve købet på grund af forudset mangel.*

Når det før risikoens overgang (§ 44) kan fastslås, at salgsgenstanden vil komme til at lide af en mangel, som giver køberen ret til at hæve købet, må det følge af grundsætningen om *anteciperet misligholdelse*, at køberen kan hæve købet.

Jfr. *Almén*, *Köp* § 46 ved note 13–18.

C. *Ret til at kræve mangelfri ydelse.*

1. I *genuskøb* har køberen ifølge § 43 ret til at *kræve omlevering*, d.v.s. ny levering af mangelfri vare under samme betingelser i samme tilfælde som retten til at hæve købet. Ved kvantitetsmangler kan køberen dog normalt ikke kræve omlevering, men kun *efterlevering*, § 50, se ndfr.

Det må endvidere antages, at køberen ikke kan kræve omlevering, hvis det er umuligt at skaffe varer, der er mangelfri – eller dog mindre mangelfulde – eller der foreligger andre omstændigheder, som udelukker krav på naturalopfyldelse.

Umulighed foreligger f.eks., hvis der er solgt en vis mængde af et bestemt parti, og hele partiet lider af samme mangel. Se i øvrigt foran § 9.III.

Kbl § 50 fastslår, at køberen ikke kan kræve omlevering, når den leverede mængde er for ringe. Denne regel er næppe rimelig, hvor sælgeren har lagt an på at levere for lidt eller dog udvist grov uagtsomhed. Når udeblivelsen af en del ikke går ind under § 50, men under forsinkelsesreglerne, har køberen i almindelighed ret til at afvise det leverede og kræve det solgte leveret på én gang, jfr. foran § 9.III. Se i denne forbindelse *Almén*, *Köp* § 50 efter note 51, *Rodhe* § 40 note 19.

International Kbl art. 42.1 °, c giver også køberen ret til at kræve omlevering ved *genuskøb*.

I *specieskøb* bliver der ikke plads for omlevering på grund af mangler.

2. *Efterlevering.*

Når der er leveret for lidt, kan køberen kræve efterleveret, hvad der mangler, hvad enten det er en større eller en mindre del af det, som skulle leveres, se Kbl § 50. Denne beføjelse har køberen, selv om manglen ikke er væsentlig.

Ordene passer kun på *genuskøb*, men når speciessælgeren kun har leveret en del af det solgte, må køberen kunne kræve det manglende efterleveret, jfr. Sp.D.I § 87 note 50. Jfr. herved foran under I.B i slutningen.

③ Kbl hjemler ikke køberen ret til at kræve, at sælgeren skal *afhjælpe manglen* på anden måde, f.eks. ved at udbedre tingen. Det må uden tvivl betragtes som hovedreglen, at køberen ikke har ret dertil, jfr.

## § 15.II.C.3

også Kbl § 49, der kun taler om sælgerens *ret* til at afhjælpe mangler.

Ved *bestillinger* kan der efter omstændighederne være grund til at give køberen beføjelsen, hvis den leverede genstand ikke har de egenskaber, som sælgeren har lovet at tilvejebringe (foran s. 121 f under I.A.1). Der er i al fald trang hertil, hvis det solgte skal tilvirkes efter særlige forskrifter fra køberen, og manglen beror på, at sælgeren ikke har gjort tingene helt færdig eller ikke foretaget den fornødne afsluttende tilpasning.

Hvor vidt køberens ret går, er omtvistet, se *Almén*, Köp § 49 ved note 45–55, Sp.D.I § 87 ved note 186–192. I h.t. International Kbl art. 42.1°, a kan køberen ved køb, hvor sælgeren skal fremstille salgsgenstanden, forlange afhjælpning af mangler, forudsat at sælgeren er i stand hertil.

Videregående pligt til at afhjælpe mangler kan følge af kontrakten, f.eks. af garanti for et vist tidsrum efter købet. Jfr. U 1926.637 H.

### D. Ret til at kræve erstatning.

Hovedbetingelserne må fremstilles særskilt for specieskøb (1) og for genuskøb (2). Nogle særlige spørgsmål behandles under ét til sidst (3 og 4).

Se til det følgende Alm. Del 109 ff, 121 ff, 136 ff.

1. I *specieskøb* kan køberen ifølge § 42.2° for det første (a) kræve erstatning, *når sælgeren har handlet svigagtigt*. I øvrigt sondres der mellem oprindelige (b) og efterfølgende (c) mangler.

(a) Bortset fra *svigstilfælde* har § 42 ikke gjort sælgerens *culpøse fortielse* af mangler ved salgsgenstanden til noget ansvarsgrundlag. Men i grove tilfælde, der stærkt nærmere sig til svig, har domstolene tillagt en sådan culpa in contrahendo betydning – også m.h.t. hævebeføjelsen og afslagsbeføjelsen.

Se hertil *Hurwitz* Husdyrvoldgift 68 ff, *Tamm* U 1955 B. 158 ff (om salg af forretninger), *Stig Jørgensen*, U 1951 B.272 ff (om salg af brugte biler). Vedrørende det almindelige spørgsmål om »sælgerens loyale oplysningspligt« henvises til diskussionen mellem *Spleth* (U 1955 B.61 ff, 1962 B.214 ff) og *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 77 ff, 110 ff, samt *Karlgren*, Avtalsrättsliga spørsmål 88 ff, 97 ff, 131 ff.

(b) *Mangler, som salgsgenstanden led af allerede ved køkets afslutning*, er sælgeren ansvarlig for, når genstanden savnede egenskaber, som »må anses tilsikrede«.

Tilsikret er en egenskab, når sælgeren i kontrakten har lovet, at

den er til stede, eller »indestået« derfor. At sælgeren »garanterer« for en egenskab, må i almindelighed fortolkes som en indeståelse.

Meget ofte følger det dog af de konkrete omstændigheder eller af kutyme, at en garanti ikke er en egentlig indeståelse, men f.eks. udtryk for, at den garanterede egenskab er relevant.

Se endvidere om uagtsomhed hos køberen U 1919.173.

Særlige kutymer kan også medføre, at en garanti har andre virkninger.

En garanti *for et tidsrum efter købet*, og særlig for maskiners holdbarhed, vil ofte have anden betydning, se Sp.D.I § 87 ved note 191 og 192 med henvisninger samt U 1926.637 H, 1924.788 H og 704 (resp. 4 maj 1923), jfr. også U 1932.914 (resp. 4 sept. 1931), 1935.902 (resp. 21 dec. 1934), men på den anden side U 1919.130 H med note, jfr. 1945.813.

Under hensyn til udtryksmåden »må anses tilsikrede« kan der dog ikke kræves en egentlig indeståelse. Erstatning må efter omstændighederne også svares, når sælgeren ved *en blot oplysende meddelelse* om en vis egenskab ved tingen eller ved sit forhold i øvrigt har givet køberen føje til at stole på, at egenskaben var til stede, og sælgeren måtte indse, at han gjorde dette.

På dette punkt er det meget vanskeligt at drage grænsen. Almindeligt holdte udtalelser om salgsgenstandens fortræffelighed lægges der som regel ikke vægt på i handel og vandel, og de kan derfor ikke betragtes som tilsikringer. Det samme gælder udtalelse af et skøn eller en formening om salgsgenstanden.

Se om fortolkning U 1927.6 H, 1939.122, 1958.1055, Sp.D.I 226, *Hasle-Nebe-long*, *Løspørekøb* 255 ff.

Ved salg af forretninger må der i almindelighed antages at foreligge en tilsikring, når sælgeren giver bestemte oplysninger om den hidtidige omsætning. Se herom f.eks. U 1926.392 H, 1929.98 H. Se i øvrigt *Tamm* l.c.

(c) *Mangler, der opstår efter købet*, er sælgeren ansvarlig for, når de er »forårsaget ved sælgerens forsømmelse«. Denne regel må ligesom Kbl § 23 fortolkes således, at sælgeren bærer ansvaret ikke blot efter culpa-reglen, men også i andre tilfælde, hvor almindelige retsgrundsætninger fører dertil, altså navnlig hvor manglen er forårsaget ved forsømmelse af sælgerens hjælpere eller ved sælgerens dårlige økonomiske forhold. Se nærmere § 11 foran.

2. I *genuskøb* er sælgeren ifølge § 43.3<sup>o</sup> pligtig at betale skadeserstatning, *selv om han er uden skyld*, dog således at bestemmelserne i § 24 finder tilsvarende anvendelse. Herefter går sælgeren fri for ansvar,



## § 15.II.D.2

når muligheden af at levere mangelfri ydelse af arten må anses for udelukket ved omstændigheder, som han ikke burde have taget i betragtning ved købet.

Som omtalt foran under I antog *Jul. Lassen*, at denne strenge erstatningsregel kun gælder, når salgsgenstanden ikke er som af sælgeren tilsagt (lovet eller garanteret). I andre tilfælde måtte man da anvende analogien af Kbl § 42, således navnlig når hele det parti, hvoraf der skal leveres, lider af en mangel af anden art.

Denne opfattelse er vanskelig at forene med ordene i § 43, og det er tvivlsomt, om der er tilstrækkelig stærke grunde til at forlade den bogstavelige fortolkning.

Da grundsætningen i § 24 lader sælgeren gå fri for ansvar, når hele arten hædelig lider samme beskadigelse, noget som lettest kan forekomme ved halvgenerisk køb, vil afgørelsen vistnok navnlig få betydning, hvor hele arten eller partiet led af en mangel allerede ved købet. Men her er der næppe nogen betænkelighed ved at anvende grundsætningen i Kbl § 24. I princippet vil genussælgeren i et sådant tilfælde ganske vist blive underkastet en strengere ansvarsregel end en person, der sælger hele partiet ved et specieskøb. I praksis vil forskellen dog næppe blive stor, da domstolene sandsynligvis vil være tilbøjelige til at pålægge en sælger af hele partiet ansvar i lignende omfang i kraft af en »tilsikring«.

Se hertil *Almén*, *Köp* § 43 ved note 85–88.

### 3. Erstatningen ifølge §§ 42–43.

Køberen kan nøjes med at kræve erstatning. Men hvis betingelserne for nogen af de andre misligholdelsesbeføjelser er til stede, kan han gøre den eller de andre beføjelser gældende, samtidig med at han kræver erstatning. Erstatningskrav kan således forenes med, at køberen hæver købet, kræver omlevering eller efterlevering eller forholdsmæssigt afslag.

Om *erstatningens størrelse*, når købet hæves, giver Kbl § 45 en regel, der omtales ndfr i § 18.IV. I øvrigt må det – ligesom ved anden misligholdelse – være *opfyldelsesinteressen*, køberen kan kræve erstattet.

Om begrebet »opfyldelsesinteresse« se Alm. Del § 15, *Rodhe* 465 ff, *A. Vinding Kruse*, *Juristen* 1958.298–302, *Misligholdelse* 19 ff. Sml. *Gomard*, *Erstatningsregler* 352 ff.

I øvrigt må der henvises til den indgående fremstilling af *Hellner*, *TfR* 1966. 290 ff, »Beräkning och begränsning av skadestånd vid köp« m. henv. til fremmed ret.

Særlig om *adækvansbegrænsningen* og »normaltabslæren« se også Alm. Del § 15, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 29 ff, *Gomard*, *Erstatningsregler* 354 ff, *Hellner* l.c.

International Kbl har i art. 82–89 givet detaljerede regler om erstatningens beregning og begrænsning, som ligger ret nær principperne i nordisk ret.

Det udviklede må også gælde, når sælgerens ansvar støttes på, at han har handlet svigagtigt. Se Sp.D.I § 87 note 71. Således også om svigagtig fortielse BGB § 463 i overensstemmelse med senere romersk ret, jfr. også Code civil art. 1645. Ifølge tysk praksis indtræder samme ansvar ved svigagtig meddelelse om gode egenskaber, se herom *Oertmann*, Kommentar z. BGB § 463 anm. 5.b.

Beholder køberen den mangelfulde salgsgenstand uden at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen, kan han ved siden af den mangelfulde genstand fordrø erstatning for den værdiforringelse af salgsgenstanden, som manglen medfører, f.eks. godtgørelse af reparationsomkostninger, og for andre tab, som han lider ved manglen, uagtet han beholder salgsgenstanden. Se t. eks. U 1967.208. Er købesummen ikke betalt, kan køberen forlange den nedsat med erstatningens beløb.

Kræver køberen *forholdsmæssigt afslag* i købesummen, har han naturligvis ikke ved siden heraf ret til erstatning for den værdiforringelse, som han får godtgørelse for gennem afslaget. Han kan heller ikke samtidig fordrø erstatning for, hvad det koster at afhjælpe manglen. Derimod kan han ved siden af forholdsmæssigt afslag kræve erstatning for det tab, han i øvrigt har lidt ved manglen, f.eks. for omkostninger til konstatering af manglen eller til forsvarlige foranstaltninger for at begrænse manglen eller dens skadelige følger.

Ved *kvantitetsmangler* kan køberen, samtidig med at kræve forholdsmæssigt afslag, således at han kun betaler for det leverede, kræve erstattet sit tab ved, at noget ikke leveres, f.eks. tabt fortjeneste.

At køberen meddeler, at han vil kræve »afslag i købesummen«, kan i almindelighed ikke opfattes som udtryk for, at han kræver netop forholdsmæssigt afslag i teknisk forstand. Det vil derfor ikke afskære ham fra at kræve nedsættelsen af købesummen beregnet efter reglerne om opfyldelsesinteressen.

4. Et særligt erstatningsproblem opstår, hvis *salgsgenstanden forvolder køberen (eller hans husstand eller hans køber) skader ved sine farlige egenskaber*. Som eksempel kan nævnes skade på køberens besætning ved smitte, der bringes ind af det købte husdyr, eller ved fodring med giftige foderstoffer.

Motiverne til Kbl tager afstand fra, at reglerne i Kbl §§ 42–43 skulle finde anvendelse på den slags skadestilfælde. Disse ville også passe dårligt på dette område. Men ansvar for den slags skade kan støttes på *særlig garanti, på uforsvarlig adfærd fra sælgerens eller hans folks side* eller på *risikosynspunkter*.

*Litteraturhenvisninger:* Alm. Del § 14, *Lassen*, Sp.D.I § 87 ved note 81–82, *Hasle-Nebelong*, *Løsrørekøb* 257 f, *Frost*, Erstatningsansvar for smitsom kalvekast-

#### § 15.II.D.4

ning, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 192 f, 265 ff, *Arbeiten zur Rechtsvergleichung* nr. 28 (Frankfurt a.M. – Berlin 1966) 55 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 176 ff, 319 ff, *Jørgen Hansen*, Sælgerens ansvar for skade forvoldt af ting med farlige egenskaber, *Koktvedgaard*, U 1965 B. 217 ff, *P. Lyngsø*, *Juristen* 1966. 226 ff, *Almén*, *Köp* § 45 ved note 39 ff, *Karlgren*, *Skadeståndsrätt* (1965) 112. 164, *Hult*, *Debatt* 201–202, *Rodhe* § 22 note 62, *Vahlén* i *Festskrift till Herlitz* (1955) 111–12, *Bertil Bengtsson*, Om ansvarsförsäkring 635 ff, *Hellner*, *Köprätt* 132 ff, *Arnholm*, *TfR* 1941.515, *Privatrett III* 275 f, *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 197 ff, *Gaarder*, *Kjøp* 92 ff, *Andenæs* i *Festskrift til Henry Ussing* 9–18, *Tore Sandvik*, *TfR* 1964.400 ff.

Som eksempel på anvendelse af *culpasympunktet* kan nævnes U 1932.144: Hotelejer havde solgt madaffald fra hotellet til foder, men havde ikke i tilstrækkelig grad truffet foranstaltninger for at hindre, at affaldet blev forgiftet som følge af giftudlæg mod kakerlakker. Er sælgeren professionel handlende eller producent, skærpes kravene til påpasseligheden, se U 1942.72 H, 1966.794. Ansvarer omfatter også fejl fra sælgerens folks side. Skyldes skadevirkningen særlige forhold hos køberen, som sælgeren ikke havde kendskab til, vil der ikke blive pålagt ansvar, se U 1960.215, 1947.656, og køberen må foretage alle rimelige foranstaltninger til at begrænse skaden, jfr. 1947.100. Culpaansvaret kan ofte også gøres gældende af køberens køber eller andre, som lider skade, jfr. U 1942.800 (fejl ved uforsvarligt konstrueret bøsse, sml. 1928. 290 H), 1947.100 (smitsom kalvekastning), 1965.319 (farlig gasflaske).

Som eksempel på ansvar ud fra *garantisypunktet* kan nævnes U 1941. 1031. I denne sag havde en fabrikant af sprøjtevæske til frugttræer i en salgskontrakt udtrykkelig garanteret, at vædsken var effektiv mod forskellige skadedyr. Dette viste sig ikke at være rigtigt, og fabrikanten blev dømt til at betale frugtavlernes tab ved, at høsten blev ødelagt af skadedyr. Garantien blev altså her fortolket således, at den også omfattede de skadelige virkninger af, at varen ikke havde de lovede kvaliteter. Sml. ndfr s. 141 om smitsomme sygdomme hos husdyr.

Men selv om der ikke har foreligget nogen udtrykkelig garanti, har adskillige domme pålagt ansvar for sådanne skader under henvisning til, at sælgeren må anses at have påtaget sig en stiltiende garanti for, at salgsgenstanden ikke havde farlige egenskaber. Et typisk eksempel er U 1931.927. I denne sag havde en detailhandler for en pris af 40 d. kr. solgt en beholder (container) med »svovlkalk« til en frugtavl, som skulle bruge svovlkalken til sprøjtning af sine frugttræer. Træerne led imidlertid skade ved sprøjtningen, og en kemisk analyse af vædsken

afslørede, at det ikke var svovlkalk, men svovlnatron, som var skadeligt for træerne. Detailhandleren havde selv købt beholderen som indeholdende »svovlkalk« af en grossist, og det var ubestridt under sagen, at detailhandleren var i god tro. Han blev alligevel dømt til at betale en erstatning på 5.000 kr. til frugtavlere under henvisning til, at en sælger må indestå for, at den vare, han sælger, også virkelig er den, som den udgives for at være. Dommen bygger med andre ord på den opfattelse, at en sælger af en bestemt vare har påtaget sig en stiltiende garanti for, at varen ikke er en anden slags, som kan volde skade ved den brug, som er sædvanlig for den vare, den er udgivet for. Et lignende resultat er antaget i en svensk dom NJA 1945.676. I denne sag blev en detailhandler, som i god tro havde solgt et giftstof i stedet for et bagepulver, gjort ansvarlig for forgiftning af køberen og hendes familie.

Det er imidlertid et spørgsmål, om det ikke snarere er *risikosynspunkter*, som ligger til grund for den slags afgørelser. Det skal ikke bestrides, at en kontrakt om salg af en bestemt vare naturligt kan siges at indeholde en garanti for, at der ikke leveres en anden vare. Varen er simpelthen ikke kontraktsmæssig. Men det vil alligevel ofte være en fiktion at påstå, at der heri også ligger en påtagelse af et ansvar for skader forvoldt som følge af, at sælgeren i god tro kommer til at levere en anden vare.

Dette forhold kommer måske tydeligere frem i en anden gruppe af sager, nemlig hvor salgsgenstanden nok svarer til den betegnelse, hvorunder den er købt, og hvor den er anvendelig til den forudsatte brug, men hvor genstanden har fået en eller anden farlig egenskab. Som eksempel kan nævnes U 1953.157. I denne sag havde en gartner købt en sæk svovl til bekæmpelse af skadedyr i sit drivhus. Efter at halvdelen af stoffet var brugt, blev resten anbragt op ad varmerørene i drivhuset, idet stoffet er lettere at udstrø, når det er helt tørt. Svovlet var imidlertid forurenset med natriumklorat, hvilket medførte selvantændelse, hvorved en del af drivhuset blev ødelagt ved branden. Det udtales i dommen: »Idet den hos sagsøgeren stedfundne anvendelse og opbevaring af stoffet ikke kan antages at ligge uden for, hvad der er sædvanligt m.h.t. svovl, må sagsøgte, der som sælger af stoffet findes at måtte indestå for, at det ikke gennem tilblending af et fremmed stof havde opnået en ekstraordinær brandfarlighed, uanset hvorledes tilblendingen har fundet sted, være ansvarlig for den ved branden skete skade.«

Det kan naturligvis siges, at en salgsgenstand, som er farlig at an-

#### § 15.II.D.4

vende efter sin bestemmelse, er ukontraktsmæssig som stridende mod køberens forudsætning, men dette indebærer ikke med nødvendighed, at sælgeren har påtaget sig et ansvar for skaderne. Garantisyndspunktet forekommer her en fiktion, som kun kan tilsløre de syndpunkter, som i virkeligheden må ligge bag resultatet. Og for at få en klarere opfattelse af disse, bør man nok helt se bort fra garantikonstruktionen. En dom i U 1964.450 har da også opgivet garantikonstruktionen. I denne sag havde en landmand købt et parti roefrø. Det viste sig, at frøet var iblandet med andet frø, hvilket påførte køberen betydelige udgifter til lugning af de tilsåede arealer. Sælgeren blev dømt med følgende præmisser: »Idet blandingen må antages at være sket før leveringen til sagsøgeren, findes sagsøgte, uanset om iblandingen af andet frø er sket, medens frøet var i sagsøgtes varetægt, eller om den er sket tidligere, i hvert fald i et tilfælde som nærværende at være nærmere end sagsøgeren, hvem som nævnt intet er at bebrejde, til at bære risikoen for iblandingen«. Dommen udtrykte altså klart, at resultatet hvilede på overvejelse af risikoen og ikke på nogen stiltiende garanti.

Denne erkendelse vil også lette løsningen af spørgsmålet, om også sælgerens leverandør, altså som regel producenten, bør være ansvarlig over for køberen, selv om der ikke foreligger noget kontraktsforhold mellem denne og producenten.

Det må dog bemærkes, at der også vil være mulighed for at pålægge producenten ansvar, selv om man baserer ansvaret på garantikonstruktionen. Er således detalhandleren blevet dømt til at betale erstatning til forbrugeren ud fra et garantisyndpunkt, må detalhandleren kunne gøre regres gældende mod producenten ud fra det samme syndpunkt. Rent praktisk har man da også i flere sager ordnet sig på den måde, at detalhandleren har overdraget forbrugeren sit regreskrav mod producenten, importøren eller grossisten, jfr. f.eks. U 1923.678. Men fremgangsmåden er besværlig og kan være umuliggjort f.eks., hvis mellemhandleren er forsvundet.

Hvor langt domstolene vil eller bør strække sig i retning af at pålægge objektivt ansvar for farlige egenskaber på grundlag af risikosyndpunkter er for tiden stærkt omdiskuteret; der må henvises til den anførte litteratur. Det er troligt, at også mulighederne for sælgere og producenter for at forsikre sig mod ansvaret vil få indflydelse på udviklingen.

Formentlig vil man navnlig være tilbøjelig til at pålægge objektivt ansvar for industrifrembringelser, herunder kemikalier, endvidere for

fejlagtig medicin, sundhedsfarlige fødevarer, samt gødningsstoffer og kreaturfoder; om sidstnævnte to grupper se den ndfr nævnte lovgivning.

U 1939.16 H pålagde uden nærmere begrundelse en sælger af melassesirup ansvar for en forgiftning af køer, skønt den sandsynlige fejl måtte være begået ikke af sælgeren, men af et forudgående led i omsætningskæden. Se hertil *Rump* i TfR 1939.112; se også U 1932.446 H (TfR 1933.328), 1922.439. Sml. U 1961.554 H, 1958.28 H (frifindelser som følge af mangel på bevis m.h.t. årsagssammenhængen), 1954.124 (egen skyld).

Ansvar for skade ved, at et dyr med *smitte* smitter købers andre dyr, indtræder navnlig ved fortielse eller urigtige oplysninger fra sælgers side. Herom henvises til *Frost*, Erstatningsansvar for smitsom kalvekastning, navnlig 43–75. Ansvar kan også støttes på særlig garantierklæring, se U 1942.26 H (konkret begrundet), men der er tilbøjelighed til at tolke garanti således, at den ikke medfører ansvar for smittespredning, se U 1941.61 H (med dissens). Om almindeligt holdt garanti U 1949.809 H. Se i øvrigt *Frost* l.c 59 ff.

I bek. 275 26 aug. 1959 om bekæmpelse af smitsom kalvekastning §§ 1 og 2, jfr. L 156 14 april 1920 om smitsomme sygdomme hos husdyrene med tillægslov 175 5 Juni 1959, er der i øvrigt pålagt ejeren eller den, der på hans vegne fører tilsyn med det pågældende dyr, pligt til under bødestraf at anmelde en eventuel mistanke om smitsomme sygdomme til en dyrlæge og samtidig forbud mod, at dyret fjernes fra besætningen, samt forbud mod, at andre kreaturer i besætningen sælges uden først at have bestået en blodundersøgelse, medmindre salget sker direkte til offentligt slagtehus.

L 246 9 maj 1917 § 4 giver en særlig regel om *salg af husdyr gennem landboforeninger og husmandsforeninger*, hvad enten salget foregår underhånden eller ved bud og overbud. Her er sælgeren *uden hensyn til forbehold* i modsat retning i salgsbetingelserne ansvarlig over for køberen såvel med hensyn til smitsomme sygdomme som med hensyn til andre væsentlige, i høj grad værdiforringende sygdomme eller fejl, der ikke specielt er opgivet eller ikke er let synbare, såfremt disse med sikkerhed kan erkendes at have været til stede hos dyret ved salget. Det er tvivlsomt, om denne regel vedrører skade af heromtalte art. jfr. U 1941.529, *Frost* s. 37.

Med hensyn til *foderstoffer* medfører den s. 123 nævnte L 93 16 marts 1962 § 2.9°, at sælgeren i mangel af udtrykkeligt forbehold ifalder ansvar, hvis skaden skyldes, at de solgte varer indeholdt stoffer, der var skadelige for dyr. Ansvar således antaget i U 1952.406. En lignende regel gælder ifølge L 92 af samme dato § 10.3°, når *gødningsstoffer* har for stort indhold af plantegifte. Se hertil *Gomard* 320, *Jørgen Hansen* 129.

Hermed kan sammenholdes de frifindende domme i U 1920.340 H (bevisnød m.h.t. årsagssammenhængen), 1932.34 H (oliekager solgt som beskadigede).

Ansvar for uforsvarlig adfærd må pålægges en sælger, der har garanteret mod fabriktionsfejl el.lign. for et vist tidsrum efter salget, selv om garantien i øvrigt kun medfører en reparationspligt, se U 1937.472 H.

Om leverandørens erstatningsansvar for skader voldt ved materialefejl, se *A. Vinding Kruse* i Byggehåndbogen 313–26.

## § 15.II.D.5

5. *Den negative kontraktsinteresse* er ikke omtalt i Kbl §§ 42–54, men da Kbl's regler ikke er udtømmende, må køberen kunne kræve den negative kontraktsinteresse, hvor almindelige retsgrundsætninger fører hertil.

Jfr. Sp.D.I § 87 ved note 72 og Alm. Del § 16. Se om begrebet særlig *A. Vinding Kruse*, *Juristen* 1958.300–302, *Misligholdelse* 21 ff.

For visse tilfælde hjemler Kbl § 55 køberen ret til at kræve erstatning for omkostninger, jfr. ndfr § 18.I.

*E. Ret til at holde købesummen tilbage.*

Når køberen har ret til at kræve manglen afhjulpet, jfr. foran under C, må han formentlig, samtidig med at han stiller krav herom, kunne *holde købesummen tilbage, indtil manglen er rettet*. Det må i al fald gælde, hvis manglen giver køberen ret til at hæve købet, og køberen med føje midlertidig afviser salgsgenstanden. Hvis køberen ikke kan kræve manglen afhjulpet, men han har ret til at hæve købet, og manglen kan afhjælpes, må han også kunne gå den vej at meddele sælgeren, at han ikke vil have tingen, medmindre manglen rettes. I så fald må han kunne holde købesummen tilbage, indtil sælgeren meddeler, at han ikke vil rette manglen.

## III. OMSTÆNDIGHEDER, DER UDELUKKER MANGELSBEFØJELSER

De beføjelser, som tillægges køberen på grund af mangler ved salgsgenstanden, kan af særlige grunde være udelukket eller falde bort senere.

### *A. Manglens synlighed.*

Køberen kan i almindelighed ikke påberåbe sig en mangel, som han kendte ved købet, og – bortset fra svigstilfælde – heller ikke en mangel, som han kun ved uagtsomhed var uvidende om. Den sidste sætning er for det praktisk vigtigste tilfælde ved *Kbl § 47* nærmere bestemt således: »Har køberen før køkets afslutning undersøgt salgsgenstanden eller uden skellig grund undladt at efterkomme sælgerens opfordring til at undersøge den, eller er der før køkets afslutning givet ham lejlighed til at undersøge en prøve af salgsgenstanden, kan han ikke påberåbe sig mangler, der ved sådan undersøgelse burde være opdaget af ham, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.«

Reglen hviler på gammel tradition, der går tilbage til romersk ret (*»caveat emptor«*). Den kan ikke forstås så snævert, at den kun dækker tilfælde, hvor sælgeren med grund troede, at køberen havde set manglen og taget hensyn til den ved sin beslutning om at købe. I sådanne tilfælde foreligger der vel overhovedet ingen mangel ved salgs-

genstanden. § 47 må derfor antages i overensstemmelse med almindelig opfattelse at give et vist spillerum for sælgerens større forretningsdygtighed, og den har den gavnlige funktion at spare megen strid, da den afskærer køberen fra senere at klage over de egenskaber, som han havde rimelig anledning til at konstatere før køkets afslutning.

Om reglens historie se *Stig Iuul* i Festskrift til Henry Ussing 220 ff, *Thøger Nielsen*, Studier 48 ff.

Ud fra denne opfattelse må man formentlig anvende reglen, selv om sælgeren ved køkets afslutning ser, at køberen trods hans opfordring ikke har undersøgt salgsgenstanden. Dette er også den naturlige forståelse af ordene, da »uden skellig grund« ellers ville stå helt misvisende. Afvigende dog bl.a. *Lassen* i Sp.D.I § 87 note 108 jfr. note 103. Hvis sælgeren *kendte manglen* og så, at køberen ikke undersøgte genstanden, må han imidlertid siges at have handlet svigagtigt.

I øvrigt må fremhæves, at »skellig grund« til ikke at undersøge salgsgenstanden nærmere kan ligge i sælgerens optræden, f.eks. hans positive oplysninger om tingens egenskaber.

Med hensyn til *prøver* kræver § 47 ingen »opfordring« til undersøgelse, men kun, at der er givet køberen »lejlighed« dertil.

Fra nyere praksis kan nævnes U 1960.765, 1955.988 H, 1950.473 H, 1943.51, 1938.617, 1935.1060 H, 1923.59 H, 518 H. I øvrigt henvises til Sp.D.I § 87 note 101 ff, Alm. Del 37, *Hasle-Nebelong*, *Løsestøb* § 47, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 130 ff, *Hurwitz*, Husdyrvoldgift, *Almén*, *Köp* § 47.

Aftalen og dens særlige forudsætninger kan selvfølgelig medføre, at reglen i § 47 fraviges. Se som eksempel NJA 1936.689 (U 1937 B. 359).

NJA 1923.244 synes at bygge på den opfattelse, at § 47 ikke udelukker den indsigelse, at godset er af en helt anden slags end aftalt.

Om fejl på begge sider, se U 1951.382 (fast ejendom), *Gomard*, U 1958 B.174 f, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 133 f.

### B. Forbehold. Auktionssalg.

Køberens mangelsbeføjelser kan udelukkes ved særlig bestemmelse i kontrakten. I almindelighed vil forbehold i denne retning være gyldige, medmindre sælgeren derved handler uhæderligt.

Et jævnlige forekommende forbehold er det, at salgsgenstanden sælges »som den er eller forefindes«. Derved udelukkes alle mangelsbeføjelser, men forbeholdet har ingen virkning, når genstanden ikke svarer til den betegnelse, den er solgt under, U 1918.326, 1920.416, eller savner egenskaber, som er garanteret særskilt.

Praksis tilsidesætter endog forbeholdet i videre omfang, se Sp.D.I § 87 note 118, U 1920.416, 1923.988 H, 1954.914 og 1956.573, *Stig Jørgensen*, U 1951 B. 272 ff, jfr. *Spleth*, U 1955 B. 64 ff, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 138 ff.



### § 15.III.B

Om klausulen *tel quel* se Sp.D.I § 87 note 118, *Almén*, Köp § 48 ved note 10, U 1916.262, jfr. om en beslægtet klausul U 1922.750 (varen skulle modtages »som samme falder«). Om klausulen, »som beset« o.l., jfr. U 1951.702 H, 1944.1217

Med hensyn til *salg ved auktion* bestemmer Kbl § 48, at køberen ikke kan påberåbe sig, at genstanden lider af nogen mangel, medmindre genstanden ikke svarer til den betegnelse, under hvilken den er solgt, eller sælgeren har handlet svingagtigt. Hvad her er foreskrevet, gælder dog ikke, når en handlende sælger sine varer ved auktion.

Fra praksis kan nævnes U 1938.170, 1931.187, 1920.501.

Ved salg af husdyr gennem landboforeninger og husmandsforeninger fraviges foranstående regler, se ovfr II.D.4 om L 246 9 maj 1917 § 4.

C. Hvis *manglen skyldes køberens forhold*, må han i reglen være afskåret fra at påberåbe sig den.

Jfr. U 1920.553 H, Sp.D.I § 87.I.3. Sml. U 1943.752 H.

Således hvis manglen efter købet er hidført ved fejl begået af køberen eller hans folk, eller hvis den endelige »tilpasning« af bestilte genstande hindres ved, at køberen ikke yder fornøden medvirken. – Dette sidste må i almindelighed udelukke alle mangelsbeføjelser, selv om undladelsen ikke kan lægges køberen til last. – Fremdeles hvis en genstand, der skulle tilvirkes efter køberens nærmere forskrifter, på grund af disses uhensigtsmæssighed får en mangel. I tilfælde som det sidste må der gælde lignende regler som ved entreprisekontrakter, jfr. derom *Lassen II* § 141 ved note 11 og 28, *Axel H. Pedersen*, Entreprise 107–08, jfr. 78–80. Se hertil *Almén*, Köp § 44 ved note 47–50.

#### D. *Afhjælpning af manglen.*

Når sælgeren har leveret, kan han kun under meget strenge betingelser afværge køberens beføjelser ved at afhjælpe manglen – ved enten at udbedre genstanden eller foretage efterlevering eller omlevering. – *Kbl* § 49 bestemmer herom, at *når sælgeren tilbyder at afhjælpe en mangel eller at foretage omlevering, må køberen dermed lade sig nøje, hvis det kan ske inden udløbet af den tid, da han er pligtig at afvente levering (jfr. § 21), og det åbenbart ikke kan medføre omkostning eller ulempe for ham.*

I handelskøb er det i almindelighed påkrævet at have en streng regel. Hvis sælgeren har valgt at levere, før han var forpligtet dertil, sælger køberen ofte varerne videre til levering straks efter, og det er vigtigt, at han trygt kan gøre dette. Men hvis de ny købere så hævdede deres køb, ville han være dårligt stillet, hvis han skulle finde sig i, at hans sælger afhjalp manglerne.

Ved *bestilling* af maskiner eller andre genstande, som køberen varigt skal bruge i sin virksomhed, er reglens berettigelse dog mindre klar. Og hvor genstanden skal tilvirkes efter køberens særlige forskrifter, kan den virke meget hårdt over for sælgeren. Uden for handelskøb er reglen formentlig i det hele strengere end rimeligt.

Hvis det er aftalt, at sælgeren er forpligtet til at afhjælpe visse mangler, kan det ofte udledes heraf, at han også må have en videregående ret dertil. Det samme kan følge af særlige sædvaner, noget som navnlig får betydning, hvor sælgeren garanterer mod fabrikationsfejl etc. for et vist tidsrum efter købet. Sml. U 1942.1035 H, 1963.414.

Se i øvrigt Sp.D.I 253 ff, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 143 ff. og særlig om *efterlevering Almén*, Köp § 50 ved note 41 ff, U 1920.318 (TfR 1920.57).

Reglen i International Kbl art. 44 er parallel til Kbl § 49, men har dog en til lægsbestemmelse om »Nachfrist«.

Når sælgeren benytter sin ret til at afhjælpe en mangel, bortfalder alle køberens mangelsbeføjelser undtagen retten til at kræve erstatning for den skade, som han har lidt trods afhjælpningen – altså navnlig i tiden, indtil manglen er rettet. – For at afværge mulige misforståelser på dette punkt udtaler Kbl § 49, at køberens ret til erstatning ikke berøres af reglen.

#### E. Reklamationsregler.

Køberens beføjelser kan falde bort, hvis han ikke reklamerer rettidig. Herom gives der regler i Kbl §§ 51–54. § 54 er en selvstændig regel, men de andre bestemmelser hænger sammen.

##### 1. Kbl §§ 51–53.

*Hovedreglen i § 52 svarer til Kbl § 27. Køberen må reklamere i handelskøb straks og ellers uden ugrundet ophold. Gør han ikke det, taber han alle misligholdelsesbeføjelser, jfr. U 1953.108 H. Og hvis køberen vil hæve købet eller kræve efterlevering eller omlevering, må han meddele sælgeren dette uden ugrundet ophold.*

Køberen må dog kunne vente med at afgive hævemeddelelse, så længe sælgeren søger at reparere tingen, se U 1965.21 H, 1951.12 H.

Indlader sælgeren sig i forhandling med køberen uden at tage *forbehold* om den for sent fremkomne reklamation, vil han være afskåret fra at påberåbe sig forsinkelsen, U 1960.1 H, 1963.644, *Hasle-Nebelong*, Løsprekøb 296. U 1967.245 H indrømmede ikke køber nogen forlængelse af reklamationsfristen på gr. af sommerferielukning, da der ikke var opstået nogen kutyme herfor.

§ 52 gælder også om *kvantitetsmangler* (Kbl § 50). Reklamerer køberen ikke i anledning af, at der er leveret for lidt, stilles han, som om

### § 15.III.E.1

han havde fået leveret det hele. Tilfældet i Kbl § 50 behandles således langt strengere end forsinkelse med en del, hvor undladelse af reklamation ikke medfører, at køberen taber retten til at hæve købet for den udeblevne dels vedkommende eller kræve erstatning (ovfr § 9.V).

§ 52 fastslår nærmere, fra hvilket øjeblik reklamationsfristen løber – nemlig fra det tidspunkt, *da køberen har opdaget manglen eller burde have opdaget den*, jfr. U 1953.473 H, 1960.761, 765, 1961.624.

Hvornår køberen burde have opdaget manglen, beror i *handelskøb* på reglen i Kbl § 51, der pålægger køberen en »undersøgelsespligt«. – Pligten har kun den betydning, at den viser, hvornår manglen burde være opdaget og reklamationsfristen begynder at løbe. – Køberen må foretage en sådan undersøgelse, som ordentlig forretningsbrug kræver, når salgsgenstanden er leveret eller en aftalt udfaldsprøve er kommet ham i hænde. Ved *forsendelseskøb* behøver køberen dog ikke at undersøge genstanden, førend den på *bestemmelsesstedet* er stillet således til hans rådighed, at han ifølge § 56 ville være pligtig at drage omsorg for den.

Denne sidste bestemmelse har størst betydning for afsendelseskøb, hvor leveringsstedet jo er forskelligt fra bestemmelsesstedet, men den omfatter også køb med de klausuler, der nævnes i Kbl § 65.

Om køb på prøve se U 1966.799.

Om senere udgangspunkt se U 1959.681, 1957.254, 1954.130 og 1950.87.

Om fejl på begge sider, U 1958.1197, *Gomard*, U 1958 B. 178 ff.

Om aftale om kontrol ved indladningen se f.eks. U 1923.59 H.

Kbl §§ 51–52 kan ikke udelukke, at man i handelskøb kræver reklamation allerede, når det fremgår af faktura, konnossement el. lign., at salgsgenstanden lider af en mangel. Se herom foran § 2.VI, men dog *Almén*, *Köp* § 52 ved note 21 a–33 a.

Hvornår en mangel burde være opdaget *uden for handelskøb*, må afgøres efter et skøn over, hvad der er sædvanligt eller med rimelighed kan forlanges af køberen.

Om salg af forretning se U 1961.624, 1927.245 H med note; *Ernest Hartwig*, *Juristen* 1960.267–68, *Tamm*, U 1955 B. 168–69. Om salg af skib U 1956.780 H. Om fast ejendom, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 144 ff.

International Kbl bestemmer i art. 38:

»1. Køberen skal snarest muligt undersøge salgsgenstanden eller lade den undersøge.

2. I tilfælde af forsendelse af genstanden skal køberen undersøge den på bestemmelsesstedet.

3. Hvis genstanden er videresendt af køberen uden omladning, og sælgeren

ved aftalens indgåelse kendte eller burde kende muligheden af en sådan videre-sendelse, kan undersøgelsen af genstanden udsættes til dens ankomst til det nye bestemmelsessted.

4. Fremgangsmåden ved undersøgelsen bestemmes ved parternes overenskomst eller i mangel heraf ved lovgivningen eller sædvanerne på stedet, hvor under-søgelsen skal ske.» (Denne regel stemmer med Haagerkonventionen af 1955 om internationale løsprekøb).

Fra hovedreglen gør § 53 den *undtagelse*, at bestemmelserne i § 52 om tab af køberens beføjelser ikke kommer til anvendelse, *når sælgeren har handlet svigagtigt, eller når han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhed, og denne medfører betydelig skade for køberen*, jfr. U 1963.139 H, 1956.780 H, 1955.791 H og 1952.771.

2. For at undgå, at sælgeren ud i en uvis fremtid skal være udsat for, at køberen påberåber sig mangler, har Kbl § 54 givet følgende regel: *»Har køberen ikke inden et år efter genstandens overgivelse til ham meddelt sælgeren, at han vil påberåbe sig en mangel, kan han ikke senere gøre den gældende, medmindre sælgeren har påtaget sig at indestå for genstanden i længere tid eller har handlet svigagtigt.«*

Reglen kan betragtes som en særlig forældelsesregel, men dens anvendelse udelukkes én gang for alle ved reklamation, og det må være tilstrækkeligt, at reklamationen er afsendt af køberen før fristens udløb, jfr. »Aftaler« 411.

Forældelsen efter § 54 antages ikke at omfatte køberens krav på erstatning for skade, der er forvoldt ved *salgsgenstandens farlige egenskaber*.

Således *Lassen* i Sp.D.I § 87 note 169. NJA 1935.577 (U 1937 B.352) er næppe i strid hermed, men er i al fald et grænsetilfælde, jfr. *Gomard*, Erstatningsregler 110, se derimod NJA 1951.271, *Jørgen Hansen*, Sælgerens ansvar 188. Sml. U 1959.877 H, hvor spørgsmålet var fremme, men ikke blev pådømt.

Om garanti se U 1959.192 og 1960.1048 H, jfr. *Th. Gjerulff*, TfR 1961. 301–303 (Garanti for et maleris ægthed undtog e.o. ikke fra § 54).

Forældelsen efter § 54 indtræder ikke, når sælgeren har handlet svigagtigt. Hvis sælgeren ved aftalens indgåelse har gjort sig skyldig i *svig*, der falder ind under Aftl § 30, må køberen i øvrigt kunne erklære købet ugyldigt, i stedet for at hæve købet og gå frem efter reglerne i Kbl. Dette har dog ikke stor praktisk betydning.

Man kan spørge, om køberen ikke ligeledes efter udløbet af étårsfristen i § 54 kan få købet erklæret ugyldigt, såfremt sælgeren ved købet *burde have indset*, at der forelå en væsentlig vildfarelse hos køberen angående salgsgenstandens egenskaber – med andre ord, om køberen kan påberåbe sig den grundsætning, der er opstillet i »Aftaler« § 18.II.D.1. – Spørgsmålet må vistnok besvares med nej. Ellers ville reglen i Kbl § 54 ikke nå sit mål at skabe sikkerhed.

## § 15.III.E.2

Snarere kan man indrømme køberen ret til – selv efter étårsfristen – at påberåbe sig *Aftl § 33*, som jo er nyere end Kbl. Det er dog tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til at opstille en sådan undtagelse fra den specielle regel i Kbl § 54. Spørgsmålet har i øvrigt meget ringe betydning, da Kbl's udtryk »svigagtig« dækker de fleste tilfælde.

Se om disse spørgsmål *Almén*, *Köp § 54* note 33 a, *Lassen* i *Sp.D.I § 87* note 169, *Ussing*, *Forudsætninger* 86 f.

Husdyrvoldgiftslovens § 4, 1°, opretholder udtrykkelig Kbl's reklamationsregler, men indfører en almindelig klagefrist på 30 dage, dog med visse undtagelser, se hertil *Hurwitz*, *Husdyrvoldgift* ad § 4.

International Kbl har i art. 39 en almindelig reklamationsregel samt en forældelsesfrist for reklamation på 2 år fra genstandens overgivelse. Efter at behørig reklamation er sket, skal mangelindsigelsen endvidere gøres gældende senest 1 år efter. En regel som den sidstnævnte savnes i dansk ret, se hertil *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 147.

I mange standardkontrakter er Kbl's reklamationsregler og 1-års fristen i § 54 fraveget til skade for køberne. Specielt m.h.t. *forbruger køb* er slige klausuler blevet stærkt kritiseret, og der er endvidere rejst spørgsmål om ved præceptive regler at lempe reklamationsreglerne etc. i den slags køb.

Se hertil *A. Vinding Kruse*, *Købelov* 19 f, *Ole Lund*, *TfR* 1962.64 ff, 1963. 303 ff, *Lov og Rett* 1964.66 ff.

### F. Erklæring fra køberen.

Allerede før reklamationsfristen udløber, kan køberen berøve sig sine beføjelser.

1. Hvis køberen meddeler sælgeren, at han vil gøre en vis beføjelse gældende, bliver han bundet ved sin erklæring, når den kommer til sælgerens kundskab. Har han ved meddelelse til sælgeren hævet købet eller afvist salgsgenstanden og stillet den til sælgerens disposition, har han ikke ret til at skifte standpunkt og beholde genstanden. Dog må han kunne gøre det, når sælgeren afviser hans tilkendegivelse eller undlader inden rimelig tid at modtage den afviste genstand. Og hvis køberen har tilkendegivet, at han kræver omlevering, kan han ændre standpunkt, hvis omleveringen forsinkes. Omvendt kan han ikke afvise genstanden, når han én gang har meddelt sælgeren, at han vil beholde den modtagne salgsgenstand trods manglerne og kræve forholdsmæssigt afslag eller erstatning.

2. Køberen kan selvfølgelig også give afkald på sine beføjelser. Og han må tabe dem alle, når han godkender salgsgenstanden trods manglen – være sig ved en godkendelseserklæring eller ved andre handlinger, der naturligt opfattes som udtryk for en godkendelse, *U* 1962.279 H, sml. 1960.80 H. – Virkningen af godkendelsen må i første række bero på en konkret fortolkning. Men når de konkrete omstændigheder ikke fører til andet, må godkendelsen bevirke, at køberen ikke kan påberåbe sig mangler, som han havde opdaget, da han afgav godkendelsen. Og det samme må i almindelighed gælde mangler, han burde have opdaget, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.

På den anden side udelukker godkendelsen i almindelighed ikke køberen fra at påberåbe sig mangler, som han hverken kendte eller burde kende, da han afgav godkendelsen. Godkendelsen har således en lignende virkning som undladelse af reklamation, og den får derfor kun væsentlig betydning, når den sker, inden reklamationsfristen var udløbet.

Se hertil Sp.D.I § 87.III.5. Fra praksis kan i øvrigt nævnes U 1923.182, 1927.594, 1936.858, 1957.103 H, 593, 1958.1197, 1959.876 H, 1960.609 H, 1963.996 H, 1966.225 H. Se fremdeles NJA 1937.382 (TfR 1938.579).

## § 16

### Vanhjemmel og anden retsmangel

Misligholdelse fra sælgerens side kan bestå i, at køberen ikke får den ret, som han havde grund til at vente. Det kan skyldes forskellige omstændigheder. Først skal omtales den såkaldte vanhjemmel (I–III), derefter anden retsmangel (IV).

#### I. HVAD VANHJEMMEL ER

A. *Afgrænsning.* Vanhjemmel foreligger, når sælgerens kompetencemangel medfører, at køberen ikke får den ret med hensyn til salgsgenstanden, som han havde fået tilsagt eller havde ret til at forudsætte, at han ville få.

1. Misligholdelsen består i, at *køberen ikke får den ret, han måtte forudsætte.*

I almindelighed har køberen ret til at forudsætte, at sælgeren skaffer ham ejendomsret over salgsgenstanden, og at trediemand ikke har begrænsede rettigheder (delvise ejendomsrettigheder) over den. Derfor vil der normalt foreligge vanhjemmel, hvis det viser sig, at sælgeren havde købt den solgte ting på afbetaling hos trediemand, og at denne kan vindicere tingen fra køberen, eller at salgsgenstanden er behæftet med en panteret, f.eks. en lovbestemt panteret for offentlige afgifter eller for trediemands erstatningskrav. Se som eksempel herpå U 1913.727, 1934.384.

Selv om sælgeren tilkendegiver, at han ikke er indehaver af den pågældende ret, kan køberen have føje til at vente at få retten, fordi sælgeren optræder som beføjet til at sælge genstanden.

## § 16.I.A.1

Det kan imidlertid følge af aftalen, at køberen må finde sig i en ringere stilling. Der kan jo være god mening i, at en person køber en ting, skønt han ved, at der hviler en panteret på den, eller at sælgeren har købt den på afbetaling. Og omstændighederne kan vise, at køberen skal tage tingen med de foreliggende retsmangler. Køberen må i almindelighed også finde sig i ikke at blive ejer, hvis sælgeren loyalt har meddelt, at han kun er hævdsbesidder, eller at trediemand har rejst vindikationssag.

Når særlige omstændigheder ikke fører til andet, er det reglen, at der foreligger misligholdelse, hvis køberen ikke får ejendomsret over salgsgenstanden, eller denne er behæftet med en begrænset ret, der tilkommer trediemand. Dansk ret anerkender ikke den regel, der i romersk ret gjaldt om køb, nemlig at køberen som hovedregel ikke kunne påberåbe sig vanhjemmel, så længe han beholdt tingen uforstyrret, og derfor først kunne hæve købet eller kræve erstatning i tilfælde af *evictio*, d.v.s. når tingen var fravindiceret ham af trediemand. Efter dansk ret er allerede det, at køberen ikke får retten, en misligholdelse.

Hermed stemmer Kbl § 59, der kun betinger sælgerens erstatningsansvar af, at det *oplyses*, at salgsgenstanden tilhørte trediemand.

Når sælgeren ikke havde fornøden rådighed over salgsgenstanden, men køberen alligevel får retten i kraft af en eksstinktiv erhvervelse, foreligger der i almindelighed ingen misligholdelse.

I særlige tilfælde bør køberen dog vistnok have ret til at gøre misligholdelsesbeføjelser gældende, hvis han frafalder den erhvervede ret, se Alm. Del 40.

2. Retsmanglen skal have sin grund i, at sælgeren ikke har *kompetence* til at overdrage den pågældende ret. Herved adskiller vanhjemmel sig fra de tilfælde, der omtales ndfr under IV.

I almindelighed tænker man i vanhjemmelslæren på tilfælde, hvor retsmanglen beror på, at sælgeren ikke selv havde den pågældende rettighed. Men det er naturligt at medtage de tilfælde, hvor sælgeren vel havde retten, men manglede rådighed til at overdrage den, f.eks. på grund af båndlæggelse, jfr. herom »Aftaler« § 26.V.

3. Vanhjemmel er her taget i en videre betydning end sædvanlig i vor ældre litteratur, se *Lassen* I § 45.I og dertil Alm. Del 129 f, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 195 ff, *Illum*, U 1954 B. 136 f, *Thøger Nielsen*, U 1955 B. 233 ff, *Fl. Tolstrup*, U 1960 B. 101 ff, Forkøbsret og koncession (Kbh. 1961) og hertil *A. Vinding Kruse* l.c. 198 ff. Om ældre dansk ret se *Thøger Nielsen*, Studier 270 ff, 301.

Hvis sælgerens kompetencemangel hindrer rettidig levering, foreligger der til-  
lige forsinkelse (ikke-erlæggelse), og køberen kan da påberåbe sig såvel reglerne  
herom som vanhjemmelsreglerne.

I International Kbl findes vanhjemmelsreglerne i art. 52–53.

### B. Konstruktionsspørgsmål.

At vanhjemmel medfører misligholdelsesbeføjelser for køberen, er ofte  
blevet opfattet som *udslag af en særlig garanti eller indeståelse*, se som  
eksempel *Code civil* art. 1625–1626. Baggrunden herfor er den histo-  
riske udvikling. I romersk ret blev reglerne om vanhjemmel for en  
stor del dannet på grundlag af den fremgangsmåde, at sælgeren afgav et  
særligt løfte, hvorved han indestod for, at køberen beholdt adgangen  
til at bruge og nyde tingen.

Også her i landet har nogle opfattet reglerne på lignende måde.  
I nyere tid betragtes sælgerens garanti dog som gående ud på, at han  
ved aftalens indgåelse har den ret, han overdrager. Garantisynspunktet  
kan imidlertid ikke forklare nutidens vanhjemmelsregler, da det står  
fast, at køberens vanhjemmelsbeføjelser ikke er betinget af en virkelig  
garanti eller indeståelse. Men når sagen forholder sig således, kan det  
ikke anbefales at konstruere vanhjemmelsreglerne som hvilende på en  
garanti. Det er ikke til nogen nytte, og det kan lede vild.

Man møder også den lære, at vanhjemmelsreglerne er *udslag af, at  
sælgeren ikke har opfyldt sin »hjemmelspligt«*. Denne pligt beskriver  
*Jul. Lassen* som pligt til at »forskaffe erhververen den tilsagte ret og i  
påkommende tilfælde, når retserhvervelsen bestrides af trediemand,  
fornøden legitimation for denne.« En sådan opfattelse har en vis til-  
knytning i vor lovgivnings udtryksmåde, navnlig DL 5–3–12, hvorefter  
sælgeren af hus eller jord bør »hjemle og værge« køberen det solgte  
med nøjagtigt skøde.

Det er også rigtigt, at en sælger i almindelighed er forpligtet til at  
foretage visse handlinger, der sigter til at skaffe køberen ejendomsret  
og fornøden legitimation for retten. En genussælger er således i almin-  
delighed forpligtet til at foretage overdragelse af bestemte genstande,  
og det skal være genstande, som køberen kan blive ejer af. Den, der  
sælger et ordregælds-brev, er forpligtet til at give køberen skriftlig  
transport. Fremdeles er sælgeren i almindelighed forpligtet til at yde  
køberen bistand over for trediemand, der bestrider hans ret og sælge-  
rens adkomst.



## § 16.I.B

Men når *en bestemt ting er solgt af en person, der ikke var ejer af den*, men troede, han var det, er forholdet ofte, at sælgeren ikke kan dømmes til at skaffe køberens ejendomsret, se Alm. Del 71, og at erstatningsreglen i Kbl § 59 ikke virker som en misbilligelse af, at han undlader at gøre det.

Vanhjemmelserne kan derfor ikke som helhed føres tilbage på noget af de nævnte synspunkter, og heller ikke sælgerens erstatningsansvar kan altid siges at udspringe af en ikke-opfyldelse af hjemmelspligten eller af en garanti. I nutidens ret drejer det sig om retsregler, der hviler på praktiske hensyn og er af lignende art som de andre misligholdelsesregler.

En vis kritik af hjemmelspligt-læren gav allerede *Evaldsen*, Obligationsrettens Alm. Del 397 f. En garantikonstruktion anlægger endnu *Almén*, Köp § 59 ved note 23. Ifølge BGB § 433 er sælgeren forpligtet til at skaffe køberen ejendomsret.

## II. KØBERENS BEFØJELSER

### A. Kbl's holdning. Genuskøb.

Når det viser sig, at der foreligger vanhjemmel, må køberen i hovedsagen få samme misligholdelsesbeføjelser, som hvor salgsgenstanden lider af en mangel. Kbl har ganske vist kun optaget en regel om skadeserstatning i § 59, men loven giver ikke udtømmende regler om vanhjemmel. Det fremgår af motiverne, at kommissionen ikke har villet løse andre spørgsmål, fordi de til dels står i forbindelse med spørgsmål, som falder uden for Kbl, og hvorom der ikke gjaldt samme regler i alle de skandinaviske lande. Der sigtes navnlig til spørgsmålet om vindikation af løsøre.

Særlig for *genuskøb* har man rejst det spørgsmål, om der overhovedet er grund til at give køberen lignende beføjelser som ved faktiske mangler. Når retsmanglen er væsentlig, må køberen uden tvivl kunne afvise salgsgenstanden, og han må så kunne kræve kontraktmæssig ydelse leveret, da sælgeren ikke har opfyldt sin leveringspligt. Derimod har man anset det for tvivlsomt, om køberen bør have andre beføjelser, og navnlig om han bør kunne beholde salgsgenstanden med retsmanglen og kræve erstatning for manglen eller forholdsmæssigt afslag i købesummen.

Efter at Kbl har givet genuskøberen disse beføjelser i tilfælde, hvor salgsgenstanden lider af en mangel, må man dog uden tvivl give ham dem også i vanhjemmelstilfælde. De grunde, der taler for at gennemføre denne ordning ved mangler, gør sig også gældende i vanhjemmelstilfælde.

*Jul. Lassen I* § 45.IV hævder samme resultat, om end med et »vistnok«. Hans udvikling herom er i øvrigt i alt væsentligt blevet stående uændret fra tiden før Kbl. I ældre romanistisk litteratur var det tilsvarende spørgsmål med hensyn til faktiske mangler stærkt omtvistet, se *Oertmann*, Kommentar z. BGB § 480 anm.1.

## B. De enkelte beføjelser.

1. Om *skadeserstatning* gælder der en særlig streng regel for *species-køb*, når vanhjemmelen har sin grund i, at *sælgeren manglede kompetence ved køkets afslutning*. Her er det hovedreglen, at sælgeren ifalder erstatningsansvar uden hensyn til skyld. Dette fastslår Kbl § 59 for de vigtigste tilfælde, nemlig hvor salgsgenstanden ved køkets afslutning tilhørte en anden end sælgeren. Men samme regel må gælde, hvor der fandtes begrænsede rettigheder over salgsgenstanden, f.eks. panteret, Alm. Del 129. Jfr. U 1913.727, 1934.384.

Ansaret falder dog bort, *hvis køberen ved køkets afslutning ikke var i god tro*, d.v.s. hvis køberen kendte eller burde kende kompetencemanglen. Dersom sælgeren har handlet svigagtigt, kan uagtsomhed fra køberens side dog ikke udelukke erstatningsansvar.

Ved *tvangsauktion* er det klart, at den solgte ting ikke tilhører sælgeren, og § 59 er derfor uanvendelig. Rekvirenten kan ikke have ansvaret for, at de solgte genstande tilhørte rekvisitus. Men i øvrigt må han normalt have ansvaret for, at grundlaget for auktionen, f.eks. udlægget, er i orden, U 1953.859, og køberen må i det hele taget kunne hæve købet, se ndfr III.A.

Ifølge en udbredt opfattelse går sælgeren også fri for ansvar, *når køberen måtte kunne indse, at sælgeren ikke, eller ikke bedre end han selv, ved besked om sin adkomst*. Denne løsning kan nu i al fald vanskelig forenes med ordene i Kbl § 59, men bør vistnok heller ikke godkendes de lege ferenda. Den står i en vis forbindelse med den ældre opfattelse, der betragter ansvaret som hvilende på noget i retning af en garanti. Og den skaber uklarhed og usikkerhed i omsætningen. Det strenge vanhjemmelsansvar har den gavnlige virkning at formindske faren for, at folk sælger noget uden fornøden adkomst. Og det medfører, at køberen ikke behøver at undersøge en solid sælgers adkomst.

Den omtalte lære er udviklet af *Jul. Lassen I* § 45 ved note 12, se også *Kühl* i SvJT 1932. 125 og – mindre bestemt – *Almén*, Köp § 59 note 32. Se om den også Alm. Del 130 f, *Hasle-Nebelong*, Løspørkøb 316 f.

Grundsætningen i § 59 må også anvendes, når der sælges en vis mængde af et parti, der forudsættes at tilhøre sælgeren.

Hvis vanhjemmelen beror på *begivenheder efter køkets afslutning*, eller det drejer sig om almindeligt *genuskøb*, må sælgeren ifalde erstat-

## § 16.II.B.1

ningsansvar under lignende betingelser som ved mangler. Jfr. Alm Del 119–20.

2. Når køberens ret indskrænkes ved trediemands begrænsede ret, og dette forringer salgsgenstandens værdi, må køberen formentlig kunne kræve *forholdsmæssigt afslag i købesummen*. Jfr. *Lassen I* § 45 ved note 36 a.

3. Køberen må kunne *hæve købet* efter regler svarende til dem, der gælder om mangler. Når køberens ret kun indskrænkes, kan han i al fald hæve købet, når retsmanglen er væsentlig, TFR 1955.321 (sv. HRD).

Beføjelsen har særlig stor betydning i tilfælde, hvor sælgeren undtagelsesvis ikke er ansvarlig for retsmanglen, f.eks. ved tvangsauktion, jfr. ovfr under nr. 1.

Ved køb af massegældsbreve (obligationer), aktier og lignende *værdipapirer* er det vistnok rigtigst – når sælgeren var i god tro – at frakende køberen retten til at træde helt tilbage fra aftalen, hvis de købte papirer er faldet i kurs efter købet. Køberen bør i så fald kun have krav på det beløb, som det købte papir var værd, da vanhjemmelen viste sig.

Herfor *Lassen I* § 45 ved note 35 og JU 1852.97, der dog lægger vægt på værdien ved dommens opfyldelse. Dette beløb kan køberen sikkert forlange, men hvis han på et tidligere tidspunkt har hævet købet og krævet erstatning, må han formentlig have ret til kursen på dette tidspunkt.

### 4. Ret til at kræve retsmanglen afhjulpet.

Genuskøberen må kunne kræve omlevering, når betingelserne for at hæve købet er til stede, jfr. analogien af Kbl § 43. I øvrigt – altså navnlig i specieskøb – må køberen jævnlig kunne forlange, at sælgeren fjerner trediemands ret. I denne retning kan man formentlig ikke anvende mangelsreglerne analogt.

Se nærmere Alm. Del 71, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 214 ff.

5. Når vanhjemmelen viser sig og køberen har ret til at kræve retsmanglen afhjulpet, må han formentlig have ret til foreløbig at *nægte at betale købesummen*.

Jfr. hertil udviklingen om mangler foran § 15.II.E. Hvad dér er anført, kan i hovedsagen overføres på vanhjemmelstilfælde.

Køberen må vistnok også have ret til at holde købesummen tilbage, når indtrædende forhold gør det *sandsynligt*, at der foreligger vanhjemmel.

Jfr. *Lassen I* § 45 ved note 39 og 46, *Almén*, *Köp* § 59 ved note 70–76.

*C. Gennemførelsen af vanhjemmelsbeføjelserne.*

Hvis køberen bliver sagsøgt af ejeren og giver sælgeren underretning om rets-sagen, må sælgeren meddele køberen alle de oplysninger og beviser, som han råder over. Dersom køberen taber sagen og senere gør vanhjemmelsbeføjelser gældende over for sælgeren, kan han forlange, at der ses bort fra de oplysninger og beviser, som sælgeren ikke fremkom med under den første sag. Sml. om par-celkøb U 1941.697 H.

I øvrigt kan bevis for vanhjemmelen føres på enhver måde.

Jfr. *Lassen* I § 45.VI.

## III. OMSTÆNDIGHEDER, DER UDELUKKER

## MISLIGHOLDELSSESBEFØJELSERNE

A. *Køberens onde tro.* Køberen kan i almindelighed ikke påberåbe sig begrænsninger i retten, som han kendte ved købet. Når sælgeren ikke har handlet svigagtigt, kan det samme gælde om dem, han burde have kendt, men dette har næppe praktisk betydning ved løsøre køb. Om vanhjemmel kan man ikke opstille en regel svarende til Kbl § 47.

Det er omtalt foran, at Kbl § 59 udelukker erstatning for »oprinde-lige« retsmangler, når køberen ikke var i god tro. Selv om man antager *Lassens* udvidende fortolkning af denne bestemmelse, kan der ikke være tale om at afskære retten til at hæve kontrakten eller kræve for-holdsmæssigt afslag i købesummen i tilsvarende omfang. Også køberen på tvangsauktion kan gøre disse beføjelser gældende, hvis han ikke bliver ejer af det solgte, fordi dette ikke tilhørte rekvisitus.

Se hertil *Lassen* I § 45 ved note 30 a–32 b, *Munch-Petersen*, Tvangsfuldbyr-delse 228, *Gomard*, Fogedret 177 f.

Med hensyn til *auktion* gælder der ingen regel svarende til Kbl § 48, jfr. U 1898.153, der tillod køberen at hæve købet, skønt der var solgt »uden ansvar«.

Vidste køberen, at sælgeren overhovedet ikke var ejer af salgsgenstanden (eller berettiget til at råde over den), må det afgøres ved fortolkning, om køberen har taget hele risikoen for retserhvervelsen, eller han kan hæve købet eller kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen, hvis trediemand gør sin ret gældende, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 202.

B. Sælgeren må formentlig ligesom ved mangler have en vis adgang til at *afværge køberens beføjelser* ved at skaffe køberen den manglende ret, og uden for handelskøb kan man næppe stille så strenge betingelser som Kbl § 49.

Se *Lassen* I § 45 ved note 33, Alm. Del 38, 40. Dette får navnlig betydning, hvis køberen, *inden retsmanglen afhjælpes*, erklærer, at han vil hæve købet eller

## § 16.III.B

kræve afslag i købesummen. Hvis sælgeren – f.eks. ved selv at købe tingen eller ved at få ejeren til at godkende det foretagne salg – fjerner retsmanglen, *før køberen hæver købet* eller kræver afslag, må det formentlig være den almindelige regel, at køberen taber retten til at gøre disse beføjelser gældende, jfr. »Aftaler« 268 og ndfr under C.

C. Køberens beføjelser må endvidere som hovedregel falde bort, hvis han *vinder hævd* på retten eller har *forbrugt* salgsgenstanden uden at ifalde ansvar derved.

Jfr. *Lassen* I § 45 ved note 34. Hvorledes stillingen er, når køberen har solgt tingen videre, omtales ndfr i § 18.I.B.

D. Køberen må endelig miste sine beføjelser ikke blot ved at *godkende* salgsgenstanden trods den foreliggende retsmangel, men efter omstændighederne også ved *passivitet*. Man kan dog næppe anvende Kbl's reklamationsregler analogt på vanhjemmelstilfælde, i al fald ikke Kbl § 51 og § 54.

## IV. SALG AF IKKE-EKSISTERENDE RETTIGHEDER

A. Når en formueret (ejendomsret i vid betydning) sælges, kan køberen få misligholdelsesbeføjelser, *hvis retten ikke består* – enten fordi den aldrig er kommet til eksistens, eller fordi den er ophørt før overdragelsen.

Man plejer at opstille den almindelige regel, at overdrageren af en formueret er *ansvarlig* for, at retten består, jfr. Alm. Del 131 og Gbl § 9. Men køberen må uden tvivl også have andre misligholdelsesbeføjelser end retten til at kræve erstatning.

Reglerne kan vistnok opstilles under ét for alle formuerettigheder, der overhovedet kan sælges. Og de må gælde, selv om aftalen ikke *betegner* det solgte som en ret, men bruger udtryk som fordring, gældsbevis, pantebrev, patent.

Køber nogen en rettighed, skønt sælgeren loyalt oplyser, at dens eksistens er omtvistet, må aftalen jævnlig forstås således, at køberen ikke får nogen misligholdelsesbeføjelser. Men normalt vil det være en misligholdelse, hvis retten ikke består. Ved køb af en individuelt bestemt rettighed er det afgørende i almindelighed, at retten består ved købet. Som oftest går aftalen jo ud på, at retten straks skal gå over til køberen. I genuskøb må det kræves, at retten består ved salgets opfyldelse, d.v.s. i det øjeblik, da en bestemt rettighed overdrages til køberen.

Misligholdelsen kan også bestå i, at rettigheden ikke svarer til, hvad køberen havde ret til at vente. Ved salg af en simpel fordring er det f.eks. i almindelighed en misligholdelse, at skyldneren (cessus) ved aftale med sælgeren uden køberens vidende har fået henstand eller et særligt tilsagn om rabat.

B. *Retsvirkninger.*

De tilfælde, hvor *rettigheden er ringere*, end køberen havde føje til at forudsætte, kan tænkes ført direkte ind under reglerne om mangler i Kbl §§ 42 ff. Der er heller ingen tvivl om, at køberen har ret til at kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen eller hæve købet, når betingelserne derfor i §§ 42 ff er opfyldt. Men det er næppe hensigtsmæssigt at anvende alle mangelsreglerne i Kbl på disse tilfælde, og det kan vistnok forsvares at holde dem uden for reglernes direkte område.

Hvis en fordring er solgt, og cessus over for køberen kræver modregning med en fordring, han har på sælgeren, må køberen kunne kræve erstatning af sælgeren – og gøre andre misligholdelsesbeføjelser gældende – under sædvanlige betingelser. Derimod kan han næppe hæve købet, blot fordi han opdager, at cessus har en fordring på sælgeren og *kan* anvende den til modregning over for ham (køberen).

Når *rettigheden overhovedet ikke består*, er det klart, at køberen kan hæve købet. Dog kan der være grund til at indrømme sælgeren en begrænset adgang til at bringe rettigheden i orden, jfr. Kbl § 49. Også her ligger analogien af mangelsreglerne nærmere end analogien af reglerne om forsinkelse med levering. På dette punkt må der formentlig gælde lignende regler som angående vanhjemmel.

I *genuskøb* må køberen efter omstændighederne også kunne kræve omlevering, f.eks. når der til opfyldelse af et aktiesalg er leveret aktiebrev, der har vist sig at være falske.

I alle disse retninger kan almindelige grundsætninger om misligholdelse anvendes. Men om *sælgerens erstatningsansvar* gælder noget særligt. Som det er udtrykt i den almindelige grundsætning, der allerede er nævnt, må sælgeren som hovedregel betale skadeserstatning, selv om han ikke havde nogen grund til at tvivle på, at den solgte rettighed bestod.

Når en samlet formuemasse er solgt, f.eks. ved salg af en forretning med aktiver og passiver, kan den strenge ansvarsregel dog næppe anvendes med hensyn til de enkelte rettigheder, der ifølge forretningsbøgerne hører til massen.

I det hele kan det herefter siges, at der gælder lignende regler som om vanhjemmel.

I TfR 1965.571 ff betvivler dog *Koktvedgaard* stærkt, om det er hensigtsmæssigt at anvende Kbl's regler på køb af *immaterialrettigheder* og hævder, at man som følge af de særlige forhold, der gør sig gældende på dette retsområde, bør opstille helt selvstændige regler.

## V. KAN KØBEREN HOLDE SIG TIL SÆLGERENS FORGÆNGERE?

I vanhjemmelstilfælde kan køberen efter nogles mening holde sig ikke blot til sælgeren, men også til sælgerens hjemmelsmand og dennes hjemmelsmand igen o.s.v. En tilsvarende regel kan i øvrigt tænkes gennemført også i de tilfælde, der er omtalt foran under IV, og i andre misligholdesetilfælde, f.eks. ved mangler.

Det er meget tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til at give køberen ret

## § 16.V

hertil. Når sælgeren selv er ansvarlig, ville reglen kun have væsentlig interesse for køberen, hvis han derved kunne gøre retten mod sælgerens forgængere gældende, selv om sælgeren var gået fallit. Billighed kan synes at tale for at give køberen denne ret, men det har næppe væsentlig betydning for omsætningen. Når sælgeren ikke er ansvarlig for vanhjemmelen, men hans forgænger har ansvar over for ham, kan det synes rimeligt at give køberen ret til at drage forgængeren til ansvar, for så vidt dette kan ske uden at komme i strid med sælgerens interesser. – Med hensyn til gaver er en sådan løsning hævdet af mig i Sp.D.I § 77 ved note 105. – Men større betydning for omsætningen har en sådan ordning næppe, og reglens gennemførelse vil rejse en del vanskelige spørgsmål. Om problemet henvises til *Lassen I* § 45.V, som forkastede enhver regel i den nævnte retning, *Hasle-Nebelong, Løspørekøb* 319.

Spørgsmålet er blevet udførligt behandlet af *A. Vinding Kruse*, U 1952 B. 177 ff, Misligholdelse 245–74 med henblik på al misligholdelse. Se også *Illum*, U 1954 B. 323. Praksis er utvivlsomt i udvikling mod en anerkendelse af en videre adgang; se også om husdyrvoldgiftssager *Hurwitz*, Husdyrvoldgift 226 ff og i øvrigt domme i U 1923.35 H (TfR 1924.62) 1946.1274 H, 1947.100 H, 1952.44 H, 1958.284 H, 1961.204, 1963.139 H. Om transport på sælgerens krav se U 1958.484, 1959.381.

## § 17

### Andre mangler ved sælgerens opfyldelse

I. Kbl indeholder langt fra regler om al slags misligholdelse fra sælgerens side. I uomtalte tilfælde må køberen kunne kræve skadeserstatning under sædvanlige betingelser, og i almindelighed må han kunne hæve købet, når misligholdelsen er væsentlig, jfr. Kbl § 21.2 °.

I det følgende skal der gøres enkelte bemærkninger om nogle af de praktisk vigtigste misligholdelsesarter, der ikke er omtalt i Kbl. Se dertil Sp.D.I § 88.

#### II. FEJL VED FORSENDELSESMÅDEN

De nævnte grundsætninger må anvendes, når sælgeren iværksætter forsendelsen på en måde, der er i strid med aftalen eller dens forudsætninger eller med køberens beføjede ordrer.

For så vidt aftalen ikke fastlægger forsendelsesmåden, må sælgeren træffe bestemmelsen, men han skal derved tage hensyn til køberens interesser. I almindelighed er han forpligtet til at følge køberens ordrer om forsendelsen, når de ikke medfører omkostning eller ulempe for ham ud over, hvad der følger af aftalen. Såvel de i aftalen trufne bestemmelser som køberens beføjede ordrer kan og bør sælgeren fravige, for så vidt det på grund af indtrufne omstændigheder kræves af hensyn til køberens interesse, men så vidt muligt må sælgeren spørge køberen om hans stilling.

Over for fejl ved forsendelsesmåden (»ordrestridig forsendelse«) må køberen reklamere.

Når der er solgt »en ladning«, fastslår *Kbl* § 67, at sælgeren ikke må sende andre varer med samme skib. Sker det, og kan det medføre ulempe for køberen, kan denne hæve købet. Hvad enten købet hæves eller ikke, har han ret til skadeserstatning.

Se hertil International *Kbl* art. 54–55.

III. *Leverer sælgeren for tidligt*, d.v.s. inden hans frigørelsestid er indtrådt, så at genstanden kommer frem til køberen tidligere end ved rettidig levering, kan køberen tilegne sig den leverede genstand som opfyldelse og kræve erstatning for tab, som er forvoldt ham ved for tidlig levering. Men når afvigelsen fra rette tid er *væsentlig* – hvilket enhver afvigelse i handelsforhold vistnok anses for at være, jfr. *Kbl* § 21.3 ° – kan køberen også *afvise genstanden*, indtil frigørelsestiden kommer. Tilsvarende regel i International *Kbl* art. 29.

IV. Når sælgeren *leverer* og kræver betaling for en større kvantitet end den købte, har køberen i almindelighed ret til at udsondre den kontraktmæssige kvantitet, medmindre dette ville medføre væsentlig skade eller ulempe for sælgeren. Hvis udsondringen kan foretages af køberen uden væsentlig omkostning eller ulempe, kan han ikke afvise det leverede helt, men kun den overskydende del. I andre tilfælde kan han derimod afvise det hele. Køberen må i almindelighed reklamere i analogi med *Kbl* § 52. Undlader han det, må han betale for hele det tilsendte kvantum. Se hertil International *Kbl* art. 47.

## V. FORRETNINGSAFSTÅELSE

A. Når »en forretning« sælges, plejer det at være meningen, at køberen skal have adgang til at overtage virksomheden og drage fordel af den evne til at drage kunder til sig, som er oparbejdet ved driften. Når forretningen ikke er stærkt præget af indehaverens personlige arbejde, er der i almindelighed udsigt til, at en stor del af denne evne kan bevares, selv om forretningen skifter indehaver. Derfor betaler en køber ofte et betydeligt beløb som vederlag for den afståede forretnings »*goodwill*«.

Om en forretnings *goodwill* er solgt – d.v.s. om køberen skal have den nævnte adgang til at fortsætte forbindelsen med kundekredsen – må selvfølgelig i første række afgøres ved fortolkning. Men det må formodes, når »forretningen« angives som det, der sælges eller afstås, og det er ikke et afgørende tegn på det modsatte, at købesummen siges at være vederlag for inventar, varelager, udestående fordringer eller andre medfølgende formuegenstande. Om *goodwill* se *Bergesen* Tfr 1946.30 ff, *Erik Mikkelsen*, Tfr 1961.225 ff.

Når en forretning som sådan – med *goodwill* – er solgt, må salget antages at medføre en vis forpligtelse for sælgeren til at undlade konkurrence, som er egnet til at berøve køberen de fordele, forretningsafståelsen skulle give ham. Salget kan derfor siges at medføre *et naturligt konkurrenceforbud* for sælgeren.

Denne opfattelse er herhjemme fremsat af *Charles V. Nielsen*, Konkurrenz-



## § 17.V.A

verbote (1922) s. 27 ff, jfr. 69 ff, 88 ff og 111 ff, hvor det påvises, at en sådan regel er anerkendt i de vigtigste fremmede lande. Jfr. i øvrigt min anmeldelse i U 1922 B. 290 f, *Almén*, Köp tillägg till §§ 21–27 note 80.

I denne retning U 1946.671, jfr. 1937.847, der støtter resultatet på, at parterne antoges at være i forståelse med hinanden om, at kundekredsen skulle søges bevaret for sagsøgeren.

Sælgeren må først og fremmest være afskåret fra at sende særskilte meddelelser til forretningens hidtidige kunder om, at han har oprettet en ny forretning – eller er indtrådt i en forretning – i samme branche, jfr. som eksempel U 1937.847. Men formentlig er sælgeren overhovedet forpligtet til ikke at oprette en forretning, der direkte konkurrerer med den afståede forretning inden for det faglige og stedlige område, som dens regelmæssige virksomhed havde ved afståelsen. Forpligtelsen må dog ophøre, når der er gået så lang tid, at den ny indehaver har haft adgang til at knytte regelmæssige forbindelser med kundekredsen.

Et videregående konkurrenceforbud kan selvfølgelig aftales, jfr. U 1933.1065 H, med de begrænsninger, der følger af Aftl § 38.1°.

Hvis sælgeren handler i strid med konkurrenceforbudet, må køberen kunne kræve erstatning samt, når misligholdelsen er væsentlig, hæve købet.

Jfr. U 1937.847, 1931.28 H, *Almén*, Köp tillägg till §§ 21–27 ved note 82–86.

Hvorvidt køberen eller sælgeren har ret til at bruge det gamle firma, beror foruden på aftalen på fimalovgivningens regler, jfr. også konkurrencel. i bek. 145 1 maj 1959 § 9 og § 15.

B. Når en forretning afstås, kan misligholdelse også bestå i, at den afståede forretnings virkeområde er begrænset ved et konkurrenceforbud, der hviler på forretningslokalerne f.eks. fordi der er en servitut på ejendommen, eller fordi den lejekontrakt, køberen skal overtage, begrænser forretningens område.

Jfr. som eksempel U 1928.1033 H og om ulovlig indretning U 1958.950 og 1959.473.

Se i øvrigt om yderligere litteraturhenv. ovf s. 2 og 126.

## VI. BEGRÆNSNINGER AF KONKURRENCERETTEN VED ANDRE KØB

Også ved salg af varer fra fabrik til grossist kan det undertiden være en forudsætning, at fabrikken ikke selv begynder at sælge direkte til detaillister, se NJA 1936.368 (TfR 1938.574).

I forbindelse med køb giver sælgeren ofte køberen en vis *eneforhandlingsret*, jfr. som eksempel U 1939.439 H, 1930.637 H, 1923.569 H og i øvrigt *Ole Lando*, Agenten og eneforhandleren 42 ff, *Almén* Köp tillägg till §§ 21–27 ved note 81 c–88. Beslægtede aftaler kan forekomme ved enkeltstående salg, se NRt 1922.689 (TfR 1928.125).

Når en eneforhandlingsret er begrænset til et bestemt område, f.eks. et vist land, og aftalen forpligter forhandleren til at aftage bestemte mængder, vil han efter omstændighederne være afskåret fra at søge afsætning andetsteds for det, der leveres ham i henhold til kontrakten, se U 1927.525 H (TfR 1928.384).

## § 18

### Afvisning af salgsgenstanden . Ophævelse af køb

Kbl §§ 55–58 indeholder nogle almindelige »bestemmelser vedrørende afvisning af leverede genstande og ophævelse af køb.«

#### I. KØBERENS AFVISNING AF SALGSGENSTANDEN

Afvisning af salgsgenstanden betyder, at køberen viser den tilbage. Hvis den er leveret, sker afvisningen ved en *erklæring om, at han stiller genstanden til sælgerens disposition*. Som Kbl § 52.2° viser, kan afvisning ske, ikke blot når køberen hæver købet, men også når han kræver omlevering. I begge disse tilfælde afvises salgsgenstanden endeligt. En afvisning kan også være midlertidig, f.eks. hvor køberen kræver en mangel rettet eller der er leveret for tidligt eller på et urigtigt sted.

#### A. Køberens omsorgspligt.

Når køberen benytter sig af sin ret til at afvise salgsgenstanden, har han ifølge Kbl §§ 55 og 56 en vis *pligt til at varetage sælgerens interesser* med hensyn til genstanden. Formålet med reglerne herom er at hindre værdispild.

Kbl §§ 55–56 gælder i al fald om al afvisning, der sker med hjemmel i Kbl, jfr. den svenske tekst, men må uden tvivl i almindelighed anvendes, også hvor afvisning sker på grund af misligholdelse, der ikke er nævnt i Kbl. Se *Lassen* i Sp.D.I § 89 note 5.

Omsorgspligten påhviler enhver køber, *når han er kommet i besiddelse af salgsgenstanden*. Han er da ifølge § 55, hvis han vil afvise den, pligtig at drage omsorg for den og kan af sælgeren fordrer erstatning for de ham derved påførte omkostninger, jfr. norsk HRD i TfR 1955.544. For erstatningen har køberen tilbageholdsret, Kbl § 57.2°.

Ved at tilsidesætte sin omsorgspligt bliver køberen erstatningspligtig efter almindelige regler. Medfører tilsidesættelsen, at genstanden væsentlig forringes, eller at den går til grunde eller kommer bort, kan køberen miste beføjelsen til at hæve købet.

Når sælgeren ikke straks tager den afviste genstand tilbage, foreligger et forhold, der er analogt med det, at køberen er i mora med hensyn til salgsgenstandens modtagelse, og Kbl § 55, 2. punktum, bestemmer

## § 18.I.A

derfor, at de i Kbl §§ 34 og 35 givne regler finder tilsvarende anvendelse. Køberen kan altså, under betingelser svarende til dem, der opstilles i Kbl § 34, sælge genstanden for sælgerens regning eller endogså prisgive den.

Og under de i Kbl § 35 fastsatte betingelser er han pligtig at sælge den. Salgsprovenuet med fradrag af omkostninger tilkommer sælgeren. Omsorgsplikten gælder også i *pladskøb*. Her anses køberen ifølge dansk sædvane i øvrigt beføjet til at give genstanden tilbage til sælgeren, Sp.D.I § 89 v. note 16, men dog *Hasle-Nebelong*, *Løsprekøb* 304.

Ved *forsendelseskøb* har køberen en begrænset omsorgspligt, når han blot *er sat i stand til på bestemmelsesstedet at komme i besiddelse af genstanden*.

Ifølge § 56 er han da pligtig at tage den i besiddelse for sælgerens regning. Dette gælder dog ikke, hvis sælgeren selv er til stede på bestemmelsesstedet, eller hvis ihændehaver af konnossement eller anden person, som på sælgerens vegne kan tage sig af genstanden, er til stede der, eller hvis køberen ikke kan få genstanden i sin besiddelse uden at betale købesummen eller at pådrage sig anden væsentlig omkostning eller ulempe. Når køberen har taget genstanden i sin besiddelse, kommer reglerne i § 55 til anvendelse.

### B. Adgang til at afvise salgsgenstanden efter modtagelsen.

Når en køber, der har modtaget salgsgenstanden, vil hæve købet eller kræve omlevering, må han *stille genstanden til sælgerens disposition*. Gør han ikke det, er hans erklæring om at afvise den overhovedet ikke gyldig. Og hvis køberen uden føje forhæler tilbagegivelsen af salgsgenstanden, må han miste sin ret til at afvise den.

En vis adgang til at holde salgsgenstanden tilbage har køberen dog ifølge § 57, se ndfr under III.

Reglen om, at salgsgenstanden skal gives tilbage til sælgeren, kan dog ikke gennemføres helt. Allerede §§ 55 og 56 medfører visse begrænsninger i reglen, og flere følger af §§ 57–58.

1. Kbl § 58 fastslår, at køberen i visse tilfælde kan *hæve købet, skønt han ikke kan levere salgsgenstanden tilbage uforandret*.

Selv om genstanden er gået til grunde eller forandret, kan køberen, uanset bestemmelserne i Kbl § 57, hæve købet, såfremt undergangen eller forandringen skyldes en hændelig begivenhed eller genstandens egen beskaffenhed eller foranstaltninger, som udkrævedes til dens un-

dersøgelse, eller som er truffet, inden den mangel, der medfører ophævelse af købet, er opdaget eller burde være opdaget.

Af de nævnte undtagelsesbestemmelser kan de to første få betydning ved al slags misligholdelse, derunder forsinkelse. De øvrige (»foranstaltninger . . .«) sigter til ophævelse af køb på grund af mangler, men de må kunne anvendes analogt på vanhjemmel og anden misligholdelse, som ikke fremtræder straks ved leveringen.

Som eksempel på de i § 58 omtalte foranstaltninger kan nævnes, at et kreatur, der er købt til slagtebrug, slagtes og viser sig at have lidt af en sygdom, der gør kødet utjenligt til menneskeføde.

International Kbl art. 79 er næsten overensstemmende med § 58.

Et eksempel på, at manglen burde være opdaget tidligere, afgiver U 1929, 88 H.

U 1929.450 H pålægger en køber at betale for en del af det leverede, der forsvandt. U 1921.781 pålægger sælgeren risikoen for en hests død, der antoges at være en følge af den mangel, der gav ret til at hæve købet, jfr. U 1956.780 H.

Det siges ofte, at § 58 medfører den ændring i de almindelige regler om faren for salgsgenstanden, at faren bliver hos sælgeren, hvis køberen har ret til at hæve købet. Dette er dog ikke helt rigtigt. Selv om køberen havde ret til at hæve købet på grund af forsinkelse med leveringen, kan han (i al fald når sælgeren ikke har ansvar for forsinkelsen, *Almén*, Köp § 17 ved note 152 ff) ikke kræve forholdsmæssigt afslag i købesummen for en mangel, der indtræder handeligt efter leveringen. Se også *Almén*, Köp § 27 ved note 23. Derimod undgår køberen faren for salgsgenstanden ved at hæve købet.

Hvis salgsgenstandens undergang har tilført køberen en berigelse, må sælgeren – trods tavsheden i Kbl – have krav på berigelsen i stedet for salgsgenstanden. Jfr. *Lassen* i Sp.D.I § 89 note 41, *Almén*, Köp § 58 ved note 81–86, *N. Cohn* i JT 1924.234 ff, *A. Vinding Kruse*, Restitutioner 345 ff.

Hvis køberen forbruger salgsgenstanden, efter at han har opdaget eller burde have opdaget manglen, mister han retten til at hæve købet. Og det samme må gælde, hvis hans brug af tingen har medført forandring af den, jfr. dog om uvæsentlig forringelse ndfr.

Se som eksempel NJA 1937.113 (U 1938 B. 324).

At køberen har *solgt genstanden videre*, kan – selv om salget falder uden for Kbl § 55 – ikke i og for sig hindre ham i at hæve købet. Men hvis salget gør det umuligt for ham at levere salgsgenstanden tilbage, kan han ikke hæve købet ifølge Sp.D.I § 89 note 45. Dette kan dog ikke gælde ubetinget, se SHT 1940.71. Jfr. også *Hasle-Nebelong*, *Løspørkøb* 313.

For de tilfælde, hvor køberen har solgt genstanden videre med tab, var *Jul. Lassen* I § 45.III i vanhjemmelslæren tilbøjelig til at antage, at køberen ikke

## § 18.I.B.1

kunne kræve hele købesummen tilbage, men kun det lavere beløb, som opfyldelsesinteressen ville udgøre. Han nævner følgende eksempel: A har solgt en ting til B for 1000 kr., og B har solgt den videre til C for 800 kr. Den vindiceres fra ham af T, og B må til C betale enten tingens værdi 600 kr. eller den modtagne købesum 800 kr. Ifølge Lassen kan B da næppe afkræve A 1000 kr., da tingen er kommet ham til gode, som han selv ønskede det, med fradrag af det beløb, som han må betale til C.

Om denne løsning er legislativt at foretrække, er tvivlsomt. Men den kan i alle tilfælde vanskelig forenes med analogien fra Kbl §§ 42–43. Der er formentlig ingen grund til i denne retning at gøre forskel på mangler og vanhjemmel.

Kbl § 58 må anvendes, selv om køberen ikke havde betalt købesummen. Og en tilsvarende regel må gælde, når en genuskøber forlanger *omlevering*.

2. Uden for de tilfælde, som dækkes af undtagelserne i § 58, kan køberen ifølge § 57.1° hæve købet, selv om der er indtrådt en *uvæsentlig forringelse* af salgsgenstandens stand eller mængde. Men i så fald må køberen samtidig med tilbageleveringen af salgsgenstanden betale erstatning for manglen, jfr. Kbl's motiver 82.

Jfr. som eksempel U 1936.1092 H, 1930.879 (en forringelse på  $\frac{1}{6}$  af værdien blev af særlige grunde anset som uvæsentlig). Hvis en uvæsentlig forringelse skyldes omstændigheder, der dækkes af undtagelserne i § 58, skal køberen selvfølgelig ikke betale erstatning. – Se U 1946.438 og 1958.1 H.

3. Hvis der forelå vanhjemmel, og salgsgenstanden af den grund er udleveret til rette ejer, må køberen kunne hæve købet uden at give noget tilbage til sælgeren.

Kbl § 57 kan ikke udelukke dette, da Kbl ikke indeholder almindelige regler om vanhjemmelstilfældet og overhovedet ikke går ind på spørgsmålet, om køberen kan hæve købet på grund af vanhjemmel.

II. *Sælgeren* kan kun undtagelsesvis *hæve købet*, efter at salgsgenstanden er overgivet til køberen, jfr. Kbl § 28.2°. Kbl giver ingen regel om, hvorledes sælgeren er stillet, *når køberen ikke kan give salgsgenstanden tilbage uforandret*. Spørgsmålet må derfor afgøres efter almindelige retsgrundsætninger. Ophævelsen af købet må da som regel medføre, at køberen må betale erstatning for salgsgenstanden eller dog afgive den berigelse, han måtte have indvundet.

Se herom Sp.D.I § 89 ved note 55, Alm. Del 97, *A. Vinding Kruse*, Restitutioner 345 ff, *Almén*, Köp § 57 ved note 18–19 a, *Rodhe* 425, *Bramsjö*, kap. V–VI, *N. Cohn* i JT 1924.234 f.

## III. AFHÆNGIGHED MELLE M SÆLGERS OG KØBERS PLIGTER

Når købet hæves, efter at en eller begge parter har modtaget ydelsen, skal det modtagne normalt tilbagegives.

1. *Når begge parter har modtaget ydelserne*, skal ifølge § 57.1° deres krav på tilbagegivelse stå i et lignende *indbyrdes afhængighedsforhold*

som sælgers og købers fordringer ifølge Kbl § 14: Hæves købet, er sælgeren ikke berettiget til at få genstanden tilbage, medmindre han tilbagegiver, hvad han har modtaget i betaling, og køberen ikke berettiget til at få købesummen tilbage, medmindre han tilbageleverer det modtagne i væsentlig samme stand og mængde, hvori det var ved leveringen.

Ligesom sælgeren må tilbagegive købesummen, når den er betalt, må han, hvis køberen har givet veksel, tilbagegive denne.

Har køberen haft udbytte af salgsgenstanden, må han også afgive det.

Disse regler gælder, hvad enten det er køberen eller sælgeren, der hæver købet. Se hertil *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 313 ff, 27 ff, 308 f.

International Kbl art. 78.2 ° svarer på det nærmeste til § 57.1 °.

2. Ifølge § 57,2 ° har *køberen*, når han hæver købet eller kræver omlevering, *ret til at holde genstanden tilbage*, indtil sælgeren svarer skyldig *erstatning* eller stiller betryggende sikkerhed for denne.

Det er omtvistet, om køberen kan holde salgsgenstanden tilbage til sikkerhed for sit krav på *omlevering*. Spørgsmålet besvares – med støtte i ordene og motiverne – benægtende af *Lassen* i Sp.D.I § 89 note 53. Modsat dog *Almén*, *Köp* § 57 note 148 a–150. Reale grunde taler for at give køberen retten. Men hvis køberen endnu ikke har betalt købesummen, vil han derigennem normalt have sikkerhed for omleveringen, således at der kun er grund til at give ham yderligere sikkerhed for den mulige erstatning.

3. Hvis *sælgeren hæver købet* efter at have modtaget betaling og sælgeren har ret til erstatning, må han kunne *afkorte erstatningen i købesummen* i kraft af almindelige modregningsregler.

Når køberen er gået fallit, synes KL § 16 nr. 2 ved sin regel om skadesløsholdelse at udelukke denne modregning, hvor salgsgenstanden før konkursen var overgivet til fallenten og en del af købesummen var betalt af denne, jfr. Alm. Del 97. *Lassen* I § 65 ved note 43 b–45 a og Sp.D.I § 85 ved note 52, § 89 ved note 57 antager dog, at denne regel som følge af Kbl er bortfaldet for løspørekøb.

#### IV. ERSTATNINGENS OMFANG, NÅR KØBET HÆVES

Kbl giver særlige bevisregler om erstatningens størrelse i tilfælde, hvor købet hæves i henhold til Kbl. Det er §§ 25 og 45, der handler om tilfælde, hvor køberen hæver købet på grund af forsinkelse med leveringen eller mangler ved salgsgenstanden, samt § 30, der handler om sælgerens ophævelse af købet på grund af forsinkelse fra køberens side.

Alle disse bestemmelser går ud på, at erstatningen *i mangel af bevis for, at anden skade er lidt, skal fastsættes til prisdifferencen*, d.v.s.

## § 18.IV

difference mellem købesummen og prisen for genstande af samme art og godhed som de solgte. Dertil knytter specielt den danske lovtekst den bestemmelse, at den part, der hæver købet, kan fastslå genstandens pris bindende for medkontrahenten ved uden ugrundet ophold at foretage »dækningskøb« eller »selvhjælpssalg« på forsvarligt sted, hvor der er marked for varen, ved autoriseret mægler, der er underrettet om køkets art.

Ved disse regler er det fastlået, at erstatningen i mangel af særlige oplysninger sættes til den normale skade – »abstrakt« skadesberegning. Men det står begge parter frit for at bevise, at det faktiske tab var større eller mindre.

Om reglernes nærmere indhold henvises iøvrigt til Sp.D.I s. 161 ff, 182 ff, 230, *Hasle-Nebelong*, Løsestøb ad §§ 25, 30, 45, *Almén*, Köp §§ 25, 30, 45, *Hellner*, Köprätt, TfR 1966.290 ff, *Arnholm*, Privatrekt III.283 ff, *Lie* i SvJT 1932.128 f, *Eklund* i TfR 1937.436 f, *Rodhe* §§ 44–47, *Kristen Andersen*, Kjøpsrett 153 ff, 215, 223, *Gaarder*, Kjøp 64 ff. Se også Alm. Del §§ 15, 16, *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 19 ff, 125, 310 ff, *Gomard*, Erstatningsregler 352 ff.

Om dækningskøbet se U 1931.57 H, 1936.514 H, 914, 1959.953, 1961.316 SH, 1964.74 H.

I International Kbl findes erstatningsreglerne, når købet hæves, i art. 82–83.

Den part, som kræver erstatning, må foretage alle rimelige foranstaltninger for at undgå eller formindske tabet, og kan ikke kræve erstatning for tab, som han på denne måde kunne have undgået, se Alm. Del 146 f, *Hasle-Nebelong*, Løsestøb 153, 194, International Kbl art. 88, U 1947. 259 H, 1964.74 H.

## § 19

### Køb på afbetaling

I. I løbet af det 19. århundredes sidste halvdel har køb på afbetaling vundet en mægtig udbredelse. Det var kommet i brug i De forenede Stater som et middel til at forøge afsætningen af industriprodukter, der var for kostbare til at blive solgt i tilstrækkeligt omfang kontant, f.eks. symaskiner, men efterhånden blev det anvendt i langt videre omfang. Det viste sig imidlertid hurtigt, at afbetalingshandelen jævnlig gav anledning til misbrug af kontraktsfriheden. Adskillige sælgere benyttede

sig af den økonomisk svage stilling, som mange købere indtager, til at få aftalt vilkår, der er urimeligt byrdefulde for køberne, f.eks. at sælgeren, så snart et afdrag udebliver, kan tage salgsgenstanden tilbage uden at tilbagebetale køberen nogen del af, hvad han måtte have erlagt, eller at enhver forsinkelse med et afdrags betaling skal bevirke, at hele restkøbesummen forfalder. Disse misbrug har i flere lande ført til lovgivningsforanstaltninger. Herhjemme blev spørgsmålet første gang reguleret ved lov om køb på afbetaling 244 8 maj 1917.

Udkastet til denne lov blev udarbejdet af en skandinavisk kommission, og tilsvarende love, hvis materielle regler i hovedsagen, men ikke i alle enkeltheder, stemmer med den danske, er givet i Sverige 11 juni 1915 og i Norge 21 juli 1916. I Finland er der kommet en lov 30 nov. 1933, som er ret nær beslægtet med de skandinaviske love.

I h. t. art. 5.2° i International Kbl viger loven for præceptive regler i nationale afbetalingslove.

I de senere år er afbetalingskøbet påny blevet sat under debat, og der er rejst tvivl om dets sociale gavnlighed. Angrebene er vel for en del båret frem af særlige erhvervsinteresser, men der er meget, der taler for at udelukke afbetalingskøb i den hidtil kendte form med hensyn til visse genstande og for i øvrigt at søge uheldige sider ved afbetalingshandelen modvirket på anden måde.

Af litteraturen herom fremhæves: *Folke Schmidt*, Om ägareförbehåll och avbetalningsköp (1938), *Ross*, Ejendomsret og ejendomsøvergang kap.IX, *Arnholm* i TfR 1933.135, *Björnbom* i TfR 1935.135 ff. Spørgsmålet er behandlet i en række artikler i U 1936 B og 1937 B og i *Juristen* 1939. I øvrigt henvises til min udførlige fremstilling i Sp.D.I § 93, *Heide-Jørgensen*, Lov om køb på afbetaling (1930), *Knud Illum*, Ejendomsforbehold 1946, *Tingsret* 140 ff, v. *Eyben* I. 212 ff, *Gomard*, *Fogedret* 209 ff.

Som resultat af overvejelser i en nedsat kommission, som samarbejdede med andre nordiske kommissioner, fremkom den nugældende afbetalingslov 224 11 juni 1954 (Afbtl) med ændringer ved L 105 31 marts 1965 og 181 25 Maj 1966.

Til den nye Afbtl foreligger en kommentar af *P. Groth* (1960), anmeldt af *Jørgen Hansen* i U 1961 B. 263–64 – der yderligere har behandlet en række spørgsmål, særlig ved salg af motorkøretøjer, i U 1960 B. 279 ff, 1963 B. 133 ff. Netop for motorkøretøjer indeholdt L 295 30 sept 1954 i øvrigt en betydelig skærpelse af lovens almindelige krav om minimumsudbetaling; disse særregler er nu ophævede.

Om den norske lov henvises til *Kristen Andersen*, *Kjøpsrett* 243 ff, *Stockfleth*



## § 19.1

*Andersen*, Kommentar til lov om kjøp på avbetaling; om den svenske lov henvises til *Hellner*, Köprätt 155 ff, *R. Eklund* och *T. Nordström*, Lagen om avbetalningsköp (2. uppl. 1957), *Henrik Hessler*, Festskrift til Hjalmar Karlgren.

Det karakteristiske for afbetalingskøb – ud over det, der ligger i selve navnet – er efter loven, at mindst ét afdrag forfalder til udbetaling, efter at den solgte ting er overgivet til køberen, samt at sælgeren enten har betinget sig ret til at tage tingen tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser, eller har forbeholdt sig ejendomsret over tingen, indtil betalingen helt eller delvis er erlagt. Dette betyder, at vederlaget skal være delt op i mindst 2 afdrag, U 1956.562, sml. 1963.1043.

§ 1.2 ° tilføjer, at aftale, der er betegnet som *lejekontrakt*, eller hvorefter betalingen i øvrigt fremtræder som vederlag for tingens brug, betragtes som køb på afbetaling, når det må antages at have været meningen, at modtageren af tingen skal blive ejer af den. Denne bestemmelse er blevet fortolket strengt i domspraksis, f.eks. ved leje af fjernsynsapparater med forkøbsret, U 1963.657; hertil *B. Unmack Larsen* og *Poul Rasmussen*, Fuldmægtigen 1963. 76 ff, 144 ff.

II. *Lovens saglige område* fremgår af § 1. Kort udtrykt gælder Afbtl for ethvert køb af løsøre på afbetaling. Om køb af »good-will«, se U 1957.846.

Medens loven af 1917 efter dens § 1.3 ° ikke kom til anvendelse, når summen af alle afdragene oversteg 3000 kr., er denne begrænsning udgået i 1954.

For at forhindre for små udbetalinger ved køkets indgåelse er ejendomsforbeholdet derimod efter Afbtl ikke gyldigt – heller ikke inter partes –, med mindre udbetalingen (bortset fra køb af bøger) mindst udgør 20 pct. af afbetalingsprisen. Udbetalingen skal i alle tilfælde andrage mindst 50 kr.

Se herom U 1959.735, 1960.730, 1961.926, 1962.567, 571, 926, 1963.416, 1964.271, 1965.213, 1966.314; om udbetaling i form af bytte og lign. se U 1959.886, 1958.1033, 1964.30 H (*Trolle* 1964 B. 157), 1964.122 H (*Trolle* 1964 B.255), 1966.73 H, 794; om bistand fra sælgeren, se U 1966.755, 1961.234, 1959.66 H, 1958.1265, og om betaling ved lån, U 1959.788, 1958.436; det er tilstrækkeligt, at sælgeren med føje tror, at han har modtaget en tilstrækkelig stor udbetaling, jfr. U 1966.27 H, *Gomard*, Fogedret 210 f, *Spleth*, U 1966 B. 127; om bedragerisk forhold fra køberen, U 1958.1033, 1957.383. Ejendomsforbeholdet må være taget inden overgivelsen, se U 1960.455, 1964.424.

Ugyldigheden får dels betydning i forhold til køberen selv, der ikke vil kunne straffes for underslæb ved dispositioner over salgsgenstanden, jfr. *Erik Christensen*, U 1956 B. 76 ff, JD 1956.103, dels over for køberens kreditorer, JD 1958.127, samt i forhold til senere erhververe.

Om gyldigheden af afbetalingskontrakter indgået i *udlandet* se U 1966.475 m. henv.

III. Afbtl er *ikke udtømmende*. Den nøjes med at give en række regler om retsforholdet mellem parterne, hvor køberen ikke opfylder sine forpligtelser og sælgeren vil benytte sig heraf til at gøre visse særlige retsvirkninger gældende. I øvrigt må man anvende de almindelige regler i Kbl.

Størstedelen af reglerne i Afbtl har til formål at beskytte den misligholdende køber mod ubillig fremfærd fra sælgerens side. Men loven søger til gengæld at sikre sælgerens interesser ved at give ham virksomme retsmidler i hænde ved tilbagetagelsen af tingen.

Afbtl giver som hovedregel (se dog s. 171 om § 8, stk. 3) ikke køberen nogen beskyttelse, så længe sælgeren nøjes med at indkræve de aftalte ydelser – være sig afdrag eller andre ydelser – efter at de vedtagne forfaldstider er kommet.

Dansk domspraksis har dog allerede under 1917-loven gjort en vigtig begrænsning heri. Afbtl opstiller en række regler om sælgerens adgang til at *tage tingen tilbage* og foreskriver bestemte retsvirkninger af, at tingen tages tilbage – se herom ndfr IV og V. – Af disse regler har praksis udledt, at *sælgeren ikke kan gøre udlæg i selve salgsgenstanden for sin fordring efter købekontrakten*, og dette er nu direkte udtalt i Afbtl § 9, stk. 2, jfr. U 1957.618, 1958.1274. Stærke praktiske grunde taler for en sådan regel, thi ellers ville bl.a. de købere, der havde betalt det meste af købesummen, være særlig udsat for, at sælgerne foretrak udlæg og ad den vej gennemførte et opgør, der var ugunstigere for køberne end opgøret efter Afbtl §§ 3–5.

I § 9, stk. 2, er det yderligere bestemt, at udlæg derimod kan ske i køberens øvrige formue, dog kan køberen, hvis sådan retsforfølgning kan antages at påføre ham tab, der ikke findes rimeligt, henvise sælgeren til, såvidt tilstrække kan, at søge fyldestgørelse ved tingens tilbagetagelse i overensstemmelse med reglerne i §§ 2–7. Se hertil U 1967.220, 1962.217, 526, 1961.1902, *C. Hvam*, U 1963 B. 147 ff, *Hilmar Nielsen og Illum*, U 1964 B. 103 ff, 113, *Torkild-Hansen*, Advokatbladet 1962.11 f, *Gomard*, Fogedret 211.

De regler, der er givet »til beskyttelse for køberen i tilfælde af misligholdelse«, er ifølge § 17.1° *præceptive* i den forstand, at de *ikke kan fraviges »til hans skade ved forudgående overenskomst«* med sælgeren.

Ved »forudgående overenskomst« må forstås overenskomst, der går

### § 19.III

forud for den pågældende misligholdelse, hvilket atter kan omskrives ved *overenskomst angående fremtidig misligholdelse*.

Denne fortolkning, som blev hævdet i Sp.D.I, er nu blevet anerkendt i praksis.

Se U 1928.269 H (TfR 1928.384), 1930.562, 1931.148 (der belyser reglens rækkevidde), 1933.587.

Herefter vil Afbtls regler ikke ramme en overenskomst, der træffer en endelig (ubetinget) ordning, f.eks. at tingen skal gives tilbage, og mellemværendet dermed være afgjort. Derimod vil en aftale, der foreskriver ændrede følger af fornyet misligholdelse, rammes af lovreglerne, selv om den indgås efter en misligholdelse, der giver sælgeren ret til at tage tingen tilbage. Hvis sælgeren i et sådant tilfælde indvilliger i at lade kontraktsforholdet løbe videre, mod at køberen giver afkald på enhver ret ifølge Afbtl, må dette afkald altså tilsidesættes som stridende mod Afbtl. Se U 1966.456, *Hilmar Nielsen*, U 1964 B. 106 ff.

For at hindre omgåelse af reglen i § 17.1 ° bestemmer § 17.2 °, at en aftale mellem køber og sælger om, at en trediemand skal være bemyndiget til at optræde på køberens vegne i tilfælde af misligholdelse, er uden retsvirkning.

Om de særlige spørgsmål, der opstår, hvor køberen for restkøbesummen har udstedt eller akcepteret en eller flere veksler, se U 1963.509 H m. henv., samt *Jørgen Hansen*, U 1963 B. 133 f.

#### IV. Et par *almindelige regler* til værn for køberen giver § 2.

1. For det første skal *forsinkelse med betalingen* have en vis grovhed for at give sælgeren særlige misligholdelsesbeføjelser, se § 2.1 °.

»Undlader køberen at opfylde sin betalingspligt, har sælgeren ikke af den grund ret til at tage tingen tilbage, fordrer afdrag betalt, som ellers ikke ville være forfaldet, eller gøre anden aftalt, særlig retsvirkning af undladelsen gældende, medmindre køberen er udeblevet med et afdrag 14 dage efter dets forfaldstid, og dette beløb udgør enten mindst en tiendedel af afbetalingsprisen eller, hvis der i beløbet indgår flere afdrag, mindst en tyvendedel deraf, eller udgør hele sælgerens restfordring«.

Bestemmelsen må forstås således, at restancen skal foreligge endnu i det øjeblik, da sælgeren gør sine beføjelser gældende. Hvis sælgeren modtager betaling, mister han altså retten til at gøre misligholdelsesvirkningerne gældende, selv om der først betales efter de 14 dages udløb. Han kan ikke bevare sine rettigheder ved at kvittere under reservation, men kun ved at afvise den tilbudte betaling.

»Særlig retsvirkning« må formentlig betyde »retsvirkning, der går ud over, hvad almindelige retsregler ville medføre i mangel af særlig vedtagelse«.

Ordene »eller udgør hele sælgerens restfordring« blev indsat i 1954 for at forebygge, at sælgeren ellers skulle afskæres fra at tage tingen tilbage ved udeblivelse med sidste afdrag. En tilsvarende bestemmelse var optaget allerede i den norske lov af 1916.

§ 2.1 ° suppleres ved den særlige bestemmelse i § 8.1 °, der forbyder aftaler om, at *flere afbetalingskøb er knyttet sammen* på den måde, at køberens ret ifølge det ene er betinget af, at han opfylder sine forpligtelser ifølge det andet.

Køberen kan i så fald fordre reglerne i § 2.1° anvendt, som om der forelå ét køb. Sml. U 1960.455, 1964.424.

2. Efter § 8.3° *kan dernæst enhver bestemmelse i aftalen tilsidesættes, helt eller delvis, hvis det ville være utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.*

Denne bestemmelse, som er enslydende med Gbl § 8, er givet, fordi afbetalingskontrakter jævnlig under trussel om de samme strenge følger som ved betalingsmora pålægger køberen en række pligter, såsom at holde tingen forsikret, at behandle den på nærmere angiven måde, i tilfælde af beskadigelse at lade tingen reparere af sælgeren, til enhver tid at give sælgerens repræsentant adgang til at forvisse sig om tingens tilstedeværelse og tilstand, ikke at bortflytte tingen eller dog at melde flytning.

V. Hvis sælgeren vil tage salgsgenstanden tilbage på grund af køberens misligholdelse, skal der foretages en opgørelse af parternes mellemværende efter bestemte regler (A). Endvidere får køberen en vis adgang til at undgå det endelige tab af tingen ved at fyldestgøre sælgeren på én gang (B). Endelig giver loven visse processuelle regler (C).

Alle disse regler finder anvendelse uden hensyn til, hvad det er for en misligholdelse, der begrunder tilbagetagelsen, og hvad enten tilbagetagelsen sker i henhold til særlig bestemmelse i aftalen eller ifølge lovgivningens almindelige regler. De forudsætter imidlertid, at overgivelse til køberen har fundet sted, jfr. U 1955.918.

A. Afbtl § 3 forudsætter, at der i anledning af tilbagetagelsen foretages en *opgørelse af parternes mellemværende* efter reglerne i §§ 3–5. Nærmere bestemt må reglen være, at sælgerens krav på tingens tilbagelevering ikke lovligt kan gennemføres, før sådan opgørelse er sket, med mindre køberen efter misligholdelsen er gået ind på en anden ordning.

1. Posterne i opgørelsen er følgende:

*Tingens værdi ved tilbagetagelsen skal regnes køberen til gode (§ 3).*

Sælgeren kan omvendt regne sig til gode dels restfordringen ifølge aftalen med visse begrænsninger, dels renter (dog kun, såfremt afbetalingsprisen overstiger 3000 kr.), dels godtgørelse for de nødvendige omkostninger ved tilbagetagelsen (§ 4).

Med hensyn til sælgerens restfordring må der sondres mellem to tilfælde.

I almindelighed har sælgeren ifølge § 4.1° krav på den ubetalte del af sit tilgodehavende ifølge aftalen med kun to begrænsninger. Han kan ikke gøre krav på andet end »afdrag« og i visse tilfælde renter. Han afskæres altså fra at kræve

## § 19.V.A.1

vedtagne konventionalbøder; om »finansieringstillæg«, se *Poul Madsen*, U 1958 B. 73–76, *P. Groth*, 1960 B. 290, 291. Af de uforfaldne afdrag godskrives der ham dernæst kun så stor en del, som kontantprisen udgør af afbetalingsprisen. Når andet ikke oplyses, anses kontantprisen for at udgøre  $\frac{1}{10}$  af afbetalingsprisen, og denne regel har fået stor praktisk betydning. Praktisk talt er reglen, at de uforfaldne afdrag reduceres med  $\frac{1}{10}$ .

Hvis afbetalingsprisen har været urimelig høj i forhold til tingens værdi ved aftalens indgåelse, beregnes der alene sælgeren en rimelig afbetalingspris med fradrag af allerede erlagte afdrag, og har sælgeren krævet et urimeligt vederlag for at give køberen henstand eller andre lempelser i kontraktvilkårene, sker afkorting på samme måde, § 8.4 °, jfr. U 1962.616.

2. På grundlag af de under nr. 1 nævnte poster opgøres parternes mellemværende, og retsstillingen vil da afhænge af opgørets resultat.

a. Hvis tingens værdi er mindre end sælgerens fordring efter § 4, kan sælgeren, der tager tingen tilbage, ikke forlange mere betalt end det overskydende beløb (§ 5.2 °).

Til belysning af opgørelsen anføres følgende tilfælde: Et piano er solgt på afbetaling for 2000 kr., hvoraf 300 kr. er betalt ved aftalens indgåelse, medens resten skal betales med 50 kr. om måneden i 34 afdrag. Efter at køberen har betalt 2 afdrag, kommer han i restance, idet han intet betaler i de 4 næste måneder. Sælgeren tager da tingen tilbage. De nødvendige omkostninger ved tilbagetagelsen udgør 100 kr. Pianoet vurderes nu til 1400 kr., medens der intet oplyses om kontantprisen. Opgørelsen bliver da således: Sælger kan regne sig til gode: 200 kr. (de forfaldne 4 afdrag) + 1250 kr. ( $\frac{1}{10}$  af de uforfaldne 28 afdrag) + 100 kr. (omkostninger), altså i alt 1550 kr.; køberen kan regne sig til gode 1400 kr. (værdien); sælgeren kan altså foruden at tage pianoet tilbage afkræve køberen  $1550 - 1400 = 150$  kr.

b. Hvis omvendt tingens værdi overstiger sælgerens fordring ifølge § 4, kan sælgeren ikke tage tingen tilbage, medmindre han samtidig betaler køberen det overskydende beløb (§ 5.1 °).

I dette tilfælde sikres køberens ret ifølge opgørelsen altså ved tilbageholdsret. Hvor tingen tages tilbage ved fogeden og køberens krav er tvivlsomt, kan fogeden gøre indsættelsen betinget af, at der stilles sikkerhed for det omstridte beløb (§ 13.2 °).

c. Hvis opgørelsen endelig giver det resultat, at sælgeren overhovedet intet har at forlange ifølge § 4, hvilket kan forekomme, når afbetalingsprisen har været urimelig høj, må det antages, at tilbagebetaling er ganske udelukket.

3. Bortset fra tilfælde, hvor afbetalingsprisen er urimelig høj, § 8.4 °, kan *Afbtl's hovedsynspunkt* siges at være, at sælgeren økonomisk skal stilles, som om kontrakten var blevet opfyldt (*opfyldelsesinteressesynspunktet*). Forskellen fra de almindelige regler om opfyldelsesinteressens størrelse består hovedsagelig i, at § 4 beregner sælgerens erstatningsfordring efter en fast gennemsnitsmålestok.

Afbetalingssælgeren kan ikke, som andre sælgere, der hæver købet, kræve, at handelen skal gå fuldstændig tilbage (»træde helt tilbage«), altså fordre tingen tilbage mod at tilbagebetale de modtagne afdrag, eventuelt med fradrag af den negative kontraktsinteresse. Ej heller kan sælgeren først tage tingen tilbage og derefter rejse krav på hele restkøbesummen mod at udlevere tingen igen, Sp.D.I 362, J.D. 1955.257.

B. Selv efter at sælgeren har fremsat krav på at få tingen tilbage, er der ved §§ 6 og 7 åbnet køberen adgang til at undgå endeligt tab af tingen.

Han kan for det første afværge tilbagetagelsen ved at betale sælgerens restfordring beregnet efter reglerne i § 4 (§ 6.1 °).

Efter tilbagetagelsen har køberen ifølge § 6.2 ° i 14 dage ret til at indløse tingen mod at betale den værdi, tingen havde ved tilbagetagelsen, samt det beløb, som sælgeren måtte kunne fordre efter § 5.2 °.

Hvor flere ting er solgt på afbetaling ved samme aftale, kan køberen i almindelighed gøre de i § 6 nævnte rettigheder gældende med hensyn til de enkelte ting efter eget valg (§ 7.1 ° og 2 °). Men § 7.3 ° gør den undtagelse, at han i intet tilfælde har ret til at overtage (d.v.s. »udtage« eller »indløse«) nogen ting, der hører således sammen med ting, han ikke overtager, at fraskillelsen ville medføre væsentlig værdiforringelse af disse ting, noget som ofte ville ske, f.eks. når der er solgt et møblement i en bestemt stil eller et litterært værk i flere bind.

C. Afbtl berører ikke det vigtige spørgsmål, om sælgeren kan hævde sin ret til at tage tingen tilbage over for køberens kreditorer og over for personer, til hvem køberen har overdraget ret over det solgte. Herom henvises til den ejendomsretlige litteratur. Om umyndiges køb på afbetaling henvises til den personretlige litteratur.

Derimod indeholder Afbtl i §§ 10–16 en række processuelle regler om sælgerens tilbagetagelse og køberens indløsning af tingen. Det fastslås, at den, der kræver tingen udleveret, i mangel af godvillig udlevering enten må tage dom eller begære en umiddelbar fogedforretning, og om fremgangsmåden ved en sådan indsættelsesforretning gives der en række særlige regler, der søger at sikre en let, hurtig og billig afgørelse.

VI. Endnu en begrænsning i sælgerens beføjelse ved køberens misligholdelse gør Afbtl § 9, der handler om den såkaldte *clausula cassatoria*. »Er det i aftalen bestemt, at køberens undladelse af at opfylde sine forpligtelser skal medføre, at tilbagestående afdrag forfalder til betaling tidligere end til de fastsatte tider, og afkræver sælgeren under påberåbelse heraf køberen et større beløb, end der ellers ville være forfaldent, bliver sælgerens fordring at beregne efter de i § 4 givne regler.« Sælgerens fordring bliver altså at reducere på samme måde, som hvis

## § 19.V.C

han vil tage tingen tilbage. U 1962.217 tog ikke stilling til § 9, se smstds 389, noten, smh. *P. Rasmussen*, U 1962 B. 191 f, *Jul. Paulsen*, U 1963. B. 53 f.

VII. I Afbtl § 18 er nu optaget en regel om adgang til frakendelse af ret til at drive næringsvirksomhed ved salg af ting på afbetaling eller medvirkning hertil, såfremt virksomheden har været drevet på en måde, der strider mod god forretningsskik i forhold til køberne.

## § 20

### Køb af fast ejendom

I. Kbl gælder ikke for køb af fast ejendom. Men dens bestemmelser må i al fald delvis anvendes analogt derpå. For en stor del kan de jo betragtes som udtryk for almindelige retsgrundsætninger. På køb af fast ejendom kan der dog ikke være tale om at anvende Kbl §§ 38 og 54 og de særlige regler om handelskøb. Og med hensyn til reklamation er der vistnok grund til at udvise noget mindre strengthed.

Se nu *Hindenburg*, Formularbog 256 ff, *Steen Andersen* og *H. Lindboe Bliksted*, *Køb og salg af fast ejendom*, 2. udg. (1957), *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse*, og i *Juristen* 1956.235 ff, *Axel H. Pedersen*, *Refusionsopgørelser*, og særligt om køb af større københavnsk beboelsesejendom, *Rud. Sand*, *Juristen* 1960.293–317. I øvrigt kan der henvises til talrige artikler i *Advokatbladet* om enkelte problemer.

II. I almindelighed vil aftalen om køb af fast ejendom blive skriftligt affattet med detaljeret angivelse af kontraktsvilkårene. Der vil således ofte kun blive ringe råderum for de nedenfor fremstillede deklaratoriske regler. Regelmæssigt vil der i kontrakten, foruden betegnelse af ejendommen, som sælges, og angivelse af købesummen, findes bestemmelser om, når og hvorledes købesummen skal erlægges, og hvorvidt den skal forrentes, om, hvad der foruden selve ejendommen skal være indbefattet i købet, om, når ejendommen skal tiltrædes og faren for det solgte overgå til køberen, fra hvilket tidspunkt ejendommens indtægter skal tilfalde køberen og dens byrder bæres af ham, og om, hvem af parterne der skal bære omkostningerne ved handelen.

I de fleste tilfælde, hvor ejendommen forud er behæftet, lover købe-

ren at overtage eller indfri pantegælden. En sådan aftale forpligter køberen til at frigøre sælgeren for hans ansvar for pantegælden. Om aftalens virkninger i øvrigt henvises til Alm. Del § 33.III.B.

Når den solgte ejendom er behæftet, betegner den i skødet nævnte *købesum* normalt summen af 1) resthovedstol af pantegælden, som opføres med det nominelle beløb, selv om det er et kreditforenings- eller hypotekforeningslån, der kan indfries billigere med obligationer. 2) Beløbet af det pantebrev, som køberen eventuelt udsteder til sælgeren. 3) Det beløb, som køberen skal betale kontant.

I Jylland er det dog almindeligt, at kredit- og hypotekforeningslån opføres med deres *oprindelige* beløb uden hensyn til skete afdrag, U 1941.837. Købesummen kan derved blive langt højere end ejendommens reelle pris, og en sælger, der ikke kender denne særlige sædvane, kan let skuffes, jfr. *Axel H. Pedersen* anf. værk 19–20, *Poul Madsen*, Advokatbladet 1959.258.

Normalt fastsættes der i kontrakten en bestemt »*skæringsdag*» for ejendommens *indtægter og udgifter*. – Herunder falder på den ene side navnlig lejeindtægter, på den anden side renter af de prioriteter, køberen skal overtage, skatter og andre periodiske byrder på ejendommen. – Det aftales da gerne, at der skal foretages »sædvanlig refusionsopgørelse« mellem parterne. I almindelighed vil en sådan aftale medføre, at sælgeren må tilsvare køberen et større eller mindre beløb, som da afkortes i den kontante del af købesummen.

Er der truffet aftale om sædvanlig refusionsopgørelse med en bestemt skæringsdag, skal køberen bære alle udgifter, der »gælder« for tiden efter skæringsdagen, altså f.eks. de prioritetsrenter og skatter, der skal svares for tiden fra skæringsdagen. – Der tages derimod ikke hensyn til ydelsernes forfaldstid. – Omvendt har køberen ret til leje af ejendommen for tiden efter skæringsdagen, selv om en del af lejen er forfaldet eller betalt tidligere.

Den del af den halvårige kredit- og hypotekforeningsydelse, der er *afdrag*, skal ikke fordeles pr. skæringsdagen, men udredes fuldt ud af køberen. Dette er den simpleste ordning, og de grunde, der fører til at fordele indtægter og udgifter, jfr. ndfr, gør sig ikke gældende med hensyn til afdrag. Særlig klart er forholdet, når pantegælden – som det sædvanlig sker uden for Jylland – opføres i skødet med restgælden fra den nærmest forudgående termin. I Jylland er det dog ret almindeligt at fordele hele terminsydelsen, når afdraget ikke er relativt stort. Se hertil *Axel H. Pedersen* 34 ff.

Bidrag til kredit- og hypotekforeningers reserve- og administrationsfond fordeles i al fald i København på samme måde som renterne, se U 1920.178 H. U 1942.300 H anser det for reglen også udenfor. Sml. U 1948.890, *Axel H. Pedersen* 29 ff.

Hvis kontrakten intet bestemmer om disse forhold, vil man måske anvende analogien af *Kbl § 18*, der i al fald bør anvendes på *naturlige frugter* af ejendommen. Det er bl.a. om skatter, afgifter og andre byrder, der hviler på ejendommen, blevet antaget, at køberen i forhold til sælgeren skal bære dem, for så vidt de forfalder til betaling ved aftalens påregnede opfyldelsestid eller senere. Denne regel synes praksis at have fulgt, også hvor kontrakten indeholder visse bestem-



## § 20.II

melser, når de dog ikke klart fraviger reglen, jfr. U 1914.948 H og Sp.D.I § 94 note 21. Den almindelige brug af refusionsopgørelser vil dog muligvis føre til, at man fortolker uklare kontraktsbestemmelser som tilsigtende at fastsætte en skæringsdag i den ovenfor angivne forstand, jfr. U 1927.797. Denne ordning er uden tvivl den mest praktiske i al fald ved større udlejningsejendomme, og den er i det hele rationel, da købesummen derved kan bestemmes udelukkende efter ejendommens værdi i overtagelsesøjeblikket og kan fastsættes, uden at parterne behøver at have undersøgt, hvornår de enkelte poster af leje, skatter etc. forfalder. Se hertil *Axel H. Pedersen* 13, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 13.

Hvorledes *omkostninger ved salget* og dets fuldbyrdelse skal fordeles mellem parterne, fastsættes som oftest i kontrakten.

I *København* og øst for *Storebælt* i det hele bestemmes som regel, at køberen skal bære alle omkostninger ved handelen, jfr. som eksempel formularerne i *Hindenburgs* Formularbog. – Derunder falder uden tvivl omkostningerne ved skødets stempeling, men i mangel af særlige tilkendegivelser formentlig ikke salær til sælgerens sagfører, jfr. herved *Axel H. Pedersen*, *Sagførersalærer* 43–45. Og salær til den mægler, der har bragt salget i stand efter henvendelse fra sælgeren, må normalt være køberen uvedkommende.

I *Jylland* er det derimod sædvanligt at bestemme, at hver af parterne skal bære halvdelen af omkostningerne. De omkostninger, som deles, er skødets stempeling og tinglysning samt salær for adkomstdokumentets udfærdigelse, medens sælgeren må betale sin mægler og køberen må bære alle omkostninger ved overtagelse af prioriteter og ved udstedelse af pantebrev til sælgeren, jfr. *Axel H. Pedersen*, anf st 31–36 (om à meta-systemet). Når en ejendom, der er overtaget ved tvangsauktion, sælges videre på den måde, at sælgeren giver køberen transport på sin ret til at få skøde, deles kun de normale skødningsudgifter, medens sælgeren bærer de særlige udgifter, der løber på som følge af, at adkomsten skal berigtiges ved fogden.

Skulle der undtagelsesvis ikke være truffet nogen bestemmelse i kontrakten, vil man vistnok følge de nævnte sædvaner. Den sædvanlige ordning må i al fald kunne kræves fulgt, når en foreløbig, summarisk aftale, være sig en mundtlig aftale eller en kort slutseddel, skal afløses af et skøde. Skulle der ikke findes godtgjort nogen sædvane, må køberen i al fald bære omkostningerne ved skødets tinglysning og prioritetsovertagelsen. Udgifterne til skødets stempeling må efter den fremherskende opfattelse deles, se JU 1865.529, *Evaldsen*, *Obligationsrettens specielle Del* s. 8 i noten, *Torp-Grundtvig*, *Dansk Tingsret* § 21 note 32. Ifølge *Lassen* Sp.D.I 383 skal derimod sælgeren betale stemplet.

III. Sælgerens *hovedydelse* er at give køberen adgang til at overtage besiddelsen af den solgte ejendom. Men derudover er sælgeren forpligtet til at give køberen rigtigt skøde, jfr. nærmere ndfr.

Når andet ikke følger af aftalen eller af de omstændigheder, hvorunder den indgås, omfatter købet den solgte faste ejendoms naturlige *bestanddele* og overhovedet, hvad der efter den almindelige opfattelse må betragtes som dens *tilbehør*.

Som tilbehør må også behandles rettigheder, der tilkommer sælgeren som ejer af den ejendom, der sælges, f.eks. reelle servitutter, der er knyttet til den.

*Købesummen* vil praktisk talt altid være aftalt. Så længe det ikke er sket, vil man i reglen ikke anse købet for indgået. Derfor bliver der næppe plads for en regel som Kbl § 5.

IV. Med hensyn til *faren for salgsgenstanden* kan man vistnok anvende reglerne i Kbl analogt, jfr. *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 8 ff m. henv.

V. Om *forsinkelse fra sælgerens side* må der gælde regler svarende til Kbl §§ 21 og 23. Når køberen kan kræve erstatning, må opfyldelsesinteressen bestemmes efter almindelige regler.

DL 5-3-31 er ophævet ved TL § 53.

VI. På *forsinkelse fra køberens side* må reglerne i Kbl § 28.1° og § 30, 1. pkt. anvendes analogt. Overgivelse af salgsgenstanden til køberen kan derimod ikke udelukke sælgeren fra at hæve købet. Retten hertil mister han først, når han giver køberen ubetinget skøde, jfr. der-til *Fr. Vinding Kruse*, *Ejendomsretten* II 962, *Alm. Del* 97, *A. Vinding Kruse*, *Misligholdelse* 283 f. *Illum*, *Tingsret* 185 f vil udskyde ophøret til tinglysning af det ubetingede skøde (således også *C. Torkild-Hansen*, *Sagførerbladet* 1954.336).

VII. Har køberens forhold bevirket, at ejendommen ikke i rette tid er blevet overgivet i hans besiddelse, må der gælde lignende regler som om løsøre-købers *fordringshaver mora*. Dog bør man næppe indrømme sælgeren ret til at sælge ydelsen i samme omfang. Til gengæld må sælgeren formentlig ofte kunne nøjes med at opgive besiddelsen og meddele fordringshaveren dette. I al fald hvor køberen må antages at være i stand til at overtage besiddelsen, vil denne fremgangsmåde ofte være forsvarlig og mest hensynsfuld over for køberen.

VIII. *Mangler ved det solgte*. Det forekommer langt hyppigere end ved løsørekøb, at en »fejl« ved det solgte ikke betragtes som en relevant mangel. I almindelighed har køberen næppe mangelsbeføjelser, blot fordi den solgte ejendom har en eller anden fejl, der bringer den ned »under normalen«. For en del beror det vel nok på, at man vanskeligere kan tale om »normalen« ved faste ejendomme. De enkelte ejendomme udvikler sig meget forskelligt i tidens løb, og en ejendom kan få mange slags fejl, uden at ejeren behøver at opdage det. Vide mangelsbeføjelser over for en sælger, der er i god tro, ville skabe en uheldig usikkerhed, som kunne vare i lange tider, da fejl ved faste ejendomme ofte kan være skjult længe. På den anden side er det rimeligt at forlange en vis loyalitet fra sælgerens side. Sælgeren må gøre

## § 20.VIII

køberen opmærksom på fejl, han kender, og på andre ham bekendte forhold, der forringer ejendommen for køberen eller vækker mistanke om, at der er fejl.

Herom henvises til *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 77 ff, 110 ff, *P. Spleth*, TfR 1947.154 ff, U 1955 B. 61 ff, 1962 B. 214 ff, *Thøger Nielsen*, U 1955 B. 233 ff, *Illum*, U 1954 B. 317 ff. – Om norsk ret se *Kristen Andersen*, Kjøpsrett kap. XX, *Gaarder*, Kjøp 110 ff; om svensk ret se *Vahlén*, Fastighetsköp.

## IX. VANHJEMMEL

DL 5–3–12 udtaler, at sælgeren af hus eller jord bør hjemle og værge køberen det solgte med nøjagtigt skøde. Til rigtig opfyldelse kræves her-efter, at sælgeren giver køberen et *skøde*, som kan tinglyses uden *rets-anmærkning*, jfr. Alm. Del 39.

Om vanhjemmel må der i øvrigt gælde lignende regler som ved løs-øre, men ved faste ejendomme forekommer det langt hyppigere, at sælgerens ret over det solgte er begrænset ved andres ret.

De ydelser, som efter TL § 4.2° ikke behøver at tinglyses, og de byrder, der ifølge lovgivningen uden videre hviler på ejendomme af den pågældende art, må køberen i almindelighed finde sig i. Hvis sælgeren har skuffet ham ved urigtige oplysninger om sådanne byrder, f.eks. om en afgifts størrelse, kan køberen dog gøre vanhjemmelsbeføj-elser gældende.

Andre byrder og behæftelser må de almindelige vanhjemmelsregler anvendes på, når sælgeren ikke har givet køberen besked om dem eller har givet urigtige oplysninger. At en behæftelse fremgår af tingbogen, udelukker ikke vanhjemmelsbeføjelser i al almindelighed, men kan gøre det, når sælgeren under salgsforhandlingerne uden illoyalitet har henvist køberen til at søge oplysning i tingbogen, eller køberen har givet ham føje til at tro, at han havde undersøgt den.

Se i øvrigt nærmere *A. Vinding Kruse*, Misligholdelse 195–244.

## § 21

### Bytte og mageskifte

I. Bytte er, ligesom køb, en gensidig bebyrdende aftale om overdragelse af formuegoder (ejendomsgegenstande). Forskellen fra køb er, at ingen af ydelserne er penge, men begge parter ydelser svarer til en sælgers. Om bytte henvises til Sp.D.I § 96.

Bytte har spillet en stor rolle i ældre tid og særlig, før køb kom i brug. Senere blev det trængt tilbage. I vore dage er det af forskellige grunde atter blevet almindeligere. Det sker navnlig ofte, at der indgås aftaler, hvor begge parter yder ting, men den ene part tillige en pengesum. Som eksempel herpå kan nævnes, at den ene part leverer en ny bil, den anden part en brugt bil samt en pengesum. I sådanne tilfælde er kontrakten en blanding af køb og bytte.

Aftaler om bytte af to faste ejendomme kaldes *mageskifte*.

#### II. BYTTE, SOM IKKE ANGÅR FAST EJENDOM

Kbl § 2.2 ° udtaler, at *hvad der i denne lov er bestemt om køb, finder tilsvarende anvendelse på bytte*. Reglen kan kun anvendes, når ingen af de byttede genstande er fast ejendom, jfr. Kbl § 1.2 °.

I *svensk* Kbl findes reglen om bytte i § 1.2 °, se *Almén*, Köp § 1 ved note 48 ff.

Det er langt fra alle Kbl's regler, der kan overføres på bytte. Når aftalen er et rent bytte, hvor ingen af parterne erlægger penge, kan man ikke anvende de bestemmelser, der særligt angår købesummen, altså navnlig §§ 5–8 og 38 samt §§ 28–32 og 39–41. Dermed er det dog ikke udelukket, at nogle af dem kan anvendes analogt. Bestemmelserne i Kbl §§ 42 og 43 om forholdsmæssigt afslag i købesummen er der kun plads for, når den ydelse, som der skulle gives afslag i, er delelig. Se Alm. Del 97, 99–100 og 105.

Som en gennemsnitlig rigtig vejledning ved den nærmere anvendelse af Kbl § 2.2 ° kan man opstille den sætning, at *hver part behandles som sælger med hensyn til den ydelse, han har lovet bort, og som køber med hensyn til den ydelse, han har fået tilsagn om*.

Således OR § 237. For hver enkelt bestemmelse i Kbl må det dog efterprøves, om der er mulighed for en tilsvarende anvendelse. Og Kbl § 2.2 ° kan ikke

## § 21.II

hindre, at man på enkelte punkter opstiller særlige regler, der ikke har noget grundlag i Kbl.

Hvor forholdsmæssigt afslag er udelukket, fordi ydelserne ikke er delelige, må man eventuelt, hvis begge ydelser har lige store mangler, kunne lade manglerne gå op imod hinanden. Således *G. Cohn* i JT 1921.254 f. I den pågældende artikel fremsættes i øvrigt en række kritiske bemærkninger, der delvis er beføjede.

Når den ene part ikke leverer sin ydelse i rette tid, kan den anden part uden tvivl *hæve kontrakten* efter reglerne i Kbl § 21 og dermed bevirke, at udvekslingen af ydelserne fra begge sider falder bort. Samtidig kan han kræve skadeserstatning under de betingelser, der opstilles i Kbl §§ 23–24. *Jul. Lassen* antog, at den erstatningsberettigede også kunne gå den vej at afvise modpartens ydelse og kræve erstatning for den mod at tilbyde den ydelse, han selv skulle levere. Dette er dog meget omtvisteligt.

En modsat opfattelse fremsætter *Almén*, Köp § 21 note 161. *Lassen* hævdede i Sp.D.I 406, at den af ham forsvarede regel var en tilsvarende anvendelse af Kbl § 21. Heri har han, så vidt ses, ikke ret. Men deraf følger ikke, at man – som *Almén* gjorde – helt må forkaste de resultater, *Lassen* forsvarede. De må kunne gennemføres, for så vidt de giver den legislativt bedste løsning. Som *Lassen* siger i TfR 1916.14 f, må spørgsmålet afgøres efter sine egne reale hensyn. Hvad der legislativt er at foretrække, er imidlertid ikke let at afgøre. Når A tilregneligt har tilintetgjort sin ydelse, må B formentlig, som *Lassen* hævder, kunne kræve erstatning for den ødelagte ydelse og samtidig tilbyde sin ydelse. På den anden side kan *Lassens* regel i al fald næppe gennemføres over hele linien. Ved bytte af individuelt bestemte, ikke fungible genstande ville det være betænkeligt at give den ene part ret til at påtvinge medkontrahenten begge ydelser på én gang. Men hvor den part, der vil afvise ydelsen, har erlagt sin ydelse og den anden part har forandret den, så den ikke kan leveres tilbage i væsentligt uforringet stand, må den første formentlig efter omstændighederne have ret til at afvise medkontrahentens ydelse og kræve erstatning for den (under de i Kbl opstillede betingelser) og samtidig kunne nægte at tage sin, nu forringede ydelse tilbage. Man kan med andre ord næppe – som *Lassen* – antage, at afvisning blot af medkontrahentens ydelse kan ske, så snart der foreligger en væsentlig misligholdelse fra medkontrahentens side. Se hertil *Alm.* Del 153–54, *Hasle-Nebelong*, *Løspørekøb* 19 f.

*Retspraksis* har ikke taget endelig stilling til problemet. U 1929.717 H afgør ikke spørgsmålet. Vestre landsret havde fulgt *Lassens* lære, men en redaktionsnote kalder det meget tvivlsomt, om dette er rigtigt. I U 1923.621 H, der angår fast ejendom, var der, så vidt ses, ikke rejst indsigelse mod den delvise ophævelse af aftalen. I øvrigt havde den erstatningsberettigede part allerede opfyldt fra sin side, hvilket gør det mindre betænkeligt at gennemføre *Lassens* lære.

NJA 1935.680 (U 1937 B.354) om mageskifte synes at bygge på *Alméns* lære. Til *Lassen* slutter sig *Karlgren* i TfR 1938.467 ff (om bytte særlig 468 note 2), *Rodhe* 450–51; se også *Bramsjö* 102 ff.

III. *Blandet køb og bytte.*

Hvis en af parterne foruden andre genstande skal erlægge penge, må man i almindelighed på selve pengeydelsen anvende de regler, Kbl giver om købesummen, og i øvrigt almindelige regler, om pengeforpligtelser. Men det må ikke glemmes, at pengeydelsen sammen med de andre genstande, som vedkommende skal erlægge, er vederlag for modydelsen. Spørgsmålet, om der foreligger en væsentlig misligholdelse, må derfor afgøres for kontrakten som helhed. Også på andre punkter kan det få betydning, at de forskellige ydelser hører sammen. Hvis det i sådanne tilfælde undtagelsesvis ville gøre forskel, om man anvendte reglerne om køb eller reglerne om bytte, må afgørelsen bero på, om pengeydelsen eller de andre ydelser fra vedkommende part må betragtes som hovedydelsen, jfr. U 1958.678.

Jfr. hertil *G. Cohn* i JT 1921.254 f. I almindelighed siges det, at der foreligger bytte, når hovedydelsen fra begge sider er af samme beskaffenhed som sælgerens.

## IV. MAGESKIFTE

Når fast ejendom byttes mod fast ejendom, må bestemmelserne om køb af fast ejendom finde tilsvarende anvendelse, på lignende måde som Kbl's regler anvendes på bytte af løsøre.

Se *Hindenburg*, Formularbog 283 ff.

## I. Litteratur forkortet ved hjælp af forfatternavne

- Almén, Köp.* Tore Almén, Om köp och byte av lös egendom. Kommentar. 4. uppl. ombes. av Rudolf Eklund, Stockholm 1960.
- Almén-Neubecker:* Tore Almén, Das skandinavische Kaufrecht. Deutsche Ausgabe von F. K. Neubecker. I–III. Heidelberg 1922.
- Andersen, Kristen,* Kjøpsrett, 2. opl., Oslo 1965.
- Arnholm, Carl Jacob,* Passivitetsvirkninger, Oslo 1932.
- Arnholm, Carl Jacob,* Privatrett I, Almindelig privatrett, Privatrett II, Avtaler, Oslo 1964; Privatrett III, Almindelig Obligasjonsret, Oslo 1966.
- Augdahl, Per,* Den norske obligasjonsretts almindelige del, 3 utg., Oslo 1963.
- Bramsjo, Sven,* Om avtals återgang, Lund 1950.
- Brækhus – Hærem:* Sjur Brækhus og Axel Hærem, Norsk Tingsrett, Oslo 1964.
- Cervin, Ulf,* Om passivitet inom civilrätten, Lund 1960.
- Chalmers,* Sale of Goods Act, 14. ed. by Paul Sieghart, London 1963.
- Evaldsen,* Forelæsninger over Obligationsrettens almindelige Del, Første Udgave (litograferet).
- v. Eyben I:* W. E. v. Eyben, Formuerettigheder, 2. udg., København 1963.
- v. Eyben II:* W. E. v. Eyben, Panterettigheder, 2. udg., København 1963.
- Festskrift til O. A. Borum,* København 1964.
- Festskrift till Håkan Nial,* Stockholm 1966.
- Festskrift til Henry Ussing,* København 1951.
- Godenhjelm, Berndt,* Lärobok i kontraktsrätt I. Köp. Helsingfors 1965.
- Godenhjelm, Berndt,* Om säljarens bundenhet under ändrade förhållanden, Helsingfors 1954.
- Gomard,* Erstatningsregler: Bernhard Gomard, Forholdet mellem erstatningsregler i og uden for kontraktsforhold, København 1958.
- Gomard, Bernhard,* Fogedret, 2. udg., København 1966.
- Grossmann-Doerth:* H. Grossmann-Doerth, Das Recht des Überseekaufs. I. Mannheim 1930.
- Groth, P.,* Afbetalingsloven. Kommentar til loven og dens anvendelse indenfor automobilbranchen, København 1960.
- Grundtvig-Ross:* Lov om Køb af 6. April 1906. Ved L. A. Grundtvig. 2. rev. Udg. ved Alf Ross. København 1922.
- Gaarder, Karsten,* Forelesninger over kjøp, 4. utg., Oslo 1966.
- Hakulinen, Y. J.,* Obligationsrätt, I. Allmänna Läror, Helsingfors 1962.
- Hansen, Jørgen,* Sælgerens ansvar for skade forvoldt af ting med farlige egenskaber, 1965.
- Hasle-Nebelong, Løspørkøb:* Kommentar til lov om køb ved Henning Hasle og Bent Nebelong, København 1949.

- Hellner, Jan*, Köprätt, 2. upplag, Stockholm 1963.
- Hindenburg*, Formularbog, 9. udg. ved Aage Svendsen og Hans Topsøe-Jensen, København 1956.
- Hult, Philips*, Juridisk debatt. Valda rättsvetenskapliga uppsatser, Uppsala 1952.
- Hurwitz, Stephan*, Husdyrvoldgift, udgivet af Landbrugsrådet, 1. udg. Kbh. 1942, 2. udg. 1956 under medvirken af *Thorkild Pape*.
- Hvidt, V.*, Bankrembourser, København 1929.
- Illum, Knud*, Ejendomsforbehold, København 1946.
- Illum, Knud*, Fast ejendom, bestanddele og tilbehør, København 1948.
- Illum, Knud*, Forelæsninger over almindelig formueret, 3. udg., Aarhus 1950.
- Illum, Knud*, Dansk tingsret, 2. udg., København 1966.
- Jensen, Th.*, Jernbanefragtkontrakten, København 1965.
- Juridisk Grundbog* ved W. E. v. Eyben, 1. udg., Kbh. 1962, 2. udg. 1967.
- Jørgensen, Siig*, Fire obligationsretlige afhandlinger, 1965.
- Karlgren, Hjalmar*, Avtalsrättsliga spørsmål, 2. uppl., Lund 1954.
- Karlgren, Hjalmar*, Kutym och rättsregel, Stockholm 1960.
- Karlgren, Hjalmar*, Passivitet, Stockholm 1965.
- Koktvedgaard, Mogens*, Kontraheringspligt, København 1960.
- Koktvedgaard, Mogens*, Immaterialretspositioner, København 1965.
- Kruse*, se Vinding Kruse.
- Kæstel, R.*, Bankjura, 2. udg. 1962.
- Lando, Ole*, Agenten og eneforhandleren i vesteuropæisk ret, København 1965.
- Lando, Ole*, Kontraksstatuttet, København 1962.
- Lando, Ole*, Købet komparativt, Kbh. 1967.
- Lassen I*: Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsretten. Almindelig Del, 3. udg., København 1917–20.
- Lassen II*: Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsretten, Speciel Del, Kbh. 1897.
- Lie*: Kjøp, Forelesninger referert efter h.r.dommer Herman Lie. Utgitt av Universitetets Studentkontor (maskinskrevet). Oslo 1936.
- Ljungmann, Seve*, Om prestation in natura, Uppsala 1948.
- Munch-Petersen*, Tvangsfuldbyrdelse: 4. udg. ved Erwin Munch-Petersen, København 1948.
- Nielsen, Thøger*, Studier over ældre dansk Formueretspraksis, København 1951.
- Oser*: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch. Von Egger u. a. 2. Aufl. V. 1–2. Das Obligationenrecht, von H. Oser u. W. Schönenberger, Zürich 1936.
- Palmgren, Gunnar*, Om påföljderna av säljares mora, Helsingfors 1936.
- Pedersen, Axel H.*, Byggeriets retlige og økonomiske organisation, 6. udg. København 1965.
- Pedersen, Axel H.*, Entreprenørtransporter, København 1959.
- Pedersen, Axel H.*, Entreprise, bygge- og anlægsarbejder, København 1952.
- Pedersen, Axel H.*, Licitation, København 1955.
- Pedersen, Axel H.*, Refusionsoppgørelser, 3. udg., København 1965.
- Petersen, Günther*, Ansvarsfraskrivelse, København 1957.
- Portin, Göran*, Om köparens dröjsmål, Helsingfors 1962.



*Rabel I og II: Ernst Rabel, Das Recht des Warenkaufs I, Berlin und Leipzig 1936 (nyt optryk 1957), II Berlin und Tübingen 1958.*  
*Rpl kommentar. Kommenteret retsplejelov, 2. udg. 1964 ved Bernhard Gomard, Victor Hansen og Stephan Hurwitz under medvirken af Johannes Jørgensen og Torben Svenné Schmidt.*  
*Rodhe, Knut, Obligationsrätt, Stockholm 1956, forkortet udg. 1966.*  
*Roos, A, Om prestations omöjlighet, Lund 1915.*  
*Ross, Alf, Ejendomsret og Ejendomsovergang, København 1935.*  
*Stang, Fredrik, Innledning til formueretten, 3. udg. Oslo 1935.*  
*Teori och Praxis, Skrifter tillägnade Hjalmar Karlgren, Stockholm 1964.*  
*Tunc, André, Commentaire des Conventions de la Haye du 1er juillet 1964 sur la vente internationale des objets mobiliers corporels et sur la formation des contrats de vente.*  
*Ussing, Henry, Aftaler på Formuerettens Område, 3. udg., København 1950.*  
*Ussing, Henry, Bristende Forudsætninger, København 1918.*  
*Ussing, Henry, Enkelte kontrakter, 2. udg., København 1946.*  
*Ussing, Henry, Obligationsretten. Alm. del, 4. udg. ved A. Vinding Kruse, Kbh. 1961, nyt ændret optryk 1967.*  
*Ussing-Dybdal, GbK: Henry Ussing og C. C. Dybdal, Gældsbrevslovene. Kommentar til Gældsbrevsloven, Mortifikationsloven m.m., 2. udg., Kbh. 1940.*  
*Vahlén, Lennart, Fastighetsköp, Stockholm 1965.*  
*Vinding Kruse, A., Købelov: Bør de nordiske købelove revideres? Bilag til forhandlingerne på det 22. nordiske juristmøde, 1960.*  
*Vinding Kruse, A., Misligholdelse af Ejendoms køb, 2. udg., København 1962.*  
*Vinding Kruse, A., Restitutioner. Et bidrag til undersøgelse af berigelsesgrundsætningen i dansk og fremmed ret, København 1950.*  
*Vinding Kruse, Fr., Ejendomsretten I-III, 3. udg., København 1951.*  
*Vinding Kruse, Fr., En nordisk lovbog, 2. udg., København 1962.*

## II. Andre forkortelser

|           |                                                                                              |
|-----------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| Afbtl     | Lov om køb på afbetaling nr. 224 af 11. juni 1954 med senere ændringer.                      |
| »Aftaler« | Henry Ussing Aftaler paa Formuerettens Omraade. 3. udg. København 1950.                      |
| Aftl      | Lov om Aftaler og andre retshandler paa Formuerettens Omraade Nr. 242 af 8 Maj 1917.         |
| Alm. Del  | Henry Ussing Obligationsretten. Almindelig Del, 4. udg. København 1961 ved A. Vinding Kruse. |
| BGB       | Bürgerliches Gesetzbuch für das deutsche Reich v. 18 August 1896.                            |
| DL        | Danske Lov af 15 April 1683.                                                                 |

|                   |                                                                                                                                    |
|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Gbl               | Lov om gældsbreve nr. 146 af 13 april 1938.                                                                                        |
| H                 | (Dom af) Højesteret.                                                                                                               |
| International Kbl | Loi uniforme sur la vente internationale des objets mobiliers corporels. Convention, Haag, avril 1964.                             |
| Int. udk.         | Projet d'une loi uniforme sur la vente internationale des objets mobiliers corporels et rapport. 1. udkast 1935, 2. 1939, 3. 1956. |
| Juristen          | Juristen, udg. af Danmarks Juristforbund. D efter årstallet betyder Juristens Domssamling.                                         |
| JT                | Juridisk Tidsskrift, udg. af <i>N. Cohn</i> med flere.                                                                             |
| Kbl               | Lov om køb nr. 102 af 6 april 1906.                                                                                                |
| KL                | Lov om konkurs m.m. nr. 51 af 25 marts 1872.                                                                                       |
| Lov og Rett       | Oslo.                                                                                                                              |
| Mot               | Motiver.                                                                                                                           |
| NJA               | Nytt juridiskt arkiv. Avd I. (Svensk).                                                                                             |
| NRt               | Norsk Retstidende.                                                                                                                 |
| Resp              | Responsum.                                                                                                                         |
| SGA               | Sale of Goods Act, 1893 (engelsk).                                                                                                 |
| SH                | (Dom af) Sø- og handelsretten.                                                                                                     |
| SHT               | Sø- og handelsretstidende.                                                                                                         |
| Sp.D.I.           | <i>Jul. Lassen og Henry Ussing</i> Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del. I. København 1923.                                   |
| SvJT              | Svensk Juristtidning.                                                                                                              |
| Sølov             | Bek nr. 163 12 maj 1967 af sølov af 7 maj 1937.                                                                                    |
| TL                | Lov om tinglysning nr. 111 af 31 marts 1926.                                                                                       |
| TfR               | Tidsskrift for Rettsvitenskap.                                                                                                     |
| TJFF              | Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland.                                                                               |
| U                 | Ugeskrift for Retsvæsen.                                                                                                           |
| UCC               | Uniform Commercial Code U.S.A. Official text 1962.                                                                                 |

## SAGREGISTER

Tallene henviser til sider, når andet ikke siges.

»Se indh.« betyder: se nærmere indholdsfortegnelsen (foran i bogen)  
til det pågældende afsnit.

»-« træder i stedet for vedkommende opslagsord.

- Abstrakt* – mangelsbegreb 121, 124  
– skadeberegning 166
- Actio quanti minoris* 129 se *forholdsmæssigt afslag*
- Actio redhibitoria* 131
- Adkomstmangel* se *vanhjemmel*  
– der forsinker levering 87
- Afbestillingsret* 96
- Afbetalingskøb* § 19 (se indh.) 4, 44, 90, 96
- Afdrag* på prioriteter 175
- Afdragshandel* se *afbetalingskøb*
- Afhentningskøb* 27 f, 47, 54 f, 56 f, 23
- Afhjælpning af mangel* om køber kan kræve – 133, 88  
Om sælger har ret til – 144
- Afhjælpning af retsmangel* 154, 155, 157
- Afhængighed* mellem ydelserne – i løse-  
ørekøb § 6 (se indh.) 53, § 13 (se  
indh.) særlig ved kreditkøb 104  
Se *faren, hæve købet*  
– når køb hæves 164 f, 171 f
- Afkald* – på standsningsret 109  
– på misligholdelsesbeføjelser 148  
– på værn efter Afbtl 169
- Afladedokumenter* 49 ff, 40, 103
- Afladning* 50
- Afsendelseskøb* 47  
Levering i – 29 ff, 90  
Sikring af betaling i – 47 ff, 101, 102 f
- Risikoen i – 54 f, 59
- Afskibning* 50
- Afslag* i købesummen se *forholdsmæssigt* –
- Afslutning af køb* 3
- Aftagelsespligt* om køber har – 114, 119
- Afviklingshindringer* – i genuskøb 75 ff, 81 ff  
– der ikke er misligholdelse 60 f, 62 f  
Se *fordringshaveremora*
- Afvisning* – af salgsgenstanden 161 ff, 58 se *hæve købet, omlevering*  
Delvis – 66 f, 69  
Midlertidig – 159, 161  
– af den ene ydelse ved bytte 180
- Akcessorier* – til det solgte 25  
– til købesum 21 se *rente*
- Aktie salg af* – 26 se *værdipapirer*
- Alternativt bestemt salgsgenstand* 3
- Anlæg på fast ejendom aftale om* – 7
- Annulere købet* se *hæve købet*  
Uberettiget erklæring om at – 68, 71, 99
- Ansvar* 57 se *erstatning*
- Ansvarsfraskrivelse* genussælgers – 85 ff
- Anteciperet misligholdelse* – fra sælgers side 68, 133, 67  
– med betaling 89, 94, 99, 109, 113, 118
- Apotekere* 46

*Art* salg af ydelse bestemt efter – se *genuskøb*  
*Levering* af genstand af anden – 126  
*Artsumulighed* 73 f  
*Auktion* salg ved – 116, 143, 155  
     Se *tvangsauktion*  
*Bankrembours* 36 f, 49, 50, 89  
*Befordring* se *forsendelse, transport*  
*Bekostninger* – på salgsgenstanden 41  
     Se *omkostninger*  
*Berigelse* når salgsgenstanden ikke kan gives tilbage 163, 164  
*Beslaglæggelse* af det solgte 59, 76  
*Bestilling* af genstande, der skal tilvirkes  
     Når – er køb 6, er genuskøb 11, 81  
     Ydelsen ved – 22  
     Afbestilling af – 96  
     Anteciperet misligholdelse ved – 68  
         forsinkelse 81  
     Manglende betalingsevne ved – 102, 105  
     Fordringshaverмора m.h.t. – 119  
     Mangler ved udført – 124, 134, 144  
*Betaling* se *købsum, valutaloggivning*  
*Betalingssevne* købers manglende – § 13.  
     I–V (se indh.) 94  
     Sælgers manglende – § 13.VI  
*Betalingsstandsning* købers – 101  
*Betalingstid* 42 f, 95, 96  
*Betinget køb* risikoen i – 55  
*Bevisbyrden* om mangel ved det solgte 129  
*Bydelser*, der tilkommer køberen 25 f, 176  
*Blanding* – af fordringshaverмора og misligholdelse med betalingen 113 f, 118 f  
     – af køb og bytte 179, 181  
*Brutto for netto* 39  
*Bygning* aftale om opførelse af – 7  
*Byrder* på solgt ejendom 178  
*Bytte* § 21 (se indh.) 1  
     Se *veksling*  
*Børspapirer* se *aktie, fondsbørs, obligationer, værdipapirer*

*Caf* 33 se *cif-køb*  
*Caveat emptor* 142  
*cf* 33 se *fragtfrit*  
*Cif-køb* 33 f 31, 54, 9, 39, 47, 50, 59  
*Cirka* 24  
*Civilt køb* 12  
*Clausula cassatoria* 173  
*Cost and freight* 33, se *fragtfrit*  
*Coutume* se *kutyme*  
  
*Del* erlæggelse af eller forsinkelse med en – 52, 67, 69, 146. Se *successiv levering*  
*Køb* af – af et parti 11 f. Se *halvgenerisk køb*  
*Mangel* ved en – 132  
*Ophævelse* af køb efter betaling af en – 108  
*Umulighed*, der rammer en – 83  
*Diskonto* hvem – skal betales af 41  
*Disposition* at køber stiller det solgte til sælgerens – 161  
     Se *afvisning, hæve købet*  
*Distancehandel* 28 f, 36  
*Dokumenter* betaling mod – på varen 49 ff, 101  
*Dækningskøb* 166  
  
*Efterkrav* om sælger kan benytte – 48, 51  
*Efterlevering* købers ret til at kræve – 69, 133, 58  
     Sælgers ret til – 145  
*Ejendomsforbehold* køb med – 44, 166 ff  
     Risikoen ved – 55  
     Sælgers ret til at tage tingen tilbage ved – 90, 93, 170 ff  
*Ejendomshandel* § 20 (se indh.) 6  
     Se *mageskifte*  
*Ejendomsret* købers erhvervelse af – 3, 10, 12, 22, 24  
     Se *vanhjemmel*  
*Emballage* 39  
*Emptio rei sperata* 3  
*Emptio spei* 3

- Eneforhandlingsret* for køber 160
- Erhvervsvirksomhed* mangel ved solgt – 126
- Se *forretning, konkurrenceforbud*
- Erklæring* om valg mellem flere misligholdelsesbeføjelser 148
- Erstatning* når – kan kræves for forsinkelse med levering §§ 10–11 (se indh.) 70, med betaling § 12.IV, med modtagelse af det solgte 116 f, 119, ved købers manglende betalingsvne 106, 108, for mangler 123, 134 ff, for vanhjemmel 153, for retsmangel 157, for anden misligholdelse 158, for omkostninger på og forringelse af ting, der afvises 161, 164
- Købers tilbageholdsret for – 165
- kan fås, når køb hæves 61
- ved bytte 180
- ved køb af fast ejendom 177 f
- Om størrelsen af – se *opfyldelsesinteresse*
- Se *farlig ydelse, negativ kontraktsinteresse*
- Evictio* 150
- Faktura* reklamation over for – 20, 38, 57
- Faren* for salgsgenstanden § 7 (se indh.) 163, 11, 39, 63, 117
- ved køb af fast ejendom 177
- Farlige ydelser* ansvar for skade voldt af – 137 ff, 147, 117
- Fast ejendom* køb af – § 20 (se indh.) 6
- Bytte af – se *mageskifte*
- Fastholde* købet 61, 94
- Købers ret til at – 68 f, 58, 84
- Se *efterlevering, omlevering*
- Sælgers ret til at – 94 ff, 98, 99, 144 f
- Fejl* – ved forsendelsesmåden 158 f
- ved solgt fast ejendom 177 f
- ved solgt løsøre se *mangler, abstrakt mangelsbegreb*
- Fiksforretning* 64
- Finansiering* af køb 34, 37, 49
- Flere købere* farens overgang, når sælger sender til – under ét 55
- Flytning* sælgers – 28
- Fob inklusive fragt og assurance* 34, 55
- Fob-køb* 32 f, 55, 24, 39, 47, 59, 90
- Foderstoffer* salg af – 123, 141
- Fonds bør* køb på – 26, 28
- Forbehold* sælgers – om ringere ansvar 85 f, 141, 143 f, om ret til at hæve købet 90 f
- om solgt ladnings lykkelige ankomst 79, 86
- Forbrug* af salgsgenstanden 156, 163
- Forbud* mod køb 3
- Force majeure* 85
- Forbring* køb af – 2 f, 24
- Købers ret til rente af købt – 26 f
- Mangel ved solgt – 126
- Salg af –, der ikke består 156 f
- Forbringshavermora* løsøre købers – § 14 (se indh.) 26, 40, 43, 56, 63, 106
- Ejendomskøbers – 177
- Sælgers – med hensyn til afvist salgs-genstand 161 f
- Forholdsmæssigt* afslag i købesum
- ved mangler 129 f, 137, 58
- ved vanhjemmel 152, 154, 155
- ved retsmangel 157
- ved bytte 179
- Formuemasse* salg af – 2, 157
- Formueværdi* 2
- Forretning* salg af – 159 f, 2, 13, 126, 135, 157
- Forringelse* af det solgte, – ved hændelse se *faren*
- på anden måde 39, 125 f, 127, 164
- Forsendelse* om sælger skal besørge – 27 ff. Se *risiko*
- Hvorledes – bør ske 158 f
- Forsendelseskøb* 28, 29
- med transportklausuler 32 ff
- Sikring af betaling i – 47 ff, 102 ff, 107 f

- Sælgers omsorgspligt i – 114 f, købers 161 f
- Købers undersøgelsespligt i – 146
- Forsikring* af det solgte 31, 50. Se *cif-køb*
- Forsinkelse* – med levering §§ 9–11 (se indh.) 151, 163, omfatter umulighed 60, afgrænses fra mangler 127
- med en del se *del*
  - med betaling § 12 (se indh.) i afbetalingskøb 170 f
  - med tilbagegivelse 161 f
  - fra købers side i øvrigt se *fordringshavermora*
  - ved ejendomshandeler 177
- Forsvinden* salgsgenstandens – 59
- For tidlig levering* 159
- Forudbetalingskøb* 45, 66, 68
- Forudsætninger* om salgsgenstandens egenskaber 123 ff
- Forældelse* af køberens mangelsbeføjelser 147
- Fragebrevsduplikat* betaling mod – 50
- Fragefrit* 33, 35, 54, 47
- Fragemand* 31
- Franco* 35, 47. Se *leveret*
- Fra* – til 24
- Fravigelighed* Kbl's – 8
- Frembringelse* se *bestilling*
- Frigørelsestid* sælgers – 114
- Frit* salgsklausulen – 35. Se *leveret*
- Frit om bord* 32 f. Se *fob-køb*
- Frit på bane* 35
- Frugter* – af solgt løsøre 25 f
- af solgt ejendom 175
- Garanti* – for rettidig levering 84
- om salgsgenstandens egenskaber 122 f 130, 135, 137, 145
  - Om sælgers ansvar beror på – 72 f, 88, 128, 151, 153
- Generisk bestemt* salgsgenstand 10 f. Se *genuskøb*
- Gennemgangskonnossement* 30, 50
- Gensidighed* betydning af købekontrakten – § 6 (se indh.) 53, § 13 (se indh.)
- Se faren, hæve købet*
- Genuskøb* 10 f, 72 ff, 4
- Sælgers ydelse i – 22, 122
- Risikoen i – 55, 57, 58
- Sælgers ansvar ved forsinkelse i – § 10 (se indh.)
- Mangler i – 125, 126, 130, 131, 133, 135
- Vanhjemmel i – 151, 152, 154
- Retsmangel i – 157
- Godkendelse* af salgsgenstanden 148
- Goodwill* 2, 126, 159
- Grosserer-Societetets* slutsedler se *slut-sedler*
- Grundforbedringsmidler* 123
- Gødningsstoffer* 123, 141
- Halvgenerisk køb* 11, 57, 74, 125, 136
- Handelsbrug, handelskutyme* 8. Se *kutyme*
- Handelskøb* 12 ff
- Betaling mod dokumenter i – 49 ff
  - Købers undersøgelsespligt i – 145 f
  - Reklamation over for faktura i – 20 f
  - Rente i – 39 f
- Handelssædvane* se *kutyme*
- Handlende* hvem der er – ifølge Kbl § 4 13
- Henstand* med købesums betaling se *kredit*
- Hindringer* for levering i genuskøb 75 ff, 81 f
- Hjemmelsmands* hjemmelsmand, om køber kan rejse krav mod sin – 157 f
- Hjemmelspligt* for sælger 151f. Se *vanhjemmel*
- Husdyr* salg af – 141
- Se *farlige ydelser*
- Husdyrvoldgift* 21
- Husmandsforeninger* salg af husdyr gennem – 141

*Hændelig* skade på salgsgenstanden.

Se *faren*

*Hævd* om – udelukker vanhjemmel 156

*Hæve kontrakten* 62

– ved bytte 180

*Hæve købet* 61 f, § 18 (se indh.)

Adgangen til at – ved ikke-levering

64 ff, 70 f, ved forsinkelse med

betaling § 12.II (se indh.) 97, 53,

56, ved købers manglende beta-

lingsevne 104 f, 108, ved sælgers

110 f, ved fordringshaveremora 114,

119, ved mangler 130 ff, ved van-

hjemmel 154, ved retsmangel 157,

ved anden misligholdelse 158, ved

ejendomshandeler 177

– delvis 66 f. Se *successiv levering*

*Ikke-erlæggelse* §§ 9–12 (se indh.)

Se *forsinkelse*

*Ikke-levering* af solgt løsøre §§ 9–11

(se indh.). Se *forsinkelse*

*Ikke-opfyldelse* 53. Se *forsinkelse*, *mis-*  
*ligholdelse*

*Importregulering* 59

*Incoterms* 9

*Indeståelse* se *garanti*

*Indførselsforbud* 59, 96,

*Individualisering* i genuskøb 56, 79 f,  
40. Se *koncentration*

*Individuelt bestemt* salgsgenstand 10

Se *specieskøb*

*Indløsning* af tilbagetaget ting i afbe-  
talingskøb 173

*Indpakning* 39

*Indsættelsesforretning* 173

*Initiativet* om sælger eller køber skal  
tage – 47

*Insolvens* se *betalingsevne*

*Internationale køb* 14 ff

*Kalvekastning* smitsom – 141

*Kastesyge* 141

*Kompetencemangel* se *vanhjemmel*

*Koncentration* af ydelsen i genuskøb  
11, 57, 79 f, 73 f

*Konfiskation* af solgt ting 59

*Konjunktursvingningers* indflydelse på  
køb 82 f

*Konkurrence* begrænsning i sælgers el-  
ler købers ret til – 159 f

*Konkurs* sælgers ret til at hæve købet  
efter købers – 90 f, 92 f, 105, 110,  
hans standsningsret 100 f, 106 f,  
hans modregningsret 165

Sælgers – 110 f

*Konnossement* betaling mod – 49 ff,  
40

Standsningsret over for indehaver af  
– 107

*Kontant* betaling 45

*Kontantkøb* 44 f

Sælgers ret til at hæve – 91, 92 f,  
til at holde det solgte tilbage 45 f,  
101, 130, til at standse afsendt  
goods 48, 102

*Kontant mod konnossement* 49 ff, 101,  
40

*Kontantpris* i Afbtl 172

*Kontraktsbetingelser* stående – i han-  
delen 8 f

*Kontraktsformularer* for visse køb 8 f  
Se *slutsedler*

*Kredit* 44

Om overgivelse af det solgte er – 91  
Rente ved – 39 f

Tab af – 95 f. Se *clausula cassatoria*  
– mod veksel 36

*Kreditforeningslån* 175

*Kreditkøb* 44, 4

Kbl §§ 14–16 omfatter – 46 f

Sælgers ret til at hæve – 89 ff, 104 f  
Se *standsningsret*, *udtagelsesret*

*Kreditorforfølgning* om – udelukker  
standsningsret eller tilbagetagelse  
106, 173

Se *udtagelsesret*

*Kuponer* køb af værdipapirer med –  
26 f

*Kurstab* erstatning for – 98

*Kutyme* 8, 9, 14

*Kvalitet* det solgtes – § 15.I.A

*Kvantitet* det solgtes – 24 f, 38 f

Mangler m.h.t. – 127, 137, 145, 52

For stor – leveret 159

*Køb* §§ 1–20 (se indh.)

Begrebet – § 1.II

*Københavns slutsedler* 9 se *slutsedler*

*Købesum* § 4.I. se *rente*

*Købesum* ved salg af fast ejendom

174, 175

*Ladning* salg af – 159

*Landboforeninger* salg af husdyr gennem – 141

*Langvarige leveringskontrakter* 82

*Legitimation* købers krav på – 24, 178

*Leje* hvorvidt kontrakt om – falder ind under Afbtl 168

Fordeling af – ved ejendomshandler 175

*Leveransavtal* 12

*Leveret* salgsklausulen – 35, 39, 47 f, 55, 84 f, 86

*Levering* hvad Kbl forstår ved – 22 f

Køb uden pligt til – 23, 55

Betydning af – for risikoen 54 f, for pligt til at betale rente 40

Købers ret til at kræve – 68, 58, 133 se *omlevering*

Se *successiv levering*

Køb på – 12

*Leveringssted* § 3.IV (se indh.)

*Leveringstid* 42 ff, 25

*Loco* (værende) in – 29, 86

*Lokohandel* 29

*Lykkelig ankomst* forbehold om – 79, 86

*Løspørekøb* §§ 2–19 (se indh.) 6

*Mageskifte* 179, 181

*Mangler* – ved salgsgenstanden § 15 (se indh.) 58, afgrænsning fra forsinkelse 127

– ved salg kontant mod konnossement 51, hvor efterkrav benyttes 51 f

Risikoen, hvor der er – 56, 162 f

– ved løspøresælgers opfyldelse i øvrigt § 17 (se indh.)

– ved solgt fast ejendom 177 f

*Massegældsbreve* se *obligationer*, *værdipapirer*

*Meddelelse* risikoen for befordring af – 20

*Medhjælpere* sælgers ansvar for – 87

*Merkantilisering* af reglerne om køb 12

*Midlertidig* – afvisning 159, 161

– umulighed 84, 74, 78

*Misligholdelse* §§ 10–13, 15–18 (se indh.) 118 f

Oversigt over reglerne om – 60 f

Omstændigheder, der udelukker – 43 f, § 6 (se indh.), § 13 (se indh.) 63

Betydning af – for risikoen 56

Se *anteciperet misligholdelse*

– af afbetalingskøb 169, 170 ff

– af ejendomshandel 177 f

– af bytte 180

*Modtagelseskonnossement* 50

*Modtagelsespligt* om køber har – 114, 119

*Mora* se *forsinkelse*, *misligholdelse*, *anteciperet misligholdelse*

*Mægler* autoriseret – 115, 166

*Mængde* hvor stor en – købet omfatter 24 f

Se *kvantitet*

*Mønt* købesummens – 36

*Naturalopfyldelse* – i køb se *fastholde købet*, *efterlevering*, *omlevering*

Tilbud om delvis – i bytte 180

*Negativ kontraktsinteresse* 142, 62

*Netto* – pris 37

– vægt 39

*Netto cassa* 38, 45

*Netto kontant* 38, 45



*Netto tara* 39

*Nota* se *regning*

*Obligationer* renten af – 26 f

*Obligatio perpetuatur* 88

*Omkostninger* – ved køb af fast ejendom 176

– ved andet køb 41

– ved levering og forsendelse 23, 28 ff, 32 ff, 40

– ved omsorg for salgsgenstanden 116 f, 161

*Oml levering* købers ret til at kræve – 133, 152, 154, 157, 161, 58, 68 f  
*Sælgers* ret til – 144 f

*Omsorgspligt* m. h. t. salgsgenstanden, købers – 161 f, sælgers – 22, ved fordringshaveremora 114 ff

*Omstødelse* af købet 61, 147. Se *tilbagetræden*

*Omsætningsbeskyttelse* for løse-  
køber 3

*Opfyldelsesforanstaltninger* genussæl-  
gers ansvar for sine – 77 ff

*Opfyldelsesinteressen* 70, 136, 61

Beregningen af –, når køb hæves  
165 f, i køb med spillerum for  
mængden 24 f, i afbetalingskøb  
171 ff

Betingelser for retten til – se *erstatning*

*Ophævelse* af kontrakt eller køb se  
*hæve kontrakten*, *hæve købet*, *til-  
bagetræden*

*Ordrestridig* forsendelse 159

*Overgivelse* af det solgte – begrænser  
adgangen til at hæve købet 90 ff  
Hvad – betyder i Kbl 103

*Oversøisk* handel 4, 9

*Rembours* i – 36 f

*Risikoen* i – 55

*Transportklausuler* i – 32, 34, 86

*Pantegæld* aftale om – ved ejendoms-  
handel 174 f

*Parti* køb af et – 127

Køb af en del af et – 11, 153, se  
*halygenerisk køb*

*Parti* se *del*

*Passivitet* tab af ret ved – 71 f, 97, 156  
Se *reklamation*

*Penge* som ydelse i køb 1, 116

*Pengeenhed* købesummens – 36

Svingning i købeevne af – 82 f

*Pengemangel* ansvar for – 81, 83, 87  
Se *betalingsevne*

*Pladshandel* 29

*Pladskøb* 29

*Risikoen* i – 54

Købers omsorgspligt i – 162

*Postopkrævning* se *efterkrav*

*Prioritetsydelse* fordeling af – ved  
ejendomshandeler 175

*Pris* fastsættelse af – 37 f. Se *købesum*  
*Prisdifference* som normal erstatning  
165 f

*Prisgivelse* af salgsgenstand 116, 162

*Prissvingningers* indflydelse på køb  
82 f

*Prænumerationskøb* 45, 66, 68

*Prøve* køb efter – 122

Køb med adgang til at undersøge –  
143

*Risikoen* ved køb på – 55

*Påkrav* 42, 65

*Rabat* 37, 45

*Received for shipment* se *modtagelses-  
konnossement*

*Refusionsopgørelse* ved ejendomshan-  
del 175 f

*Regning* reklamation over for – 20 f, 39  
Rente fra tilstillelse af – 40

*Reklamation* – i løse-  
køb 20 f, 13

– ved forsinkelse fra sælgers side  
70 f, fra købers side 98 f

– om mangler 145 ff, om vanhjem-  
mel 156, om anden misligholdelse  
159

Se *faktura*

- ved køb af fast ejendom 174
- Rembours* 36 f, 49, 50, 89
- Rente* – af købesum 39 f, 98, 171 ved fast ejendom 175
- af erstatning 40 f
- Købers ret til solgt fordrings – 26 f
- Fordeling af – af solgt ejendoms prioriteter 175
- Reparation* af det solgte 7
- Se *afhjælpning*
- Rettighed* køb af – 2 f
- Køb af –, der ikke består 156 f
- Hvilken – køber skal erhverve 24
- Rigtig opfyldelse* 22 ff
- Se *misligholdelse, ydelse*
- Risiko* – for salgsgenstanden § 7, se *fare*
- for befordring af meddelelser 20
- for transportlejlighed 31 f, 33, 35
- Salg, se køb*
- Ret og pligt til – på grund af fordringshaveremora 115 f, 162
- Salgsgenstand* 1 f, § 3.1–III (se indh.)
- Se *alternativt bestemt* –, *genuskøb, specieskøb*
- Samtidig ydelse* fra begge sider § 6 (se indh.) 95, 164 f
- Se *tilbageholdsret*
- Selvhjælpssalg* 166
- Skadeserstatning*, se *erstatning, opfyldelsesinteresse*
- Skatter* fordeling af – ved ejendoms-handel 175
- Skjult mangel* se *synlighed*
- Skonto* 37
- Skyldovertagelse* – ved køb af ejendom 174 f
- Om *rembours* medfører – 37
- Skæringsdag* for indtægter og udgifter ved ejendomshandeler 175 f
- Skøde* indholdet af – 175 f
- Sælgers pligt til at give – 178
- Betydning af – for ret til at hæve køb 177

- Se *omkostninger*
- Slutsedler* stående formularer for – 9, 34, 85 f, 105
- Smitsom sygdom* hos solgt dyr 137, 141
- Specieskøb* 10 f
- Risikoen i – 56 f
- Sælgers erstatningsansvar i – § 11
- Mangler ved salgsgenstanden i – 122 f, 125 f, 134 f
- Vanhjæmmel i – 152, 153
- Retsmangel i – 156
- Specifikationskøb* 89, 95
- Speditør* om overgivelse af det solgte til – er levering 31
- Spild* 39
- Spillerum* – med h. t. mængden af det solgte 24 f
- m. h. t. tid for afhentning 56 f, for levering 80, 114
- m. h. t. kvalitet 122
- Standardkontrakter* 8 f
- Standsningsret* sælgers – § 13.II og IV (se indh.) 47 f
- Aktiv – se *tilbagetagelsesret*
- Købers – § 13.VI
- Statsindgreb* i handelen 4
- Se *forbud, valutaloggivning*
- Sted* for sælgers ydelse, se *leveringssted*
- Stempelafgift* hvem – skal betales af ved køb af fast ejendom 176
- ved andet køb 41
- Stoppage in transitu* 102. Se *standsningsret*
- Strejke* genussælgers ansvar for – 81
- Successiv levering* køb på, forsinkelse ved – 66 f, 93 f
- Kbl §§ 14–16 ved – 52
- Mangel ved enkelt levering ved – 132
- Ændrede forholds betydning ved – 82
- Surrogater* for det solgte 25
- Svig* – som ugyldighedsgrund 147
- overflødiggor reklamation 20, 147
- Betydning af – for misligholdelses-beføjelser 64 f, 131, 142, 153

- Omfanget af erstatning ved sælgers  
– 137
- Svind* 39
- Svømmende vare* 80
- Synlighed* betydning af mangels – ved  
købet 142 f, efter leveringen 145 f
- Sædvane* 8. Se *kutyme*
- Tara* 39
- Tel quel* 144
- Tid* – for leveringen 104
- Hvilken – der er afgørende m. h. t.  
mangler 127 f
- Se *frigørelsestid, leveringstid, spille-  
rum*
- Tilbageholdsret* sælgers – over salgsgen-  
standen 45 f, særlig ved købers in-  
solvens 101 f, m. h. t. købesum-  
men 164 f
- Købers – m. h. t. købesummen  
46 f, 111, ved mangler 142, ved  
vanhjemmel 154, m. h. t. salgsgen-  
standen, der afvises 161, 162, 164 f,  
der tages tilbage af sælgeren efter  
Aftil 172
- Tilbagetagelsesret* sælgers – ved løspre-  
køb 90 ff, særlig over for købers  
kreditører 92 f, 109 f, se *udtagel-  
sesret*
- Sælgers – i afbetalingskøb 168, 170,  
171 ff
- Tilbagetræden* hel – fra købet 61, 154,  
173
- Tilbehør* til det solgte 25 ff, 176
- Tilfældig* skade på salgsgenstanden, se  
*erstatning, faren*
- Tilsikring* om det solgtes egenskaber  
122 f, 134 f
- Se *garanti*
- Tilvirkning* 3. Se *bestilling*
- Tilvækst* til det solgte 25
- Tinglig ret*, se *ejendomsret, omsætnings-  
beskyttelse*
- Trade terms* 9
- Transport* – af det solgte se *forsendelse*
- Klausuler om – 32 ff  
– af meddelelser 20
- Tvangsakkord* som grund til stands-  
ningsret 100 f
- Tvangsauktion* 6, 153, 154, 155
- Typeprøve* 122
- Udbringelse* af det solgte 29, 54
- Se *forsendelse*
- Udbytte* købers ret til – af det solgte  
25 ff, 118
- Tilbagegivelse af – når køb hæves  
165
- Udførselsforbud* 59, 74, 76
- Udgifter* på salgsgenstanden 41
- Se *omkostninger*
- Udlæg* – i ting, der er solgt på afbeta-  
ling 169
- Se *kreditorforfølgning*
- Udskillelse* af bestemt genstand i  
genuskøb
- Se *individualisering, koncentration*
- Udtagelsesret* sælgers – i købers kon-  
kursbo 93, 107 f, 109, 173
- Se *tilbagetagelsesret*
- Ukontraktmæssighed* 121 ff
- Umulighed* – og forsinkelse 60 f  
– udelukker krav på levering 69, 133
- Om – udelukker ansvar ved genus-  
køb 73 f, 75 ff
- Oprindelig og efterfølgende – 76,  
87 f
- Subjektiv og objektiv – 77, 81
- Delvis og midlertidig – 83 f  
– og fordringshavermora 113
- Se *faren*
- Udengang* af det solgte ved hændelse,  
se *faren*
- Underretning* om afsendelse af godset  
55, 79, 86  
– om udskillelse af bestemt gen-  
stand 56
- Undersøgelse* af salgsgenstanden  
– før købet 142 f

Købers ret til – før betalingen 46,  
 48, 50 f  
 Købers pligt til – efter levering 146  
*Uso tara* 39  
 Uvidenhed sælgers – om forpligtelsen  
 83, 87  
  
*Valutalovgivning* 98, 114, 59 f  
*Vanhjemmel* – i løsøre køb § 16.I–III  
 (se indh.) 164  
 Faren for salgsgenstanden ved – 163  
 – ved salg af fast ejendom 178  
*Veksel* for købesummen 36, 41, 89.  
 101, 108, 165  
*Veksling* af penge 2  
  
*Ventet ikke-levering*, se *anteciperet*  
*misligholdelse*  
*Videresalg* om – udelukker ophævelse  
 af køb 163 f  
 Se *hjemmelsmands hjemmelsmand*  
*Vildfarelse* om det solgtes egenskaber  
 147 f, 123 ff  
*Vis major*, se *force majeure*  
*Værdipapirer* 116, 154  
  
*Ydelse* købers – 1, § 4 (se indh.) 177  
 Sælgers – 1 ff, § 3 (se indh.) 176  
  
*Økonomiske vanskeligheder*, ansvar for  
 – 81, 87

## LOVREGISTER

omfattende de danske love og bekendtgørelser, der omtales i bogen.

De love, der på grund af ændringer er blevet bekendtgjort fuldstændig, står under bekendtgørelsesdatoen.

Hvor der til et lovsted hører flere sidetal, er de første vigtigst, navnlig hvis højere tal står foran lavere.

|                                           |                   |                           |
|-------------------------------------------|-------------------|---------------------------|
| <i>15/4 1683, Danske Lov,</i>             | § 16 . . . . .    | 44-45, 47, 49-52, 89,     |
| <i>5-3 . . . . . 5</i>                    |                   | 95, 100                   |
| <i>5-3-12 . . . . . 151, 178</i>          | § 17 . . . . .    | 39, 58, 127               |
| <i>5-3-31 . . . . . 177</i>               | § 17.1° . . . . . | 54-55, 34                 |
|                                           | § 17.2° . . . . . | 56-57, 53, 63, 114        |
| <i>6/4 1855, L, § 3 - 40</i>              | § 18 . . . . .    | 25-26, 118, 175           |
|                                           | § 19 . . . . .    | 26, 118                   |
| <i>25/3 1872, Konkursl 51,</i>            | § 20 . . . . .    | 26-27, 118                |
| § 4 . . . . . 110                         | § 21 . . . . .    | 62-66, 67, 68-70, 7, 23,  |
| § 16 . . . . . 91, 93, 105, 106, 107,     |                   | 31, 58, 60, 89, 158, 177, |
| 108, 110, 165                             |                   | 180                       |
|                                           | § 22 . . . . .    | 66-67, 68                 |
| <i>6/4 1906, Kbl 102 - 5-10</i>           | § 23 . . . . .    | 87-88, 23, 63, 69, 70,    |
| § 1.1° . . . . . 8, 88, 108               |                   | 177                       |
| § 1.2° . . . . . 6, 179                   | § 24 . . . . .    | 72-86, 23, 58, 61, 63,    |
| § 2.1° . . . . . 6, 11                    |                   | 69, 70, 97                |
| § 2.2° . . . . . 179                      | § 25 . . . . .    | 165-66, 61, 70            |
| § 3 . . . . . 11, 57                      | § 26 . . . . .    | 70-72, 20, 58, 61, 66,    |
| § 4 . . . . . 13-14                       |                   | 68, 127                   |
| § 5 . . . . . 38, 177                     | § 27 . . . . .    | 70-72, 20                 |
| § 6 . . . . . 38, 13, 20, 21, 39          | § 28 . . . . .    | 88-92, 94-96, 108, 61,    |
| § 7 . . . . . 38-39, 23, 34               |                   | 118-19, 177               |
| § 8 . . . . . 39                          | § 28.2° . . . . . | 90-92, 94, 100, 104, 107, |
| § 9 . . . . . 27-28, 47, 54               |                   | 164                       |
| § 10 . . . . . 22, 27, 28, 29-32, 33,     | § 29 . . . . .    | 93-94, 97                 |
| 34, 35, 47, 54                            | § 30 . . . . .    | 97-98, 165-66, 96, 40,    |
| § 11 . . . . . 27, 28, 29, 47, 54, 102    |                   | 61, 177                   |
| § 12 . . . . . 42-43, 20                  | § 31 . . . . .    | 98-99, 20, 61, 89         |
| § 13 . . . . . 43, 114                    | § 32 . . . . .    | 98-99                     |
| § 14 . . . . . 44-47, 48, 52, 59, 63,     | § 33 . . . . .    | 112-15, 117, 118          |
| 89, 95, 100, 101                          | § 34 . . . . .    | 115-16, 20, 46, 162       |
| § 15 . . . . . 44-45, 47, 48, 52, 59, 89, | § 35 . . . . .    | 116, 117, 162             |
| 90, 95, 100, 101, 102,                    | § 36 . . . . .    | 116-17, 26                |
| 104                                       |                   |                           |

|            |                                                |                                     |                   |
|------------|------------------------------------------------|-------------------------------------|-------------------|
| § 37 ..... | 56, 59, 117                                    | 6/4 1906, L 103 - 107               |                   |
| § 38 ..... | 39-40, 98, 117, 174, 20                        |                                     |                   |
| § 39 ..... | 99-107, 109-110, 111, 44, 47, 63, 90, 112, 118 | 8/5 1917, Aftl 242,                 |                   |
| § 40 ..... | 99-100, 105, 106, 109-110, 20                  | § 30 .....                          | 110, 131, 147     |
| § 41 ..... | 99-100, 107-10, 92, 102, 20                    | § 33 .....                          | 110, 148          |
| § 42 ..... | 120-25, 129-32, 134-37, 58, 115                | § 38 .....                          | 160               |
| § 43 ..... | 120-25, 129-33, 135-37, 58, 154                | 8/5 1917, L 244 - 167, 168, 169     |                   |
| § 44 ..... | 127-28, 126, 133, 23, 58, 115                  | 9/5 1917, L 246                     |                   |
| § 45 ..... | 165-66, 136                                    | § 4 .....                           | 141               |
| § 46 ..... | 132                                            | 14/4 1920, L 156 - 141              |                   |
| § 47 ..... | 142-43, 155                                    | 31/3 1926, TL 111,                  |                   |
| § 48 ..... | 144, 155                                       | § 38 .....                          | 91                |
| § 49 ..... | 144-45, 7, 134, 155, 157                       | § 53 .....                          | 177               |
| § 50 ..... | 127, 132, 133, 52, 67                          | 16/2 1932, Deponeringsl 29 - 116    |                   |
| § 51 ..... | 145-46, 13, 156                                | 23/3 1932, Veksell 68,              |                   |
| § 52 ..... | 145-47, 127, 159, 161                          | § 41.4° ....                        | 36                |
| § 53 ..... | 147, 20                                        | 1/12 1937, Bek 319 (Sølov),         |                   |
| § 54 ..... | 147-48, 156, 174                               | § 111 .....                         | 48                |
| § 55 ..... | 161-62, 142                                    | § 131 .....                         | 96                |
| § 56 ..... | 161-62                                         | § 166 .....                         | 107               |
| § 57 ..... | 164-65, 108, 132, 162                          | § 167 .....                         | 50                |
| § 58 ..... | 162-64, 56                                     | § 168 .....                         | 30, 50            |
| § 59 ..... | 150, 152-54, 155                               | 13/4 1938, Gbl 146,                 |                   |
| § 60 ..... | 20, 55                                         | § 7 .....                           | 98                |
| § 61 ..... | 20                                             | § 9 .....                           | 156               |
| § 62 ..... | 32-33, 39, 43, 47, 49, 51, 55, 90, 103         | § 10 .....                          | 126               |
| § 63 ..... | 33-34, 39, 47, 49, 51, 54                      | § 60 .....                          | 40                |
| § 64 ..... | 33-34, 39, 47, 49, 51, 54, 31                  | § 62 .....                          | 40, 98            |
| § 65 ..... | 35, 39, 47, 55, 102, 115                       | 15/3 1939, Husdyrvoldgiftsl 94 - 21 |                   |
| § 66 ..... | 24-25                                          | 11/6 1954, Aftbl 224,               |                   |
| § 67 ..... | 159                                            | § 1 .....                           | 168               |
| § 68 ..... | 43                                             | § 2 .....                           | 170-71, 96        |
| § 69 ..... | 43, 50                                         | § 3 .....                           | 171, 169          |
| § 70 ..... | 45, 91                                         | § 4 .....                           | 171-172, 173, 169 |
| § 71 ..... | 49, 50-51                                      | § 5 .....                           | 172, 173, 169     |
|            |                                                | § 6 .....                           | 173               |

§ 7 ..... 173  
§ 8 ..... 170, 171, 172, 169  
§ 9 ..... 169, 173-74, 96  
§§ 10-16 .. 173  
§ 13 ..... 172  
§ 17 ..... 169-70  
§ 18 ..... 174

30/9 1954, L 295 - 167

25/4 1959, *Fondsbørs, Vedt* 139,  
§ 48 ..... 28  
§ 50 ..... 27  
§ 52 ..... 26

1/5 1959, *Bek 145 (Konkurrencel)*,  
§§ 9 og 15 .. 160

26/8 1959, *Bek 275*  
§§ 1 og 2 .. 141

10/6 1960, *Luftfartsl* 252 - 50

1/8 1960, *Lovbek 305* - 175

20/6 1961, *Bek 199* - 98

16/3 1962, L 92

§ 7 ..... 123  
§ 10 ..... 123, 141  
§ 27 ..... 123

16/3 1962, L 93,  
§ 2 ..... 123, 141  
§§ 3 og 13.. 123

2/7 1962, *Lovbek 248 (Apotekerl)*,  
§ 31 ..... 46

15/4 1964, L 122  
om internationale løspørekøb,  
§§ 3, 4 og 5 .. 15

23/12 1964, L 372  
om valutaforhold m.v. - 60, 98

10/3 1965, L 47  
om fragtaftaler ved int. vej-  
transporter - 50

21/4 1965, L 145  
om Danmarks Erhvervsfond - 19

8/6 1966, *Næringsl* 212,  
§ 12 ..... 13